

SPORT I TURYSTYKA
ŚRODKOWOEUROPEJSKIE CZASOPISMO NAUKOWE

T. 8

NR 3

Rada Naukowa

Ryszard ASIENKIEWICZ (Uniwersytet Zielonogórski, Polska); Diethelm BLECKING (Uniwersytet Albrechta i Ludwika we Fryburgu, Niemcy); Miroslav BOBRIK (Słowacki Uniwersytet Techniczny w Bratysławie, Słowacja); Manjula CHAUDHARY (Uniwersytet Kurukshetra, Indie); Valentin CONSTANTINOV (Uniwersytet Państwowy Tiraspol z siedzibą w Kiszyniowie, Mołdawia); Ana ČUIĆ TANKOVIĆ (Uniwersytet w Rijeci, Chorwacja); Tomáš DOHNAL (Uniwersytet Techniczny w Libercu, Czechy); Karol GÖRNER (Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Słowacja); Igor GRYGUS (Narodowy Uniwersytet Gospodarki Wodnej i Zarządzania Zasobami Naturalnymi w Równem, Ukraina); Michal JIŘÍ (Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy, Słowacja); Tomasz JUREK (Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Polska); Paweł KIPER (IRCCS San Camillo Hospital, Włochy); Ferman KONUKMAN (Uniwersytet Katarski, Katar); Jerzy KOSIEWICZ (Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Polska); Jurij LIANNOJ (Sumski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Antona Makarenki, Ukraina); Wojciech LIPONSKI (Uniwersytet Szczeciński, Polska); Veaceslav MANOLACHI (Państwowy Uniwersytet Wychowania Fizycznego i Sportu w Kiszyniowie, Mołdawia); Maia MELADZE (Uniwersytet Grigola Robakidzego, Gruzja); Josef OBORNÝ (Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie, Słowacja); Andrzej PAWŁUCKI (Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Polska); Jurij PELEKH (Równieński Państwowy Uniwersytet Humanistyczny, Ukraina); Gertrud PFISTER (Uniwersytet Kopenhaski, Dania); Tatjana PIVAC (Uniwersytet w Nowym Sadzie, Serbia); Anatolij TSOS (Wołyński Uniwersytet Narodowy im. Łesi Ukrainki w Łucku, Ukraina); Anna ŠENKOVÁ (Uniwersytet Preszowski, Słowacja); Joanna SZCZEPAŃSKA-GIERACHA (Akademia Wychowania Fizycznego im. Polskich Olimpijczyków we Wrocławiu, Polska); Gabriela ȚIGU (Uniwersytet Ekonomiczny w Bukareszcie, Rumunia); Marek WAIC (Uniwersytet Karola w Pradze, Czechy); Jiří ZELENÝ (University College Prague, Czechy); Klaudia ZUSKOVÁ (Uniwersytet Pavla Jozefa Šafárika w Koszycach, Słowacja)

Lista Recenzentów

prof. PaedDr. Pavol BARTIK, PhD.; dr hab. Jarema BATORSKI, prof. UJ;
doc. dr Oleksandr BOIARCHUK; prof. dr hab. Wojciech J. CYNARSKI; doc. PaedDr. Nora HALMOVÁ, PhD; Mgr. Agata Dorota HORBACZ, PhD.; doc. dr Svitlana INDYKA; dr Julian JAROSZEWSKI; prof. dr hab. Tomasz JUREK; Ing. Mgr. Michaela KAPRÁLKOVÁ, M.A.; dr Szczepan KOŚCIÓŁEK; dr hab. prof. UJK Michał MAZURKIEWICZ; dr hab. prof. AWFis Waldemar MOSKA; dr prof. WANS Jerzy NOWIK; dr Yasutaka OJIO; doc. PaedDr. Tomáš PERIČ, Ph.D.; dr hab. prof. AWF Paweł PIEPIORA; dr Dariusz PIETRZYK; dr Dorota PILECKA; prof. dr Serhii ROMANCHUK; dr Muhammad Andi SETIAWAN; dr Ryszard STEFANIK; dr Rafał SZUBERT; dr Adam SZULC; dr hab. prof. US Renata URBAN;
Assoc. Prof. Dajana ZORETIĆ, Ph.D.

Nadesłane do redakcji artykuły są oceniane anonimowo przez dwóch Recenzentów

UNIwersytet JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

SPORT I TURYSTYKA

**ŚRODKOWOEUROPEJSKIE
CZASOPISMO NAUKOWE**

TOM 8

NR 3

Częstochowa 2025

Redaktor Naczelny
Eligiusz MAŁOLEPSZY

Korekta
Ewa HABERKO (język angielski)
Piotr GOSPODAREK (język polski)

Redaktorzy naukowci
Eligiusz MAŁOLEPSZY (Dzieje kultury
fizycznej i turystyki w Polsce i na świecie)
Teresa DROZDEK-MAŁOLEPSZA (Teoria
i metodyka wychowania fizycznego i sportu)
Błażej CIEŚLIK (Uwarunkowania zdrowia,
postawy prozdrowotne, jakość życia)
Daniel BAKOTA (Turystyka i rekreacja)

Redakcja techniczna
Piotr GOSPODAREK

Projekt okładki
Sławomir SADOWSKI

Logo czasopisma
Marta ŚLIWIAK

Sekretarz
Błażej CIEŚLIK

Redaktor statystyczny
Paulina UCIEKLAK-JEŻ

Redaktorzy językowi
Ewa HABERKO (język angielski)
Aleksandra HETMAŃCZYK (język angielski)
Dariusz JAWORSKI (język polski)

PISMO RECENZOWANE

Pierwotną wersją periodyku jest publikacja papierowa

Strona internetowa czasopisma
www.sit.ujd.edu.pl

Czasopismo indeksowane w bazach:
Agro, BazHum (Baza Czasopism Humanistycznych i Społecznych), CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities), DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (The European Index for the Humanities and the Social Sciences), Index Copernicus (IC Journals Master List), PBN (Polska Bibliografia Naukowa), SCOPUS, DIMENSIONS, MOST WIEDZY, ResearchGate

© Copyright by
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2025

p-ISSN 2545-3211
e-ISSN 2657-4322

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Armii Krajowej 36A
www.ujd.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@ujd.edu.pl

SPIS TREŚCI

CONTENTS

Wstęp	7
Część I	
DZIEJE KULTURY FIZYCZNEJ I TURYSTYKI W POLSCE I NA ŚWIECIE	
Dariusz SŁAPEK	
Sport w teatrze! Nieznane źródło do dziejów międzywojennego Akademickiego Związku Sportowego (Gustawa Bolesława Baumfelda <i>Śluby sportowe</i>)	11
Sport in theatre! An unknown source for the history of the inter-war Academic Sports Association (Gustaw Bolesław Baumfeld's <i>Sports Vows</i>) (Abstract)	11
Eligiusz MAŁOLEPSZY, Teresa DROZDEK-MAŁOLEPSZA, Krzysztof KOŚCIAŃSKI	
Piłka nożna na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Zarys problematyki	37
Football in the South-Eastern Borderlands of the Second Polish Republic in the Light of the periodical <i>Sport</i> (1922–1927). An Outline of the Issues (Abstract)	37
Daniel BAKOTA	
Activity of the Dąbrowa Basin District Football Association in the Years 1946–1962	63
Działalność Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1946–1962 (Streszczenie)	63
Arkadiusz PŁOMIŃSKI	
The impact of international contacts on the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s	75
Wpływ kontaktów międzynarodowych na rozwój sportu osób niewidomych i niedowidzących w Polsce w latach siedemdziesiątych XX wieku (Streszczenie)	75
Część II	
TEORIA I METODYKA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU	
Michał MARKO, Štefan ADAMČÁK, Michaela SLOVÁKOVÁ, Karol GÖRNER	
Teachers' preferences of teaching gymnastics in primary education: differences in length of teachers' career levels	91
Preferencje nauczycieli w nauczaniu gimnastyki w edukacji podstawowej: różnice wynikające z długości stażu pracy nauczycieli (Streszczenie)	91

Mukola KORCHAGIN, Oleh OLKHOVYI, Svitlana INDYKA, Oleksandr ZONOV, Oleksandr BOLSHAKOV, Andrii MELNYKOV	
Army Combat Fitness Test evaluation for Air Forces Liaison Servicemen	103
Ocena wojskowego testu sprawności bojowej dla żołnierzy łącznikowych Sił Powietrznych (Streszczenie)	103
Prateep POONWATANA, Raphiphat DUEANPHATSI, Kasemsan PANITCHAROEN, Kritsada SURUMPAI	
Undergraduate Students' Perspective on Learning Aerobic Dance	121
Nauka tańca aerobowego z perspektywy studentów studiów licencjackich (Streszczenie)	121
Selçuk ÖZAYDIN	
Determinants of Transfer Success in European Football: Insights from Croatia	135
Determinanty sukcesu transferów w europejskiej piłce nożnej: wnioski z Chorwacji	135
(Streszczenie)	135
Część III	
UWARUNKOWANIA ZDROWIA, POSTAWY PROZDROWOTNE, JAKOŚĆ ŻYCIA	
Miftah Fariz Prima PUTRA, Kurniati RAHAYUNI, Tery WANENA, Ermelinda Yersin Putri LARUNG, Evi SINAGA, Agus ZAINURI, Gerdha Kristina Ivony NUMBERI, Rodhi Rusdianto HIDAYAT, Yos WANDIK, Arius TOGODLY	
Adaptation and Psychometric Validation of the Indonesian Version of the Athlete Psychological Strain Questionnaire	157
Adaptacja i walidacja psychometryczna indonezyjskiej wersji Kwestionariusza Obciążeń Psychicznych Sportowców (Streszczenie)	157

WSTĘP

W 2025 r. periodyk „Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe” ukazuje się ósmy rok. Jest kontynuacją tytułu „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”. W trzecim numerze zostały zaprezentowane prace Autorów z różnych ośrodków naukowych w Polsce i na świecie.

W części I – *Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce i na świecie* – przedstawiono artykuły dotyczące następującej problematyki:

- sport w teatrze – nieznane źródło do dziejów międzywojennego Akademickiego Związku Sportowego;
- piłka nożna na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927);
- działalność Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1946–1962;
- wpływ kontaktów międzynarodowych na rozwój sportu osób niewidomych i niedowidzących w Polsce w latach siedemdziesiątych XX wieku.

W części II, zatytułowanej *Teoria i metodyka wychowania fizycznego i sportu*, zamieszczono artykuły dotyczące zagadnień:

- preferencji nauczycieli w nauczaniu gimnastyki w edukacji podstawowej (różnice wynikających z długości stażu pracy nauczycieli);
- oceny wojskowego testu sprawności bojowej dla żołnierzy łącznikowych Sił Powietrznych;
- nauki tańca aerobowego z perspektywy studentów studiów licencjackich;
- determinantów sukcesów transferów w europejskiej piłce nożnej (wnioski z Chorwacji).

W części III – *Uwarunkowania zdrowia, postawy prozdrowotne, jakość życia* – przedstawiono artykuł odnoszący się do problematyki adaptacji i walidacji psychometrycznej indonezyjskiej wersji Kwestionariusza Obciążeń Psychicznych Sportowców.

W imieniu Redakcji czasopisma pragnę złożyć serdeczne podziękowania Recenzentom za cenne i życzliwe uwagi, podnoszące wartość niniejszego periodyku. Dziękuję za współpracę Autorom publikacji zamieszczonych w czasopiśmie naukowym. Jednocześnie wyrażam nadzieję, że liczba Osób zainteresowanych publikowaniem własnych osiągnięć naukowych w kolejnych wydaniach czasopisma „Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe” poszerzy się.

Eligiusz Małolepszy

Szczegółowe informacje dla Autorów zgłaszających swoje artykuły do czasopisma zamieszczone są na stronie: www.sit.ujd.edu.pl.

Detailed submission guidelines are available on the journal's website: www.sit.ujd.edu.pl.

CZĘŚĆ I

DZIEJE KULTURY FIZYCZNEJ I TURYSTYKI W POLSCE I NA ŚWIECIE

Wpłynął do redakcji: 26.10.2024
Przyjęty do druku: 9.01.2025

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.01>

Dariusz SŁAPEK*

SPORT W TEATRZE! NIEZNANE ŹRÓDŁO DO DZIEJÓW MIĘDZYWOJENNEGO AKADEMICKIEGO ZWIĄZKU SPORTOWEGO (GUSTAWA BOLESŁAWA BAUMFELDA *ŚLUBY SPORTOWE*)

Jak cytować [how to cite]: Słapek D., *Sport w teatrze! Nieznane źródło do dziejów międzywojennego Akademickiego Związku Sportowego* (Gustawa Bolesława Baumfelda „*Śluby sportowe*”), „Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe” 2025, t. 8, nr 2, s. 11–35.

Sport in theatre! An unknown source for the history of the inter-war Academic Sports Association (Gustaw Bolesław Baumfeld's *Sports Vows*)

Abstract

Gustav Baumfeld's „Sports Vows” (published in Lviv under the pseudonym Gustav Drzewopolski) has so far attracted no attention from experts in literature, theatre or sports historians. This minor humoresque has probably never been staged even on amateur stage. However, this does not deprive it of the value of a historical source, just like other, few stage works from the period 1918-1939 dealing with sports. „Vows” deserves attention mainly because it is set in an academic environment, and although it is difficult to decide whether it is about an AZS club (if it is, it is probably about the Poznań club from the period after 1926 and until 1929), this humoresque does stand out against the background of official and reporting sources of usually archival provenance dominating research on the AZS. It is one of those rare testimonies that capture the climate and atmosphere of academic sport, including its organisation, at a time when it began to play a leading role in Polish sport. The aim of this article is therefore not to assess Baumfeld's play from the perspective of literary history or theatre history. The aim is to extract from oblivion an original source which, if interpreted prudently, supplements the knowledge about the poorly understood aspects of the functioning of academic sport in Poland (and probably not only in this environment) in the late 1920s. One can also tentatively formulate a thesis that this minor work was, after all,

* <https://orcid.org/0000-0002-9477-9697>; dr hab., prof. UMCS; Instytut Historii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; e-mail: slapekdariusz@gmail.com (autor korespondencyjny)

a form of ennoblement of sport at a time when its role was often depreciated as trivial entertainment for the masses.

Keywords: polish sport 1918-1939, Academic Sports Association, Gustaw Bolesław Baumfeld, sources for the history of sport, theatre and sport (up to 1939).

Streszczenie

Śluby sportowe Gustawa Baumfelda (wyd. we Lwowie pod pseudonimem Gustaw Drzewopolski) nie wzbudziły dotąd żadnej uwagi ani znawców literatury, teatru, ani historyków sportu. Ta drobna humoreska zapewne nigdy nie była wystawiona nawet na amatorskich deskach scenicznych. Nie odbiera jej to jednak waloru źródła historycznego, podobnie jak innym, nielicznym utworom scenicznym z okresu 1918–1939 traktującym o sporcie. *Śluby...* zasługują na uwagę głównie dlatego, że ich akcja rozgrywa się w środowisku akademickim i choć trudno rozstrzygać, czy chodzi tu o jakiś klub AZS (jeśli już, to zapewne poznański z okresu po 1926 i do 1929 r.), to humoreska ta istotnie wyróżnia się na tle dominujących w badaniach nad AZS oficjalnych i sprawozdawczej natury źródeł o zwykłej archiwalnej proveniencji. Należy ona do tych nielicznych świadectw, które oddają klimat i atmosferę sportu akademickiego, również i jego organizację, w okresie, kiedy począł on odgrywać wiodącą rolę w polskim sporcie. Celem artykułu nie jest zatem ocena sztuki Baumfelda z perspektywy historii literatury czy dziejów teatru. Chodzi natomiast o wydobywanie z zapomnianego oryginalnego źródła, które, roztropnie interpretowane, uzupełnia wiedzę o słabo rozpoznanych aspektach funkcjonowania sportu akademickiego w Polsce (chyba nie tylko zresztą tego środowiska) końca lat 20. XX w. Nieśmiało też sformułować można tezę, że ten drobny utwór był jednak jakąś formą nobilitacji sportu wówczas, kiedy często deprecjonowano jego rolę jako trywialnej rozrywki dla mas.

Słowa kluczowe: sport polski 1918–1939, Akademicki Związek Sportowy, Gustaw Bolesław Baumfeld, źródła do dziejów sportu, teatr a sport (do 1939 r.).

Wprowadzenie

Baza źródłowa dotycząca dziejów akademickiego sportu w Polsce epoki dwudziestolecia międzywojennego jest w zasadzie zbiorem zamkniętym. W chwili obecnej o jej rozszerzeniu decydować może w największym stopniu przypadek, rodzaj szczęśliwego zbiegu okoliczności, które na światło dzienne wyniosą oryginalne świadectwa spoza kanonu tych niejako konwencjonalnych, a z pewnością eksplorowanych dotąd najczęściej. Pełną charakterystykę tego zasobu przedstawił Ryszard Wryk, porządkując jego zawartość w serie zachowanych źródeł pisanych szeroko dostępnych nie tylko w polskich archiwach i bibliotekach¹.

¹ R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy (1908–1939)*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1990, s. 7–10; tenże, *Narodziny i rozwój AZS do roku 1949*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2014, s. 9–12. Zob. także: R. Gawkowski, *Akademicki sport XX-wiecznej Warszawy*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2019, s. 15–16. Dominacja świadectw archiwalnych i prasowych widoczna jest w tytułach i tematyce prac dotyczących dziejów AZS. Por. R. Wryk, *Sport akademicki w historiografii (stan badań i postulaty badawcze)*, [w:] K. Obodyński (red.),

W tej prezentacji poznański historyk podkreślił jednocześnie ogromne znaczenie dokumentów epoki o zupełnie innej proveniencji. Jego zdaniem wiele luk w poznaniu historii akademickiego sportu są w stanie wypełnić wspomnienia i pamiętniki „azetesiaków”. Ich walor bowiem polega na co prawda subiektywnej, ale jednak niezwykle cennej, autentycznej i oryginalnej refleksji nad trudnymi do uchwycenia w oficjalnej natury źródłach atmosfery i klimatu towarzyszących działalności AZS. Świadomość tego faktu sprawiła, że wspomniany R. Wryk podjął swego rodzaju działania ratunkowe, poszukując w szeroko pojmowanej literaturze autorskich narracji na temat międzywojennego AZS, a następnie inspirując odchodzące pokolenia ludzi AZS do spisywania swych wspomnień².

Dzisiaj niczym truizm wybrzmi zapewne opinia, że poszerzaniu wiedzy na temat historii sportu służy nie tylko traktowana w roli źródła historycznego wspomniana literatura wspomnieniowo-pamiętnikarska. Jednak jeszcze pół wieku temu, kiedy wyraźnie różnicowano i hierarchizowano rozmaite formy kultury, prace Wojciecha Lipońskiego (szczególnie *Sport, literatura, sztuka*, Warszawa 1974) przecierały szlak, jeśli chodzi o rozpoznanie swego rodzaju intelektualnego zaplecza sportu. Za nim poszli inni, choć trudno zakładać, że temat obecności sportu zwłaszcza w literaturze został holistycznie opracowany, bo ciągle badania w tym zakresie pozostają raczej na poziomie rekonesansu³. Sugerować można,

Sport i wychowanie fizyczne w środowisku akademickim, Wydawnictwo AWF Warszawa, Rzeszów 1985, s. 331–348; M. Huzarski, *Akademicka kultura fizyczna w dwudziestoleciu międzywojennym w Polsce – stan badań*, „Studia Humanistyczne” 2011, nr 11, s. 63–78. Pod tym względem piśmiennictwo związane z dziejami sportu akademickiego nie różni się zasadniczo od publikacji traktujących o innych aspektach i obszarach sportu epoki II Rzeczypospolitej – por. np. J. Chelmecki, *Stan badań nad historią kultury fizycznej w dwudziestoleciu międzywojennym*, [w:] L. Nowak (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 6, Wydawnictwo AWF Poznań, Gorzów Wlkp. 2004, s. 93–106.

² O roli wspomnień i pamiętników – R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy...*, s. 9–10 (w tej pracy autor wykorzystał 23 wspomnienia dotyczące międzywojnia); tenże, *Narodziny...*, s. 11–12. W opracowaniu Wryka, *AZS 1908–1983. Wspomnienia i pamiętniki*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1984 pojawiły się 22 relacje dotyczące okresu dwudziestolecia. Kolejnych 14 znalazło się w: tenże, *Sport akademicki w relacjach i wspomnieniach*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009. Uwagi te jedynie ilustrują problem, bo w przypisach wielu publikacji dotyczących najstarszych środowisk AZS w Polsce tych źródeł jest nieco więcej.

³ Patrz też: W. Lipoński, *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa 1987. Por. np. L.M. Bartelski, A. Brzezicki i in. (oprac.), *Olimpijskie laury*, Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa 1980; M. Mazurkiewicz, *Sport w literaturze i kulturze. Konteksty historyczne i współczesne*, Wydawnictwo UJK, Kielce 2020; tenże, *Motywy sportowe w polskiej sztuce międzywojennej – rekonesans*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Literatura i Kultura Popularna” 2016, vol. 22, s. 75–89; tenże, „Oto tu jest największe Colosseum świata” – sport a literatura (wybrane aspekty), [w:] J. Kosiewicz, T. Michaluk (red.), *Zróżnicowane formy aktywności sportowej w świetle nauk społecznych*, Wydawnictwo AWF Wrocław, Wrocław 2023, s. 137–146. W sferze zainteresowań autorów tych opracowań pozostają w zasadzie ci sami, rzecz można sztandarowi, autorzy i tytuły (np. K. Wierzyński, J. Parandowski). Ponad stan-

że jakiś rodzaj kompendium wiedzy o sporcie w literaturze mógłby otworzyć historykom nierozpoznane lub wykorzystywane wybiórczo, a wobec tego nieco marginalizowane w stosunku do tradycyjnych, oficjalnych świadectw pokłady źródeł, które bez wątplenia okazać się mogą krynica wiedzy dla zupełnie nowatorskich studiów nad historią sportu. Obszary poszukiwań w tym zakresie nakreślił wspomniany Lipoński, który w efekcie imponującej i dzisiaj kwerendy dał solidne zarysy i wprowadzenia do studiów nad głównie polską prasą sportową, publicystyką, felietonistyką, nowelistyką, poezją, filmem i sztuką.

O ile jednak imponująco wygląda współczesny dorobek w zakresie obecności sportu w sztuce (także w filmie⁴), o tyle zupełnie *in statu nascendi* znajdują się studia nad sportem jako przedmiotem zainteresowania teatru. Jedynie zdawkowo wspomina o nim Lipoński (patrz niżej) i mimo usilnych starań nie udało się odnaleźć żadnego opracowania, które choćby w sposób syntetyczny pokazuje ten chyba jednak oryginalny alians. Wyjątkowość tych związków wynika zapewne z widocznego zwłaszcza w okresie dwudziestolecia konfliktu między kulturą masową a elitarną, „wysoką”, postrzeganą zwykle jako domena Melpomeny⁵. Luka ta wydaje się mimo to szczególnie dotkliwa w zakresie zupełnie podstawowej, ważnej dla historyka sportu (niekoniecznie teatrologa) wręcz czysto faktograficznej informacji, kto, gdzie i kiedy?...⁶ Nieco to zaskakuje i dziwi

dardy wykracza monografia W. Śmiei, *Od ideologii ciała do cielesności zideologizowanej. Sport i literatura w latach 1918–1939*, „Teksty Drugie” 2011, nr 4, s. 28–48. To samo rzecz można o popularnym artykule I. Biełowa, *W zdrowym ciele – zdrowy duch! Polscy pisarze i sport*, <https://culture.pl/pl/artykul/w-zdrowym-ciele-zdrowy-duch-polscy-pisarze-i-sport> [opublik. 11.04.2024, dostęp: 25.07.2024]. Do okresu wcześniejszego sięga J.R. Kowalczyk, *Literaci o sporcie*, <https://culture.pl/pl/artykul/literaci-o-sporcie> [opublik. 27.10.2020, dostęp: 25.07.2024]. Pojawiają się też, prowokowane badaniami analitycznymi, wstępne studia natury teoretycznej, np. D. Słapek, *Powieść jako źródło do dziejów sportu. Kazus Wiktora Zawady „Szukam pana Kalandra”* (Lublin 1971), „Wschodni Rocznik Humanistyczny” 2023, t. 20, nr 2, s. 213–236.

⁴ Zob. np. D. Wierski, *Sport w polskim kinie 1944–1989*, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2014; J. Szczutkowska, *Sport jako źródło inspiracji dla filmowców w PRL w latach 70. XX wieku*, [w:] Ł. Rogowski, R. Skrobacz (red.), *Spółeczne zmagania ze sportem*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2007, s. 101–131; J. Mosz, *Sport w filmie i telewizji*, [w:] J. Lipiec (red.), *Olimpizm polski. Na stulecie Polskiego Komitetu Olimpijskiego*, Wyd. FALL, Kraków – Warszawa 2019, s. 543–555; A. Pawlikowska, *Aksjologiczne aspekty sportu w polskim filmie fabularnym i ich przydatność dla fizycznej edukacji*, [w:] J. Nowocień, K. Zuchora (red.), *Sport w kulturze zdrowia, czasu wolnego i edukacji olimpijskiej*, Wydawnictwo AWF Warszawa, Warszawa 2013, s. 401–409. Wszelkie aktualne dociekania z zakresu „sport w sztuce” pomieścić wypada w osobnej obszernej bibliografii!

⁵ Zob. W. Lipoński, *Humanistyczna encyklopedia sportu*, s. 149 i n., 200, 203. Lipoński (tamże, s. 150) wspominał, że w Anglii sprawozdania sportowe traktowano na równi z recenzjami teatralnymi... O stopniowym przełamywaniu tabu: J. Chelmecki, *Kultura masowa a sport w Polsce w okresie międzywojennym*, „Prace Naukowe WSP w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2003, t. 5, s. 77–88.

⁶ Dość przypadkowo udało mi się znaleźć informację o sztuce *Maria* autorstwa Radosława Paczocha (w reż. Adama Orzechowskiego), wystawionej przez Teatr Powszechny w Łodzi w maju

choćby z tego powodu, że tak wiele pisze się dzisiaj o performatywnej, widowiskowej naturze sportu, który ze swoją dramaturgią i właściwym mu systemem wartości był (?), staje się (lub stać się powinien) bliski teatrowi⁷.

Metody i problemy badawcze

Badanie tytułowej kwestii pojawiło się w efekcie studiów nad dziejami AZS i refleksji nad źródłami, które służą zwykle poznaniu akademickiego sportu (kwestii emocji, klimatu, atmosfery etc.). Przegląd bogatej literatury przedmiotu przyniósł też konstatację dotyczącą pewnych luk w istniejącym stanie wiedzy. Klasyczna metoda filologiczna (bogata i szeroka kwerenda biblioteczna dotycząca sportu polskiego epoki międzywojnia) doprowadziła do odnalezienia drobnej sztuki scenicznej G. Baumfelda. Jej lektura skłoniła mnie do zastanowienia się nad tym, jak bogata była obecność sportu w teatrze polskim wspomnianego okresu. Efekty tych poszukiwań, poszerzonych o prasę epoki i nieliczne źródła archiwalne, nie były nazbyt obfite, co nie tylko pozwoliło odpowiedzieć na pytanie o rolę sportu w teatrze, ale też wywołało potrzebę analizy treści *Ślubów sportowych* pod kątem możliwości ich wykorzystania jako źródła historycznego do dziejów akademickiego sportu. Okazało się, że poza wspomnieniami i pamiętnikami „azetesiaków” istnieją świadectwa warte wykorzystania zwłaszcza w perspektywie dociekań nad klimatem funkcjonowania klubów AZS przełomu lat 20. i 30. XX w.

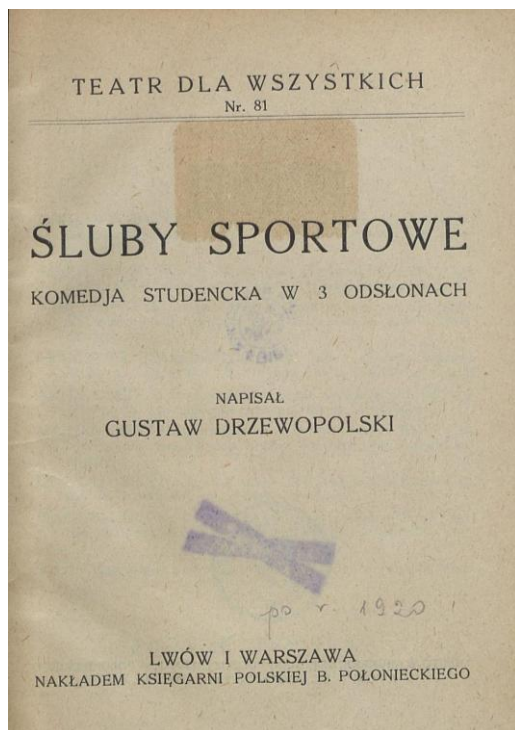
Sport w teatrze polskim do 1939 r.

W samodzielnych poszukiwaniach przyczółków tego aliansu odnalazłem drobną sztukę komediową Gustawa Drzewopolskiego pt. *Śluby sportowe. Komedia studencka w trzech odsłonach* (ryc. 1). Większe zainteresowanie z mojej strony zwrócił raczej jej podtytuł (rozszerzony w didaskaliach o uwagę, że „Rzecz dzieje się w naszych czasach, w jednym z polskich miast uniwersyteckich”) niż

2022 r. Spektakl inspirowany był życiem Marii Kwaśniewskiej, niezwykle todzianki, postaci nietuzinkowej, medalistki olimpijskiej w IO 1936 r. w Berlinie, bohaterki wojennej. Zob.: <https://powszechny.pl/pl/teatr/spektakle/maria-2/> [dostęp: 14.08.2025]. Por. <https://e-teatr.pl/maria-s26792> [dostęp: 23.11.2024].

⁷ Szczególnie cenne w tym zakresie wydają się rozważania teatrologa D. Kosińskiego, *Performatyka i dramatologia sportu. Próba przewrotki teoretycznej*, „Kultura Współczesna” 2017, nr 1(94), s. 15–29; tenże, *Wieczór w teatrze marzeń. Uwagi o (nie)teatralności piłki nożnej*, [w:] *Performatyka. W(y)prowadzenia*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2016, s. 75–94. Z nieco innej perspektywy (przy podobnych w gruncie rzeczy wnioskach) patrzy na problem J. Kosiewicz, *Sport i sztuka – różnice i zbliżenia teatralne*, [w:] M. Zowisto, J. Kosiewicz (red.), *Sport i turystyka w zwierciadle wartości społecznych*, Wydawnictwo AWF Kraków, Kraków 2015, s. 11–35.

dość banalne kwestie matrymonialne⁸. Już na jego podstawie mogłem podejrzewać, że ten drobny utwór należy wykorzystać w charakterze oryginalnego źródła do poznania akademickiego sportu okresu międzywojnia⁹. Jednak od tych informacji począwszy, natrafiać począłem na prawdziwy ciąg zagadek i dość tajemniczych, rzecz można, rebusów czy szarad, związanych z powstaniem tej niepozornej sztuki teatralnej. We właściwej ocenie źródła historycznego próżno przecież pomijać informacje o jego autorze, kontekście, okolicznościach (czas, miejsce), w jakich powstało, motywach i wiedzy autora oraz celu, który świadectwo miało spełnić.

Ryc. 1. Okładka sztuki Baumfelda *Śluby sportowe*
Źródło: polona.pl.

⁸ Pewną jednak wagę tego problemu uzmysłowił mi dr Andrzej Krychowski, nestor lubelskich trenerów lekkoatletycznych, który – polegając na własnej pamięci i znajomości środowiska sportowców – przygotował merytoryczny zrzut tekstu *Lubelskie śluby lekkoatletów*, w którym zawarł 20 przykładów par małżeńskich skojarzonych dzięki sportowi w latach 1952–2010. Zob.: D. Słapek, *Lubelskie śluby lekkoatletów (wg dr. Andrzeja Krychowskiego)*, <https://historia-sportu.umcs.lublin.pl/2024/06/lubelskie-sluby-lekkoatletow-wg-dr-andrzeja-krychowskiego/> (wpis z 19.06.2024, dostęp: 14.08.2025)].

⁹ Napisałem wówczas krótki esej pt. *Śluby sportowe (azetesowe)*, opublikowany w pracy D. Słapek, M. Szumiło, H. Hanusz, *Sport co gryfa wart! AZS (1908–2017)*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017, s. 587–588, w którym raczej zachęcałem do lektury komedii, niż dokonywałem jej egzegezy jako źródła historycznego.

Szybko okazało się, że dość frywolny utwór Gustawa Baumfelda¹⁰ nie jest ani jedynym, ani pierwszym przykładem aliansu między polskim teatrem, w zasadzie chyba wyłącznie komedią, a sportem. Te poprzednie nie były nazbyt liczne, ale autor *Ślubów...* bynajmniej nie przecierał dziewiczego szlaku. Zapewne uczynił to Konstanty Gaszyński w wydanej po raz pierwszy w 1857 r. dwuaktówce *Wyścigi konne w Warszawie (obrazek dramatyczny w dwóch częściach)*. Wojciech Lipoński słusznie zauważył, że sport u Gaszyńskiego służył ukazaniu w dość spektakularny sposób obrazu rozpoczynającej się u progu II połowy XIX w. szeroko pojmowanej modernizacji ziem polskich. Symptodem „nowego” był anglofilizm i związany z nim fenomen popularności wyścigów konnych. Ten zwiastun nowoczesności nie mieścił się w pełni w polskich tradycjach i stąd wywoływał krytykę. Przemijający świat polskiego ziemiaństwa traktował wyścigi jako rodzaj przemijającej mody, chwilowy epizod w akceptowanym dotąd sposobie życia polskich elit społecznych. Lipoński miał rację, pisząc, że „Opisywany przez Gaszyńskiego typ modnego sportsmena doczekał się znacznej ilości literackich i publicystycznych powieści”¹¹. Niewątpliwie bowiem w tym zderzeniu „nowego ze starym” zwykle tkwi nie tylko spory potencjał dydaktyczny, ale też duże możliwości operowania satyrą i humorem.

Zmieniający się z upływem lat sport (wzrost jego roli i znaczenia przy raczej pełnej akceptacji jego bytu) pozostaje ciągle obszarem konfliktu, choć spór ten przybierać zdaje się nieco inny wymiar. Oto w 1937 r. wydano sztukę Heleny Romer *Sporty... Sporty... komedyjka w jednym akcie* (druk Józefa Zawadzkiego w Wilnie). Za nieco trywialnymi perypetiami bohaterów kryje się szeroki i wyrażany w dwudziestoleciu międzywojennym w dużo poważniejszej formie dyskurs o sporcie, jakiego potrzebuje odrodzone, niepodległe państwo. W narracji autorki nie ma jednak patosu i we właściwy dla gatunku sposób wydrwiwa ona idee sportu dla niego samego. Banalne (matrymonialnej natury) treści kończą się jed-

¹⁰ Drzewopolski to jego literacki pseudonim, zob.: E. Jankowski (red.), *Słownik pseudonimów pisarzy polskich (XV w. – 1970 r.)*, t. 4: A–Ż, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1996, s. 32. Gustaw Bolesław Baumfeld (1879 – zm. 1940 w Katyniu) był krytykiem i historykiem literatury, pedagogiem, zawodowym oficerem, dziennikarzem, tłumaczem i historykiem. W prezentowaniu tej barwnej postaci ograniczam się jedynie do wątków ważnych dla właściwej oceny jego dzieła jako źródła historycznego (pomijam ewaluację walorów literackich dzieła!). Krótkie biografie Baumfelda znaleźć można w pracach: J. Starnawski, *Andrzej Baumfeld-Boleski i jego brat Gustaw, poloniści-przemysłanie*, „Rocznik Przemyski” 2008, t. 44, z. 3, s. 84–100; J. Krzyżanowski, *Dwaj przemyscy bracia poloniści*, [w:] S. Kratochwilowa (red.), *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*, t. 2, Wyd. Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, Przemyśl 1974, s. 113–117; A. Potocki, *Słownik biograficzny Żydów z Podkarpackiego*, Wydawnictwo Carpathia, Rzeszów 2010, s. 13–14.

¹¹ W. Lipoński, *Zapomniani piewcy sportu*, Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa 1970, s. 97, szczególnie s. 143. Szerzej o Gaszyńskim: K. Chruściński, *Konstanty Gaszyński – współtwórca kultury w Prowansji: przyczynek do biografii poety*, „Śląskie Prace Filologiczne. Seria Filologia Polska” 2004, t. 3, s. 113–118.

nak płomiennym apelem jednego z bohaterów na temat właściwej, modelowej roli sportu:

Sporty nie powinny być na pokaz, dla zadowolenia próżności, dla zabawy, tylko muszą mieć cel praktyczny, żeby te wysportowane muskuły służyły społeczeństwu, ale nie próżności, żeby celem było zdrowie i tężyzna młodzieży, ale nie jakieś puhary, dyplomy, nagrody i konkursy, które dla jednych są zachętą, ale dla drugih stają się najważniejszą sprawą życia i tylko o swój tryumf im chodzi.....¹² (pisownia oryginału).

Powagę sportu zdaje się natomiast zatracać kolejny znany mi przykład „sztuki scenicznej” w postaci nieco wcześniejszej, drobnej humoreski Zbigniewa Orwicza pt. *Niech żyje sport!* z 1935 r. To nad wyraz kolokwialne dziełko jest dalekie od jakiegokolwiek bodaj uwznioślenia sportu, choć we właściwy dla siebie sposób wykorzystuje jego potencjał komediowy. Bezceremonialne i raczej prostackie sceniczne opowiadki eksponują głównie obyczajowe walory sportu, który przede wszystkim daje okazje do flirtu. Co najwyżej mówić można, że w jednej z humoresek pobrzmiewa jakieś echo krytyki profesjonalnego boksu¹³.

Wspomniane w tych dwóch kazusach cechy obecności sportu w teatrze (nie tym wielkim, a raczej wyłącznie amatorskim) i problemów przezeń podejmowanych widoczne są również w *Ślubach...* Baumfelda, w których mieszają się nieco banalne, choć oczywiste socjalno-obyczajowe cechy sportu, stanowiące zasadnicze powody do śmiechu, z wartościowaniem specyficznie pojmowanej idei sportu, zwłaszcza jego gloryfikacji, żeby nie rzec – fetysyzacji. Ważną też konstatacją okazuje się stwierdzenie, że sport w teatrze międzywojnia zdominowała komedia, co – biorąc pod uwagę naturę tej formy aktywności człowieka (nie tyle jej złożoność i dynamikę, co pewną łatwość konstruowania z jej wykorzystaniem sytuacji komediowych zwłaszcza wówczas, kiedy sport począł przenikać do wielu innych poza rozrywką dziedzin życia¹⁴) – wydaje się dość oczywiste.

¹² H. Romer, *Sporty... Sporty... komedijka w jednym akcie*, Teatrzyk Wileński, Wilno 1937, s. 31. Na temat autorki, piszącej pod pseudonimem „H. Romer” Heleny Romer-Ochenkowskiej, literatki, publicystki i działaczki oświatowej zob.: M. Grekowicz-Hausnerowa, *Romer-Ochenkowska Helena (1878–1947)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1965, R. 6, nr 2(24), s. 68.

¹³ Z. Orwicz, *Niech żyje sport! Cztery sport. 1 akt. humoreski sceniczne*, Lwów (ca) 1935 (wyd. w serii Biblioteka Teatrów Amatorskich, nr 213). O piszącym pod tym pseudonimem Zbigniewie Orłowiczu (por. E. Jankowski, *Słownik pseudonimów pisarzy polskich...*, t. 2: J–Q, s. 746) wiadomo niewiele (poza jego patriotyzmem i politycznym zaangażowaniem w sprawy niepodległego państwa). Pisywał wiersze, scenariusze widowisk plenerowo-batalistycznych, był aktorem, a spod jego pióra wyszła też komedia *P.O.S. (komedia mieszczańska)*, (ca) 1938. Por.: „Strzelec. Organ Związku Strzeleckiego” 1932, R. 12, nr 26, s. 19; „Kurier Poznański” 1935, 6 stycznia, s. 7; „Polacy Zagranicą. Miesięcznik – organ światowego związku Polaków z zagranicy” 1938, IX, s. 33.

¹⁴ O ważnej roli satyry, humoru i karykatury w pokazywaniu sportu w literaturze i sztuce zob.: W. Lipoński, *Zapomniani piewcy sportu*, s. 165–181, 194–206. Widać to zwłaszcza w filmie okresu II RP, a kanonicznym przykładem wydaje się komedia *Sportowiec mimo woli*. Por. A. Nisiobęcka, *Ostatnia komedia II RP. „Sportowiec mimo woli”*, „Przystanek Historia” maj 2023,

Gustawa Baumfelda *Śluby sportowe* – problem datowania i inspiracje autora

Opowieść Baumfelda o studenckim klubie sportowym Zefir¹⁵ nie przybrała zatem formy tragedii czy dramatu... Jej frywolność najpełniej chyba prezentuje spis postaci, w którym pojawiają się studentki uniwersytetu o „mówiących” nazwiskach – Maria Tyczkowska i Adela Dyskowska. Ze sportem wiążą swoje postaci nazwiska studentów – Bramczyński, Setka, Sędzicki, Pięścicki i Hock. Wykaz ten utwierdza też odbiorcę/widza w przekonaniu, że zawiązane w komedii intrygi „toczą się” w środowisku studentów (ryc. 2). Wcale nie tak młodzi bohaterowie komedii po wielekroć deklarują przywiązanie do czystego sportu, dokonując wręcz jego fetyszyzacji. Zwłaszcza Maria Tyczkowska i Stanisław Bramczyński na wszelkie sposoby odżegnują się od traktowania sportu i samego klubu jako przestrzeni wszelkich romansów czy zabiegów matrymonialnych. Zarząd klubu decyduje zatem, że drogą uchwały zobowiąże ich do ujawnienia swoich prawdziwych uczuć. Dodatkowo władze Zefira próbują też wzbudzić w nich zazdrość. Intryga się jednak nie udaje, bo zakochani wcześniej i potajemnie deklarują sobie miłość, co zaskakuje zatroskanych członków klubu, których dobrze pojmowany „spisek” utracił wszelki sens, choć jego zdemaskowanie znakomicie kreuje sytuację komediową.

Sporą zagadką konieczną do rozstrzygnięcia przed dokonaniem właściwej i pełnej krytyki tekstu źródłowego dokonywanej z perspektywy historyka okazuje się wskazanie zarówno czasu jego powstania, jak i roku publikacji.

Pełny opis bibliograficzny sztuki Baumfelda przynosi pewne informacje, które mogą być w tym względzie przydatne, choć publikacja, która ukazała się „Nakładem Księgarni Polskiej B. Połonieckiego” (Lwów i Warszawa) pozbawiona jest daty jej wydania¹⁶. Ponieważ na stronach technicznych edycji nie pojawia się

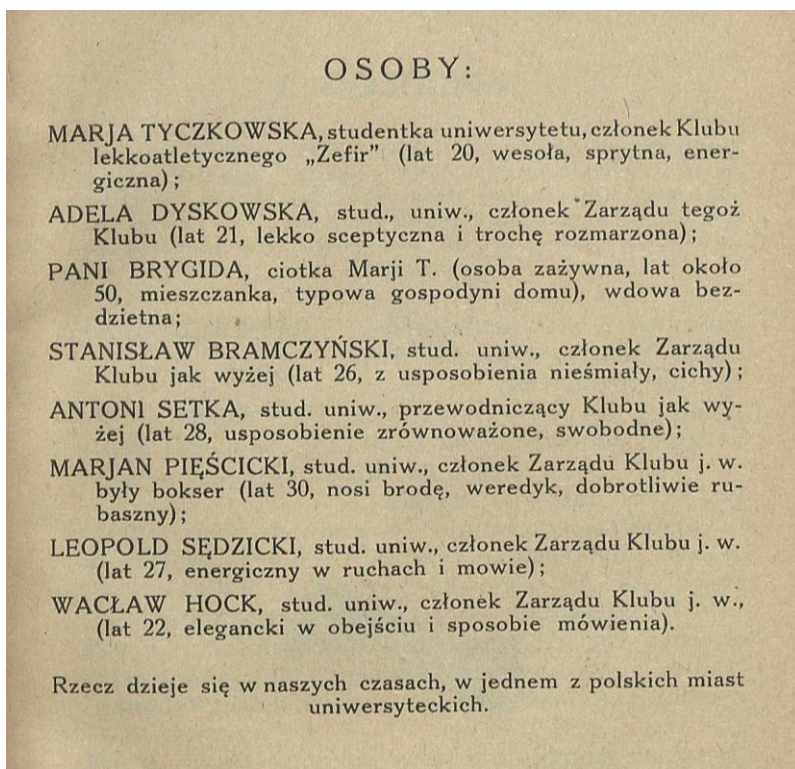
s. 1–6. O innych kazusach patrz: M. Mazurkiewicz, *Motywy sportowe...*, s. 79–80. O komedii filmowej epoki PRL pisał natomiast G. Łęcicki, *Dylematy moralne i egzystencjonalne w polskich filmach fabularnych o tematyce sportowej*, [w:] M. Jarosz i in. (red.), *Sport w mediach*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2013, s. 360–373.

¹⁵ W dwudziestolecie istniały akademickie kluby funkcjonujące poza strukturami AZS. Nie sposób jednak żadnego ze znanych, przynajmniej tych warszawskich, kojarzyć z KS Zefir. Por. A. Gawkowski, *Akademicki sport...*, s. 209–231.

¹⁶ Zasłużonemu wydawcy B. Połonieckiemu poświęcono dotąd sporo uwagi (M. Konopka (oprac.), *Bernard Połoniecki, księgarz lwowski: dzienniki, pamiętniki i listy z lat 1880–1943*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2006; też, *Korespondencja Bernarda Połonieckiego w zbiorach Biblioteki Naukowej im. W. Stefanyka we Lwowie*, [w:] J. Ladorucki, M. Rządowolska (red.), *Pasja książki: studia poświęcone pamięci profesora J. Dunina*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2009, s. 107–117; też, *Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego we Lwowie w dobie autonomii (1889–1914)*, [w:] H. Kosętko (red.), *Kraków–Lwów: książki, czasopisma, biblioteki*, t. 8, Wydawnictwo Akademii Pedagogicznej, Kraków 2006, s. 30–34; też, *Droga Bernarda Połonieckiego do Księ-*

żadna informacja o roku edycji, jakąś podpowiedzią może być fakt jej umieszczenia w serii Teatr dla Wszystkich z kolejnym numerem 81. Tuż po stronie tytułowej wydawca, zapewne gwoździł dodania powagi temu cyklowi edytorskiemu, informuje (wkładka bez paginacji), że seria Połonieckiego

[...] obejmuje w nadzwyczaj starannym wyborze: 1) mnóstwo najlepszych i najwięcej ulubionych sztuk dla teatrów amatorskich, salonowych, ludowych i narodowych; 2) szereg utworów dramatycznych, klasycznych i nowoczesnych o wartości literackiej, w tanich wydaniach.

Ryc. 2. Spis osób, bohaterów humoreski

Źródło: polona.pl

Każdy z wydawanych w jej ramach utworów posiada numer porządkowy i pierwszy obszar zainteresowań (komedie i humoreski dla amatorów) otrzymał liczebniki od 1 do 100¹⁷. Wskazanie roku wydania *Ślubów...* za pomocą datowa-

garni Polskiej we Lwowie utrwalona w dziennikach i pamiętnikach księgarza, „Rocznik Gdański” 2001, R. 61, z. 2, s. 95–103. Wspomniane edycje źródłowe i opracowania dotyczą jednak okresu wcześniejszego (zwykle do 1914 r.) niż międzywojnie i nie pojawia się w nich postać Baumfelda.

¹⁷ Wśród autorów sztuk komediowych (*Śluby...*, wkładki bez paginacji poprzedzające i umieszczone na końcu, po treści samej sztuki Baumfelda) dominują raczej mało znani autorzy polscy,

nia innych umieszczonych na liście wydawnictw okazuje się jednak prowadzić na manowce, bo w tej taniej serii ich zwykle nie podawano¹⁸. *Nowy katalog wydawnictw Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie* (Lwów 1918, s. 9–11) wskazuje na przykład, że do tego roku w serii Teatr dla Wszystkich ukazało się 56 komedii. *Śluby...* zatem z pewnością zostały wydane po 1918 r. Dalsza weryfikacja, tym razem w oparciu o podobne katalogi z 1926 i 1927 r., pokazuje, że w dziale teatrów amatorskich znalazło się już 80 pozycji, ale ciągle brakuje tej z numerem 81¹⁹. Szczęśliwie sprawę datowania wydania sztuki zdaje się rozstrzygać, choć pewne wątpliwości ciągle pozostają, drobny anons w *Dziale kultury i sztuki* umieszczony w rubryce *Książki nadesłane* w dzienniku „Kurier Poznański” (nr 316, z dnia 11 lipca 1929). Brzmi on dość lakonicznie: „Gustaw Drzewopolski: «Śluby sportowe». Lwów 1929. Księgarnia B. Połonieckiego”, ale chyba rozstrzyga „tajemnicę” daty wydania komedii²⁰.

Jej rozwikłanie nie jest jednak wystarczające dla właściwej interpretacji sztuki, bo data opublikowania utworu bynajmniej nie musiała być tożsama z czasem jego powstania. Dzięki niej pojawia się tylko jedna z ważnych dla historyka cezur. Wypada zatem wskazać dodatkowe argumenty za tezą, że sztuka po-

ale pojawia się też Moliere, Fredro, Czechow, Twain, France. Trudno na tej podstawie oceniać walory literackie (mniej zresztą istotne w ocenie źródła historycznego) tej niewątpliwie pożytecznej serii wydawniczej popularyzującej teatr m.in. dzięki niskiej cenie tomików i ich dostępności.

¹⁸ Datami wydania sztuk komediowych nie operuje też *Katalog biblioteki Teatrów amatorskich oraz przewodnik dla urządzających wieczornice, obchody i zabawy w kółkach towarzyskich i szkołach*, Katowice 1927. Proponowany w nim repertuar prostych sztuk teatralnych jest imponujący i sięga ponad tysiąca utworów. W spisie brakuje informacji o jakiegokolwiek sztuce Baumfelda/Drzewopolskiego, co oznacza, że nie trafiła „pod strzechy” i najpewniej – przynajmniej brakuje na to jakichkolwiek dowodów – nigdy nie została wystawiona. Nie może to jednak decydować o walorach *Ślubów sportowych* jako źródła historycznego.

¹⁹ *Katalog wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie*, Lwów 1926, s. 11–13; *Katalog wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie*, Lwów 1927, s. 10–12. Brak *Ślubów sportowych* we wcześniej edytowanych katalogach (np. *Katalog wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie*, Lwów 1923, s. 11–14, wymienia tylko 73 pozycje wydane w serii Teatr dla Wszystkich) jednoznacznie wyklucza datowanie komedii wskazywane w katalogach bibliotecznych, które datują publikację sztuki na 1920 lub ok. 1920 r. Por. informacja w Katalogu Biblioteki Narodowej (https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991043526429705066&context=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZ_NZ&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,%C5%9Aluby%20sportowe&offset=0 [dostęp: 14.08.2025]). Przekłamanie zdaje się wynikać z błędnej liczby porządkowej (21 zamiast 81) przypisanej *Ślubom sportowym*. Pod liczebnikiem 21 figuruje niezmiennie inna sztuka wydana zapewne ok. 1920 r. Próżno też mówić o kilku wydaniach sztuki Baumfelda.

²⁰ *Śluby sportowe* są już w *Katalogu wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie*, Lwów 1933, s. 12. Trudno zakładać, aby między gazetową informacją o nadesłanej książce a datą jej wydania była jakaś znacząca luka czasowa. Redakcja „Kuriera” nie skojarzyła jednak osoby jej autora z Baumfeldem, choć w tym samym numerze pisma (s. 10) anonowano, że niebawem w Radiu Poznań pojawi się „audycja dla żołnierza (wygł. kpt. Gustaw Baumfeld)”.

wstała raczej w końcu lat dwudziestych XX w. niż u ich progu. Skłania do tego przede wszystkim treść sztuki, w której generalnie obraz polskiego sportu nie odpowiadał niezwykle trudnej rzeczywistości początków niepodległości państwa. Autor, wojskowy przecież, milczy jednak o prowadzonych wówczas wojnach i priorytetowej potrzebie obrony granic, w czasie, w którym miłostki i zaloty powinny zejść na dalszy plan. Sportowcy Baumfelda nie zaprzatają sobie głowy konfliktami zbrojnymi i w dość sielankowej wizji sportu bywają zatroskani przede wszystkim losami klubu sportowego...

Poza tym ogólnym wrażeniem warto odnieść się także do pewnych drobnych uwag wychodzących poza sprawy studenckiego klubu Zefir i miłosnych intryg jego członków, a stanowiących rodzaj historycznego, szerszego tła komediowych zdarzeń. Oto z ust jednego z bohaterów pada pełen humoru komentarz (*Śluby...*, s. 39), że wydarzenia towarzyskiej natury mają znamiona rekordu (chodzi tu aż o dwa skojarzone w jednej chwili w jednym klubie małżeństwa) i wobec tego warto telegram z taką informacją przesłać do „Przeglądu Sportowego”. Domyślać się można, że łądunek humoru w tej sugestii wynikał z faktu, że depesza trafić miała do bodaj najbardziej wówczas poczytnego pisma sportowego w Polsce. Bez wątplenia „Przegląd Sportowy” pełnił taką dominującą rolę wśród innych tytułów prasy sportowej po 1925 r., kiedy to redakcja pisma przeniosła się z Krakowa do stolicy i pod kierunkiem K. Wierzyńskiego pismo ukazywało się kilka razy w tygodniu²¹.

Skoro jedna z bohaterek sztuki nazywa się Dyskobolska, to nie dziwi fakt, że w sztuce pojawiło się wspomnienie Haliny Konopackiej²². Oto jeden z bohaterów w finałowej scenie komedii, kiedy pewne jest szczęśliwe rozwiązanie intryg miłosnych, składa potencjalnej pannie młodej życzenia w ten oto sposób:

Sto lat zdrowia i wzięcia większego rekordu od samej Konopackiej – a także dobrego zamążpójścia...²³

²¹ Patrz np. B. Tuszyński, *Rzut oka na główne kierunki rozwoju polskiej prasy sportowej do 1939 roku*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1973, t. 12, z. 4, s. 506–507; W. Lipoński, *Zapomniani piewcy sportu*, s. 158–159; R. Siekiera, *Początki polskiej publicystyki sportowej w ujęciu genologicznym*, „Przegląd Sportowy” 1921–1925, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2016, s. 50–52. Z „Przeglądem Sportowym” mógł konkurować (choćby wysokością nakładu) jedynie ilustrowany tygodnik sportowy, wydawany przez Koncern IKC, pt. „Raz Dwa Trzy...”, ale dopiero od wiosny 1931 r., gdy ukazał się pierwszy numer pisma.

²² Niebagatelną rolę w przywołaniu postaci Konopackiej była jej przynależność klubowa. Intryga miłosna dzieje się w klubie akademickim i biorą w niej udział sportowcy – studenci, którzy w naturalny sposób uznają dyskobolkę za „swoją”. Nie ma wątpliwości co do faktu, że w końcu lat 20. XX wieku Konopacka była zawodniczką AZS. Por. M. Rotkiewicz, *Z radości życia. Halina Konopacka*, Wydawnictwo BOSZ, Warszawa 2018, s. 70; A. Metelska, *Złota. Legenda Haliny Konopackiej*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2019, s. 40; G. Jatkowska, *Przerwane igrzyska. Niezwykły sportowiec II RP*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017, s. 49; R. Gawkowski, *Akademicki sport...*, s. 110, 126.

²³ W cytatach ze sztuki zachowano pisownię oryginału.

Informacja ta może stanowić pewien, choć tylko subtelny, punkt odniesienia w kwestii datowania powstania utworu. Problem tkwi jednak w tym, że w swojej bogatej karierze sportowej gwiazda polskiej lekkiej atletyki biła różne rekordy i to w różnych dyscyplinach. Domyślać się można, że chodziło tu o rekord w rzucie dyskiem, co nieco zawęży krąg poszukiwań datowania jakiegoś wspianego rzutu Konopackiej, choć i tak wątpliwości pozostają. Rzec można, że mistrzyni olimpijska liczbą i jakością swoich wyczynów niejako przyzwyczaiła ówczesną opinię publiczną do seriami bitych rekordów²⁴. Wydaje się, że na przywołanie postaci i sportowych wyczynów Konopackiej patrzeć należy raczej z perspektywy widza teatralnego, a zatem szeroko pojmowanej rozpoznawalności i popularności lekkoatletki. Jedynie w charakterze pewnej sugestii proponować zatem można, że w drodze do sławy Konopackiej przełomem był chyba jej sukces (złoto i rekord świata w rzucie dyskiem) podczas Światowych Igrzysk Kobiet w sierpniu 1926 r. w Göteborgu, których ranga była niepomniernie wyższa niż osiągnięcia na polskich arenach sportowych (w sytuacji, kiedy rodzimy sport kobiecy jeszcze wtedy raczkował)²⁵. Jeśli wobec tego na datowanie *Ślubów...* ma w jakiś sposób wpływać dygresyjne przywołanie „fenomenu Konopackiej”, to przypuszczać można, że dzieło powstało po zawodach Göteborgu, a przed igrzyskami olimpijskimi w Amsterdamie w 1928 r.²⁶

Spory potencjał co do datowania, a przede wszystkim rozpoznania motywów powstania sztuki tkwi także w biografii samego autora. Chodzi tu przede wszystkim o jego pracę w roli nauczyciela języka polskiego i literatury w szkołach woj-

²⁴ O sekwencji rekordów i tytułów Konopackiej w okresie po 1924 r. patrz np. T. Drozdek-Małołepsza, *Sport kobiet w działalności Akademickiego Związku Sportowego w okresie II Rzeczypospolitej. Zarys dziejów*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika” 2014, t. 23, s. 489; M. Rotkiewicz, *Z radości życia...*, s. 62–65, 70; A. Metelska, *Złota...*, s. 39–40; G. Jatkowska, *Przerwane igrzyska...*, s. 48–51.

²⁵ Rozpoznawalność dyskobolki po 1926 r. jest w jakiś sposób mierzalna jej sukcesem w konkursie „Przeglądu Sportowego” na najlepszego sportowca RP 1927 r. Por. R. Gawkowski, *Akademicki sport...*, s. 164; G. Jatkowska, *Przerwane igrzyska...*, s. 49; M. Mazurkiewicz, *Halina Konopacka: Famous Polish Female Athlete and Woman of Arts (Sport, Literature, Painting)*, „The International Journal of the History of Sport” 2023, vol. 40, issue 9, s. 813, pisał: „In 1926 Konopacka was already a rising star of global sport”. Por. M. Rotkiewicz, *Z radości życia...*, s. 8–21, wedle której w Amsterdamie polska lekkoatletka jedynie ugruntowała swą światową sławę. Baumfeld, słowami swego bohatera, nie wspominał, że rekord Konopackiej osiągnięty został na igrzyskach olimpijskich w 1928 r. W sztuce Baumfeld tylko raz przywołał igrzyska olimpijskie, kiedy obrazowo porównuje sukces matrymonialny ze zwycięstwem na olimpiadzie (*Śluby...*, s. 32). W polskim kontekście słowa te mogły chyba paść po 1924 r., po pierwszym występie ekipy narodowej w igrzyskach.

²⁶ W *Ślubach...* (s. 16 w wykorzystanym wydaniu sztuki Baumfelda; strony podawane odąd w nawiasach w tekście głównym i przypisach odnoszą się do paginowanej treści samej sztuki) pojawia się, mniejsza o kontekst, rekordowy wynik biegu mężczyzny na 100 m (10,5 s). Pobił go latem 1929 r. Eddie Tolan, co wskazuje, że Baumfeld kończył pisanie sztuki przed tą datą. Por. <https://www.britannica.com/biography/Eddie-Tolan> [dostęp: 25.07.2024].

skowych. Jeśli istnieją pewne wątpliwości na temat jego zaangażowania w roli wykładowcy w Oficerskiej Szkole dla Podoficerów w Bydgoszczy, powołanej latem 1922 r. na bazie Wielkopolskiej Szkoły Podchorążych Piechoty w Poznaniu²⁷, to jest pewne, że w 1925 r. podjął on pracę w utworzonym w tym czasie w Rawiczu Korpusie Kadetów nr 3²⁸. W tym głęboko tkwiącym w tradycji polskiego, elitarnego szkolenia kadr wojskowych systemie edukacji okresu II RP niezwykle istotną rolę odgrywało wychowanie fizyczne i sport²⁹.

Na wcześniejsze związki Baumfelda ze sportem nie wskazuje jednoznacznie ani jego biografia, ani twórczość. Można co najwyżej sądzić, że przedwojenna aktywność autora *Ślubów...* w młodzieżowych organizacjach i towarzystwach niepodległościowych, koncentrujących się na surowym, patriotycznym wychowaniu młodego pokolenia, czyniła Baumfelda w pełni świadomym w zakresie potrzeby zachowywania tężyzny fizycznej i zdrowia cielesnego Polaków³⁰.

²⁷ J. Starnawski (*Andrzej Baumfeld-Boleski...*, s. 87) wspomina, że Baumfeld był wykładowcą w Bydgoszczy. W *Roczniku Oficerskim 1923*, Warszawa 1923, s. 1510–1511 informacje o kadrze szkoły zostały ograniczone jedynie do dowództwa wojskowego z pominięciem grona nauczycielskiego. Natomiast wg *Rocznika Oficerskiego 1924*, Warszawa 1924, s. 693, 746, 1426 Gustaw Baumfeld w randze kapitana pełnił jeszcze służbę oficera zawodowego w 30 Pułku Artylerii Polowej. Jeśli rzeczywiście był nauczycielem w szkole bydgoskiej, to ten krótki epizod w jego życiu był o tyle istotny, że – jak się szacuje – 10–15% programu wykształcenia wojskowego przeznaczano na wychowanie fizyczne i sport. Jeszcze w 1920 r. w Poznaniu powołano klub sportowy, reaktywowany w Bydgoszczy w 1926 r. pod nazwą WKS Zryw. O powstaniu szkoły bydgoskiej i roli sportu w systemie kształcenia zob.: W. Rajczyk, *Szkoła Podchorążych dla Podoficerów. Poznań-Bydgoszcz 1919–1938*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Historia X – Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1975, vol. 67, s. 68–70 (o roli sportu s. 77–78, 80–83).

²⁸ Rawicki korpus powstał 1 września 1925 r. na terenie Wielkopolski jako strefy przygranicznej z Niemcami i stanowić miał symboliczny gest wobec młodzieży tej części Polski do niedawna poddawanej ostrej polityce germanizacyjnej. Także z innych powodów kadrę szkoły rekrutowano wedle mocno wyśrubowanych co do jej jakości kryteriów. O szkole i jej powstaniu zob.: H. Pawłowski, *Korpus Kadetów w Rawiczu. Historia i tradycja*, Wyd. Muzeum Ziemi Rawickiej, Rawicz 2015. Por. tenże, *Korpus Kadetów nr 3/2 w starej fotografii. Ze zbiorów Muzeum Ziemi Rawickiej*, Wyd. Muzeum Ziemi Rawickiej, Rawicz 2014, s. 4–6; L. Wyszczelski, A. Niewęglowska, *Korpusy kadetów w Polsce (1918–1939)*, „Kwartalnik Bellona” 2016, nr 3, s. 174–176; M.R. Lebieździński, *Korpusy kadetów w polskim szkolnictwie wojskowym*, Wydawnictwo Ulmak, Warszawa 2002, s. 44; W. Lisowski, *Polskie korpusy kadetów 1765–1956. Z dziejów wychowania*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1982, s. 223; tenże, *Polskie korpusy kadetów w latach 1918–1939*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 1979, t. 22, s. 100.

²⁹ O ważnej roli sportu w szkoleniu kadetów zob.: W. Włodarkiewicz, *Działalność dydaktyczna i wychowawcza korpusu kadetów w Polsce w latach 1918–1939*, [w:] J. Gmitruk, R. Krawczyk, T. Zacharuk (red.), *Bezpieczeństwo, edukacja, kultura i społeczeństwo. Księga jubileuszowa Prof. J. Kunikowskiego w 65. rocznicę urodzin*, Wyd. Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa – Siedlce 2010, s. 451, 453–454; H. Pawłowski, *Korpus kadetów nr 3/2...*, s. 19, 34, 42.

³⁰ J. Jarowiecki, *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku*, t. 2, Wydawnictwo Akademii Pedagogicznej, Kraków 2006, s. 38, wspomina o organizacji Polska Młodzież Abstynencka i jej periodyku „Młodzież”, którego współredaktorem w latach 1906–1907 był Gustaw Baumfeld. To z tego

Kariera Baumfelda jako wykładowcy w szkole wojskowej wydaje się też o tyle ważna, że wiązała go z Wielkopolską. W 1928 r. był już oficerem rezerwy i chyba na dłuższy czas związał się z Poznaniem³¹. Wydaje się, że dopiero wówczas Baumfeld w dużo większym niż dotąd stopniu oddać się mógł swojej pasji pisarskiej, co zresztą widać w chronologii jego publikacji skumulowanych – w odniesieniu do poważniejszych studiów – na przełomie lat 20. i 30. XX w. Najsilniej związał się ze środowiskiem poznańskiego periodyku literackiego „Od A do Z”³².

Sądzić można, że echa związków z Poznaniem wybrzmiewają także w *Ślubach...* Baumfelda. Oto jeden z bohaterów komedii, doceniając roztropność i przemysłowość Adeli Dyskowskiej, sugeruje: „...koleżanka powinna objąć katedrę w Szkole Gimnastyki i Sportów”, po czym dodaje: „I to koniecznie – wojskowej!” Stanowi to niewątpliwe odniesienie do Centralnej Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportów w Poznaniu działającej do roku 1929. Przed tym rokiem nie było innej wyższej szkoły sportowej, bo idei cywilnej, uprofilowanej na sport polskiej szkoły wyższej jeszcze wtedy nie było i co najwyżej pojawiały się apele o utworzenie takowej. Jedynie na podstawie miałych poszlak (obaj byli związani ze Lwowem, obaj nauczali w Brodach, obaj służyli w Legionach, obaj trafili do Poznania) sugerować nawet można, że Baumfeld osobiście znał komendanta szkoły poznańskiej – Waleriana Sikorskiego³³.

okresu pochodzi jego broszurka *O jednym strasznym wrogu ludzi, czyli o alkoholu* (Kraków 1906) oraz drobne publikacje rozproszone w prasie Towarzystwa Eleuteria do Walki z Alkoholizmem. Szerzej: T. Podgórska, *Stowarzyszenie Patriotyczno-Religijne Eleusis w latach 1902–1914*, Wydawnictwo KUL, Lublin 1999. Patrz także: A. Garlicka, „*Nasza Myśl*” – Łódź 1908 r., „*Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego*” 1969, t. 8, z. 1, s. 52. W tym kontekście warto też chyba wspomnieć o artykule Baumfelda *O wycieczkach włościańskich do Krakowa*, „*Miesięcznik Towarzystwa Szkoły Ludowej*” 1906, nr 6, s. 201–206. Była to zatem działalność zbliżona do ducha i idei rodzącego się wówczas w Krakowie środowiska twórców AZS...

³¹ *Rocznik oficerski 1928*, Warszawa 1928, s. 903, wspomina o nim jako „oficerze w stanie spoczynku w stopniu kapitana, ur. 16 sierpnia 1879, z zamieszkaniem w Poznaniu”. Dziennik Personalny Min. Spraw Wojskowych Nr 5 z 5 lutego 1927 r., s. 39, 44, informuje, że z dn. 30.04 tego roku Baumfeld został przeniesiony w stan spoczynku.

³² Pisywał jeszcze jako oficer w szkole bydgoskiej, wydawcy jego pracy *O „Irydionie” Zygmunta Krasińskiego* (Wydawnictwo Spółdzielni Szkoły Oficerów dla Podoficerów, Bydgoszcz 1924). O „*Od A do Z*” zob.: A. Przybyszewska, *Zawadzki, Witkacy i zapomniane czasopismo poznańskie*, „*Biblioteka Nauki*” 2008, nr 12(21), s. 181. O literacko-teatralnych audycjach w Radiu Poznań: M. Zawada, *Radjo Poznańskie 1927–1933. Geneza i charakter* (rozprawa doktorska, UAM), Poznań 2021, s. 152; W. Hahn, *O dwóch przeróbkach polskich „Käthe von Heilbronn” Henryka Kleista*, „*Pamiętnik Literacki*” 1935, R. 32, z. 1–4, s. 342. Pasje teatralne Baumfelda (w roli autora, tłumacza, recenzenta – także filmowego, adaptatora sztuk scenicznych etc.) nie podlegają dyskusji. Patrz literatura w nocie nr 10.

³³ A. Pawełek, *Centralna Wojskowa Szkoła Gimnastyki i Sportów w Poznaniu 1921–1929*, Poznań 1929, s. 102 pisze: „Na posiedzeniu Rady Naukowej Wychowania Fizycznego w dn. 12 lutego 1927 r. po referacie wygłoszonym przez podpułk. dr. Osmolskiego pt. «Kształcenie wychowawców fizycznych» dotyczącym stworzenia centralnej uczelni wychowania fizycznego wyłoniła się

Dotychczasowe rozważania (często to tylko tropy) co do chronologii, a w ograniczonym jakością i ilością źródeł zakresie także motywów powstania dziełka, prowadzą do wniosku, że wydana w 1929 r. (a z pewnością nie w 1920 r.!) komedia Baumfelda powstawała zapewne po 1926 r. Być może stało się to w wielkopolskim okresie aktywności literackiej autora, którego doświadczenia jako wykładowcy w usportowionych szkołach wojskowych w Bydgoszczy i Rawiczu dawały mu możliwości rozpoznania sportu (klubu sportowego i środowiska z nim związanego) jako przedmiotu jego zainteresowań w komedii *Śluby sportowe*. Istotny problem polega jednak na tym, że Baumfeld miał realne szanse na poznanie funkcjonowania sportu w zapewne specyficznym środowisku wojskowym. Społeczność akademicką znał głównie z okresu krakowskich studiów, co miało miejsce... przed powstaniem Akademickiego Związku Sportowego. Pewną zagadką pozostaje zatem powód skoncentrowania jego uwagi na sporcie akademickim³⁴, co dla historyka istotne jest o tyle, że głębia rozpoznania tej materii przez Baumfelda może nie gwarantować rzetelności autora.

***Śluby sportowe* jako źródło historyczne do dziejów sportu II RP**

W analizie treści *Ślubów...* i ich ocenie jako źródła historycznego należy zatem oddzielić treści w sposób ogólny odnoszące się do kondycji, roli i znaczenia całego ówczesnego polskiego sportu od tych, które uznać wypada za specyficzne dla jego akademickiej odmiany. Warto też wyraźnie zaznaczyć, że komedia ta nie jest narzędziem krytyki sportu, jej humor opiera się natomiast głównie na wstrzemięźliwości Baumfelda wobec każdego rodzaju przesady, braku umiaru, jednostronności, rzec nawet można – fetyszyzowania roli sportu.

W tej pierwszej wskazanej wyżej warstwie mieścić należy zapewne zachwyt nad korzyściami płynącymi z uprawiania sportu. Bohaterowie *Ślubów...* traktują sport jako metaforę życia w ogóle, miłości zaś w szczególności (s. 14, 18, 22, 25,

komisja w składzie prof. Ciechanowskiego, ppłk. dr. Osmolskiego, prof. Piaseckiego i ppłk. Sikorskiego Waleriana, mająca na celu ustalenie zarysu organizacyjnego przyszłego Instytutu". Na temat kariery W. Sikorskiego: H. Korczyk, *Sikorski Walerian*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 37, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa – Kraków – Wrocław 1996–1997, s. 462–464.

³⁴ Być może autor przebywający w mieście uniwersyteckim z silnym miejscowym AZS (por. R. Wryk, *Dzieje AZS w Poznaniu 1919–2019*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2020, rozdział 1) uległ „urokowi” dynamicznie działającego klubu. Próżno jednak lekceważyć fakt, że oparta na krytyce komedia – biorąc pod uwagę związki autora z armią – swoim ostrzem wymierzona jest w środowisko wojskowe. Poza tym sztuka rozgrywająca się w gronie młodych intelektualistów dawała Baumfeldowi więcej okazji na pokazanie sportu w jego „inteligentkiej” odmianie, ze światem wpisanych doń wartości, idei, elegancji, subtelności etc. Na ten rodzaj inteligentkiego spojrzenia na sport II RP w literaturze epoki po wielokroć zwraca uwagę W. Lipoński (*Zapomniani piewcy sportu*, s. 165–181).

26, 34)³⁵. Sport to dla nich „jedyne życie, jedyna młodość”, wszystko czynią „w imię sportu”, bo ten „u nas na pierwszym planie!” Stąd wymaga wielu wyrzeczeń i nie uwzględnia kompromisów, a oddanie sportowi kreuje idealnego sportowca (s. 6, 34). W życiu i sporcie najlepiej odnajdują się ci, którzy swym uporem, dyscypliną, systematycznością i determinacją realizują zakładane szczytne cele. Niezbędnych w życiu poza sportem reguł rywalizacji i współzawodnictwa najlepiej uczy stadion. Wszyscy doceniają jego walory zdrowotne, sport jest domeną młodości, ale jego uprawianie skutecznie zapewnia długie zdrowe życie. Wierzą, że „kto zajmuje się sportem nigdy się nie starzeje, zawsze jest młody”. Przesadą, wedle Baumfelda, jest jednak ciągłe deklarowanie tych ogólnych haseł, zbytnie przywiązanie (wyrażane raczej słowem) do szczytnych ideałów, które objawia się nieco karykaturalnym skandowaniem, niczym wśród kibiców widowiska sportowego, sloganów typu „Niech żyje sport!” W pokoju klubowym wiszą hasła: „Sport to zdrowie!, W sporcie przyszłość narodu!” (s. 9, 12, 13, 14, 39). Wywołuje to generalnie efekt komediowy, w którym te ogólne wartości sportu zderzają się z trywialnością zasadniczej, matrymonialnej intrygi, na której zasadza się całość sztuki.

Także u Baumfelda sport ciągle stanowi strefę starcia starego i nowego świata. Symbolem tego odchodzącego jest jedyna starsza persona sztuki, która nie jest wroga sportowi, ale nie rozumie bezwzględного podporządkowania jego twardym regułom. Pyta zatem (s. 10–11), kto będzie rodził dzieci, jeśli kobiety oddadzą się wyłącznie biciu stadionowych rekordów. W jej czasach, dodaje, wyczynem była liczba urodzonych przez niewiastę dzieci...³⁶

Wydaje się, że przedmiotem krytyki Baumfelda jest także kurs ówczesnego sportu w kierunku jego widowiskowości. W praktyce związki bohaterów sztuki ze sportem wynikają z ich nazwisk, członkostwa w klubie i uczestnictwie w roli kibiców w wielkim międzypaństwowym meczu piłkarskim „Kozienice vs. Paraguay” (s. 6, 10, 12, 13)³⁷. Baumfeld nie pokazuje swoich postaci w czasie zawo-

³⁵ Stąd chyba liczne, choć subtelnie podane i pełne humoru, wątki erotyczne sportu obecne w języku, metaforach i skojarzeniach bohaterów *Ślubów* (s. 8, 11, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 37). Trzeba wyraźnie zaznaczyć, że ten alians sportu z erotyką sięga już starożytności (zob. np. T.F. Scanlon, *Eros and Greek Athletics*, Oxford University Press, Oxford 2002, s. 266 i nn., s. 323–333; F. Garcia Romero, *Eros athletes: les métaphores érotico-sportives dans les comédies d'Aristophane*, „Nikephoros” 1995, 8, s. 57–65; S. Perry, „Clinopale”. *Sport and Erotic Humor in the Roman Empire*, „Nikephoros” 2001, 14, s. 83–89), a współczesnym badaczom znaczenie tych związków po raz pierwszy gruntownie uzmysłowił A. Guttman, *The Erotic in Sports*, Columbia University Press, New York 1996.

³⁶ W *Ślubach...* (s. 9, 11, 12, 14, 21) kobiety nie tylko oglądają mecze piłkarskie, uprawiają sport, ale też zasiadają w zarządzie klubu. Czy są to jednak ślady emancypacji? Opinia jednego z bohaterów (s. 26), że „sport zrównywa kobietę i mężczyznę?” kończy się wszak znakiem zapytania. O kobietach we władzach AZS zob.: R. Wryk, *AZS 1908–1939...*, s. 168; T. Drozdek-Małołep-sza, *Sport kobiet...*, s. 486.

³⁷ W doborze przeciwników tkwi i ironia, i egzotyka, które w sumie dają efekt komediowy.

dów, trenujących lub zmagających się wprost w rywalizacji na bieżni. Być może chce w ten sposób pokazać, że nawet elity dają się ponieść gustom i wymaganiom gawiedzi stadionowej.

Ciekawie natomiast wyglądają obserwacje Baumfelda odnośnie do wewnętrznego funkcjonowania akademickiego klubu sportowego i relacji między jego członkami. Sądzić można, że to treści, które znakomicie wypełniają luki w dostępnych i tradycyjnie eksplorowanych źródłach o zwykle archiwalnej proveniencji. Sprawozdania i protokoły nie dają bowiem szansy, jak to zaznaczono we wstępie, na poznanie ducha, klimatu i atmosfery sportowej wspólnoty akademickiej. W *Ślubach...* studencki klub sportowy Zefir stanowi zwartą i sprawdzoną grupę przyjaciół. Prezes klubu wyraża to wprost: „Jesteśmy wszyscy jedną rodziną sportową” (s. 36). Łączy ich szczególna przyjaźń sportowa (s. 9, 15, 16). Ciepłe, wręcz braterskie relacje między nimi są efektem wzmocnienia bodźców kreujących te stosunki, bo przyjaźnie zadzierzgnięte w obrębie sportu wzmocniane są funkcjonowaniem bohaterów w ramach większej wspólnoty, jaką jest uniwersytet (i odwrotnie). Te podwójne więzi (mają „swój sport i studia”, s. 33) objawiają się doskonałą znajomością kondycji i problemów każdego z nich. Znają się doskonale i są za siebie odpowiedzialni, starają się wzajemnie wspierać nawet w najmniej oczekiwanych sytuacjach. Traktują się przy tym z należnym szacunkiem i estymą. W bardziej oficjalnych okolicznościach zwracają się do siebie typowo „po azetesiacku”, per „kolego”, „koleżanko” (15, 18, 21, 25, 27, 29, 30, 33). Żegnają się tylko koleżeńskim uśmiechem, a nie całowaniem dłoni (s. 7). Nie ma wśród nich „pań i panów”, mimo że mężczyźni zdają się zbliżać wiekiem do ok. trzydziestu lat. Potrafią jednak używać zdrobnień swoich imion (s. 29, kiedy Maria staje Manią). Szczególny wymiar ma też wystrój skromnego pokoju klubowego, pełnego nie tylko sportowego sprzętu i wszelakich dokumentów, ale i wspólnych fotografii członków klubu (s. 13).

Te relacje nie są przedmiotem krytyki Baumfelda, natomiast z pewnym przerysowaniem autor *Ślubów...* traktuje ciągle zwoływane i odbywane zebrania Zarządu³⁸. Sądzić można, że darzony estymą i zaufaniem prezes nie podejmuje bez akceptacji tego organu żadnych ważnych decyzji. Wszystko toczy się wedle określonych demokratycznych, kolegialnych i transparentnych reguł, choć zebrania zwołuje tylko prezes. Członkowie tego gremium mają prawo zabierania głosu i wypowiadania się w każdej sprawie. Mogą się w swych opiniach różnić, wsłuchują się w sądy odmienne i dopiero osiągnięty konsensus otwiera drogę decyzji podejmowanych przez szefa klubu. W czasie zebrań wszyscy zasiadają przy jednym stole (s. 12, 13).

³⁸ Wagę zebrań podkreśla nawet pisany wielką literą rzeczownik „Zarząd”. Warto zapewne zwrócić uwagę, że organizacyjne dzieje AZS wypełnione są prawdziwymi seriami spotkań przywołujących rodzaj „zebraniomani”. Wewnętrzna pozasportowa historia AZS toczy się niemal od jednego ważnego zebrania do kolejnego spotkania podejmującego ważne dla Związku decyzje!

Przedmiotem pewnej ironii ze strony Baumfelda jest częstotliwość zebrań, na których obecność członków jest obowiązkowa, i – przy powadze tego gremium – zderzająca się z nią błahość spraw podejmowanych w czasie ich trwania. Wstrzemięźliwość Baumfelda pojawia się wówczas, kiedy gremium to na poufnym spotkaniu (s. 27–28) próbuje drogą uchwał decydować o prywatnych losach członków klubu. Sprawa uknucia intrygi miłosnej wobec Marii i Stanisława staje wszak na zarządzie (obok innych kwestii, których natury nie poznajemy). Zapada w niej konkretna, spisana potem uchwała, której członkowie klubu, skrywający swe uczucia i unikający jednoznacznych deklaracji w jak najbardziej intymnych kwestiach, mają się bezwzględnie podporządkować. Nie wszystkim podoba się takie rozwiązanie, ale usprawiedliwiają je nie tylko dobrem zakochanych, ale przede wszystkim obowiązującą członków klubową dyscypliną, odmienianą przez wszelkie przypadki karnością (s. 17–22, 36–37)³⁹. Ponad wszystkim zdaje się dominować interes sportowy i dobro klubu Zefir (s. 31–32).

Perypetie bohaterów sztuki kończą się oczywiście szczęśliwie. Miłość zdaje się nie kłócić ze sportem, pod warunkiem, że małżonkowie nie zerwą z uprawianiem sportu (s. 31–32). Finałem sztuki są gremialne okrzyki „Niech żyje sport!” (s. 39).

Zakończenie

Banalność *Ślubów...* nie powinna przesłaniać możliwości ich roztropnego wykorzystania w badaniach nad dziejami akademickiego sportu dwudziestolecia międzywojennego. Wnioski płynące z najgłębszej nawet analizy treści sztuki nie zmieniają stanu wiedzy na temat historii AZS. Co najwyżej ich waga tkwi w spektakularnym ukazaniu funkcjonowania studenckiego klubu sportowego, a zwłaszcza atmosfery i klimatu towarzyszącego jego działaniu. Sądzić również można, że humoreskę Baumfelda traktować można jako swego rodzaju nobilitację AZS. Nie dość, że sport okresu międzywojnia niezwykle rzadko znajdował się w sferze zainteresowań teatru (choćby i tego amatorskiego), to sam wybór środowiska akademickiego jako przedmiotu zainteresowań autora sztuki uznać należy za jego wyróżnienie.

³⁹ Stanisław (s. 18), jako członek zarządu protestuje przeciw ingerencji zarządu, który ma przecież dosyć spraw oficjalnych. Na co prezes reaguje w następujący sposób: „Jeden członek musi się poddać większości, a poza tym Karność w sporcie przede wszystkim!, [...] siła zasad!” Kto wie, czy to owa karność nie jest echem wojskowych doświadczeń autora sztuki. W. Lipoński (*Zapomniani piewcy sportu*, s. 170–172) pisze o obecnym w publicystyce epoki zderzeniu inteligentkiego sportu „dobrze urodzonych” studentów z opartym na twardych regułach sporcie wojskowym.

DEKLARACJA BRAKU KONFLIKTU INTERESÓW

Autor deklaruje brak potencjalnych konfliktów interesów w odniesieniu do badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Sport w teatrze! Nieznane źródło do dziejów międzywojennego Akademickiego Związku Sportowego* (Gustawa Bolesława Baumfelda „Śluby sportowe”).

FINANSOWANIE

Autor nie otrzymał żadnego wsparcia finansowego w zakresie badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Sport w teatrze! Nieznane źródło do dziejów międzywojennego Akademickiego Związku Sportowego* (Gustawa Bolesława Baumfelda „Śluby sportowe”).

WKŁAD AUTORA

Konceptualizacja; Zarządzanie danymi; Metodologia; Administracja projektu; Nadzór; Walidacja; Pozyskanie funduszy; Przeprowadzenie badań; Pisanie – pierwszy szkic; Pisanie – recenzja i edycja.

Bibliografia

I. Źródła

- Baumfeld G., *O jednym strasznym wrogu ludzi czyli o alkoholu*, Nakładem Księgarni Ludowej Kaspra Wojnara, Kraków 1906.
- Baumfeld G., *O wycieczkach włościańskich do Krakowa*, „Miesięcznik Towarzystwa Szkoły Ludowej” 1906, nr 6, s. 201–206.
- Baumfeld G., *O „Irydionie” Zygmunta Krasińskiego*, Wydawnictwo Spółdzielni Szkoły Oficerskiej dla Podoficerów w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1924.
- Drzewopolski G. [Baumfeld G.], „Śluby sportowe”, B. Połoniecki, Lwów 1929.
- Dziennik Personalny Min. Spraw Wojskowych Nr 5 z 5 lutego 1927 r.
- Katalog biblioteki Teatrów amatorskich oraz przewodnik dla urządzających wieczornice, obchody i zabawy w kółkach towarzyskich i szkołach, Katowice 1927.*
- Katalog wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie, Lwów 1923.*
- Katalog wydawnictw i komisów Księgarni ni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie, Lwów 1926.*
- Katalog wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie, Lwów 1927.*
- Katalog wydawnictw i komisów Księgarni Polskiej B. Połonieckiego we Lwowie, Lwów 1933.*
- „Kurier Poznański” 1935, 6 stycznia.
- „Polacy Zagranicą. Miesięcznik – organ światowego związku Polaków z zagranicy” 1938, IX, s. 33.

- Romer H., *Sporty... Sporty... komedyjka w jednym akcie*, Teatrzyk Wileński, Wilno 1937.
- Orwicz Z., *Niech żyje sport! Cztery sport. 1 akt. humoreski sceniczne*, Lwów (ca) 1935.
- Rocznik Oficerski* 1923, Ministerstwo Spraw Wojskowych, Warszawa 1923.
- Rocznik Oficerski* 1924, Ministerstwo Spraw Wojskowych, Warszawa 1924.
- Rocznik oficerski* 1928, Ministerstwo Spraw Wojskowych, Warszawa 1928.
- „Strzelec. Organ Związku Strzeleckiego” 1932, R. 12, nr 26.
- Wryk R., *AZS 1908–1983. Wspomnienia i pamiątki*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1984.
- Wryk R., *Sport akademicki w relacjach i wspomnieniach*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009.

II. Netografia

- Katalog Biblioteki Narodowej, https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991043526429705066&context=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZ_NZ&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,containers,%C5%9Aluby%20sportowe&offset=0 [dostęp: 14.08.2025].
- Teatr Powszechny w Łodzi, repertuar 2024, <https://powszechny.pl/pl/teatr/spektakle/maria-2/> [dostęp: 14.08.2025].
- Tolan Eddie, <https://www.britannica.com/biography/Eddie-Tolan> [dostęp: 25.07.2024].
- Maria*, reż. Adam Orzechowski, <https://e-teatr.pl/maria-s26792> [dostęp: 23.11.2024].

III. Literatura

a. Publikacje

- Bartelski L.M., Brzezicki A. i in. (oprac.), *Olimpijskie laury*, Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa 1980.
- Biełow I., *W zdrowym ciele – zdrowy duch! Polscy pisarze i sport*, <https://culture.pl/pl/artikul/w-zdrowym-ciele-zdrowy-duch-polscy-pisarze-i-sport> [opublik. 11.04.2024, dostęp: 25.07.2024].
- Chęłmecki J., *Kultura masowa a sport w Polsce w okresie międzywojennym*, „Prace Naukowe WSP w Częstochowie. Kultura Fizyczna” 2003, t. 5, s. 77–88.
- Chęłmecki J., *Stan badań nad historią kultury fizycznej w dwudziestoleciu międzywojennym*, [w:] L. Nowak (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. 6., Wydawnictwo AWF Poznań, Gorzów Wlkp. 2004, s. 93–106.

- Chruściński K., *Konstanty Gaszyński – współtwórca kultury w Prowansji: przyczynek do biografii poety*, „Słupskie Prace Filologiczne. Seria Filologia Polska” 2004, t. 3, s. 113–118.
- Drozdek-Małołepsza T., *Sport kobiet w działalności Akademickiego Związku Sportowego w okresie II Rzeczypospolitej. Zarys dziejów*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika” 2014, t. 23, s. 485–497; <http://dx.doi.org/10.16926/p.2014.23.36>.
- Garcia Romero F., *Eros athletes: les métaphores érotico-sportives dans les comédies d'Aristophane*, „Nikephoros” 1995, 8, s. 57–65.
- Garlicka A., „*Nasza Myśl*” – Łódź 1908 r., „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1969, t. 8, z. 1, s. 51–57.
- Gawkowski R., *Akademicki sport XX-wiecznej Warszawy*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2019.
- Grekowicz-Hausnerowa M., *Romer-Ochenkowska Helena (1878–1947)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1965, R. 6, nr 2(24), s. 68.
- Guttman A., *The Erotic in Sports*, Columbia University Press, New York 1996.
- Hahn W., *O dwóch przeróbkach polskich „Kätchen von Heilbronn” Henryka Kleista*, „Pamiętnik Literacki” 1935, R. 32, z. 1–4, s. 340–342.
- Huzarski M., *Akademicka kultura fizyczna w dwudziestoleciu międzywojennym w Polsce – stan badań*, „Studia Humanistyczne” 2011, nr 11, s. 63–78.
- Jankowski E. (red.), *Słownik pseudonimów pisarzy polskich (XV w. – 1970 r.)*, t. 2: J–Q, t. 4: A–Ż, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków 1995–1996.
- Jarowiecki J., *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku*, t. 2, Wydawnictwo Akademii Pedagogicznej, Kraków 2006.
- Jatkowska G., *Przerwane igrzyska. Niezwykli sportowcy II RP*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.
- Konopka M. (oprac.), *Bernard Połoniecki, księgarz lwowski: dzienniki, pamiętniki i listy z lat 1880–1943*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2006.
- Konopka M., *Droga Bernarda Połonieckiego do Księgarni Polskiej we Lwowie utrwalona w dziennikach i pamiętnikach księgarza*, „Rocznik Gdański” 2001, R. 61, z. 2, s. 95–103.
- Konopka M., *Korespondencja Bernarda Połonieckiego w zbiorach Biblioteki Naukowej im. W. Stefanyka we Lwowie*, [w:] J. Ladorucki, M. Rzakowolska (red.), *Pasja książki: studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2009, s. 107–117.
- Konopka M., *Księgarnia Polska Bernarda Połonieckiego we Lwowie w dobie autonomii (1889–1914)*, [w:] H. Kosętka (red.), *Kraków–Lwów: książki, czasopiśma, biblioteki*, t. 8, Wydawnictwo Akademii Pedagogicznej, Kraków 2006, s. 30–41.

- Korczyk H., Sikorski Walerian, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 37, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa – Kraków – Wrocław 1996–1997.
- Kosiewicz J., *Sport i sztuka – różnice i zbliżenia teatralne*, [w:] M. Zowisto, J. Kosiewicz (red.), *Sport i turystyka w zwierciadle wartości społecznych*, Wydawnictwo AWF Kraków, Kraków 2015, s. 11–35.
- Kosiński D., *Performatyka i dramatologia sportu. Próba przewrotki teoretycznej*, „Kultura Współczesna” 2017, nr 1(94), s. 15–29; <http://dx.doi.org/10.26112/kw.2017.94.02>.
- Kosiński D., *Wieczór w teatrze marzeń. Uwagi o (nie)teatralności piłki nożnej*, [w:] *Performatyka. W(y)prowadzenia*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2016, s. 75–94.
- Kowalczyk J.R., *Literaci o sporcie*, <https://culture.pl/pl/artukul/literaci-o-sporcie> [dostęp: 25.07.2024].
- Krzyżanowski J., *Dwaj przemyscy bracia poloniści*, [w:] S. Kratochwilowa (red.), *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*, t. 2, Wyd. Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, Przemysł 1974, s. 113–117.
- Lebiedziński M.R., *Korpusy kadetów w polskim szkolnictwie wojskowym*, Wydawnictwo Ulmak, Warszawa 2002.
- Lipoński W., *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa 1987.
- Lipoński W., *Zapomniani piewcy sportu*, Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa 1970.
- Lisowski W., *Polskie korpusy kadetów 1765–1956. Z dziejów wychowania*, Wydawnictwo MON, Warszawa 1982.
- Lisowski W., *Polskie korpusy kadetów w latach 1918–1939*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 1979, t. 22, s. 83–109.
- Łęcicki G., *Dylematy moralne i egzystencjonalne w polskich filmach fabularnych o tematyce sportowej*, [w:] M. Jarosz i in. (red.), *Sport w mediach*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2013, s. 360–373.
- Mazurkiewicz M., „Oto tu jest największe Colosseum świata” – sport a literatura (wybrane aspekty), [w:] J. Kosiewicz, T. Michaluk (red.), *Zróżnicowane formy aktywności sportowej w świetle nauk społecznych*, Wydawnictwo AWF Wrocław, Wrocław 2023, s. 137–146.
- Mazurkiewicz M., *Halina Konopacka: Famous Polish Female Athlete and Woman of Arts (Sport, Literature, Painting)*, „The International Journal of the History of Sport” 2023, vol. 40, issue 9, s. 808–829; <http://dx.doi.org/10.1080/09523367.2023.2245759>.
- Mazurkiewicz M., *Motywy sportowe w polskiej sztuce międzywojennej – rekonesans*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Literatura i Kultura Popularna” 2016, vol. 22, s. 75–89.

- Mazurkiewicz M., *Sport w literaturze i kulturze. Konteksty historyczne i współczesne*, Wydawnictwo UJK, Kielce 2020.
- Metelska A., *Złota. Legenda Haliny Konopackiej*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2019.
- Mosz J., *Sport w filmie i telewizji*, [w:] J. Lipiec (red.), *Olimpizm polski. Na stulecie Polskiego Komitetu Olimpijskiego*, Wyd. FALL, Kraków – Warszawa 2019, s. 543–555.
- Nisiobęcka A., *Ostatnia komedia II RP. „Sportowiec mimo woli”*, „Przystanek Historia” maj 2023, s. 1–6.
- Pawełek A., *Centralna Wojskowa Szkoła Gimnastyki i Sportów w Poznaniu 1921–1929*, Poznań 1929.
- Pawlikowska A., *Aksjologiczne aspekty sportu w polskim filmie fabularnym i ich przydatność dla fizycznej edukacji*, [w:] J. Nowocień, K. Zuchora (red.), *Sport w kulturze zdrowia, czasu wolnego i edukacji olimpijskiej*, Wydawnictwo AWF Warszawa, Warszawa 2013, s. 401–409.
- Pawłowski H., *Korpus Kadetów nr 3/2 w starej fotografii. Ze zbiorów Muzeum Ziemi Rawickiej*, Wyd. Muzeum Ziemi Rawickiej, Rawicz 2014.
- Pawłowski H., *Korpus Kadetów w Rawiczu. Historia i tradycja*, Wyd. Muzeum Ziemi Rawickiej, Rawicz 2015.
- Perry S., „Clinopale”. *Sport and Erotic Humor in the Roman Empire*, „Nikephoros” 2001, 14, s. 83–89.
- Podgórska T., *Stowarzyszenie Patriotyczno-Religijne Eleusis w latach 1902–1914*, Wydawnictwo KUL, Lublin 1999.
- Potocki A., *Słownik biograficzny Żydów z Podkarpackiego*, Wydawnictwo Carpathia, Rzeszów 2010.
- Przybyszewska A., *Zawadzki, Witkacy i zapomniane czasopismo poznańskie*, „Biblioteka Nauki” 2008, nr 12(21), s. 182–187.
- Rajczyk W., *Szkoła Podchorążych dla Podoficerów. Poznań-Bydgoszcz 1919–1938*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Historia X – Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1975, vol. , 67, s. 67–86.
- Rotkiewicz M., *Z radości życia. Halina Konopacka*, Wydawnictwo BOSZ, Warszawa 2018.
- Scanlon T.F., *Eros and Greek Athletics*, Oxford University Press, Oxford 2002.
- Siekiera R., *Początki polskiej publicystyki sportowej w ujęciu genologicznym*, „Przegląd Sportowy 1921–1925”, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2016.
- Słapek D., *Lubelskie śluby lekkoatletów (wg dr. Andrzeja Krychowskiego)*, <https://historiasportu.umcs.lublin.pl/2024/06/lubelskie-sluby-lekkoatletow-wg-dr-andrzeja-krychowskiego/> (wpis z 19.06.2024, dostęp: 14.08.2025).
- Słapek D., *Powieść jako źródło do dziejów sportu. Kазus Wiktora Zawady „Szukam pana Kalandra” (Lublin 1971)*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”

- 2023, t. 20, nr 2, s. 213–236; <http://dx.doi.org/10.36121/dslapek.20.2023.2.213>.
- Słapek D., Szumiło M., Hanusz H., *Sport co gryfa wart! AZS (1908–2017)*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017.
- Starnawski J., *Andrzej Baumfeld-Boleski i jego brat Gustaw, poloniści-przemysłanie*, „Rocznik Przemyski” 2008, t. 44, z. 3, s. 84–100.
- Szczutkowska J., *Sport jako źródło inspiracji dla filmowców w PRL w latach 70. XX wieku*, [w:] Ł. Rogowski, R. Skrobacz (red.), *Społeczne zmagania ze sportem*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2007, s. 101–131.
- Śmieja W., *Od ideologii ciała do cielesności zideologizowanej. Sport i literatura w latach 1918–1939*, „Teksty Drugie” 2011, nr 4, s. 28–48.
- Tuszyński B., *Rzut oka na główne kierunki rozwoju polskiej prasy sportowej do 1939 roku*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1973, t. 12, z. 4, s. 495–515.
- Wierski D., *Sport w polskim kinie 1944–1989*, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2014.
- Włodarkiewicz W., *Działalność dydaktyczna i wychowawcza korpusu kadetów w Polsce w latach 1918–1939*, [w:] J. Gmitruk, ks. R. Krawczyk, T. Zacharuk (red.), *Bezpieczeństwo, edukacja, kultura i społeczeństwo*, Wyd. Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa, Siedlce 2010, s. 449–457.
- Wryk R., *Akademicki Związek Sportowy (1908–1939)*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1990.
- Wryk R., *Dzieje AZS w Poznaniu 1919–2019*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2020.
- Wryk R., *Narodziny i rozwój AZS do roku 1949*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2014.
- Wryk R., *Sport akademicki w historiografii (stan badań i postulaty badawcze)*, K. Obodyński (red.), [w:] *Sport i wychowanie fizyczne w środowisku akademickim*, Wydawnictwo AWF Warszawa, Rzeszów 1985, s. 331–348.
- Wyszczelski L., Niewęglowska A., *Korpusy kadetów w Polsce (1918–1939)*, „Kwartalnik Bellona” 2016, nr 3, s. 167–182.

b. Prace niepublikowane

- Zawada M., *Radio Poznańskie 1927–1933. Geneza i charakter* (doktorat, UAM), Poznań 2021.

Wpłynął do redakcji: 26.07.2025
Przyjęty do druku: 29.08.2025

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.02>

Eligiusz MAŁOLEPSZY*, Teresa DROZDEK-MAŁOLEPSZA**,
Krzysztof KOŚCIAŃSKI***

PIŁKA NOŻNA NA KRESACH POŁUDNIOWO-WSCHODNICH II RZECZYPOSPOLITEJ W ŚWIELE CZASOPISMA „SPORT” (1922–1927). ZARYS PROBLEMATYKI

Jak cytować [how to cite]: Małolepszy E., Drozdek-Małolepsza T., Kościański K., *Piłka nożna na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Zarys problematyki*, „Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe” 2025, t. 8, nr 2, s. 37–61.

Football in the South-Eastern Borderlands of the Second Polish Republic in the Light of the periodical *Sport* (1922–1927). An Outline of the Issues

Abstract

The aim of this article is to present football in the South-Eastern Borderlands of the Second Polish Republic as reflected in the periodical *Sport* (1922–1927). *Sport* served as the press organ of the Lwów District Football Association (LZOPN). The Lwów ZOPN's territorial scope covered the Stanisławów and Tarnopol voivodeships and a large part of the Lwów voivodeship. It is worth emphasizing the fairly dynamic development of the Lwów ZOPN and its internal structures—one of the most organized districts in Poland. Between 1922 and 1927, the number of football clubs within the LZOPN increased.

The Lwów ZOPN ran Class A, Class B, and Class C competitions. The leading football teams included LKS Pogoń Lwów, 1. LKS Czarni Lwów, Hasmonia Lwów, and Lechia Lwów; among the “provincial” sides were Polonia Przemyśl and Rewera Stanisławów. From 1922 to 1926, the strongest team in the LZOPN—and in Poland—was Pogoń Lwów, which won the Polish championship four

* <https://orcid.org/0000-0003-2373-6048>; prof. dr hab.; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; Wydział Nauk Społecznych; Katedra Polityki Społecznej, Pracy Socjalnej i Turystyki; e-mail: e.malolepszy@ujd.edu.pl

** <https://orcid.org/0000-0002-0482-9655>; dr hab. prof. UJD; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; Collegium Medicum im. dr. Władysława Biegańskiego; Instytut Nauk o Kulturze Fizycznej; e-mail: t.drozdek-malolepsza@ujd.edu.pl

*** <https://orcid.org/0000-0002-5848-5325>; dr; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; Wydział Nauk Społecznych; Katedra Pedagogiki; e-mail: k.koscianski@ujd.edu.pl; (autor korespondencyjny)

times. The breakthrough year for the sport was 1927, when the Polish Football League was inaugurated. Among the fourteen top clubs, the LZOPN was represented by three sides (Pogoń, Czarni, Hasmonia). Players from the Lwów ZOPN also took part in matches of the Polish national team and participated in intercity fixtures as well as international and domestic games (inter-club friendlies).

Keywords: South-Eastern Borderlands of the Second Polish Republic; sport; football; Lwów District Football Association.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie piłki nożnej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Czasopismo „Sport” było organem prasowym Lwowskiego Związku Okręgowego Piłki Nożnej (LZOPN). Działalność Lwowskiego ZOPN obejmowała obszar województw stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz dużej części województwa lwowskiego. Należy podkreślić dość dynamiczny rozwój Lwowskiego ZOPN, jednego z najbardziej zorganizowanych okręgów w Polsce, wraz z jego strukturami wewnętrznymi. W latach 1922–1927 zwiększała się liczba klubów piłki nożnej w LZOPN.

Lwowski ZOPN prowadził rozgrywki klasy A, klasy B i klasy C. Do najlepszych zespołów piłki nożnej należały: LKS Pogoń Lwów, 1 LKS Czarni Lwów, Hasmonia Lwów, Lechia Lwów, a z drużyn „prowincjonalnych”: Polonia Przemyśl i Rewera Stanisławów. W latach 1922–1926 najlepszą drużyną LZOPN oraz w Polsce była Pogoń Lwów, która czterokrotnie zdobyła tytuł mistrza Polski. Przełomowym rokiem w rozwoju piłki nożnej był 1927 r. W tym roku przeprowadzono po raz pierwszy rozgrywki Polskiej Ligi Piłki Nożnej. W stawce 14 najlepszych klubów LZOPN był reprezentowany przez 3 kluby (Pogoń, Czarni, Hasmonia). Piłkarze Lwowskiego ZOPN brali m.in. udział w meczach reprezentacji Polski, uczestniczyli w meczach międzymiastowych, w meczach międzynarodowych i krajowych (rozgrywki międzyklubowe towarzyskie).

Słowa kluczowe: Kresy Południowo-Wschodnie II Rzeczypospolitej Polskiej, sport, piłka nożna, Lwowski Związek Okręgowy Piłki Nożnej.

Wprowadzenie

Celem artykułu jest przedstawienie piłki nożnej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Czasopismo „Sport” ukazywało się we Lwowie w latach 1922–1927, a jego redaktorem naczelnym był Rudolf Wacek. Periodyk był tygodnikiem, choć ukazywał się nieregularnie – w okresie 1922–1927 wydano 219 numerów. Zarząd Lwowskiego Związku Okręgowego Piłki Nożnej (LZOPN) uznał lwowski tygodnik „Sport” za swój organ urzędowy¹. Jak czytamy na łamach czasopisma,

[...] wszelkie zarządzenia LZOPN będą zyskiwały dla wszystkich podwładnych mu klubów moc obowiązującą z chwilą ich ogłoszenia w dziale urzędowym „Sportu”².

¹ „Sport” 1922, nr 34, s. 589.

² Tamże.

Zakres terytorialny artykułu odnosi się do obszaru województw stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz części województwa lwowskiego. Województwo stanisławowskie obejmowało obszar 16 894 km² i liczyło 1 480 300 ludności; tarnopolskie obejmowało obszar 16 533 km² i liczyło 1 600 400 ludności³. W odniesieniu do województwa lwowskiego zakres terytorialny obejmował następujące powiaty: bóbrecki, dobromilski, drohobycki, gródecki (Gródek Jagielloński), jaworowski, mościski, lwowski (grodzki), lwowski (ziemski), rawski (Rawa Ruska), rudecki, samborski, sokalski, turczański, żółkiewski⁴. Obszar powiatów obejmował 14 626 km², natomiast liczba ludności wynosiła 1 755 900⁵. Wymienione powiaty były w równej mierze zamieszkane przez ludność polską i ukraińską, natomiast ludność żydowska stanowiła około 5%. Ludność polska stanowiła w województwie stanisławowskim 22,4%, ukraińska – 68,8%, żydowska – 7,4%; w województwie tarnopolskim ludność polska stanowiła 49,3%, ukraińska – 45,5%, żydowska – 4,9%. Tereny te były w znaczącej wielkości zamieszkane przez ludność wiejską – stanowiła ona w województwie tarnopolskim 83,2%, natomiast w województwie stanisławowskim 80,1%⁶.

Początków piłki nożnej we Lwowie – jak pisze prof. Rudolf Wacek na łamach „Sportu” w numerze 75 z 1923 r.,

[...] trzeba szukać w latach 1892–1894 [...]. Kluby w dzisiejszym tego słowa znaczeniu wówczas nie istniały; cały ruch, cała myśl wychowania fizycznego, idea gier i zabaw ruchowych, skupiały się wówczas w łonie Sokoła-Macierzy. Gorącym zwolennikiem gry był [...] Justyn Lang, urzędnik Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, radny miejski, twórca boiska sokolego na łyżczakowie; miał on pasję robić piłki z gumy (tzw. „langówki”) [...]. Pewnego razu grze w piłkę nożną na tym boisku przyglądał się członek Sokoła Niedzielski, inżynier, który był w Odessie i widział tam grających Anglików. Zainteresował się grupką młodych graczy i obiecał naprowadzić na tory prawdziwej gry w piłkę nożną. Odtąd rozpoczął się regularny trening. Było to na wiosnę 1894 r.⁷

Pierwszy mecz piłki nożnej odbył się podczas II Zlotu Związku Polskich Gimnastycznych Towarzystw Sokolich w Cesarstwie Austriackim, który miał miejsce w Krakowie. W dniu 14 na lipca 1894 r. zmierzyły się sokole reprezentacje Krakowa i Lwowa. Zwyciężył Lwów, a jedyną bramkę zdobył Chomiccki – uczeń II klasy seminarium. Mecz trwał 6 minut (do pierwszej strzelonej bramki)⁸. Zawody piłkarskie dla drużyn szkolnych zorganizowane w 1900 r. we Lwowie przez E. Piaseckiego przyczyniły się do znaczącego rozwoju gimnazjalnych drużyn piłki nożnej⁹. Rozwój

³ L. Gradowski (red.), *Polska 1918–1988*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1989, s. 16.

⁴ *Mały Rocznik Statystyczny 1939*, Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1939, s. 14.

⁵ Tamże.

⁶ L. Gradowski, dz. cyt., s. 16.

⁷ „Sport” 1923, nr 75, s. 419–421.

⁸ Tamże.

⁹ D. Pietrzyk, *Piłka ręczna w Polsce w latach 1919–1945*, (praca doktorska), AWF Poznań 2023, s. 79.

piłki nożnej we Lwowie zintensyfikowało powstanie Towarzystwa Zabaw Rucho-
wych w 1905 r. Jedną z pierwszych zorganizowanych drużyn była drużyna
I Lwowskiego Klubu Piłki Nożnej Czarni. W latach 1903–1906 zespół reprezento-
wali m.in.: Adam Salik, Kazimierz Sołtyński, Jan Hertl, Longin Dudryk, Jan Berger,
Jan Wojciechowski, Jadowski, Leopold Scherautz, Józef Bison, Lorek Papius, Jó-
zef Iżycki¹⁰. Jak pisze D. Pietrzyk:

Wielkim zwolennikiem zakładania klubów sportowych dla młodzieży był także lwowianin
Edmund Cenar, który twierdził: „że istnienie takich towarzystw pod przewodnictwem na-
uczycieli byłoby, wzorem innych krajów, najsilniejszym hamulcem przeciw demoralizacji
i innym wykroczeniom młodzieży, które są skutkiem braku zagospodarowania przez
szkołę popołudniowego czasu wolnego uczniów”¹¹.

Piłka nożna na obszarze, który dotyczy tematu niniejszego artykułu, dość dy-
namicznie rozwijała się w okresie do wybuchu I wojny światowej, m.in. w dniu
25 czerwca 1911 r. powstał Związek Polski Piłki Nożnej (ZPPN)¹². Do ZPPN przy-
stąpiły (przed wybuchem I wojny światowej) m.in. LKS Pogoń Lwów, I LKS Czarni
Lwów, RKS Lwowja Lwów oraz Hasmonea Lwów, Lechia Lwów, Sparta Lwów,
Amatorzy Lwów, Ukraina Lwów, Kresy Tarnopol, Jehuda Tarnopol, Podilla Tar-
nopol, Rewera Stanisławów. W latach 1912–1914 przeprowadzano, z inicjatywy
ZPPN, mistrzostwa Galicji w zakresie klubów I klasy oraz zespołów II klasy¹³.

W zakresie stanu badań największe znaczenie poznawcze posiadają m.in. pu-
blikacje J. Goksińskiego, J. Hałysa, S. Zaborniaka, J. Krzysztofowicza, D. Man-
dziuka¹⁴. Warto zaznaczyć, iż wymienione prace stanowią przyczynek do oma-
wianej problematyki.

¹⁰ „Sport” 1923, nr 75, s. 419–421.

¹¹ D. Pietrzyk, dz. cyt., s. 79.

¹² P. Chomicki, L. Śledziona (przy współpracy P. Dobosza i E. Kowaszewicza), *Rozgrywki piłkarskie w Galicji do roku 1914*, Wydawnictwo Olgen, Mielec 2019, s. 93–94.

¹³ Tamże, s. 95–150.

¹⁴ J. Goksiński, *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 1: *Regiony – branże – frekwencja*, Wydawnictwo PZI Softena, Warszawa 2012; tenże, *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 2: *Kluby*, Wydawnictwo PZI Softena, Warszawa 2013; J. Hałys (oprac. P. Dobosz, L. Śledziona), *Piłka nożna w Polsce*, t. 2: *1918–1926*, Wyd. NADA, Mielec – Kraków 2020; S. Zaborniak, *Kultura fizyczna ludności ukraińskiej na ziemiach polskich (1868–1939)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007; J. Krzysztofowicz, *Piłka nożna na Ziemi Lwowskiej 1894–1939*, Polski Związek Piłki Nożnej, Warszawa 1996; D. Mandziuk, *Kopany miach. Korotka istoriia ukrains'koho futbolu v Halychyni (1909–1944)*, Wyd. Staro Lwa, Lviv 2016. Zob. też: T. Drozdek-Małołepsza, E. Małołepsza, *Football in a multiethnic society of Ternopil Province in the years 1920–1939*, „Physical Activity Review” 2025, vol. 13, no. 1, s. 106–115; T. Drozdek-Małołepsza, E. Małołepszy, K. Kościański, *Football rivalry in the multiethnic stanislavian province, 1920–1939*, „Physical Activity Review” 2025, vol. 13, no. 2, s. 79–91; J. Miatkowski, J. Owsiański, *1927. Ten pierwszy sezon ligowy*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2017.

Metody i problemy badawcze

W przygotowaniu publikacji zastosowano metody badawcze: syntezy, analizy źródeł historycznych, indukcji, dedukcji oraz metodę porównawczą. Wyszukiwano następujące problemy badawcze:

1. Jaki był poziom organizacyjny i sportowy drużyn piłki nożnej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1922–1927?
2. Jakie uwarunkowania kształtowały sport piłki nożnej w województwach południowo-wschodnich II Rzeczypospolitej (1922–1927)?
3. Jakie sukcesy osiągnęły sekcje piłki nożnej klubów z województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego na arenie regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej (1922–1927)?

Wyniki i dyskusja

Jednym z pierwszych związków, które powstały w Polsce po odzyskaniu niepodległości, był Polski Związek Piłki Nożnej (1919 r.). W jego skład początkowo wchodziło pięć związków okręgowych, m.in. Lwowski Związek Okręgowy Piłki Nożnej (LZOPN)¹⁵. Ważne znaczenie dla rozwoju piłki nożnej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej miało walne zgromadzenie LZOPN, które odbyło się w dniu 28 stycznia 1923 r. we Lwowie¹⁶. Na zjazd przybyło 93 delegatów (reprezentujących 6 drużyn klasy A, 9 drużyn klasy B i 12 drużyn klasy C). Jednym z punktów walnego zgromadzenia był wybór zarządu LZOPN, w skład którego weszli: dr Nieduszyński (prezes), prof. T. Dręgievicz (I wiceprezes), prof. Hapka (II wiceprezes), kpt. Budzianowski (sekretarz), kpt. Bereźnicki (skarbnik), Roman Bitmar, Tadeusz Drobut, Włodzimierz Lipecki, Artur Michniowski, Juliusz Pawłowski, Józef Rzepka (członkowie); do Wydziału Gier i Dyscypliny zostali wybrani: dr Rucker (przewodniczący), kpt. Hubel, Jan Krajewski, dr Mękowski, kpt. dr Niżyński, Pineles, Albin Smoleński; w skład Komisji Rewizyjnej weszli: dr Peter, inż. Rolland, Stanisław Włodek¹⁷. Na walnym zgromadzeniu polecono zarządowi LZOPN utworzyć 3 podokręgi: Przemyśl, Stanisławów, Tarnopol (dla rozgrywek klasy B i klasy C). Istotna dla działalności okręgu była uchwała o liczebności drużyn w rozgrywkach ligowych klasy A, B i C, począwszy od sezonu sportowego 1923 r. W rozgrywkach klasy A miało uczestniczyć 6 zespołów, w rozgrywkach klasy B – 12 drużyn i w rozgrywkach klasy C – 30 drużyn. Uchwalono składki (wpisowe) dla drużyn klasy A – 120 000 marek polskich; dla drużyn klasy B – 50 000

¹⁵ J. Hałys, dz. cyt., s. 14–22.

¹⁶ *Komunikat nr 8 LZOPN*, „Sport” 1923, nr 42, s. 33.

¹⁷ Tamże.

marek polskich; dla drużyn klasy C – 25 000 marek polskich; dla członków nadzwyczajnych – 10 000 marek polskich; wpisowe – 10 000 marek polskich. Ponadto walne zgromadzenie:

[...] wzywa kluby należące do tutejszego Związku, aby obowiązkowo prenumerowały „Sport” jako urzędowy organ LZOPN, tym bardziej, że wszystkie ważniejsze uchwały i zarządzenia umieszczane będą w „Sporcie”¹⁸.

Decyzje i przedsięwzięcia walnego zgromadzenia były trafne, szczególnie w aspekcie struktury i organizacji rozgrywek LZOPN; nie wszystkie z nich zostały zrealizowane. W numerze 55 „Sportu” z 6 czerwca 1923 r. ukazał się wykaz klubów Lwowskiego ZOPN. W wykazie uwzględniono 52 kluby i towarzystwa prowadzące sekcje piłki nożnej¹⁹.

Kolejne walne zgromadzenie delegatów LZOPN odbyła się w dniach 12–13 stycznia 1924 r. z udziałem 100 delegatów z 31 klubów²⁰. Na zjeździe dokonano wyboru zarządu, w skład którego weszli: prof. Tadeusz Długiewicz (prezes), kpt. Marian Peter, Władysław Mirzyński (wiceprezesi), kpt. Bereźnicki (skarbnik), Roman Bittmar (sekretarz), Bukietyński (gospodarz), A. Bukartyk, T. Kuchar, Liebhart, Leszek Pawłowski, Pryteś, Schlessner, Zagórski (członkowie)²¹. Wydział Gier i Dyscypliny ukonstytuował się w następującym składzie: T. Kuchar (przewodniczący), Dobrzański, Dudryk, kpt. Hubel, Kurz, Ohly, Schoor (członkowie). W skład Komisji Rewizyjnej weszli: J. Peter, Włodek, Zimmerman. Uczestnicy zgromadzenia podjęli m.in. następującą uchwałę: powiększono liczbę drużyn, uczestniczących w rozgrywkach klasy B w 1924 r. do 16 oraz podjęto wnioski

¹⁸ Tamże.

¹⁹ „Sport” 1923, nr 55, s. 177. W klasie A LZOPN zostały uwzględnione kluby: Lwowski Klub Sportowy (LKS) Pogoń Lwów, LKS Czarni Lwów, LKS Lechia Lwów, Żydowski Klub Sportowy (ŻKS) Hasmona Lwów, PKS Polonia Przemyśl, Stanisławowski Klub Sportowy (Stanisławowski KS) Rewera Stanisławów; w klasie B zostały uwzględnione kluby: Robotniczy Klub Sportowy (RKS) Lwów, ŻKS Jutrzenka Lwów, SDS II Orleń Lwów, LKS Biali Lwów, Akademicki Zespół Sportowy (AZS) Lwów, LKS Sparta Lwów, ŻKS Hagibor Przemyśl, OKS „Sokół” Stanisławów, ŻKS Hakoach Stanisławów, PKS Kresy Tarnopol, SKS Korona Sambor, Stryjski Klub Sportowy (Stryjski KS) Pogoń Stryj; w klasie C zostały uwzględnione kluby: Żydowski Robotniczy Klub Sportowy (ŻRKS) Metal Lwów, LKS Olympia Lwów, ŻKS Amatorzy Lwów, LKS Unia Lwów, LKS Związek Strzelecki Lwów, Dentystyczny Klub Sportowy (DKS) Lwów, ZKS Świtez Lwów, ŻRKS Naprzód Lwów, LKS Lwowianka Lwów, ŻKS Siła Lwów, KS Kresovia Lwów, ŻKS Lubicz Żółkiew, PKS Sparta Przemyśl, ŻKS Jutrzenka Przemyśl, PKS Czarni Przemyśl, KS Strzelec Przemyśl, ŻKS Haschachar Przemyśl, Wojskowy Klub Sportowy (WKS) Przemyśl, Harcerski Klub Sportowy (HKS) Czuwaj Przemyśl, Jarosławski Klub Sportowy (Jarosławski KS) Jarosławia Jarosław, Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe (ŻTGS) Dror Jarosław, ŻKS Hakoach Stryj, PKS Grażyna Drohobycz, KS Kolejarski Drohobycz, ŻKS Jordan Stanisławów, ŻKS Jehuda Tarnopol, SKS Złoczovia Złoczów, ŻKS Złoczów, KS Sieniawa Brzeżany, SKS Bystrzyca Stanisławów, PKS Bystrzyca Nadworna, KS Pokucie Horodenka, KS Lubicz Brody.

²⁰ „Sport” 1924, nr 80, s. 32.

²¹ Tamże.

zwiększenia drużyn biorących udział w klasie A w roku 1924 do 8²². Począwszy od 1924 r. na łamach „Sportu” ukazywał się „Biuletyn Zarządu LZOPN”.

W roku 1925 walne zgromadzenie delegatów odbyło się w dniach 17–18 stycznia; wzięli w nim udział przedstawiciele 6 klubów klasy A, 15 klubów klasy B i 12 klubów klasy C. W trakcie posiedzenia przedstawiono rezultaty działalności LZOPN, m.in. dokonano zakupu kamienicy na siedzibę okręgowego związku, podnoszono zamiar zakupu terenu i urządzenia boiska sportowego (związkowego) z myślą o klubach klasy B i C, przyjęto sprawozdania finansowe, utworzono komisję dyscyplinarną przy Kolegium Sędziowskim²³. Jednym z punktów posiedzenia był wybór zarządu, w skład którego weszli: prof. T. Dręgiewicz (prezes), M. Peter i Ignacy Agid (wiceprezesi), R. Bittmar (sekretarz), T. Zagórski (skarbnik), T. Kuchar (przewodniczący Wydziału Gier i Dyscypliny – WGiD), Maurycy Schlessler (przewodniczący Kolegium Sędziowskiego), A. Nechay (przewodniczący Wydziału Propagandy), Eli Blank, Bedlewicz, A. Bukartyk, R. Burnatowicz, H. Franzos, Noehr, Schapira. Ponadto, do WGiD weszli: Bodenstein, Dobrzański, Stanisław Filar, kpt. Kulig, W. Lipecki, Teschnar. Do Komisji Rewizyjnej zostali powołani: Janusz Peter, Śliwiński, Wittels. Kapitanem związkowym został T. Kuchar²⁴.

Kolejne walne zgromadzenie LZOPN odbyło się w dniach 16–17 stycznia 1926 r. Na posiedzeniu obecni byli przedstawiciele 6 klubów klasy A (Pogoń, Czarni, Lechia, Hasmonia, Polonia Przemyśl, Sparta Lwów), 17 klubów klasy B (AZS, Biali, Bystrzyca, Czuwaj, Hagibor, Jehuda, Jutrzenka, Rewera, Jarosławia, Lwowianka, Metal, Pogoń Stryj, Sokół II Lwów, Sokół Stanisławów, Świtez, ŻTG Drohobycz, Hakoach), 8 klubów klasy C (Amatorzy, DKS Lwów, Hakoach, Makabi, Polonia, Ruch, Bystrzyca, ŻKS Złoczów). Wśród uchwał, które zostały podjęte przez delegatów, należy wymienić m.in. uchwalenie budżetu LZOPN na rok 1926 w wysokości 5600 zł; powiększenie do 26 liczby klubów w klasie B (na wniosek WGiD); utworzenie Żelaznego Funduszu Boiskowego (który miał służyć wybudowaniu boiska związkowego)²⁵. Podczas zgromadzenia powołany został nowy zarząd LZOPN, w skład którego weszli: prof. T. Dręgiewicz (prezes), Ignacy Agid (pierwszy wiceprezes), kpt. Zauderer (drugi wiceprezes), R. Bittmar (sekretarz), Tadeusz Zagórski (skarbnik), kpt. Juliusz Mueller (kapitan związkowy), prof. Rudolf Wacek (referent prasowy), kpt. Dworzaczek, H. Franzos, W. Lipecki, Osuchowski, kpt. Janusz Peter, Schindler (członkowie). Przewodniczącym WGiD został T. Kuchar, członkami wydziału zaś zostali: Aschenberg, Bodenstein, Eusta-

²² Tamże.

²³ *Walne Zgromadzenie LZOPN*, „Sport” 1925, nr 122, s. 16.

²⁴ Tamże.

²⁵ *Komunikat WGiD nr 32 z dnia 2.XII.1925 r.*, „Sport” 1925, nr 163, s. 492; *Komunikat z Walnego Zgromadzenia LZOPN*, „Sport” 1926, nr 168, s. 31–32. Do rozgrywek klasy B zostały włączone kluby: Ruch Przemyśl, Janina Złoczów, DKS Lwów.

chiewicz, S. Filar, kpt. Krajewski, Tesznar. Komisję Rewizyjną powierzono następującym osobom: E. Blank, Śliwiński, Zajac²⁶.

Rok 1927 przyniósł istotne zmiany w rywalizacji o mistrzostwo Polski. Pod koniec 1926 r. rozgorzała dyskusja na temat utworzenia ligi państwowej – centralnych rozgrywek ligowych najlepszych drużyn piłkarskich w Polsce. Na łamach grudniowego wydania „Sportu” z 1926 r. ukazał się artykuł Dawida Schargela pt. *Przed konferencją piłkarską w Warszawie*²⁷. Jak pisze Autor artykułu:

Reorganizacja piłkarstwa naszego wymaga dłuższej pracy. Błędy dotychczasowego ustroju są doprawdy tak liczne i tak szkodliwe, że należy się najrychlej zabrać do reform. Dziś jednak – w obliczu konferencji czołowych klubów, zwołanej w sprawie ligi na dzień 4 i 5 grudnia do Warszawy – chodzi mi przede wszystkim o główny mankament dzisiejszego ustroju, a mianowicie o reorganizację rozgrywek klasy A, a więc innych używając słów – o ligę²⁸.

Co jest niezwykle ciekawe, D. Schargel przewidział liczbę klubów uczestniczących w przyszłych rozgrywkach ligowych:

[...] pozostaje jedynie racjonalny, słuszny i faktyczną sanację zapewniający projekt trzeci tj. liga 14 klubów w dwóch grupach: północ-południe, względnie wschód-zachód²⁹.

Jednym z inicjatorów reformy był Tadeusz Kuchar. W dniach 4–5 grudnia 1926 r. odbyła się konferencja z udziałem przedstawicieli 12 klubów, m.in. Pogoni Lwów, Wisły Kraków, Warty Poznań, Legii Warszawa, Toruńskiego Klubu Sportowego (TKS), Hasmoniei Lwów, Czarnych Lwów, Łódzkiego Klubu Sportowego (ŁKS), Klubu Turystów Łódź, Warszawianki, Polonii Warszawa i 1 FC Katowice. W trakcie obrad konferencji, jak piszą J. Miatkowski i J. Owsiański:

Podjęto uchwałę o zrzeszeniu się 12 klubów w celu powołania Ligi. Określono, że jest to konieczność, do której należy dążyć albo drogą legalną, we współpracy z PZPN, albo też na „własną rękę” z jednoczesnym pozostaniem w strukturach związku. Jednakże w razie sztykan i represji wszystkie kluby zobowiązały się do solidarnego wystąpienia na drodze, jaką będą uważały za odpowiednią³⁰.

Na łamach wydania „Sportu” z 12 stycznia 1927 r. czytamy:

Liga piłkarska w Polsce. Na odbytej w dniu 6 b.m. konferencji w Krakowie uchwalono zrzeszenie 13 najsilniejszych klubów polskich założyć Ligę. Na wypadek, gdyby Walne Zgromadzenie PZPN-u powyższej uchwały nie przyjęło, postanowiło wyżej wymienione zrzeszenie wystąpić z PZPN i założyć odrębny Związek³¹.

Ważna informacja ukazała się w komunikacie Zarządu LZOPN nr 34 z 8 stycznia 1927 r. we wnioskach członków na walne zgromadzenie LZOPN:

²⁶ Komunikat z Walnego Zgromadzenia LZOPN, „Sport” 1926, nr 168, s. 31–32.

²⁷ D. Schargel, *Przed konferencją piłkarską w Warszawie*, „Sport” 1926, nr 198, s. 315–316.

²⁸ Tamże, s. 315.

²⁹ Tamże, s. 316.

³⁰ J. Miatkowski, J. Owsiański, dz. cyt., s. 14.

³¹ „Sport” 1927, nr 200, s. 20.

LKS Pogoń. Walne Zgromadzenie uchwala zgłosić na Walne Zgromadzenie PZPN następujący wniosek: Uchwala się stworzenie ogólnopaństwowej A-klasy złożonej z najlepszych klubów czołowych Polski. Równocześnie zgłoszone są wnioski Pogoni, Czarnych i Hasmoniei odnośnie zmian, postanowień gier o mistrzostwo Polski, PZPN-u, dotyczące mistrzostw ligi i A klasy okręgów³².

Z tej informacji wynikało, iż trzy najlepsze kluby LZOPN były zgodne w zakresie utworzenia ligi (rozgrywek ligowych ogólnopolskich).

W styczniu 1927 r. odbyło się walne zgromadzenie LZOPN. Jedną z uchwał dotyczyła problemu powołania ligi:

Walne Zgromadzenie znając z prasy projekt utworzenia Ligi, względnie państwowej A klasy oświadcza, że projektowi temu jednogłośnie się sprzeciwia oraz poleca delegatom na Walne Zgromadzenie PZPN, by wszelkim projektom utworzenia Ligi się sprzeciwili, a głosowali za pozostawieniem dotychczasowego systemu rozgrywek o mistrzostwo Polski³³.

Podczas zgromadzenia dokonano wyboru władz LZOPN, w skład których weszli: prof. T. Dręgiewicz (prezes), S. Dworzaczek (I wiceprezes), A. Bukartyk (II wiceprezes), K. Schindler (sekretarz), T. Zagórski (skarbnik), S. Polankiewicz (kapitan związkowy), prof. R. Wacek (referent prasowy), W. Lipecki, T. Przybylski, H. Franzos (członkowie). Do WGiD zostali powołani: M. Peter (przewodniczący), S. Filar (sekretarz), Bienstock, Blank, Bodenstein, Drobut, Finkler, Hupałowski, Jakubowski, mjr Lepszy, por. Łysakowski, Nędzowski. Komisja Rewizyjna była złożona z następujących osób: Lewirski, Spritzer, Zajac. Delegatami na walne zgromadzenie PZPN zostali: prof. T. Dręgiewicz, T. Kuchar, Emil Niedźwirski, Peter, M. Bittmar, S. Filar³⁴.

Na łamach „Sportu” ukazywały się artykuły, odnoszące się do utworzenia ogólnopolskich rozgrywek ligowych. W jednym, z nich opublikowanym w numerze czasopisma z 2 marca 1927 r. czytamy:

Argumentów za ligą mógłbym przytoczyć bardzo dużo, lecz to przekraczałoby ramy niniejszego artykułu [...]. Mistrzostwa utworzono celem podniesienia poziomu gry u naszych drużyn. Chęć zdobycia pierwszego miejsca lub też obawa przed spadnięciem do niższej klasy są najlepszymi bodźcami, zmuszającymi kluby do intensywnej pracy, całorocznej pracy nad poprawą formy swej drużyny. By mistrzostwa spełniły to zadanie, muszą być konkurencją poważną, tj. musi być odpowiedni dobór przeciwników. Jakżeż przedstawia się obecny system. Warta lub Toruński KS w mistrzostwie okręgowym nie mają żadnego przeciwnika, dopiero w grupie lub w finale otrzymują równych partnerów. [...] W innych okręgach przedstawia się to nieco lepiej, ale i to za mało. Różnica pomiędzy Wartą a drugim klubem jej okręgu jest tak wielka, że nie przynosi żadnej korzyści temu słabszemu, a szkodzi bardzo wiele Warcie, której gracze nie wkładają do tych zawodów ani części tej pracy, jaką by musieli wykonać z równym przeciwnikiem. [...] Jako jeszcze jeden dowód przytoczę stosunki we Lwowie, gdzie upadek futbolu nie jest tak wielki, jak gdzie indziej, a to tylko dlatego, że istnieją tam 3 silne kluby³⁵.

³² *Komunikat Zarządu nr 34 z 8.I.1927 r.*, „Sport” 1927, nr 200, s. 19.

³³ „Sport” 1927, nr 202, s. 38.

³⁴ Tamże, s. 39.

³⁵ „Sport” 1927, nr 203, s. 42.

Autor artykułu przytoczył bardzo ważne, a jednocześnie racjonalne argumenty za utworzeniem ligi ogólnopolskiej w piłce nożnej. W numerze 204 „Sportu” z 1927 r., w rubryce LZOPN, została opublikowana odezwa Lwowskiego ZOPN do klubów klasy B i C, w której czytamy:

Czternaście klubów, zapatrzonych w krąg własnych interesów materialnych, oderwało się od macierzystej organizacji PZPN-u i samowwarczo ogłosiło się „Polską Ligą Piłki Nożnej”. Złamały one dyscyplinę, podeptały obecną konstytucję Polskiego Związku Piłki Nożnej i rozmachem destrukcyjnej, nieobliczalnej roboty, przekreśliły chlubną tradycję jedności celów i siły organizacji piłkarskiej w Polsce. Co gorsza, że do akcji tej, pozbawionej podłoża twórczej budowy [...], usiłują rozmaici działacze pseudosportowi wciągnąć kluby B- i C-klasowe [...]. Zarząd LZOPN-u, odpowiedzialny wobec lwowskiej opinii sportowej i społeczeństwa za losy i przyszłość młodzieży, uprawiającej sport piłki nożnej, pragnie przestrzec kluby B- i C-klasowe przed zgubnymi skutkami niesumiennej agitacji, szerzącej zamęt i nakłaniającej do nieposłuszeństwa wobec prawowitej władzy, jaką jest PZPN³⁶.

Przedstawiciele Polskiej Ligi Piłki Nożnej (PLPN) podjęli działania w zakresie zorganizowania rozgrywek piłki nożnej w ramach lig okręgowych³⁷.

W związku z sytuacją w polskiej piłce nożnej, w dniu 1 maja 1927 r. odbyło się nadzwyczajne walne zgromadzenie LZOPN. Obradom przewodniczył prezes – prof. T. Dregiewicz. Podczas zjazdu delegaci wysunęli następujące wnioski: przeniesienie siedziby PZPN do Warszawy, ewentualnie do Lwowa; utworzenie klasy ogólnopaństwowej na podstawie tegorocznych rozgrywek; PZPN ma zaprosić delegatów ligi na walne zgromadzenie PZPN. Delegatom LZOPN „pozostawiono wolną rękę w czasie obrad Walnego Zgromadzenia PZPN w dniu 22 maja 1927 r.”³⁸ Działacze LZOPN, podejmując decyzję za wprowadzeniem ligi – rozgrywek ogólnopolskich, zmienili uchwałę ze zjazdu, który odbył się w styczniu 1927 r.

Na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu Kolegium Sędziów LZOPN, które zostało przeprowadzone 10 października 1922 r. ukonstytuował się zarząd, w następującym składzie: kpt. Franciszek Engel (przewodniczący), Longin Dudryk (zastępca przewodniczącego), Marian Decowski (sekretarz)³⁹. Nowy zarząd Kolegium Sędziów wybrano podczas walnego zgromadzenia tego gremium, w dniu 21 stycznia 1923 r.⁴⁰ Przewodniczącym został ponownie kpt. Franciszek Engel, zastępcą przewodniczącego – Longin Dudryk, sekretarzem – Marian Decowski. Ponadto w skład zarządu weszli: Włodzimierz Budzianowski, Tadeusz Rządki, Maurycy Schlessler, Adolf Zimmermann (członkowie). Kolegium Sędziów prowa-

³⁶ „Sport” 1927, nr 204, s. 56.

³⁷ J. Miatkowski, J. Owsiański, dz. cyt., s. 29.

³⁸ „Sport” 1927 nr 208, s. 87. W obradach wzięli udział delegaci z następujących klubów: Janiny Złoczów, Polonii Przemyśl, Rewery Stanisławów, Zorzy Rudki, Kresów Tarnopol, Sokoła Drohobycz, Czuwaju Przemyśl, Aurory Złoczów, DKS, Sokoła II, Sparty, Polonii, Vis, Jutrzenki, Makkabi, AZS, Białych, Świtezi, Korony Sambor, ŻKS Złoczów.

³⁹ „Sport” 1922, nr 33, s. 582.

⁴⁰ „Sport” 1923, nr 42, s. 33.

dziło cykliczne egzaminy dla kandydatów na sędziów piłkarskich, miały się one odbyć m.in. 5 i 6 maja 1923 r.⁴¹ Na łamach „Sportu”, w numerze z 27 czerwca 1923 r., ukazała się lista sędziów należących do Kolegium Sędziów LZOPN. Lista zawierała 38 osób⁴², wszyscy z nich byli mieszkańcami Lwowa. Pełna lista Kolegium Sędziów ukazała się na łamach wydania „Sportu” z 14 maja 1924 r.⁴³ i zawierała 71 osób.

W dniu 23 listopada 1924 r. odbyło się nadzwyczajne walne zebranie Lwowskiego Kolegium Sędziów⁴⁴. Powodem posiedzenia był wybór nowego sekretarza kolegium. Dotychczasowym sekretarzem był Feliks Nowosielski. Powodem odwołania były liczne uchybienia w pracy F. Nowosielskiego jako sekretarza, m.in. fałszywe i nieodpowiednie prowadzenie ksiąg kasowych, fałszywe i sprzeczne sprawozdania, a także sprawy zawodów sportowych Sparta Lwów – Pogoń Stryj i Betar – Jaroslavia. Przedstawiciele Lwowskiego Kolegium Sędziów na funkcję sekretarza wybrali Bajsarowicza.

W roku 1926 walne zgromadzenie Kolegium Sędziów odbyło się w dniu 10 stycznia. W trakcie posiedzenia przeprowadzono wybory zarządu, który ukonstytuował się w następującym składzie: Maurycy Schlessler (przewodniczący), por. Franciszek Usarz (zastępca przewodniczącego), por. Władysław Szyba (sekretarz),

⁴¹ „Sport” 1923, nr 48, s. 93.

⁴² „Sport” 1923, nr 58, s. 213. Lista Kolegium Sędziów LZOPN: mjr Adam Ajdukiewicz, kpt. Marian Bilor, Franciszek Boder, Emil Berenhaut, Władysław Bober, Juliusz Bogner, Longin Dudryk, Marian Decowski, kpt. Bronisław Decowski, prof. Tadeusz Dręgievicz, kpt. Franciszek Engel, Tadeusz Fischer, Kazimierz Grzyb, Jan Grabiński, por. Edward Gött, Julian Kronik, Marian Kinalski, Włodzimierz Lipecki, Henryk Meller, Maurycy Menkes, Józef Markus, Feliks Nowosielski, Henryk Pineles, kpt. Władysław Picheta, Józef Pelz, Roman Panz, Rudolf Radoń, Aleksander Schneider, Alfred Schneider, Jerzy Schweitzer, Maurycy Schlessler, Dawid Schargel, Natan Schargel, Sławosz Szydłowski, por. Jerzy Świszczowski, por. Franciszek Usarz, Wacław Wacha, Adolf Zimmerman.

⁴³ „Sport” 1924, nr 89, s. 128–129. Lista członków Kolegium Sędziów LZOPN: Adam Ajdukiewicz, kpt. Marian Bilor, Roman Bittmar, Bertold Bernfeld, Władysław Bober, Franciszek Boder, Juliusz Bogner, Karol Byk, Wojciech Bukietyński, Tadeusz Bruniewski, Jan Chodziński (Stanisławów), Bronisław Decowski (Brzeżany), Marian Decowski, Tadeusz Dręgievicz, Longin Dudryk, dr Tadeusz Dudryk (Przemyśl), mjr Franciszek Engel, Tadeusz Fiszler, Artur Goldberg, por. Edward Gött, Bronisław Grabowski, kpt. Józef Grzyb, Kazimierz Grzyb, dr Rudolf Hibl, dr Władysław Kaufmann (Stanisławów), Marian Kinalski, Wacław Klauzal, Tadeusz Koch, August Kropiwnicki (Stanisławów), Eugeniusz Kulman (Stanisławów), Edward Lech (Przemyśl), Stanisław Liebhard, Włodzimierz Lipecki, Natan Malawer (Przemyśl), Józef Markus, Henryk Meller, Maurycy Menkes, Emil Niedzwirski, Feliks Nowosielski, Mieczysław Olejczyk (Przemyśl), Roman Panc, Józef Pelc, Ignacy Piątkiewicz, kpt. Władysław Picheta, Henryk Pineles, Władysław Prytyś (Stryj), Tadeusz Przestrzelski, Rudolf Radoń, Wacław Radwański (Przemyśl), Michał Reben (Przemyśl), Arnold Rzędowski, Maurycy Schlessler, Aleksander Schneider, Alfred Schneider, Oskar Schorr (Przemyśl), Jerzy Schweizer, Władysław Szuller (Sambor), Józef Seemann, Rudolf Skąpski, Markus Stein, Salomon Szapira (Tarnopol), Natan Szargiel, Stanisław Szydłowski, por. Franciszek Usarz, Wacław Wacha, Jakób Waldman (Stryj), Ignacy Wieleżyński, Oskar Wilder (Stanisławów), Zachariasz Wohlmann (Przemyśl), Henryk Wołowski (Stryj), Adolf Zimmermann.

⁴⁴ „Sport” 1924, nr 117, s. 467.

por. Emil Niedźwirski (skarbnik), Szczepan Krajcarek, Tadeusz Przestrzelski, Adolf Zimmermann (członkowie)⁴⁵. W strukturze Kolegium Sędziów utworzono następujące komisje: delegującą, dyscyplinarną, egzaminacyjną i kwalifikacyjną. W ramach LZOPN kolejny raz powołano Delegatury Okręgowego Kolegium Sędziów w Przemyślu (delegat – Oskar Schora) i w Stanisławowie (delegat – Oskar Wilder).

W dniu 30 stycznia 1927 r. odbyło się kolejne walne zgromadzenie sędziów. Podczas zgromadzenia powołano zarząd w następującym składzie: Emil Niedźwirski (przewodniczący), Franciszek Usarz (zastępca przewodniczącego), Władysław Szyba (sekretarz), Włodzimierz Budzianowski (skarbnik), Tadeusz Bruniewski, Marian Decowski, Ignacy Zweig (członkowie). W ramach Kolegium Sędziów powołano komisje: delegującą, dyscyplinarną, kwalifikacyjną i egzaminacyjną⁴⁶.

Ważny element w rozwoju piłki nożnej, oprócz zarządzania i organizacji, stanowiła infrastruktura sportowa. Jak informował „Sport” w numerze 45 z 1923 r.:

[...] nowe boisko sportowe we Lwowie buduje ŻKS Hasmonia na Pasiekach Łyczakowskich. Boisko to będzie miało trybunę drewnianą, krytą, na 2000 osób, miejsc siedzących na parterach będzie 4000, miejsc stojących 5000, razem boisko będzie mogło pomieścić około 11 000 widzów. Pod trybuną będą urządzone dla graczy łazienki [...] i szatnie (w zimie ogrzewane)⁴⁷.

Pierwsze zawody sportowe na boisku miały się odbyć 10 maja 1923 r., natomiast uroczyste otwarcie obiektu sportowego miało nastąpić 16–17 czerwca 1923 r. W tych dniach miał się odbyć mecz piłki nożnej Hasmonia Lwów – Hakoach Wiedeń⁴⁸. W dniu 27 maja 1923 r. nastąpiło otwarcie boiska sportowego WKS 19 pp (pułk piechoty) we Lwowie (na Cytadeli)⁴⁹. Boisko sportowe posiadało bieżnię (o wymiarze 382,5 m). Obok boiska sportowego były usytuowane 4 korty tenisowe, a także rozpoczęto budowę strzelnicy. Infrastruktura sportowa powstała głównie dzięki pracy żołnierzy miejscowej jednostki. W ramach uroczystości otwarcia boiska sportowego odbyły się zawody pomiędzy najlepszymi drużynami wojskowymi piłki nożnej we Lwowie – 19 pp i 5 pap (pułk artylerii polowej). Mecz zakończył się zwycięstwem zespołu 19 pp (2:1)⁵⁰. W obydwu drużynach występowali piłkarze klubów lwowskich – Pogoni, Czarnych i Lechii – odbywający służbę wojskową, np. zespół 19 pp wystąpił w składzie: Czermański, Hawling, Fichtel, Bielak, Kopeć, Hauler, Borzemski, Drapała, Asłanowicz, Górecki, Zajac; zespół 5 pap wystąpił w składzie: Apel, Zygmuntowski, Gulicz, Węgier, Zemanek, Pacowski, Dienstag, Dobrzański, Sawka, Tarczyński, Ragan⁵¹.

⁴⁵ *Komunikat Kolegium Sędziów nr 1 z dnia 19 stycznia 1926 r.*, „Sport” 1926, nr 168, s. 32.

⁴⁶ „Sport” 1927, nr 203, s. 48.

⁴⁷ „Sport” 1923, nr 45, s. 71.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ „Sport” 1923, nr 54, s. 161.

⁵⁰ Tamże, s. 168.

⁵¹ Tamże.

Pod tym względem znacznie gorzej (stan na 1923 r.) prezentowało się boisko sportowe ŻKS Jehudy Tarnopol, „gdyż jego boisko znajduje się na błoniach i jest zupełnie podmokłe, skutkiem czego nie można trenować”⁵². Lwowski KS Czarni korzystał w dni świąteczne z boiska sportowego Towarzystwa Zabaw Ruchowych (TZR)⁵³.

Lwowski Związek Okręgowy Piłki Nożnej prowadził rozgrywki sportowe piłki nożnej na poziomie klasy A, klasy B i klasy C. W numerze 2–3 „Sportu” z 1922 r. ukazały się terminarze rozgrywek piłki nożnej klasy A i klasy B w sezonie sportowym 1922 r. W klasie A występowały następujące drużyny: Czarni Lwów, Lechia Lwów, Pogoń Lwów, Polonia Przemyśl i Rewera Stanisławów⁵⁴. Rozgrywki klasy B podzielone były na 3 grupy: Lwów, Tarnopol–Stanisławów, Stryj–Sambor–Przemyśl. Do grupy lwowskiej zostały zaliczone kluby: Czarni II Lwów, Lechia II Lwów, Pogoń II Lwów, ŻKS; do grupy Tarnopol–Stanisławów zostały zaliczone kluby: ŻKS Hakoach Stanisławów, Kresy Tarnopol, Rewera II Stanisławów; do grupy Stryj–Sambor–Przemyśl zostały zaliczone kluby: Korona Sambor, Stryjski Klub Sportowy (Stryjski KS) Pogoń Stryj, Polonia II Przemyśl. W sezonie piłkarskim 1922 r. piłkarze Pogoni Lwów zwyciężyli w rozgrywkach klasy A LZOPN, uzyskując awans do rozgrywek o mistrzostwo Polski (zob. tabela 1). Z najwyższej klasy rozgrywek – klasy A – w sezonie 1922 r. nikt nie spadł do klasy niższej.

Tabela 1. Tabela rozgrywek klasy A Lwowskiego ZOPN w sezonie 1922 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Pogoń Lwów	8	16	54:4
2	Czarni Lwów	8	10	23:17
3	Lechia Lwów	8	8	17:29
4	Polonia Przemyśl	8	6	21:33
5	Rewera Stanisławów	8	0	11:43

Źródło: „Sport” 1922, nr 21, s. 376.

W kolejnym sezonie sportowym (1923 r.) klasa A LZOPN została powiększona do sześciu zespołów. Prawo uczestnictwa w rozgrywkach klasy A uzyskali piłkarze ŻKS Hasmonei Lwów⁵⁵. Według terminarza LZOPN rozgrywki klasy A miały się rozpocząć 8 kwietnia 1923 r., a zakończyć 10 czerwca 1923 r. Dla współzawodnictwa klasy B i klasy C w sezonie 1923 r. Wydział Gier i Dyscypliny LZOPN podzielił rozgrywki na trzy podokręgi: lwowski, przemyski, stanisławowski⁵⁶. W rozgrywkach klasy B podokręgu I (lwowskiego) wystąpiło 10 drużyn (Pogoń II

⁵² „Sport” 1923, nr 45, s. 71.

⁵³ „Sport” 1923, nr 51, s. 131.

⁵⁴ „Sport” 1922, nr 2–3, s. 37–38.

⁵⁵ *Komunikat nr 1 LZOPN*, „Sport” 1923, nr 39, s. 7.

⁵⁶ „Sport” 1923, nr 44, s. 54; nr 49, s. 105–106.

Lwów, Czarni II Lwów, Lechia II Lwów, Hasmonea II Lwów, RKS Lwów, ŻKS Jutrzenka Lwów, SDS Orleń Lwów, Biali Lwów, AZS Lwów, Sparta Lwów); do rozgrywek klasy B podokręgu II (przemyskiego) przystąpiły 4 drużyny: ŻKS Hagibor Przemyśl, SKS Korona Sambor, Pogoń Stryj, Polonia II Przemyśl; do rozgrywek klasy B podokręgu stanisławowskiego przystąpiły 4 drużyny: OKS Sokół Stanisławów, ŻKS Hakoach Stanisławów, KS Kresy Tarnopol i Rewera II Stanisławów⁵⁷. W rozgrywkach klasy C miało rywalizować 46 drużyn podzielonych organizacyjnie na 14 grup: 7 grup w podokręgu lwowskim; 4 grupy w podokręgu przemyskim; 3 grupy w podokręgu stanisławowskim⁵⁸.

Tabela 2. Tabela rozgrywek klasy A Lwowskiego ZOPN w sezonie 1923 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Pogoń Lwów	10	19	68:10
2	Czarni Lwów	10	14	26:17
3	Polonia Przemyśl	10	10	27:29
4	Hasmonea Lwów	10	7	18:27
5	Lechia Lwów	10	7	12:25
6	Rewera Stanisławów	10	3	7:50

Źródło: „Sport” 1923, nr 61, s. 249.

W sezonie 1923 r. w najwyższej klasie rozgrywek Lwowskiego ZOPN najlepszą drużyną okazała się Pogoń Lwów. W sezonie piłkarze Pogoni odnieśli 9 zwycięstw oraz jednokrotnie zremisowali. Najstabszą drużyną rozgrywek okazała się Rewera Stanisławów, która odniosła tylko 1 zwycięstwo, raz zremisowała oraz poniosła 8 porażek (zob. tabela 2). W rywalizacji końcowej o awans do klasy A LZOPN brały udział drużyny: RKS Lwów, AZS Lwów, Pogoni Stryj i TG „Sokół” Stanisławów⁵⁹. Drużyna Sokoła Stanisławów zdobyła mistrzostwo klasy B (podokręg Stanisławów) LZOPN (zob. tabela 3).

W „bezpośredniej” rywalizacji o awans do klasy B (mistrzowie grup klasy C) uczestniczyły następujące zespoły: podokręg lwowski – RKS Metal Lwów, Lwówianka, DKS Lwów, Strzelec; podokręg Przemyśl – Dror Przemyśl, Strzelec Przemyśl, Czuwaj Przemyśl, Hakoach Stryj; podokręg Stanisławów–Tarnopol – Jehuda Tarnopol, Lubicz Brody oraz 2 drużyny z grupy „stanisławowskiej”⁶⁰. Do klasy B awansowały zespoły RKS Metal Lwów i Harcerski Klub Sportowy (HKS)

⁵⁷ „Sport” 1923, nr 44, s. 54.

⁵⁸ „Sport” 1923, nr 49, s. 105–106.

⁵⁹ „Sport” 1923, nr 64, s. 285; nr 65, s. 299. Mecz AZS Lwów – RKS Lwów zakończył się wynikiem 2:2.

⁶⁰ „Sport” 1923, nr 61, s. 249; nr 63, s. 276. M.in. mecz Jehuda Tarnopol: Lubicz Brody zakończył się wynikiem 3:0.

Czuwaj Przemyśl⁶¹. W sezonie 1923 r. z rozgrywek klasy B do klasy C spadły drużyny ŻKS Hakoach Stanisławów i SD Sokół II Orleń⁶².

Tabela 3. Tabela rozgrywek klasy B Lwowskiego ZOPN w sezonie 1923 r. (podokręg III Stanisławów–Tarnopol)

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Sokół Stanisławów	6	11	21:04
2	Rewera II Stanisławów	6	6	15:10
3	Kresy Tarnopol	6	5	13:19
4	Hakoach Stanisławów	6	2	7:23

Źródło: „Sport” 1923, nr 67, s. 326.

W sezonie sportowym 1924 r. w klasie A LZOPN rywalizowały następujące drużyny: Pogoń Lwów, Czarni Lwów, Lechia Lwów, Hasmonea Lwów, Polonia Przemyśl i Rewera Stanisławów⁶³. Terminarz gier klasy A przewidywał rozgrywki w okresie od 10 sierpnia do 26 października. Poza klubami lwowskimi oraz Polonią Przemyśl bardzo istotną kwestią było uczestnictwo w klasie A Rewery Stanisławów. W komunikacie 37 LZOPN czytamy m.in.:

Uznano odwołanie Str. KS Pogoń i przyznano temuż klubowi mistrzostwo klasy B na rok 1923/24 [...]. Jako mistrz klasy B wchodzi do klasy A⁶⁴.

Problemem były występy piłkarza Czecha, byłego zawodnika grającego w rozgrywkach Warszawskiego ZOPN. Warszawski ZOPN dokonał dyskwalifikacji piłkarza, o czym WGiD otrzymał wiadomość 26 września 1923 r.

Winę, jak czytamy w komunikacie – niezgłoszenia gracza Czecha ponosi były sekretarz LZOPN, więc klub karany za to być nie może⁶⁵.

Pierwotnie w rozgrywkach klasy A miała występować drużyna AZS Lwów (zwycięzca rozgrywek pomiędzy mistrzami poszczególnych grup klasy B). W komunikacie 6 WGiD Lwowskiego ZOPN podano informację o unieważnieniu

[...] zeszłorocznych mistrzostw klasy B przez WGiD PZPN w dniu 11 kwietnia 1924 r. Powstają następujące zmiany w rozgrywkach o mistrzostwo LZOPN. Mistrzostwo klasy A. SKS Rewera I pozostaje w klasie A i wstępuje w miejsce wylosowanych rozgrywek o mistrzostwo klasy A KS Pogoni stryjskiej⁶⁶.

⁶¹ „Sport” 1923, nr 74, s. 405.

⁶² „Sport” 1923, nr 73, s. 392.

⁶³ „Sport” 1924, nr 101, s. 276.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ „Sport” 1924, nr 88, s. 117.

Na łamach „Sportu” w numerze 101 z 1924 r. ukazał się artykuł Rudolfa Wacka pt. *Przed mistrzostwem okręgu Lwów*⁶⁷. Zdaniem autora artykułu faworytem ligi była drużyna Pogoni Lwów; o miejsce drugie miały rywalizować drużyny Czarnych Lwów, Hasmonei Lwów i Polonii Przemyśl; miejsce piąte przypaść winno Lechii Lwów, szóste zaś – ostatnie – Rewerze Stanisławów. Przewidywania R. Wacka okazały się niezwykle trafne (zob. tabela 4).

Tabela 4. Tabela rozgrywek klasy A Lwowskiego ZOPN w sezonie 1924 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Pogoń Lwów	10	17	35:3
2	Czarni Lwów	10	12	14:9
3	Hasmonea Lwów	10	12	17:11
4	Polonia Przemyśl	10	11	18:14
5	Lechia Lwów	10	8	10:19
6	Rewera Stanisławów	10	0	0:38

Źródło: „Sport” 1924, nr 114, s. 437.

Mistrzem klasy A LZOPN została drużyna Pogoni Lwów, która w rozgrywkach zanotowała 8 zwycięstw, 1 remis i 1 porażkę. Piłkarze Pogoni przegrali tylko 1 mecz – wyjazdowy z Polonią Przemyśl (1:2). Najłabszym zespołem okazała się Rewera Stanisławów. O wicemistrzostwie ligi – dla drużyny Czarnych Lwów – zdecydowała m.in. weryfikacja wyniku meczu pomiędzy Czarnymi a Rewerą (na boisku osiągnięto wynik 1:1) jako zwycięstwo Czarnych 3:0. W drużynie Rewery Stanisławów wystąpili zawodnicy nieuprawnieni do gry. Ponadto w ostatniej kolejce rozgrywek piłkarze Lechii Lwów zremisowali z Hasmoneą (1:1). W drużynie Polonii Przemyśl występowali następujący piłkarze: Dobrzański, Duda, Ekiert, Florek, Hubariw, Hurła, Kogut, Menczak, Petzold, Radwański, Schwartz⁶⁸. Drużyna ŻKS Hasmonei Lwów była reprezentowana przez następujących piłkarzy: Steurman, Werter, Finder, Gottesdiener, Weismann, Schreier, Mohr, Redler, Schneider, Birnbach I, Birnbach II⁶⁹.

Rozgrywki piłkarskie klasy B LZOPN podzielono na 5 grup: I grupa lwowska – AZS Lwów, ŻRKS Metal Lwów, Sparta Lwów; II grupa lwowska – Biali Lwów, Jutrzenka, RKS; III grupa rezerw lwowskich drużyn klasy A – Czarni II Lwów, Hasmonea II Lwów, Lechia II Lwów, Pogoń II Lwów; IV grupa przemyska – Czuwaj Przemyśl, Hagibor Przemyśl, Korona Sambor, Pogoń Stryj, Polonia II Przemyśl; V grupa stanisławowska – Kresy Tarnopol, Rewera II Stanisławów, Sokół Stani-

⁶⁷ „Sport” 1924, nr 101, s. 276.

⁶⁸ „Sport” 1924, nr 115, s. 441.

⁶⁹ „Sport” 1924, nr 111, s. 393.

sławów⁷⁰. Mistrzem podokręgu stanisławowskiego (grupy stanisławowskiej) została drużyna Kresy Tarnopol, najlepszą zaś drużyną rozgrywek klasy B okazała się LKS Sparta Lwów⁷¹. Zespół Sparty Lwów reprezentowali m.in. piłkarze: Wyrykowski, Aslanowicz, Wacław Fiała, Murawiec, Feit, Wójcicki, Kustanowicz, Rusin, Dybczak, Ragan. Kierownikiem sekcji piłki nożnej był Pawłowski⁷². W klasie C LZOPN w sezonie 1924 r. wyodrębniono 4 podokręgi rozgrywkowe: Lwów, Stanisławów, Tarnopol, Stryj–Przemyśl⁷³.

W sezonie 1925 r. ze względu na terminarz mistrzostw Polski (zakończyły się w lipcu 1925 r.) przeprowadzono rozgrywki o Puchar PZPN i LZOPN (w poszczególnych klasach rozgrywkowych) oraz mistrzostwa klasy B i C⁷⁴. W 1926 r. o awans do klasy A rywalizowały 3 najlepsze drużyny rozgrywek klasy B: Pogoń Stryj, Janina Złoczów i AZS Lwów⁷⁵. W kolejnym sezonie (1927 r.) w najwyższej klasie rozgrywkowej LZOPN (klasie A, lidze okręgowej) rywalizowały: WKS 6 Pułk Lotniczy Lwów, Lechia Lwów, Janina Złoczów, AZS Lwów, Pogoń Stryj.

Tabela 5. Tabela rozgrywek klasy A LZOPN (ligi okręgowej) w sezonie 1927 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	WKS 6 Pułk Lotniczy Lwów	6	10	29:12
2	Lechia Lwów	6	10	23:11
3	Janina Złoczów	8	5	13:26
4	AZS Lwów	7	4	15:27
5	Pogoń Stryj	5	3	5:9

Źródło: „Sport” 1927, nr 217, s. 210.

W latach 1922–1927 najlepszą drużyną piłki nożnej w LZOPN była Pogoń Lwów. Piłkarze Pogoni brali udział w rozgrywkach finałowych o mistrzostwo Pol-

⁷⁰ „Sport” 1924, nr 83, s. 59; nr 88, s. 117.

⁷¹ „Sport” 1924, nr 102, s. 293; nr 114, s. 437–438.

⁷² „Sport” 1924, nr 116, s. 453.

⁷³ „Sport” 1924, nr 87, s. 104–105. Podokręg Lwów, gr. I: ŻKS Amatorzy, ŻKS Hagibor, KS Lubicz Żółkiew, LKS Lwowianka, LKS Strzelec, ŻKS Wolność, KS Vis; gr. II: ŻKS Bar-Kochba, Hakoach, DKS Lwów, Polonia, ŻKS Siła, ŻKS Świtez; gr. III: KS Kresovia, ŻKS Makkabi, ŻKS Naprzód, DS Orleń, LKS Unia, ZZK; gr. IV: AZS II, Biali II, Sparta II, Jutrzenka II, RKS II, Metal II; gr. V: Pogoń III, Czarni III, Hasmonaea III, Lechia III; podokręg Tarnopol: gr. I: Lubicz Brody, Hakoach Brody, Janina Złoczów, ŻKS Złoczów; gr. II: Jehuda II Tarnopol, Kresy II Tarnopol, Sieniawa Brzeżany; podokręg Stanisławów: gr. I: Sokół Kołomyja, ŻTG Kołomyja, Sokół Śniatyń, PKS Nadwórna; gr. II: Hakoach, Bystrzyca Nadwórna, Victoria, Rewera III Stanisławów, Sokół II, Stanisławowskie Towarzystwo Sportowe; podokręg Stryj–Przemyśl: grupa Przemyśl: Jaroslavia, Dror, Ruch, WKS Przemyśl, Polonia III, Czuwaj II Przemyśl, Hagibor Przemyśl; grupa Stryj, podgrupa Stryj: Hakoach Stryj, Pogoń II Stryj, Sokół Drohobycz, Kolejarsz; podgrupa Sambor: ŻKS Sambor, Korona II Sambor, ŻKS Drohobycz, Hakoach Borysław.

⁷⁴ „Sport” 1925, nr 154, s. 424; nr 156, s. 444; nr 158, s. 460; nr 159, s. 467; nr 163, s. 492.

⁷⁵ „Sport” 1926, nr 194, s. 285.

ski. W 1922 r. w rozgrywkach finałowych mistrzowie poszczególnych okręgów piłkarskich zostali podzieleni na dwie grupy rozgrywek (grupę północną i grupę południową). Pogoń Lwów znalazła się w grupie południowej, rywalizując z drużynami Cracovii Kraków, WKS Lublin i Ruchu Wielkie Hajduki⁷⁶. Pogoń Lwów okazała się najlepsza w rozgrywkach grupowych (grupy południowej), tocząc szczególnie trudne mecze z Cracovią Kraków (3:2; 1:4)⁷⁷ (zob. tabela 6). Rywalem Pogoni Lwów w finale mistrzostw Polski była drużyna Warty Poznań. W pierwszym meczu – wyjazdowym, rozegranym 15 października 1922 r. w Poznaniu, lwowianie osiągnęli wynik remisowy (1:1). Pogoń wystąpiła w następującym składzie: Haczewski; Władysław Olearczyk, Tadeusz Ignarowicz; Edward Gulicz, Wójcicki, Ludwik Schneider; Słonecki, Józef Garbień, Wacek, Mieczysław Batsch, Antoni Juras⁷⁸. Tydzień później, 22 października 1922 r., odbył się mecz rewanżowy we Lwowie. Po emocjonującym meczu Pogoń Lwów zwyciężyła 4:3 i została mistrzem Polski w sezonie 1922 r. Zawody zgromadziły 6000 kibiców⁷⁹.

Tabela 6. Tabela rozgrywek mistrzostw Polski (grupa południowa) w sezonie 1922 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Pogoń Lwów	6	10	37:6
2	Cracovia Kraków	6	10	34:7
3	WKS Lublin	6	2	6:32
4	Ruch Wielkie Hajduki	6	2	6:38

Źródło: „Sport” 1922, nr 29, s. 515.

W sezonie sportowym 1923 r. Pogoń Lwów wraz z drużynami (mistrzowie okręgów): Polonii Warszawa, Laudy Wilno i WKS Lublin rywalizowała w rozgrywkach mistrzostw Polski (grupa wschodnia). Pogoń Lwów wygrała przekonująco wszystkie mecze, deklasując rywali (zob. tabela 7). Lwowianie awansowali do finału mistrzostw Polski, gdzie przeciwnikiem byli piłkarze Wisły Kraków (mistrzowie rozgrywek grupy zachodniej). O zdobyciu przez Pogoń Lwów mistrzostwa Polski zadecydowały trzy mecze: w pierwszym, rozegranym we Lwowie (w dniu 15 października 1923 r.), Pogoń wygrała (3:0); drugi mecz w Krakowie (odbył się 21 października 1923 r.) lwowianie przegrali (1:2); trzeci, decydujący mecz odbył się w Warszawie w dniu 4 listopada 1923 r. i zakończył zwycięstwem Pogoni (2:1)⁸⁰.

W 1924 r. nie wyłoniono mistrza Polski w piłce nożnej. Mistrzowie okręgów (wyłonieni w 1924 r.) rywalizowali o mistrzostwo Polski w 1925 r. W mistrzo-

⁷⁶ „Sport” 1922, nr 29, s. 515.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ „Sport” 1922, nr 32, s. 565.

⁷⁹ „Sport” 1922, nr 33, s. 580–581.

⁸⁰ „Sport” 1923, nr 73, s. 397–398; nr 74, s. 405–406.

stwach współzawodniczyli mistrzowie okręgów (dziewięciu okręgów). Piłkarze Pogoni Lwów zwyciężyli w grupie I z drużynami Lublinianki Lublin (mistrz Lubelskiego ZOPN) i Pogoni Wilno (mistrz wileńskiego ZOPN)⁸¹, następnie zajęli pierwsze miejsce w rozgrywkach grupy mistrzowskiej (w grupie rywalizowały drużyny, które zwyciężyły w poszczególnych grupach – Pogoń Lwów, Warta Poznań, Wisła Kraków). W ostatnim meczu grupy finałowej – mistrzowskiej (drużyn zajmujących I miejsce w rozgrywkach grupowych – międzyokręgowych), wyjazdowym w Krakowie, w dniu 12 lipca 1925 r., piłkarze Pogoni Lwów pokonali zespół Wisły Kraków (1:0)⁸². Bilans rozgrywek w ramach mistrzostw Polski – międzyokręgowych (grupy wschodniej) oraz grupy finałowej – był dla piłkarzy Pogoni imponujący. W rozgrywkach mistrzowskich (grupowych, z Pogonią Wilno i Lublinianką) wygrali oni 4 mecze, ze stosunkiem bramkowym 12:1; w grupie finałowej (mistrzowskiej) zanotowali 3 zwycięstwa i 1 remis, ze stosunkiem bramkowym 8:3⁸³.

Tabela 7. Tabela rozgrywek mistrzostw Polski (grupa wschodnia) w sezonie 1923 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Pogoń Lwów	6	12	42:3
2	Polonia Warszawa	6	8	24:12
3	Lauda Wilno	6	3	4:26
4	WKS Lublin	6	1	1:3

Źródło: „Sport” 1923, nr 72, s. 387.

Piłkarze Pogoni Lwów po raz czwarty z rzędu zdobyli mistrzostwo Polski w 1926 r. W grupie finałowej (mistrzowskiej) współzawodniczyli z zespołami Polonii Warszawa i Warty Poznań. W drużynie mistrza Polski występowali m.in.: Lachowicz, Olearczyk, Giebartowski, Deutschman, Fichtel, Hanke, Szabakiewicz, Garbień, W. Kuchar, Batsch, Łysyk⁸⁴.

Rozgrywki o wyłonienie mistrza Polski w sezonie 1927 r. zostały przeprowadzone w nowej formule – rozgrywek w ramach PLPN. W rozgrywkach uczestniczyło 14 drużyn piłki nożnej należących do najlepszych w Polsce. Wśród nich były trzy drużyny ze Lwowa: Pogoń, Czarni i Hasmonia; trzy drużyny z Warszawy: Legia, Polonia i Warszawianka; dwie drużyny z Krakowa: Wisła i Jutrzenka; dwie drużyny z Łodzi:

⁸¹ „Sport” 1924, nr 120, s. 492. W pozostałych grupach rywalizowały: w grupie II: Łódzki Klub Sportowy (ŁKS), Wisła Kraków, Amatorski KS Królewska Huta; w grupie III: Warta Poznań, Toruński Klub Sportowy (TKS) Toruń, Polonia Warszawa.

⁸² *Pogoń mistrzem Polski*, „Sport” 1925, nr 143, s. 279–280.

⁸³ Tamże, s. 280. Łącznie w rozgrywkach o mistrzostwo Polski (w rywalizacji w klasie A LZOPN, w zawodach międzyokręgowych oraz w grupie finałowej – mistrzowskiej) miało miejsce 15 zwycięstw, 2 remisy i 1 porażka, ze stosunkiem bramkowym 55:7. Przegrali jedynie w meczu wyjazdowym z Polonią Przemyśl (1:2).

⁸⁴ *Pogoń po raz czwarty mistrzem Polski*, „Sport” 1926, nr 198, s. 317–318.

ŁKS i Turyści (Klub Turystów) oraz 1. FC Katowice, Warta Poznań, TKS Toruń i Ruch Wielkie Hajduki. Grano systemem każdy z każdym (u siebie i na wyjeździe). Drużyny lwowskie nie zajęły pozycji medalowej na zakończenie rozgrywek (zob. tabela 8). Mistrzem Polski została drużyna Wisły Kraków, wyprzedzając 1. FC Katowice i Wartę Poznań. Najwyższe z drużyn lwowskich, 4 miejsce zajęła Pogoń, 9 miejsce – Czarni, na 11 miejscu zaś uplasowała się Hasmonea⁸⁵. Z ligi spadła drużyna Jutrzenki Kraków. Decydujący o zdobyciu mistrzostwa przez piłkarzy Warty Poznań był mecz rozegrany w Poznaniu w dniu 11 września 1927 r., gdzie Warta pokonała Pogoń Lwów (2:1). Drużyny lwowskie, a szczególnie Pogoń, zapewne liczyły na lepsze miejsce.

Tabela 8. Tabela rozgrywek mistrzostw Polski (PLPN) w sezonie 1927 r. (stan na dzień 18.09.1927 r.)

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	Wisła Kraków	22	35	84:27
2	1. FC Katowice	20	30	57:28
3	Pogoń Lwów	20	26	61:3
4	Warta Poznań	21	23	59:49
5	Legia Warszawa	21	22	57:59
6	Turyści Łódź	20	21	41:42
7	ŁKS Łódź	22	20	44:45
8	Ruch Wielkie Hajduki	20	20	35:38
9	Hasmonea Lwów	20	18	44:58
10	TKS Toruń	21	18	43:75
11	Czarni Lwów	21	17	35:44
12	Polonia Warszawa	19	17	41:53
13	Warszawianka	20	12	37:56
14	Jutrzenka Kraków	21	9	31:65

Źródło: „Sport” 1927, nr 217, s. 211.

Obok współzawodnictwa w ramach rozgrywek ligowych toczyły się również inne rozgrywki, m.in. mecze międzymiastowe, towarzyskie oraz drużyn wojskowych. W 1912 r. zainaugurowano współzawodnictwo o Puchar prof. Żeleńskiego – pomiędzy reprezentacjami Krakowa i Lwowa. Mecz odbył się, już po zakończeniu I wojny światowej, w dniu 12 października 1919 r. w Krakowie, a zwyciężył zespół Krakowa (3:1). W latach 1920–1922 rozegrano 5 meczów, w których drużyna Lwowa zanotowała 1 zwycięstwo, 1 remis oraz 3 porażki⁸⁶. W dniu 10 czerwca 1923 r. rozegrano zawody piłki nożnej pomiędzy reprezentacjami Krakowa

⁸⁵ „Sport” 1927, nr 219, s. 226.

⁸⁶ „Sport” 1923, nr 58, s. 219.

i Lwowa (w ramach Pucharu prof. Żeleńskiego), zakończone wynikiem 0:0⁸⁷. Drużynę Lwowa reprezentowali m.in. Müller, Józef Garbień, Wacław Kuchar, Mieczysław Batsch, Antoni Juras, Kmiciński, Witkowski, Ludwik Schneider, Tadeusz Ignarowicz, Władysław Olearczyk, Winnicki, Edward Gulicz, R. Kopec⁸⁸. Reprezentacja Lwowa opierała się głównie na piłkarzach Pogoni Lwów i Czarnych Lwów. Kolejny (trzynasty) mecz o Puchar prof. Żeleńskiego, pomiędzy reprezentacjami Lwowa i Krakowa, odbył się 16 września 1923 r. na stadionie Czarnych Lwów⁸⁹. Zakończył się on zwycięstwem Lwowa (2:1). W dniu 14 września 1924 r. rozegrano kolejny mecz w ramach rozgrywek o Puchar Żeleńskiego. Reprezentacja Krakowa pokonała zespół Lwowa 1:0⁹⁰.

W 1922 r. odbyły się mistrzostwa Dowództwa Okręgu Korpusu (DOK) nr VI w piłce nożnej (zob. tabela 9)⁹¹. Zwyciężyła drużyna 19 Pułku Piechoty Odsiecz Lwowa, reprezentująca 5 Dywizję Piechoty. W dniach 6–7 października 1922 r. miały się odbyć zawody piłki nożnej o mistrzostwo Obwodu I, z udziałem najlepszych zespołów z DOK nr V (Kraków), DOK nr VI i DOK nr X (Przemyśl)⁹².

Tabela 9. Tabela mistrzostw DOK VI w 1922 r.

Lp.	Drużyna	Liczba meczów	Liczba punktów	Stosunek bramek
1	5 Dywizja Piechoty	6	8	23:11
2	VI Baon Sanitarny	6	7	18:8
3	12 Dywizja Piechoty	6	5	11:16
4	11 Dywizja Piechoty	6	4	4:21

Źródło: „Sport” 1922, nr 30, s. 532.

W kolejnym roku – 1923 – najlepszą drużyną mistrzostw Wojska Polskiego okazał się 20 pp z Krakowa. W rozgrywkach finałowych uczestniczyły jeszcze zespoły: 1 pp Legionów Wilno, 19 pp Lwów i 28 pp Łódź⁹³. W roku 1924 mistrzostwo DOK nr VI ponownie zdobyła drużyna 19 pp⁹⁴. W jednym ze spotkań pokonała ona zespół baonu sanitarnego VI (5:1).

Na łamach „Sportu” ukazywały się artykuły i materiały dotyczące sportu piłki nożnej ludności ukraińskiej. W dniach 12–14 września 1924 r. na boisku sporto-

⁸⁷ „Sport” 1923, nr 54, s. 165; nr 56, s. 187.

⁸⁸ „Sport” 1923 nr 55, s. 178.

⁸⁹ „Sport” 1923, nr 70, s. 356.

⁹⁰ „Sport” 1924, nr 107, s. 352.

⁹¹ DOK nr VI obejmował obszar województwa stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz część wschodnią województwa lwowskiego (z Lwowem).

⁹² DOK nr X (Przemyśl) obejmował m.in. zachodni obszar LZOPN – powiaty leżące na wschód od Lwowa.

⁹³ „Sport” 1923, nr 72, s. 387.

⁹⁴ „Sport” 1924, nr 99, s. 257.

wym Sokoła Batko we Lwowie odbyły się „Zaporoskie Igrzyska”⁹⁵. W trakcie zawodów rozegrano mecz piłki nożnej: Lwów – drużyna prowincjonalna (7:1)⁹⁶. W latach 1921–1927 kluby i towarzystwa sportowe działające wśród ludności ukraińskiej bojkotowały rozgrywki sportowe prowadzone w ramach Lwowskiego OZPN. Dopiero w 1928 r. pierwszym towarzystwem, które przystąpiło do Lwowskiego OZPN, a jednocześnie PZPN, był Ukraiński Klub Sportowy (USK) Ukraina Lwów⁹⁷. Bardzo interesujący artykuł dotyczący sportu ludności ukraińskiej ukazał się na łamach wydania „Sportu” z 6 kwietnia 1927 r. Czytamy w nim:

Lwowski sport ukraiński za wszelką cenę stara się wyzłocić ze szponów politykomanów. Na razie mu się to nie udaje i wszelkie próby nawiązania kontaktu trwałego nie mają swej realizacji. A szkoda. Nie polski sport traci – a tylko ukraiński. [...] Ilu graczy ukraińskich gra w polskich klubach, ilu we Lwowie jest ukraińskich bokserów, zapaśników, pływaków itd.⁹⁸

Autor pisze o korzyściach, „jaką by odniosła młodzież ukraińska współzawodnicząc z polską”, w zakresie zdrowia i siły młodzieży:

Możecie po sto razy rzucać gromy i klątwy, a wasza Ukraina zagra z AZS-em czy Spartą i grać będzie, bo prze ją do walki chęć rywalizacji. A jeśli ta Ukraina będzie silną, wówczas zagrają z nią i Pogoń, i Czarni, i Hasmonia, i inne kluby należące do PLPN. Dopóki jednak kluby ukraińskie stoją na uboczu i nie chcą zgłosić przystąpienia do polskich związków sportowych we Lwowie, dopóty będą zdane na własne siły, na rywalizację tylko w swym ciasnym kółku i nigdy niczego się nie nauczą, nie mając bodźca rywalizacji. Wniosek z tego wszystkiego łatwy. Oto kluby ukraińskie powinny zgłosić swój akces do polskich związków sportowych⁹⁹.

Piłkarze lwowskiej Pogoni występowali w reprezentacji Polski m.in. w meczu Polska – Jugosławia (1:2), który został rozegrany 3 czerwca 1923 r. (byli to Wacław Kuchar i Józef Garbień¹⁰⁰). Oprócz spotkań międzypaństwowych, gdzie w reprezentacji Polski występowali piłkarze Lwowskiego ZOPN, mecze z drużynami zagranicznymi rozgrywały drużyny klubowe, m.in. Pogoń Lwów, Czarni Lwów, Hasmonia Lwów, Polonia Przemyśl¹⁰¹. W dniu 5 sierpnia 1923 r. na stadionie Pogoni Lwów odbył się mecz pomiędzy miejscową Pogonią a Hakoachem Wiedeń. Mecz zakończył się zwycięstwem Hakoachu. Warto podkreślić, iż mecz oglądało 12 000 osób¹⁰². Wśród mistrzów poszczególnych okręgów piłkarskich (w 1924 r.) LKS Pogoń Lwów należała do drużyn, które posiadały znaczącą liczbę zawodów rozegranych z drużynami zagranicznymi. Pogoń Lwów rozegrała 22 mecze z drużynami zagranicznymi; Wilia Wilno

⁹⁵ S. Zaborniak, dz. cyt., s. 351. Jak pisze S. Zaborniak, „«Zaporoskie Igrzyska» organizowano, počawszy od 1911 r. [...] Ich organizacja przetrwała do II wojny światowej. Po I wojnie światowej nawiązano do tradycji «Zaporoskich Igrzysk», wznowiono je we wrześniu 1923 r.”.

⁹⁶ „Sport” 1924, nr 108, s. 365.

⁹⁷ D. Mandziuk, *Kopanyi miach...*, s. 78–81.

⁹⁸ „Sport” 1927, nr 205, s. 60.

⁹⁹ Tamże.

¹⁰⁰ „Sport” 1923, nr 55, s. 175.

¹⁰¹ „Sport” 1923, nr 61, s. 246, 253; nr 62, s. 267; nr 63, s. 275; nr 64, s. 288.

¹⁰² „Sport” 1923, nr 64, s. 288.

rozegrała 16 spotkań, Warta Poznań – 14, Wisła Kraków – 12, Polonia Warszawa – 10, Amatorski Klub Sportowy Katowice – 10; ŁKS Łódź – 10, TKS Toruń – 7¹⁰³.

Zakończenie

Geneza piłki nożnej na obszarze Kresów Południowo-Wschodnich przypada na lata dziewięćdziesiąte XIX w. Kluby i drużyny piłki nożnej powstawały w I dekadzie XX w., m.in. we Lwowie, Stanisławowie, Stryju i Tarnopolu. Ważne znaczenie w rozwoju piłki nożnej miało utworzenie w 1911 r. Związku Polskiej Piłki Nożnej i organizacja oraz przeprowadzenie współzawodnictwa sportowego w ramach mistrzostw Galicji.

Artykuł przedstawia problematykę piłki nożnej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Czasopismo „Sport” było organem prasowym LZOPN. Lwowski ZOPN w zakresie terenu działalności obejmował obszar województw stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz dużej części województwa lwowskiego. Należy podkreślić dość dynamiczny rozwój Lwowskiego ZOPN wraz z jego strukturami wewnętrznymi, jednego z najbardziej zorganizowanych okręgów w Polsce. W latach 1922–1927 zwiększała się liczba klubów piłki nożnej w LZOPN. W latach 1922–1927, oprócz rozwoju struktur organizacyjnych, podnosił się poziom w zakresie infrastruktury (głównie w zakresie wznoszenia i budowy nowych obiektów sportowych), tak w odniesieniu do poszczególnych klubów, jak również LZOPN. Dużą rolę przykładano do odpowiedniego poziomu kadry szkoleniowej, kwestia ta odnosi się szczególnie do czołowych klubów piłki nożnej, a także kadry sędziowskiej.

Lwowski ZOPN prowadził rozgrywki klasy A, klasy B i klasy C. Do najlepszych zespołów piłki nożnej należały LKS Pogoń Lwów, 1 LKS Czarni Lwów, Hasmonea Lwów, Lechia Lwów, a z drużyn „prowincjonalnych”: Polonia Przemyśl i Rewera Stanisławów. W latach 1922–1926 najlepszą drużyną LZOPN oraz w Polsce była Pogoń Lwów, która czterokrotnie zdobyła tytuł mistrza Polski. Wśród drużyn województwa tarnopolskiego do najlepszych należał zespół Kresów Tarnopol i Janiny Złoczów; wśród drużyn z województwa stanisławowskiego należy wymienić Rewerę Stanisławów i Pogoń Stryj. Przełomowym rokiem w rozwoju piłki nożnej był 1927 r. Wówczas przeprowadzono po raz pierwszy rozgrywki Polskiej Ligi Piłki Nożnej. W stawce 14 najlepszych klubów w Polsce tylko 2 okręgi reprezentowane były przez LZOPN (Pogoń, Czarni, Hasmonea) i Warszawski ZOPN (Legia, Polonia, Warszawianka). Najlepsza z drużyn lwowskich – Pogoń – zajęła w lidze 4 miejsce. Piłkarze Lwowskiego ZOPN brali m.in. udział w meczach reprezentacji

¹⁰³ „Sport” 1924, nr 118, s. 472–473.

Polski, uczestniczyli w meczach międzymiastowych, międzynarodowych i krajowych (rozgrywki międzyklubowe towarzyskie).

DEKLARACJA BRAKU KONFLIKTU INTERESÓW

Autorzy deklarują brak potencjalnych konfliktów interesów w odniesieniu do badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Piłka nożna na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Zarys problematyki*.

FINANSOWANIE

Autorzy nie otrzymali żadnego wsparcia finansowego w zakresie badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Piłka nożna na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Sport” (1922–1927). Zarys problematyki*.

WKŁAD AUTORÓW

Eligiusz Małolepszy: Konceptualizacja; Zarządzanie danymi; Przeprowadzenie badań; Metodologia; Administracja projektu; Zasoby; Nadzór; Walidacja; Wizualizacja; Pisanie – pierwszy szkic; Pisanie – recenzja i edycja.

Teresa Drozdek-Małolepsza: Konceptualizacja; Zarządzanie danymi; Przeprowadzenie badań; Metodologia; Administracja projektu; Zasoby; Walidacja; Wizualizacja; Pisanie – pierwszy szkic; Pisanie – recenzja i edycja.

Krzysztof Kościański: Konceptualizacja; Zarządzanie danymi; Przeprowadzenie badań; Administracja projektu; Zasoby; Walidacja; Wizualizacja; Pisanie – pierwszy szkic; Pisanie – recenzja i edycja.

Bibliografia

A. Źródła

I. Prasa

„Sport” 1922–1927

B. Literatura

Chomicki P., Ślędziona L. (przy współpracy P. Dobosza i E. Kowaszewicza), *Rozgrywki piłkarskie w Galicji do roku 1914*, Wydawnictwo Olgen, Mielec 2019.

Drozdek-Małolepsza T., Małolepszy E., *Football in a multiethnic society of Ternopil Province in the years 1920–1939*, „Physical Activity Review” 2025, vol. 13, no. 1, s. 106–115.

Drozdek-Małolepsza T., Małolepszy E., Kościański K., *Football rivalry in the multiethnic stanislavian province, 1920–1939*, „Physical Activity Review” 2025, vol. 13, no. 2, s. 79–91.

- Goksiński J., *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 1: *Regiony – branże – frekwencja*, Wydawnictwo PZi Softena, Warszawa 2012.
- Goksiński J., *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 2: *Kluby*, Wydawnictwo PZi Softena, Warszawa 2013.
- Gradowski L. (red.), *Polska 1918–1988*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1989.
- Hałys J. (oprac. P. Dobosz, L. Śledziona), *Piłka nożna w Polsce*, t. 2: *1918–1926*, Wyd. NADA, Mielec – Kraków 2020.
- Krzysztofowicz J., *Piłka nożna na Ziemi Lwowskiej 1894–1939*, Polski Związek Piłki Nożnej, Warszawa 1996.
- Mały Rocznik Statystyczny 1939*, Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1939.
- Miatkowski J., Owsiański J., *1927. Ten pierwszy sezon ligowy*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2017.
- Mandziuk D., *Kopanyi miach. Korotka istoriia ukrains'koho futbolu v Halychyni (1909–1944)*, Wyd. Starego Lwa, Lviv 2016.
- Pietrzyk D., *Piłka ręczna w Polsce w latach 1919–1945*, (praca doktorska), AWF Poznań 2023.
- Zaborniak S., *Kultura fizyczna ludności ukraińskiej na ziemiach polskich (1868–1939)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007.

Received: 4.04.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.03>

Accepted: 8.07.2025

Daniel BAKOTA*

ACTIVITY OF THE DĄBROWA BASIN DISTRICT FOOTBALL ASSOCIATION IN THE YEARS 1946–1962

How to cite [jak cytować]: Bakota D., *Activity of the Dąbrowa Basin District Football Association in the Years 1946–1962*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2025, vol. 8, no. 3, pp. 63–74.

Działalność Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1946–1962

Streszczenie

Celem pracy jest ukazanie działalności Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej (ZOZPN) w latach 1946–1962. Decyzję o jego powołaniu podjęto, obradując w dniach 16–17 lutego 1946 r., walne zgromadzenie delegatów Polskiego Związku Piłki Nożnej (PZPN). Aczkolwiek początki ZOZPN – biorąc pod uwagę okres po 1945 r. – wiążą się z Zagłębiowskim Podokręgiem Piłki Nożnej (ZPPN), który podlegał Śląskiemu Okręgowemu Związkowi Piłki Nożnej. Z kolei 28 lipca 1945 r. wydzielono autonomiczny ZPPN podlegający bezpośrednio PZPN. Kolejne zmiany organizacyjne nastąpiły w roku 1951. Rozwiązano wówczas PZPN, a w jego miejsce powołano Sekcję Piłki Nożnej (SPN) działającą przy Głównym Komitecie Kultury Fizycznej (GKKF). Tym samym Okręgowe Związki Piłki Nożnej (ZOZPN) zostały zastąpione SPN przy Wojewódzkich Komitetach Kultury Fizycznej. Proces zmian ponownie rozpoczął się jesienią 1956 r. Dokonały się one m.in. w sporcie. Dzięki tym zmianom 13 stycznia 1957 r. reaktywowano ZOZPN (istniał do roku 1962). Biorąc pod uwagę omawiany okres, najlepsze dla zagłębiowskiego piłkarstwa były lata 1946–1950. Z kolei nieprzychylny był okres, w którym istniała SPN GKKF (1951–1956). Dlatego też po reaktywacji ZOZPN działacze wzięli się do pracy, aby odbudować zagłębiowskie piłkarstwo, mimo niezmięszających się trudności organizacyjnych.

Słowa kluczowe: Zagłębiowski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, Zagłębie Dąbrowskie, piłka nożna, sport.

* <https://orcid.org/0000-0002-5056-1928>; PhD; Faculty of Social Sciences, Jan Długosz University in Częstochowa, Częstochowa, Poland; e-mail: d.bakota@ujd.edu.pl (corresponding author)

Abstract

The aim of the study is to present the activities of the Dąbrowa Basin District Football Association (DBDFA) in the years 1946-1962. The decision to establish it was taken by the general meeting of delegates to the Polish Football Association (PFA) who met on 16-17 February 1946. However, the beginnings of the DBDFA – taking into account the period after 1945 – are connected with the Dąbrowa Basin Football Subdistrict (DBFS), which was subordinate to the Silesian District Football Association. In turn, on July 28, 1945, the autonomous DBFS was established subordinate directly to the PFA. Subsequent organizational changes took place in 1951. At that time, PFA was dissolved, and the Football Section (FS) was established in its place at the Central Committee of Physical Culture (CCPC). Thus, District Football Associations (DFA) were replaced with FS at the Provincial Committees of Physical Culture. The process of change began again in the autumn of 1956, and it took place, among other things, in sport. Owing to to these changes, DBDFA was reactivated on 13 January 1957 (and existed until 1962). Considering the period discussed, the best years for Dąbrowa Basin football were 1946-1950. In turn, the period in which FS CCPC existed (1951-1956) was unfavourable. Therefore, after the reactivation of DBDFA, activists set out to work to rebuild Dąbrowa Basin football despite organizational difficulties continuing unabated.

Keywords: Dąbrowa Basin District Football Association, Dąbrowa Basin, football, sport.

Introduction

The aim of the study is to present the activities of the Dąbrowa Basin District Football Association (DBDFA) in the years 1946-1962. The start of the period covered by the paper – year 1946 – is associated with the establishment of the DBDFA after the end of World War II, while the closing date – year 1962 – marks the dissolution of the DBDFA. As far as the present state of research is concerned, there is no study that would synthetically present the activities of the DBDFA on the territory of the Dąbrowa Basin in the above-mentioned years.

The beginnings of the organizational structures of football in the Dąbrowa Basin are connected with the Football Association of the Dąbrowa Basin, established on 1 March 1922 and based in Sosnowiec. It became a subdistrict, headed by Aleksander Gawlik (from the Sports Club – SC Sosnowice¹), and joined the Cracow District Football Association (CDFA)². In turn, in 1923 it was transformed into the Sosnowiec subdistrict (in the CDFA releases, in addition to the term – the Sosnowiec subdistrict – the name of the subdistrict of the Dąbrowa Basin

¹ It is worth noting that the city of Sosnowiec used the names Sosnowice and Sosnowiec interchangeably, hence the name SC Sosnowice. However, by virtue of the resolution of the City Council of 17 June 1920, it was decided that only the name of Sosnowiec would be used. In spite of this, the name of SC Sosnowice was still used in "Tygodnik Sportowy" (in no. 46 of 1922). See "Głos Pracy" 1920, no. 136, p. 2; "Tygodnik Sportowy" 1922, no. 46, p. 14.

² "Tygodnik Sportowy" 1922, no. 46, p. 14.

was also used). Its manager was Edward Kula³. Its activity covered the area of four administrative districts of: Będzin, Częstochowa, Miechów and Olkusz⁴.

The distance between the Sosnowiec subdistrict and Cracow, as well as the need to act in their own interests, nudged some activists of the subdistrict to consider joining the Upper Silesian District Football Association (USDFA). Efforts in this regard were made in 1925, but they were unsuccessful. The letter addressed to the Sosnowiec subdistrict stated that its joining the USDFA is impossible due to "statutory reservations"⁵.

On February 5, 1928, the Kielce District Football Association (KielDFA) was established with its temporary seat in Sosnowiec. However, on December 9, 1928, representatives of 41 sports clubs decided to move it to Częstochowa. It is also noteworthy that the authorities of the Kielce Province legalized the activities of KielDFA only on August 21, 1930, by entering it in the register of associations and unions under no. 2471⁶. During the formation period of KielDFA, there were two subdistricts of football in its area, the ones of Częstochowa and Sosnowiec. In the years 1931–1932, two more subdistricts were created: in Radom and in Kielce⁷.

On 18 July 1937, by virtue of a resolution of the extraordinary general meeting of KielDFA, the seat of the district was again transferred to Sosnowiec. Thus, KielDFA was liquidated, and the newly created district took on the name of DBDFA⁸. It was composed of two subdistricts: of Częstochowa and Sosnowiec.

Methods and research problems

Methods such as synthesis, analysis of source texts, induction and deduction were used to prepare this work. In addition, the following research questions were formulated:

³ K. Kościański, *Od Ła Czenstochovienne do Rakowa. Piłka nożna w regionie częstochowskim w latach 1906–2016*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2024, p. 54.

⁴ M. Ponczek, *Z międzywojennych dziejów Klubu Sportowego „Hr. Renard” w Sosnowcu*, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Kultura Fizyczna" 2000, vol. 3, pp. 30–31. The author of this publication also mentioned, as an area of activity of the Sosnowiec sub-district, "[...] the urban district of the Sosnowiec powiat [...]", despite the fact that in 1923 Sosnowiec was not a city with powiat rights. It was not until 12 April 1928 that it became one. See the Ordinance of the Council of Ministers of 19 March 1928 on urban powiats (Dz.U. 1928, no. 45, it. 426).

⁵ „Przegląd Sportowy” 1925, no. 18 (207), p. 19; K. Kościański, op. cit., pp. 54–55.

⁶ K. Kościański, op. cit., pp. 59–61.

⁷ E. Małolepszy, *Działalność Częstochowskiego Podokręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928–1939 (zarys dziejów)*, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Kultura Fizyczna" 2000, vol. 3, p. 45.

⁸ K. Kościański, op. cit., p. 62.

- How did legal and organizational conditions shape the activities of DBDFA in the years 1946–1962?
- Did the jurisdiction of DBDFA result in the development of the Dąbrowa Basin football in the period discussed?

Discussion

After the end of World War II the Dąbrowa Basin Football Subdistrict (DBFS) – with its seat in Będzin – was established which was subordinate to the Silesian District Football Association (SDFA)⁹. However, the aspirations of DBFS activists were much higher. They sought to create their own district. There were several reasons for this including:

- 1) traditions of the Dąbrowa Basin football, which had its own district before World War II;
- 2) unfair award of promotion to the Silesian class “A”, to which eliminations began in April 1945, to only 3 clubs from the Dąbrowa Basin (out of 30 registered), and 10 clubs from Silesia (out of 38 registered);
- 3) inadequate attitude of the SDFA to the DBFS expressed, for example, by nearly excluding leading footballers from training, with the sub-district being allocated only 6 places out of a total of 40, which the activists of the sub-district learned from the press¹⁰.

In connection with the above, on July 28, 1945, an autonomous DBFS was set up, reporting directly to the Polish Football Association (PFA)¹¹. In turn, on January 6, 1946, the general meeting of the DBFS applied to the PFA for the establishment of the DBDFA. The resolution on its establishment was adopted by the general meeting of PFA delegates six weeks later (on 16-17 February 1946)¹². According to information from 1946, 51 clubs were registered with the DBDFA, which made it one of the largest football districts in Poland¹³.

In the years 1946–1950, the presidents of DBDFA were: Władysław Wolski (until 1948), Bronisław Bitnerowski (1948–1950) and Józef Michalak (1950)¹⁴.

⁹ “Dziennik Zachodni” 1946, no. 21 (336), p. 5.

¹⁰ “Trybuna Robotnicza” 1945, no. 124 (131), p. 6.

¹¹ “Dziennik Zachodni” 1946, no. 21 (336), p. 5.

¹² A. Konieczny, K. Krawczyk, *Piłka jest okrągła: 50 lat piłkarstwa w województwie katowickim*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1971, pp. 81–82.

¹³ “Dziennik Zachodni” 1946, no 337 (651), p. 7.

¹⁴ A. Gowarzewski, J. Waloszek, *75 lat OZPN Katowice. Księga pamiątkowa*, Wydawnictwo GiA, Katowice 1996, p. 164. This publication contains information that Bronisław Bitnerowski was the president of DBDFA in the years 1948–1951. But it is wrong, because the change in the position of the president of DBDFA took place already in 1950. At that time, it was Józef Michalak who took the place of Bronisław Bitnerowski. See “Dziennik Zachodni Wieczór” 1950, no. 125 (1678), p. 3.

In the summer of 1950, PFA carried out a reorganization, according to which football districts coincided with the borders of provinces¹⁵. Therefore, DBDFA was renamed to an autonomous subdistrict subordinate to SDFA. In turn, at the end of 1950 the Central Committee of Physical Culture (CCPC) – established on December 30, 1949 – took actions aimed at adapting the structures of Polish sport to the model functioning in the Union of Soviet Socialist Republics. Among others, sports associations were liquidated and replaced with sections at the physical culture committees¹⁶. The PFA was dissolved on February 4, 1951, and the Football Section (FS) operating at the CCPC was established in its place. Thus District Football Associations (DFA) were replaced with FS at the Provincial Committees of Physical Culture (PCPC)¹⁷. They also operated at district and municipal physical culture committees¹⁸. In fact, these sections were deprived of the self-governance of the former unions. They were headed by officers of the party apparatus, who replaced pre-war activists and thus took over the tasks of active members¹⁹. This state of affairs lasted until 1956, when, after the October changes, the process of changes began, among others, in the organizational system of sport. Unions and sports clubs were restored (in place of associations and sports clubs), but social activities also regained importance²⁰. Owing to these changes, DBDFA was reactivated on 13 January 1957²¹. The resumption of its activities was approved during the general meeting of PFA delegates, which was held on 16-17 February 1957. Next, on May 16, 1957, it was registered by the Presidium of the Provincial National Council in Katowice, under number 1111²².

The registered office of DBDFA was located in Sosnowiec (in 1 Związkowa street), and its coverage – according to the provision in the 1957 statute – included four separate cities (Będzin, Czeladź, Dąbrowa Górnicza and Sosnowiec) as well as the Będzin and Zawiercie districts²³. Its area of activity was also to

¹⁵ "Życie Częstochowy" 1950, no. 235 (1136), p. 6.

¹⁶ J. Jaroszewski, Z. Wójcik, *Zmiany w zarządzaniu kulturą fizyczną w województwie łódzkim w latach 1945-1990*, "Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu" 2017, no. 59, p. 87.

¹⁷ J. Hałys, *Polska piłka nożna*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1986, pp. 117–118.

¹⁸ P. Godlewski, *Sport w Polsce na tle politycznej rzeczywistości lat 1944–1956*, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Poznań 2006, p. 204.

¹⁹ A. Pasko, *Sport wychynowy w polityce państwa 1944–1989*, Wydawnictwo Avalon, Kraków 2012, pp. 122–123.

²⁰ J. Urniaż, M. Jurgielewicz-Urniaż, *Działacze społeczni a rozwój piłki nożnej w województwie olsztyńskim w latach 1945–1989*, "Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu" 2014, no 45, p. 29.

²¹ "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1957, no. 39, p. 7.

²² Archiwum Państwowe w Katowicach (further: APK), Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach (further: PWRNwK), file no 12/224/0/4.2/II/140, Sprawozdanie z działalności Zarządu Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Sosnowcu za rok 1957, pp. 30, 33.

²³ APK, PWRNwK, file no 12/224/0/4.2/II/140, Statut Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej, p. 69.

include teams from the Częstochowa region, but this was opposed by the activists of Częstochowa who, not having received invitation, did not participate in the meeting in which DBDFA was reactivated. In turn, in the second board meeting, organized on January 22, 1957 they demanded that the name of DBDFA be changed to Częstochowa District Football Association (CzDFA). This was a condition for the accession of sports clubs from the Częstochowa region to the new structures. The inhabitants of Częstochowa also held talks with activists from the Lubliniec, Pajęczno and Wieluń poviats in order to establish the CzDFA, but they were unsuccessful²⁴. Therefore, at a slightly later date, they did agree to join the DBDFA and to leave the previously adopted name of the district²⁵. However, guided by the needs of the Częstochowa region, the board of the DBDFA established a tournament subdistrict in Częstochowa on July 30, 1957. It supervised B and C class clubs from the city of Częstochowa, the Częstochowa and Kłobuck poviats and Pilica Koniecpol (Łódź District Football Association)²⁶. In turn, in 1958, a tournament subdistrict was established in Zawiercie²⁷. Its coverage included clubs from the territory of Zawiercie and the poviats of Myszków and Zawiercie²⁸.

The DBDFA in the years 1957–1962 was headed by: Bronisław Bitnerowski (1957–1958) and Wacław Held (1958–1962)²⁹.

One of the tasks of the reactivated DBDFA was, among other things, taking a list of clubs and dividing them into game classes, as well as maintaining a register of active football players³⁰. In 1957, the DBDFA Games and Discipline Department organized competitions in the Dąbrowa Basin district league (league III) consisting of 10 teams³¹, in class A divided into two groups of 10 teams (20 teams in total), in class B divided into four groups – three groups of 10 teams and one group consisting of 11 teams (41 teams in total), in class C divided into eight groups of 10

²⁴ K. Kościński, op. cit., pp. 148–149.

²⁵ APK, PWRNwK, file no 12/224/0/4.2/II/140, Sprawozdanie z działalności Zarządu Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Sosnowcu za rok 1957, p. 32.

²⁶ Ibidem, p. 36, 46.

²⁷ K. Kościński, op. cit., p. 149. In turn, according to the information published in "Wiadomości Zagłębia", the tournament subdistrict in Zawiercie was established in 1959. See "Wiadomości Zagłębia" 1970, no. 2 (717), p. 8.

²⁸ "Wiadomości Zagłębia" 1961, no. 10 (256), p. 6.

²⁹ "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1957, no. 39, p. 7; "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1958, no. 92, p. 6; "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1959, no. 5 (146), no pagination; „Wiadomości Zagłębia” 1961, no. 5 (251), p. 6.

³⁰ "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1957, no. 41, p. 7.

³¹ Zagłębianka Będzin, SSC Niwka Sosnowiec, CSC Czeladź, Stal II Sosnowiec, Sarmacja Będzin, Skra Częstochowa, Warta Zawiercie, Stal at the Bolesław Bierut Steelworks in Częstochowa (since 8 June 1957 Raków Częstochowa), Victoria Częstochowa and Stal Poręba. See [https://pl.wikipedia.org/wiki/III_liga_polska_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej_\(1957\)#cite_note-10](https://pl.wikipedia.org/wiki/III_liga_polska_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej_(1957)#cite_note-10) [accessed on: 15.03.2025].

teams (80 teams in total), in the junior league of 10 teams and in the youngsters' league, in which 18 teams competed. 179 teams took part in all classes³².

The championship title at the end of the Dąbrowa Basin district league tournament in 1957 went to the players of Częstochowa Victoria, which represented DBDFA in the qualifying competition for the entry into league II³³. Unfortunately, they were unsuccessful as they took the 2nd place in their elimination group³⁴. Similarly, in 1958, the winner of the Dąbrowa Basin district league (Raków Częstochowa) failed to win promotion to the league II³⁵. This situation repeated in the following years too. The winner of the competitions of the Dąbrowa Basin district league in 1959 and 1960 was again the team from Częstochowa (this time Skra), which in both cases had to recognize the superiority of rivals in the qualification for the league II³⁶. In 1960, there was also a reorganization of the competition. After the end of the season, which was played in the "spring-autumn" system, a new 1960/1961 season began, played in the "autumn-spring" system. With this system, matches were played only by league III clubs and lower classes³⁷. In the 1960/1961 and 1961/1962 seasons, the players of Częstochowa Raków won the Dąbrowa Basin district league tournament twice, but only the 1961/1962 season – after play-off matches – ended for them with a historic promotion to the league II³⁸.

In the years 1957–1962, DBDFA had a major shortage of training staff. Therefore, in 1958, it established the Training Department³⁹, which organized a course for instructors in the same year. It was attended by 41 participants. The biggest problem encountered by its organizers was the lack of preparation of candidates. They lacked both knowledge of football regulations and basic technical skills⁴⁰. In 1962, the training staff of DBDFA consisted of 10 class II coaches, 33 instructors and 47 assistants to instructors⁴¹. However, taking into account

³² APK, PWRNwK, file no 12/224/0/4.2/II/140, Sprawozdanie z działalności Zarządu Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Sosnowcu za rok 1957, p. 44.

³³ "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1957, no. 72, p. 7.

³⁴ APK, PWRNwK, file no 12/224/0/4.2/II/140, Sprawozdanie z działalności Zarządu Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Sosnowcu za rok 1957, p. 44.

³⁵ K. Kościański, op. cit., pp. 206–207.

³⁶ D. Bakota, A. Płomiński, *Klub Sportowy Skra Częstochowa 1926–2018*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2019, pp. 65–69.

³⁷ "Wiadomości Zagłębia" 1961, no. 2 (248), p. 6. Since the 1962/1963 season, the "autumn-spring" system was introduced at all levels of competition.

³⁸ K. Kościański, op. cit., p. 207.

³⁹ "Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1958, no. 108, p. 6.

⁴⁰ K. Kościański, op. cit., p. 165.

⁴¹ APK, Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Sosnowcu (further: PMRNwS), file no 12/922/0/7/950, Sprawozdanie Wydziału Szkolenia Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej za rok 1962, p. 34.

the games of the round II of the 1961/1962 season (with 159 teams in individual classes participating) and the round I of the 1962/1963 season (152 teams), it can be concluded that the shortage of the training staff was quite large. All the more so because there were more teams, as the teams that participated in the competitions organized by the subdistrict in Częstochowa and Zawiercie were not included in this list⁴².

Before the reorganization in sport (before 1951), DBDFA was distinguished by PFA for exemplary organizational work. However, its greatest achievement was the level of football in the Dąbrowa Basin. In the years 1945-1950, such clubs as RMDO⁴³ Sosnowiec, Sarmacja Będzin, CWSC⁴⁴, Zagłębie Dąbrowa Górnicza, Warta Zawiercie or YO WUS⁴⁵ Olkusz were known nationwide for their results achieved on football pitches. It is worth noting that these clubs also had a high organizational level⁴⁶. However, the changes that occurred during the existence of the FS (1951–1956) were not favourable to football of the Dąbrowa Basin. Therefore, after the reactivation of DBDFA (in 1957), the sports level represented by most teams was not satisfactory. According to data from 1961, it was an effect of, for example, lack of a precise approach in the coaching strategy, low technical and tactical skills of the players and their low commitment. The reason was also lack of systematic training of the instructor and trainer staff. Most instructors worked unprepared. Yearly and monthly plans were not developed, no class logs were kept, work of trainers and players was not analysed, and training sessions were often improvised. Sports clubs also did not comply with mandatory trainings 3 times a week. In addition, low attendance at trainings was also problematic. In the leading teams from the Dąbrowa Basin, it was 50-60%, so lack of results was obvious. Some clubs were too lenient towards their players, including those transferred from other teams, which resulted in numerous conflicts. Players from other towns often formed the core of the team in the best clubs in the Dąbrowa Basin, which in turn made it difficult to conduct systematic training work. The average age of the players was also relatively high. This proved distrust of the club management towards young footballers but also showed they had no interest in their training. It is worth mentioning that the sports level was also influenced by too poor football and auxiliary equipment used by the players⁴⁷.

⁴² APK, PMRNwS, file no 12/922/0/7/950, Sprawozdanie z działalności Wydziału Gier i Dyscypliny Zagłębiowskiego OZPN za rok 1962, pp. 29-30.

⁴³ Regional Military Draft Office

⁴⁴ Czeladź Workers' Sports Club

⁴⁵ Youth Organisation of the Workers' University Society

⁴⁶ "Wiadomości Będzińskie" 1956, no. 29, p. 7.

⁴⁷ APK, PMRNwS, file no 12/922/0/7/950, Sprawozdanie z rocznej działalności Sekcji Trenersko-Instruktorskiej przy ZOZPN w Sosnowcu za rok 1961, p. 17.

Based on the provisions of the PFA statute approved on February 18, 1962, DFA was taken away its status of a legal entity and renamed into PFA branches. These changes also influenced the development of football in the Dąbrowa Basin. The boards of the former SDFA and DBDFA conducted a number of talks and meetings on the establishment of one branch of PFA in the province of Katowice – the Katowice District. The first meeting of the temporary authorities of the Katowice District of PFA took place on October 2, 1962, and the merger of SDFA and DBDFA was approved at the plenary meeting of the PFA board on November 16, 1962⁴⁸. In January 1963, in turn, DBDFA was deleted from the register of associations and unions of the Presidium of the Provincial National Council in Katowice⁴⁹.

Conclusion

To sum up, it must be noted that for DBDFA the years 1946–1962 were very turbulent from the legal and organizational point of view. By 1949, organizational structures were rebuilt, the number of clubs and players increased. The years 1950–1952, in turn, were a period of transformations which were harmful and not suited to Polish conditions and traditions blindly imitating foreign patterns. Sports associations, among others, were liquidated, and this resulted, for example, in limiting social activity. Until 1956, the structures dealing with football included officers of the party apparatus, unfamiliar with this sport discipline, who took over the tasks of social activists. It was not until the autumn of 1956 that the process of changes began (including in sport). Thanks to them, DBDFA was reactivated and social activity regained its importance.

Football in the Dąbrowa Basin under the jurisdiction of DBDFA developed best in the years 1946–1950. Among sports clubs from the territory of the Dąbrowa Basin, the best ones on football pitches at that time were the following: RMDO Sosnowiec, Sarmacja Będzin, CWSC, Zagłębie Dąbrowa Górnicza, Warta Zawiercie or YO WUS Olkusz. In turn, the period of existence of FS CCPC was unfavourable for football in the Dąbrowa Basin. Therefore, after the reactivation of DBDFA, the activists set out to work despite continuing organizational difficulties.

⁴⁸ APK, PMRNwS, file no 12/922/0/7/950, Informacja o przebiegu reorganizacji Zarządów Okręgowych Polskiego Związku Piłki Nożnej, p. 27.

⁴⁹ APK, PWRNwK, file no 12/224/0/4.2/II/140, Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej – Urząd Spraw Wewnętrznych w Katowicach z dnia 25.I.1963 r. o wykreśleniu z rejestru stowarzyszeń i związków ww. Prezydium stowarzyszenia pod nazwą Zagłębiowski Okręgowy Związek Piłki Nożnej w Sosnowcu figurujący pod nr 1111 tom VII rejestru, p. 58.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Activity of the Dąbrowa Basin District Football Association in the Years 1946–1962*.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *Activity of the Dąbrowa Basin District Football Association in the years 1946–1962*.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conceptualization; Methodology; Validation; Investigation; Data Curation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing; Visualization; Supervision; Project administration.

References

A. Sources

I. Archival sources

Archiwum Państwowe w Katowicach

- Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Sosnowcu
- Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach

II. Printed sources

Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej – Urząd Spraw Wewnętrznych w Katowicach z dnia 25.I.1963 r. o wykreśleniu z rejestru stowarzyszeń i związków ww. Prezydium stowarzyszenia pod nazwą Zagłębiowski Okręgowy Związek Piłki Nożnej w Sosnowcu figurujący pod nr 1111 tom VII rejestru.

Informacja o przebiegu reorganizacji Zarządów Okręgowych Polskiego Związku Piłki Nożnej.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie powiatów miejskich (Dz. U. 1928, no. 45, it. 426).

Sprawozdanie Wydziału Szkolenia Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej za rok 1962.

Sprawozdanie z działalności Wydziału Gier i Dyscypliny Zagłębiowskiego OZPN za rok 1962.

Sprawozdanie z działalności Zarządu Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Sosnowcu za rok 1957.

Sprawozdanie z rocznej działalności Sekcji Trenersko-Instruktorskiej przy ZOZPN w Sosnowcu za rok 1961.

Statut Zagłębiowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej.

III. Press

"Dziennik Zachodni" 1946

"Dziennik Zachodni Wieczór" 1950

"Głos Pracy" 1920

"Przegląd Sportowy" 1925

"Trybuna Robotnicza" 1945

"Tygodnik Sportowy" 1922

"Wiadomości Będzińskie" 1956

"Wiadomości Będzińskie, Czeladzkie, Dąbrowskie" 1957, 1958, 1959

"Wiadomości Zagłębia" 1961, 1970

"Życie Częstochowy" 1950

IV. Internet sources

[https://pl.wikipedia.org/wiki/III_liga_polska_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej_\(1957\)#cite_note-10](https://pl.wikipedia.org/wiki/III_liga_polska_w_pi%C5%82ce_no%C5%BCnej_(1957)#cite_note-10)

B. Literature

I. Publications

Bakota D., Płomiński A., *Klub Sportowy Skra Częstochowa 1926–2018*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2019.

Godlewski P., *Sport w Polsce na tle politycznej rzeczywistości lat 1944–1956*, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Poznań 2006.

Gowarzewski A., Waloszek J., *75 lat OZPN Katowice. Księga pamiątkowa*, Wydawnictwo GiA, Katowice 1996.

Hałys J., *Polska piłka nożna*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1986.

Jaroszewski J., Wójcik Z., *Zmiany w zarządzaniu kulturą fizyczną w województwie łódzkim w latach 1945–1990*, "Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu" 2017, no. 59, pp. 82–97.

Konieczny A., Krawczyk K., *Piłka jest okrągła: 50 lat piłkarstwa w województwie katowickim*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1971.

Kościański K., *Od La Czenstochovienne do Rakowa. Piłka nożna w regionie częstochowskim w latach 1906–2016*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2024.

Małolepszy E., *Działalność Częstochowskiego Podokręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928–1939 (zarys dziejów)*, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Kultura Fizyczna" 2000, vol. 3, pp. 43–52.

Pasko A., *Sport wyczynowy w polityce państwa 1944–1989*, Wydawnictwo Avalon, Kraków 2012.

Ponczek M., *Z międzywojennych dziejów Klubu Sportowego "Hr. Renard" w Sosnowcu*, "Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Kultura Fizyczna" 2000, vol. 3, pp. 29–41.

Urniał J., Jurgielewicz-Urniaż M., *Działacze społeczni a rozwój piłki nożnej w województwie olsztyńskim w latach 1945–1989*, "Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu" 2014, no. 45, pp. 25–33.

Received: 26.04.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.04>

Accepted: 6.08.2025

Arkadiusz PŁOMIŃSKI*

THE IMPACT OF INTERNATIONAL CONTACTS ON THE DEVELOPMENT OF SPORT FOR THE BLIND AND VISUALLY IMPAIRED IN POLAND IN THE 1970s

How to cite [jak cytować]: Płomiński A., *The impact of international contacts on the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2025, vol. 8, no. 3, pp. 75–88.

Wpływ kontaktów międzynarodowych na rozwój sportu osób niewidomych i niedowidzących w Polsce w latach siedemdziesiątych XX wieku

Streszczenie

W latach siedemdziesiątych XX wieku sport osób niewidomych i niedowidzących stał się pełnoprawnym uczestnikiem międzynarodowego ruchu sportowego osób niepełnosprawnych. W okresie tym sportowcy niewidomi i niedowidzący zadebiutowali na Igrzyskach Paralimpijskich (Toronto 1976 r.) a w strukturach Światowej Rady Pomocy Niewidomym oraz Europejskiego Komitetu Regionalnego Światowej Rady Pomocy Niewidomym powołano specjalistyczne komisje zajmujące się rozwojem sportu wśród osób niewidomych. W Polsce w omawianym okresie organizacją koordynującą i nadzorującą rozwój sportu osób niewidomych i niedowidzących było Zrzeszenie Sportowe Spółdzielczości Pracy „Start”, w strukturach którego działała Podkomisja ds. Sportu Osób Niewidomych. Zrzeszenie „Start” było organizacją reprezentującą środowisko niewidomych i niedowidzących sportowców w kontaktach międzynarodowych, które były realizowane na dwóch płaszczyznach. Pierwszą z nich była współpraca na kanwie organizacyjnej, legislacyjnej oraz edukacyjnej realizowana przez działaczy i trenerów. Przedstawiciele Polski brali czynny udział w pracach komisji sportowych działających przy ww. międzynarodowych organizacjach, jak również nawiązywali kontakty z organizacjami krajowymi zajmującymi się tematyką sportu osób niewidomych i niedowidzących. Natomiast drugą płaszczyznę stanowiły kontakty sportowców realizowane poprzez współzawodnictwo sportowe. W omawianym okresie reprezentanci Polski brali czynny udział

* <https://orcid.org/0000-0002-0779-4830>; PhD; Faculty of Social Sciences, Jan Długosz University in Częstochowa, Częstochowa, Poland; e-mail: a.plominski@ujd.edu.pl (corresponding author)

w najważniejszych międzynarodowych imprezach sportowych przeznaczonych dla osób niewidomych i niedowidzących, m.in.: Igrzyskach Paralimpijskich, Igrzyskach Inwalidów Różnych Schorzeń czy Europejskich Igrzyskach Sportowych Niewidomych, których Polska była gospodarzem.

Słowa kluczowe: niewidomi, niedowidzący, sport osób niepełnosprawnych, Igrzyska Paralimpijskie.

Abstract

In the 1970s, sport for the blind and visually impaired became a full participant in the international sports movement of people with disabilities. During this period, blind and visually impaired athletes made their debut at the Paralympic Games (Toronto 1976) and specialist committees were established within the World Council for the Welfare of the Blind and the European Regional Committee of the World Council for the Welfare of the Blind to develop sport among blind people. In Poland, in the period discussed, the organization coordinating and supervising the development of sport for the blind and visually impaired was the Sports Association of the Workers' Cooperative "Start", in the structures of which the Subcommittee for Sport for the Blind operated. The "Start" Association was an organization representing the community of blind and visually impaired athletes in international contacts, which were maintained on two levels. The first one was organizational, legislative and educational cooperation pursued by activists and coaches. Representatives of Poland took an active part in the work of sports committees operating at the above-mentioned international organizations, as well as established contacts with national organizations dealing with sport for the blind and visually impaired. In turn, the second level consisted in the contacts of athletes maintained through sports competition. In the period discussed the representatives of Poland took an active part in the most important sports events dedicated to the blind and visually impaired, including: the Paralympic Games, the Games of the Disabled with Various Conditions or the European Sports Games of the Blind, which Poland hosted.

Keywords: blind, visually impaired, disabled sports, Paralympic Games.

Introduction

The aim of this study is to present the role and importance of international contacts in the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s. The chronological scope of the work is the 1970s – the period in which the Polish community of blind and visually impaired people joined and actively participated in the international sports movement.

In the period discussed, the organization coordinating and supervising the development of physical culture of people with disabilities in Poland was the Sports Association "Start", later transformed into the Sports Association of the Workers' Cooperative "Start" (SAWC "Start"). In the structures of the Association, the organizational unit performing tasks in the field of physical activity of the disabled was the Committee for Physical Education and Sport of the Disabled. In order to improve the work in the structures of the above-mentioned committee some subcommittees were established. One of them was the Subcommittee for Sport for the Blind. The directions of the committee's activities

were determined by a trilateral agreement concluded between: the Sports Association of the Workers' Cooperative "Start", the Polish Association of the Blind and the Association of Cooperatives of the Blind. According to the agreement, it was SAWC "Start" that took over the role of the main coordinator of programming sport for blind people. In particular, the Association was tasked with: organizing sports events for blind and visually impaired people on a national and international scale; representing blind and visually impaired athletes in foreign contacts; organizing and conducting central trainings for coaches and instructors; securing funds needed for the implementation of sports tasks for blind and visually impaired people; securing the needs of blind and visually impaired people as regards sports equipment and developing and publishing textbooks, scripts, instructions, sets of exercises required in individual sports disciplines practised by athletes with visual impairments. In addition, SAWC "Start" field structures: Provincial Inter-cooperative Centres of Physical Culture for the Disabled and sports and tourist clubs (operating at Cooperatives of the Disabled) were included in the system of sport for the blind and visually impaired. The Provincial Inter-cooperative Centres of Physical Culture for the Disabled were to organize sports activities, competitions and sports and rehabilitation camps. In turn, sports and tourist clubs were obliged to organize and promote gymnastic and recreational activities during breaks at work¹.

As far as the present state of research is concerned there are no studies on the subject of the importance of international contacts in the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s.

The preliminary research into archival source materials was carried out in the Archives of Modern Records in Warsaw. The following turned out to be particularly valuable: the Set of Records on the Cooperative Sports Association "Start" and the Set of Records on the Central Association of Cooperatives of the Blind. In addition, this paper has been prepared with the use of printed sources, press sources and reference books.

Research problems and methods

The study uses the following research methods: analysis of historical sources, induction, deduction, synthesis and a comparative method.

The following research questions have been formulated in the paper:

1. What forms of international contacts in the field of sport were undertaken by the Polish community of blind and visually impaired people in the 1970s?

¹ Archiwum Akt Nowych w Warszawie (further: AAN), Centralny Związek Spółdzielni Niewidomych (further: CZSN), file no 2/60, Porozumienie o współpracy zawarte pomiędzy Zrzeszeniem Sportowym Spółdzielczości Pracy "Start", Polski Związekiem Niewidomych oraz Związkiem Spółdzielni Niewidomych, no pagination.

2. What international organizations did Polish representatives of sport for the blind and visually impaired cooperate with in the 1970s?
3. What international sports events were attended by blind and visually impaired representatives of Poland in the 1970s?

Results and discussion

In the 1970s, SAWC “Start” was an organization representing the community of blind and visually impaired athletes in international contacts. These contacts were maintained on two complementary levels. The first one was organizational, legislative and educational cooperation pursued by activists and coaches. In turn, the second level consisted in the contacts of athletes maintained through sports competition.

Cooperation on the first level was mainly based on participation in the work of the Commission for Sport of the Blind (CSB), operating at the European Regional Committee of the World Council for the Welfare of the Blind. The members of the Commission were representatives of most European countries both from the so-called “Eastern bloc” and from Western Europe. For the first time, Poland participated in the deliberations of CSB in Sofia (4-5 March 1975), being represented by Prof. Jan Dziedzic – Director of the Special Institute of Physical Education, University of Physical Education in Poznań². The Commission for Sport of the Blind, through its reach and scope of activities was the most important body for the organization and codification of sport for the blind and visually impaired in Europe. As part of its operation the Commission, among others organized scientific symposia, established sports competition regulations, established rules and criteria for competition in individual disciplines (it sought to unify the rules of competition in tournaments at all levels), developed exercise plans and ways of recording them, granted the right to organize pan-European sports events and established contacts and cooperation with representatives of other continents³. In addition, during the deliberations, members of CSB (in particular, representatives of the “Eastern Bloc” countries) had the opportunity to become acquainted with technological innovations facilitating daily life of blind and visually impaired people and the opportunity to meet with and talk to representatives of companies manufacturing equipment used by the above-mentioned groups. Participation in CSB meetings also provided an opportunity to

² AAN, CZSN, file no 2/60, Sprawozdanie z udziału w posiedzeniu Komisji Sportu Niewidomych Europejskiego Komitetu Regionalnego w dniach 4-5.III.1975 r. w Sofii, no pagination.

³ AAN, Spółdzielcze Zrzeszenie Sportowe “Start” (further: SZSS), file no 39/13 Załącznik do sprawozdania z wyjazdu delegatów na posiedzenie Komisji Sportu Niewidomych Europejskiego Komitetu Regionalnego Światowej Rady Pomocy Niewidomym (1977 r.), no pagination.

establish direct contacts with representatives of national organizations dealing with sport of visually impaired people in their countries. These contacts resulted in an exchange of experience in organising sporting events and numerous bilateral sporting duels in which Polish representatives participated. Strong commitment of Polish representatives to the work of CSB was recognized by European partners which in September 1975 resulted in the appointment of Włodzimierz Kopydłowski (Director General of the Polish Association of the Blind) as chairman of the Commission⁴.

Poland was also one of the initiators of the establishment of the Sport Commission at the World Council for the Welfare of the Blind, the first meeting of which was held at the turn of November and December 1977 in East Berlin. In accordance with programme objectives as part of the Commission three technical teams operated for: track and field events, swimming, water sports and winter sports. For the Polish community of the blind and visually impaired, participation in the work of the Commission was of great importance due to the attendance of representatives from different continents. In addition to Europeans, the meeting of the Commission was attended by representatives of, among others: India, Kenya and the USA. Such a wide range of countries provided the opportunity to become acquainted with new methods and forms of work with blind and visually impaired people and to apply them to be used in work in Poland⁵.

Contacts and established international relations also resulted in invitations for activists and coaches (as observers) to sports events organized by European partners. For example: in 1974 three representatives of SAWC "Start" (including two coaches) participated in Ghent (Belgium) in international competitions of rolling ball and goal ball (named by the organizers as the 1st European Championships). The competition participants included 78 players from Austria, Belgium, France, the FRG and Switzerland. During the competition, the "Start" delegates had the opportunity to learn about the rules of the game and general conditions needed to organize duels in both disciplines, which (as they themselves reported) were unknown in Poland. In addition, as part of the cooperation, the organizers handed over specialised balls to the Polish delegation for competitions in rolling ball and goal ball⁶. Another example is the participation of two SAWC "Start" activists in the Nordic Championships for the Blind and Visually Impaired in athletics and swimming. The event was organized in 1977 in

⁴ AAN, SZSS, file no 39/14, Pismo Sekretarza Generalnego Europejskiego Komitetu Regionalnego Światowej Rady Pomocy Niewidomym do Dyrektora Generalnego Polskiego Związku Niewidomych z dnia 24.X.1975 r., no pagination.

⁵ AAN, SZSS, file no 39/14, Załącznik do sprawozdania z wyjazdu delegatów ZSSP "Start" na posiedzenie ERK sportu niewidomych (1978 r.), no pagination.

⁶ AAN, SZSS, file no 39/43, Sprawozdanie z Międzynarodowych Zawodów Niewidomych w Gandawie (1974 r.), no pagination.

Oslo and was attended by competitors from Denmark, Finland, Norway and Sweden. It was the tenth edition of the Championships already, which had been organized since 1961. In accordance with the trip objectives, the Polish delegation focused mainly on technical issues related to the organization of the event. However, one of the main observations that applied to whole Scandinavia was close integration that existed between regular sports clubs (as reported by the delegates) and sports unions and clubs associating the blind. This integration was manifested through the joint use of sports facilities and trainings carried out under the care of non-disabled athletes⁷. All observations and comments from the trips were included in the reports and then discussed and analysed during the meetings of the Subcommittee for Sport for the Blind operating within the structures of SAWC "Start".

The second level of international contacts of the Polish community of the blind and visually impaired was sports competition. For blind and visually impaired athletes representing Poland it was the most important form of cooperation. Among the numerous international events in which they participated, the Paralympic Games were of the highest rank. In the period discussed, two editions of the Games were held. In 1972, the Games were held in Heidelberg (the FRG), and four years later in 1976 in Toronto (Canada)⁸. Blind and visually impaired athletes had the opportunity to compete in Toronto only as it was the first Games to which they were invited⁹. In order to achieve the best possible result during the Games, Polish representatives in the second half of July participated in the preparatory training camp organised at the SAWC "Start" Olympic Preparations Centre in Wisła. The training camp was attended by eight athletes divided into two groups. Group A – completely blind (5 people) and group B – partially blind (3 people). The objectives of the training camp included: improving the technique in throwing competitions, developing speed, developing jumping skills, developing endurance and improving take-offs from blocks¹⁰. The Games in Toronto started on 3rd August and lasted 9 days until 11th August. For the visually impaired, there were such competitions as swimming at a distance of 100 m (freestyle, classic, butterfly stroke and backstroke), pentathlon (discus throw, swimming, shot put, long jump, running) and track and field events (dis-

⁷ AAN, SZSS, file no 39/43, Sprawozdanie z wyjazdu delegacji ZSSP "Start" na Nordyckie Mistrzostwa Niewidomych i Niedowidzących w lekkiej atletyce i pływaniu do Oslo (1977 r.), no pagination.

⁸ *Vademecum. Sport Niepełnosprawnych*, Oficyna Wydawnicza Aba, Warszawa, no publication date, p. 11.

⁹ I. Brittain, *From Stoke Mandeville to Sochi: A history of the summer and winter Paralympic Games*, Common Ground Publishing, 2014, p. 118.

¹⁰ AAN, CZSN, file no 2/60, Notatka służbowa z wyjazdu na zgrupowanie inwalidów przed Igrzyskami Olimpijskimi w Toronto do Wisły w dniach 19-29. VII. 1976 r., no pagination.

cus throw, javelin throw, shot put, high jump, long jump, runs at a distance of 60 m, 100 m and 1500 m)¹¹. Among 38 representatives of Poland, 10 competitors were blind and visually impaired. Despite the withdrawal of the Polish national team from the Games on August 8th as a result of the protest lodged caused by the participation of the South African national team, the debut at the Games for the visually impaired was a great success¹². In the sports competition, medals for Poland were won by: gold – Ryszard Kożuch (60-m run, pentathlon), Irena Bąk-Prokopiuk (60-m run, shot put), Bożena Kwiatkowska (discus throw), Jan Brzegowski (discus throw), Andrzej Pawlik (pentathlon), Helena Zajączkowska (swimming: freestyle and butterfly stroke), silver – Bożena Kwiatkowska (shot put), Ryszard Reszczyński (butterfly stroke swimming), bronze – Andrzej Pawlik (shot put) and Tadeusz Milewski (discus throw)¹³.

Since the late 1940s, at the initiative of Sir Ludwig Guttmann, sports competitions for paraplegics were organized in Stoke Mandeville. The first competition held in 1948 (on the day of the opening of the 14th Olympic Games in London) was attended by 16 wheelchair athletes who competed in archery. In the following years, the idea of a competition for paraplegics developed into an event of an international scope. First as the Stoke Mandeville Games, then the International Stoke Mandeville Games, and finally it became the Paralympic Games¹⁴. Great interest in and sports and organizational successes of sporting competitions organized by Sir Ludwig Guttmann were an inspiration for the organization of the second parallel event with an extended format. The first edition of a new event under the name of the Games of the Disabled with Various Conditions was held in 1974 in Stoke Mandeville. For the first time, the Games were an arena of competition for athletes with three types of conditions: the blind, the disabled with amputations of the lower and upper limbs and paraplegics. The Games were attended by 250 athletes representing 17 countries including, among others, Indonesia and Japan. The Games were formally opened by the British Prime Minister James Harold Wilson and its highlight was a sports show broadcast on television. The Polish national team consisted of 20 people, 6 of whom were blind athletes. Participation in the event turned out to be a great success. In the unofficial score, Poland was ranked first, winning 48 medals (16 gold, 20 silver,

¹¹ AAN, SZSS, file no 39/32, Informacja Rady Głównej Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy "Start" nt. Igrzysk Olimpijskich Inwalidów w Toronto, no pagination.

¹² I. Brittain, op. cit., p. 121, 122.

¹³ AAN, SZSS, file no 39/13, Protokół z posiedzenia podkomisji ds. sportu niewidomych odbytego w dniu 25.X.1976 r., no pagination; W. Duński, *Od Paryża 1924 do Sydney 2000: polscy medaliści olimpijscy i paraolimpijcy: encyklopedia ilustrowana*, Polski Związek Sportu Niepełnosprawnych Start, Warszawa 2000, p. 44–1061.

¹⁴ J.R. Gold, M.M. Gold, *Access for all: the rise of the Paralympic Games*, "Journal of the Royal Society for the Promotion of Health" 2007, 127(3), p. 134–136.

12 bronze ones). Blind athletes won 8 medals in their competitions, 2 gold, 4 silver and 2 bronze ones. The multi-medallist was Ryszard Kożuch, winner of 6 medals: 2 gold (60-m run, pentathlon), 3 silver (classic style swimming, discus throw, bowls), 1 bronze (freestyle swimming). The other two medals were won by: Zbigniew Nastaj, silver in the 60-m run and Krzysztof Zapęcki, brown medal in backstroke swimming¹⁵.

The great success of the Games, in particular the organizational one, was the basis for the organization of the next edition of the event. From 30th June to 7th July 1975, the Second World Summer Games for the Disabled were held in Saint Etienne (France). The Games were attended by the 25-member Polish national team, of whom 8 athletes were blind. Blind athletes won a total of 14 medals: 7 gold medals, 5 silver medals and 2 bronze medals¹⁶. The conflict between two French organizations involved in sport for disabled people: Federation Francaise Omnisports Des Handicapes Physiques and Federation Francaise De Sports Pour Handicapes Physiques cast a shadow over the Games and their future. The first one was the organizer of the Games and invited to participation. The other one, in turn, with the support of ISOD, urged a boycott of the event¹⁷.

An international sporting event of particular importance for the Polish sports community of the visually impaired was the first European Sports Games of the Blind. These Games were the first sporting event of such high rank dedicated to the visually impaired only. In addition, the event held on 25–30 August 1977, was hosted by the city of Poznań. Granting Poland such an important event meant recognition of the contribution and commitment to the development of the international sports movement of blind and visually impaired athletes¹⁸. The European Regional Committee of the World Council for the Welfare of the Blind took patronage over the Games, and the main organizers of the event were: Sports Association of the Workers' Cooperative "Start", Polish Association of the Blind and the Association of Cooperatives of the Blind. Sports competitions were held in three disciplines: track and field events (60-m run, run-up long jump, shot put, palant [Polish game similar to rounders] ball throw, standing triple jump); swimming (freestyle and classic style at distances of 50 and 100 m, 4×50 m relay

¹⁵ AAN, SZSS, file no 39/125, Sprawozdanie z wyjazdu polskiej ekipy sportowców inwalidów i działaczy do Stoke Mandeville w Anglii w dniach 14-22.09.1974 r., no pagination.

¹⁶ AAN, CZSN, file no 2/60, Informacja z realizacji centralnego kalendarza imprez i preliminarza budżetowego w zakresie wychowania fizycznego, sportu i turystyki niewidomych w 1975 roku, no pagination.

¹⁷ AAN, SZSS, file no 39/53, Korespondencja Rady Głównej Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy "Start" z Federation Francaise Omnisports Des Handicapes (1974/1975 r.), no pagination.; Pismo Federation Francaise De Sports Pour Handicapes Physiques do Rady Głównej Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy "Start" z dnia 4 lutego 1975 r., no pagination.

¹⁸ AAN, SZSS, file no 39/13, Sprawozdanie z wyjazdu przedstawicieli ZSSP "Start" na posiedzenie Komisji Sportu Niewidomych 6.04.1976 r., no pagination.

in freestyle) and rolling ball. In addition, the competitors were divided into three groups: A – 100% blind; B – persons with vision within 1/20 according to Snellen, after lens correction in the better eye or with the field of vision limited to the space contained in 20°; C – persons with vision within 1/10 according to Snellen, after lens correction in the better eye /0.06-0.10¹⁹. In addition to the hosts, national teams from the following countries participated in the Games: Austria, Belgium, Bulgaria, Czechoslovakia, Denmark, Finland, Spain, the Netherlands, Yugoslavia, Luxembourg, the GDR, Norway, Portugal, the FRG, Romania, Sweden, Hungary, the United Kingdom and the USSR. As part of the preparations for the Games, Polish representatives took part in the central sports training camp in Wisła. The training camp lasted two weeks and ended on August 24th, the day before the start of the Games²⁰. The Polish team of 25 players and 5 coaches ended their participation in the event having won 25 medals: 9 gold medals, 8 silver medals and 8 bronze medals. In the general score taking into account athletics and swimming, it was ranked in the 2nd place. It also took the 2nd place in team scoring in athletics competitions. In turn, the rolling ball team ended the competition in the 3rd place. In addition, 7 new Polish records were set in both athletics and swimming competitions²¹.

The next edition of the Games, in accordance with the decision taken by the Commission for Sport of the Blind, operating at the European Regional Committee of the World Council for the Welfare (meeting at the turn of November and December 1977), was to be held in 1979 in Yugoslavia²². However, in the next meeting of the committee (March 1978), the organization of the event was entrusted to Norway, which planned to organize the Games in the capital of the country – Oslo²³. Norway's resignation caused another search for a host. In November 1978, the proposal to organize the Games was submitted to Bulgaria, but despite the best efforts of the members of the Commission for Sport of the Blind, the second edition of the Games could not be organized until the end of the period in question²⁴.

¹⁹ AAN, SZSS, file no 39/35, Regulamin I Europejskich Igrzysk Sportowych Niewidomych 1977 rok, no pagination.

²⁰ AAN, SZSS, file no 39/35, Zarządzenie organizacyjne dot. Centralnego Zgrupowania Sportowego Niewidomych w Wiśle przed I Europejskimi Igrzyskami Sportowymi Niewidomych, no pagination.

²¹ AAN, SZSS, file no 39/14, Protokół z posiedzenia podkomisji ds. Sportu Niewidomych odbytego w dniu 20.X.1977 r., no pagination; "Głos Wielkopolski" 1977, nr 196, p. 4.

²² AAN, SZSS, file no 39/13, Załącznik do sprawozdania z wyjazdu delegatów ZSSP "Start" na posiedzenie ERK sportu niewidomych odbytego w dniach 30.11-2.12 1977 r., no pagination.

²³ AAN, SZSS, file no 39/13, Sprawozdanie z wyjazdu do NRD przedstawicieli ZSSP "Start" na posiedzenie komisji sportu ERK z dnia 20.03.1978 r., no pagination.

²⁴ AAN, SZSS, file no 39/15, Sprawozdanie z posiedzenia Egzekutywy ISOD w dniach 24-25 listopada 1978 r. no pagination.

Competition at the international level, in which representatives of Poland participated, was not limited only to events of the highest rank, which brought together representatives of several or several dozen countries with the competition being multidisciplinary. Blind and visually impaired athletes also competed, among other things, in regional tournaments, competitions of people's democratic states and in direct sports duels with representatives of selected countries. During the period discussed, visually impaired people annually competed in several events of this type, the most important of which in terms of sport were: Athletics Games of People's Democratic States – Varna, Bulgaria 1974 (the Polish national team, which included students of the Polish Association of the Blind patronage schools, took the 3rd place in the team scoring, winning 5 medals – 1 gold and 4 bronze ones)²⁵; International Rolling Ball Tournament – Mechelen, Belgium 1977 (the debut of the Polish national team at international competitions in this sport ended with winning the 2nd place)²⁶; International Chess Tournament – Prague, Czechoslovakia 1977 (the Polish national team took the 4th place)²⁷. In addition, in bilateral sporting duels, the representatives of Poland most often competed with the contestants of “people's democratic states”. In swimming competitions, a cyclical opponent was the GDR national team, with which the Polish national team competed in Poznań and Magdeburg alternately. With representatives of Hungary Polish athletes competed in track and field events competitions and also chess matches were played. In chess duels there were also competitions against players from Yugoslavia²⁸.

Conclusion

In the 1970s, the Polish sports community of blind and visually impaired athletes pursued international cooperation in two ways. The first one was organizational, legislative and educational cooperation pursued by activists and coaches. The second one consisted in the contacts of athletes maintained through sports competition. Representatives of Poland in the period discussed cooperated with two most important international organizations operating in

²⁵ AAN, SZSS, file no 39/14, Protokół z posiedzenia podkomisji ds. Sportu Niewidomych odbytego w dniu 28.X.1974 r., no pagination.

²⁶ AAN, SZSS, file no 39/69, Sprawozdanie z wyjazdu niewidomych sportowców na Międzynarodowy Turniej Piłki Toczonej do Belgii, 1977 r., no pagination.

²⁷ AAN, SZSS, file no 39/77, Sprawozdanie z wyjazdu ekipy szachowej inwalidów niewidomych na międzynarodowy turniej do Czechosłowacji w 1977 r., no pagination.

²⁸ AAN, SZSS, file no 39/12, Kontakty sportowe z Krajami Demokracji Ludowej (1974 r.), no pagination; file no 39/13, Protokół z posiedzenia podkomisji ds. sportu niewidomych odbytego w dniu 25.X.1976 r., no pagination; file no 39/54, Sprawozdanie z wyjazdu niewidomych sportowców do Magdeburga na zawody pływackie, no pagination.

the field of sport for the blind and visually impaired: the European Regional Committee of the World Council for the Welfare of the Blind (through participation in the work of one of its commissions – the Commission for Sport of the Blind) and the World Council for the Welfare of the Blind (also through participation in the work of one of its commissions – the Sport Commission). In addition, cooperation was maintained with national organizations that were organizers of sport for the blind and visually impaired in their respective countries. Blind and visually impaired athletes representing Poland took an active part in the largest sports events organized during the period in question, including: the Paralympic Games, the Games of the Disabled with Various Conditions and the European Games of the Blind. They competed, also in regional tournaments, in the competitions of the so-called people's democratic states and in bilateral international sports duels. All these activities had a direct impact on the development of sport for the blind and visually impaired in Poland. The contacts of activists and coaches allowed to learn about new trends and innovations in sport of the blind and visually impaired athletes applied in other countries. They made it possible to become acquainted with sports disciplines unknown in Poland and to transfer them for practice at home. They also provided the opportunity to organize international sports events with athletes participating from all over Europe. In turn, sports contacts allowed to determine the sporting level of Polish athletes compared to representatives of other countries, which made it possible to diagnose the level of sport of the blind and visually impaired in Poland and to set directions for its development. Sports competition had another important dimension. It directly concerned the competitors themselves. Taking into account the economic and political situation of Poland in the 1970s, daily life of blind and visually impaired people was not the easiest. For most of them, it was virtually impossible to go abroad due to economic, health-related and legal barriers. It was the achieved sports results that provided them with an opportunity to travel abroad and at the same time to participate in competitions with representatives of other countries, to experience the atmosphere of a great sporting event and to learn about the culture and customs of the country being visited. All of these aspects were a motivation for athletes to raise their sporting level and to overcome barriers, which also influenced the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *The impact of international contacts on the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s*.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *The impact of international contacts on the development of sport for the blind and visually impaired in Poland in the 1970s.*

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conceptualization; Methodology; Validation; Investigation; Data Curation; Writing –Original Draft; Writing –Review and Editing; Supervision; Project administration.

References

A. Sources

I. Archival sources

Archiwum Akt Nowych w Warszawie
Centralny Związek Spółdzielni Niewidomych
Spółdzielcze Zrzeszenie Sportowe "Start"

II. Printed sources

- Informacja Rady Głównej Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy "Start" nt. Igrzysk Olimpijskich Inwalidów w Toronto.
- Informacja z realizacji centralnego kalendarza imprez i preliminarza budżetowego w zakresie wychowania fizycznego, sportu i turystyki niewidomych w 1975 roku.
- Kontakty sportowe z Krajami Demokracji Ludowej (1974 r.).
- Korespondencja Rady Głównej Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy "Start" z Federation Francaise Omnisports Des Handicapes (1974/1975 r.).
- Notatka służbowa z wyjazdu na zgrupowanie inwalidów przed Igrzyskami Olimpijskimi w Toronto do Wisły w dniach 19-29. VII. 1976 r.
- Pismo Federation Francaise De Sports Pour Handicapes Physiques do Rady Głównej Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy "Start" z dnia 4 lutego 1975 r.
- Pismo Sekretarza Generalnego Europejskiego Komitetu Regionalnego Światowej Rady Pomocy Niewidomym do Dyrektora Generalnego Polskiego Związku Niewidomych z dnia 24.X.1975 r.
- Porozumienie o współpracy zawarte pomiędzy Zrzeszeniem Sportowym Spółdzielczości Pracy "Start", Polskim Związkiem Niewidomych oraz Związkiem Spółdzielni Niewidomych.
- Protokół z posiedzenia podkomisji ds. sportu niewidomych odbytego w dniu 25.X.1976 r.

- Protokół z posiedzenia podkomisji ds. Sportu Niewidomych odbytego w dniu 20.X.1977 r.
- Protokół z posiedzenia podkomisji ds. Sportu Niewidomych odbytego w dniu 28.X.1974 r.
- Regulamin I Europejskich Igrzysk Sportowych Niewidomych 1977 rok.
- Sprawozdanie z Międzynarodowych Zawodów Niewidomych w Gandawie (1974 r.).
- Sprawozdanie z wyjazdu ekipy szachowej inwalidów niewidomych na międzynarodowy turniej do Czechosłowacji w 1977 r.
- Sprawozdanie z posiedzenia Egzekutywy ISOD w dniach 24-25 listopada 1978 r.
- Sprawozdanie z udziału w posiedzeniu Komisji Sportu Niewidomych Europejskiego Komitetu Regionalnego w dniach 4-5.III.1975 r. w Sofii.
- Sprawozdanie z wyjazdu do NRD przedstawicieli ZSSP "Start" na posiedzenie komisji sportu ERK z dnia 20.03.1978 r.
- Sprawozdanie z wyjazdu niewidomych sportowców do Magdeburga na zawody pływackie.
- Sprawozdanie z wyjazdu niewidomych sportowców na Międzynarodowy Turniej Piłki Toczonej do Belgii, 1977 r.
- Sprawozdanie z wyjazdu polskiej ekipy sportowców inwalidów i działaczy do Stoke Mandeville w Anglii w dniach 14–22.09.1974 r.
- Sprawozdanie z wyjazdu przedstawicieli ZSSP "Start" na posiedzenie Komisji Sportu Niewidomych 6.04.1976 r.
- Załącznik do sprawozdania z wyjazdu delegatów na posiedzenie Komisji Sportu Niewidomych Europejskiego Komitetu Regionalnego Światowej Rady Pomocy Niewidomym (1977 r.).
- Załącznik do sprawozdania z wyjazdu delegatów ZSSP "Start" na posiedzenie ERK sportu niewidomych (1978 r.).
- Załącznik do sprawozdania z wyjazdu delegatów ZSSP "Start" na posiedzenie ERK sportu niewidomych odbytego w dniach 30.11–2.12 1977 r.
- Zarządzenie organizacyjne dot. Centralnego Zgrupowania Sportowego Niewidomych w Wiśle przed I Europejskimi Igrzyskami Sportowymi Niewidomych.

III. Press sources (newspapers)

"Głos Wielkopolski" 1977

B. Literature

- Brittain I., *From Stoke Mandeville to Sochi: A history of the summer and winter Paralympic Games*, Common Ground Publishing, 2014.
- Dyscypliny Paralimpijskie*, Polski Komitet Paralimpijski, Warszawa 2024.
- Gaj J., Hądzelek K., *Dzieje kultury fizycznej w Polsce. Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusz Piaseckiego*, Poznań 1997.

- Gaj J., *Wychowanie fizyczne i sport w Polsce Ludowej*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1987.
- Gold J.R., Gold M.M., *Access for all: the rise of the Paralympic Games*, "Journal of the Royal Society for the Promotion of Health" 2007, 127(3), pp. 133–141; <https://doi.org/10.1177/1466424007077>.
- Duński W., *Od Paryża 1924 do Sydney 2000: polscy medaliści olimpijscy i paraolimpijscy: encyklopedia ilustrowana*, Polski Związek Sportu Niepełnosprawnych Start, Warszawa 2000.
- Kowalczyk M., Szaj R., *Sport osób niepełnosprawnych*, Stowarzyszenie Instytut Ekoprussia, Warszawa 2014.
- Lipoński W., *Historia Sportu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Mała encyklopedia sportu A–K*, Sport i Turystyka, Warszawa 1984.
- Mała encyklopedia sportu L–Ż*, Sport i Turystyka, Warszawa 1986.
- Vademecum. Sport Niepełnosprawnych*, Oficyna Wydawnicza Aba, Warszawa, no publication date.

CZĘŚĆ II

TEORIA I METODYKA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I SPORTU

Received: 8.10.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.05>

Accepted: 5.11.2024

Michał MARKO*, Štefan ADAMČÁK**, Michaela SLOVÁKOVÁ***,
Karol GÖRNER****

TEACHERS' PREFERENCES OF TEACHING GYMNASTICS IN PRIMARY EDUCATION: DIFFERENCES IN LENGTH OF TEACHERS' CAREER LEVELS

How to cite [jak cytować]: Marko, M., Adamčák, Š., Slováková, M., & Görner, K. (2025). Teachers' preferences of teaching gymnastics in primary education: differences in length of teachers' career levels. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 8(3), 91–102.

Preferencje nauczycieli w nauczaniu gimnastyki w edukacji podstawowej: różnice wynikające z długości stażu pracy nauczycieli

Streszczenie

Nauczyciele (edukatorzy) utrzymują błędne przekonanie, że nauczanie gimnastyki w edukacji podstawowej jest pełne wyzwań (ryzyka, komplikacji). Niezależnie od tego, czy jest się początkującym, czy doświadczonym nauczycielem w edukacji podstawowej, towarzyszenie uczniom w opanowaniu gimnastyki może być trudne. Ponieważ w literaturze, na skalę słowacką (według wiedzy autorów), nadal występują luki, niniejsze badanie miało na celu analizę i porównanie preferencji nauczycieli dotyczących nauczania gimnastyki w edukacji podstawowej. Ankieta składająca się z trzech pytań (preferencje nauczycieli w zakresie nauczania gimnastyki) została przeprowadzona przez 18 tygodni (1 czerwca – 30 września 2023 r.), obejmując 1246 (100%) nauczycieli edukacji podstawowej: (i) Początkujący nauczyciele (490, 39,32%); (ii) Doświadczeni nauczyciele (756, 60,68%). Do oceny danych wykorzystano statystyki opisowe (procent – %, średnia arytmetyczna – $\bar{x}$) oraz statystyki wnioskowania (test chi-kwadrat – χ^2) (Ibm Spss Modeler). 30,5% (380) nauczy-

* <https://orcid.org/0000-0003-0054-0667>; PaedDr., PhD.; Faculty of Performing Arts, Academy of Arts in Banská Bystrica, Slovakia; e-mail: michal.marko@aku.sk (corresponding author)

** <https://orcid.org/0000-0002-8002-6010>; Assoc. Prof., PaedDr., PhD.; Faculty of Arts, Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovakia

*** <https://orcid.org/0000-0003-0369-6560>; Mgr., PhD.; Faculty of Arts, Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovakia

**** <https://orcid.org/0000-0002-9630-2745>; Prof., PaedDr., PhD.; Faculty of Sports, University of Prešov in Prešov, Slovakia

cieli w edukacji podstawowej uważa, że nauczanie gimnastyki (tańca) jest wymagające, w porównaniu do zajęć na świeżym powietrzu (108, 8,60%) ($\chi^2(4) = 3,08$ E-05; $p = 26,04$). 786 (62,34%) nauczycieli w edukacji podstawowej korzysta z tradycyjnego sprzętu gimnastycznego, w porównaniu do 1,92% (24), którzy w ogóle nie uczą gimnastyki ($\chi^2(3) = 19,54$; $p = 0,0002$). 42,78% (532) nauczycieli w edukacji podstawowej uważa, że dostępny sprzęt do nauczania gimnastyki jest wystarczający, w porównaniu do 20,14% (250), którzy mają odmienne zdanie (niewystarczający) ($\chi^2(3) = 0,64$; $p = 1,68$). Pomimo wyzwań włączenie gimnastyki do edukacji podstawowej może przynieść korzyści, w szczególności takie, jak: rozwijanie koordynacji i równowagi oraz wspieranie pracy zespołowej i współpracy. Odpowiednie przygotowanie i dostęp do zasobów może pomóc nauczycielom w pokonywaniu wyzwań związanych z nauczaniem gimnastyki oraz zapewnić uczniom wartościowe doświadczenia edukacyjne.

Słowa kluczowe: poziomy kariery, edukacja podstawowa, preferencje nauczycieli, nauczanie gimnastyki.

Abstract

Teachers (educators) maintain the misunderstanding that teaching gymnastics in primary education is full of challenges (risks, complications). Regardless of whether you are a beginner and/or an experienced teacher in primary education, leading students (pupils) to mastering gymnastics may be challenging. Because many gaps remain in literature, in terms of Slovak scale (to the best of the authors' knowledge), the present study was aimed at analyzing and comparing teachers' preferences of teaching gymnastics in primary education. A 3-question survey (teachers' preferences of teaching gymnastics) was carried out during 18 weeks (June 1 – September 30, 2023), aiming at 1246 (100%) teachers in primary education: (i) Beginning teachers (490, 39.32%); (ii) Experienced teachers (756, 60.68%). Descriptive (percentage – %, arithmetic mean – $\bar{x}$) and inferential (chi-square test – χ^2) statistics was used to evaluate the data (Ibm Spss Modeler). 30.50% (380) of teachers in primary education believe that teaching gymnastics (dance) is demanding, compared to outdoor adventure (108, 8.60%) ($\chi^2(4) = 3.08$ E-05; $p = 26.04$). 786 (62.34%) of teachers in primary education use traditional gymnastics equipment, compared to 1.92% (24) who do not teach gymnastics (at all) ($\chi^2(3) = 19.54$; $p = 0.0002$). 42.78% (532) of teachers in primary education believe that material equipment (available) in teaching gymnastics is sufficient, compared to 20.14% (250) who take the opposite view (insufficient) ($\chi^2(3) = 0.64$; $p = 1.68$). Despite the challenges, incorporating gymnastics in primary education may offer advantages, in particular, developing coordination and balance, fostering teamwork and cooperation. Adequate preparation and access to resources may help teachers navigate the challenges of teaching gymnastics and provide learning experiences.

Keywords: career levels, primary education, teachers' preferences, teaching gymnastics.

Introduction

Addressing the global issue of physical (in)activity in students of different age groups (Guthold et al., 2020; González-Serrano et al., 2022), necessitates an indispensable role of educational system by means of physical education (i.e. physical education and sports) worldwide. The educational process (teaching) is crucial in fostering relationships towards physical activity in students, acquiring

skills (new) as a prerequisite for engaging in physical activity, shaping the holistic development of students (Izáková & Hrušovská, 2009; Bertills et al., 2018). Survey of School Physical Education (Unesco, 2023) provides information on teaching physical education worldwide. Teachers' qualifications stand as an important criterion influencing the quality of education. $\pm 52\%$ (just) of teachers (physical education) in primary education are qualified; however, the remaining ($\pm 48\%$) are not qualified enough in teaching physical education, compromising the quality of students' education and/or diminishing the correlations between teachers' qualifications and students' attitudes towards physical education (Sucuoglu & Atamturk, 2020). Students who have more positive attitudes towards physical education participate more in physical activities outside of school (Adamčák et al., 2023).

Teaching gymnastics (primary education) is an important component of each physical education curriculum, aimed at fostering the development (i.e., cognitive, physical) of students. Teachers play an important role in delivering gymnastics, shaping students' attitudes towards physical activity, and promoting (their) health (Adamčák et al., 2023). Gymnastics provides (unique) benefits to students' development during the formative years. It enhances (physical) fitness by improving balance and coordination and promotes (cognitive) skills, in particular, concentration and awareness by means of mastering sequences (movements) in gymnastics (Baumgarten & Pagnan-Richardson, 2010).

Teachers' preferences of teaching gymnastics (primary education) manifest pedagogical beliefs, educational background, and practical experiences (Kremnický, 2020). Teachers (may) integrate gymnastics into physical education programs (broader), aligning lessons with objectives of their curriculum and educational standards to ensure development of skills. Despite its benefits, teaching gymnastics (primary education) introduces challenges. Limited resources, including equipment and space, may constrain the implementation of gymnastics in schools, impacting the quality and scope of instruction (Adamčák et al., 2023). Ensuring students' safety during gymnastics remains an utmost concern.

Teaching gymnastics (primary education) remains a challenging, complex task, influenced by various factors, in particular, teachers' experiences (length of teachers' careers). Understanding how it intersects is important in terms of optimizing gymnastics (education) in primary schools (Rudd et al., 2017). Teachers with longer careers (length) are presumed to possess greater pedagogical experiences (expertise) and instructional strategies developed by years of practice. Beginning teachers may approach gymnastics with perspectives influenced by recent educational training and evolving curricular demands (Ramos & Ruiz, 2016). Teachers' preferences of teaching gymnastics (primary education) are shaped by educational attainments. Experienced teachers may emphasize traditional methods of teaching, whereas beginning teachers may integrate inno-

vative methods (approaches) and learning environments. The length of teachers' careers may influence the confidence levels, motivation and identity in teaching gymnastics. Advancing in their careers, teachers develop adaptations to meet diverse students' needs (Collie & Martin, 2016). Understanding how it influences teaching preferences may explain initiatives at enhancing gymnastics instruction in settings.

Because many (research) gaps remain in literature, in terms of Slovak scale (to the best of the authors' knowledge), the present study was aimed at analyzing and comparing teachers' preferences of teaching gymnastics in primary education.

Methods

Participants

Regarding the study aim (see *Aim of Study*), a 3-question survey (teachers' preferences of teaching gymnastics) was carried out during 18 weeks (June 1 – September 30, 2023), aiming at 1246 (100%) teachers in primary education. Teachers in primary education (1246, 100%) (i.e., survey group) constituted a convenience sample, recruited via email (Sappleton & Lourenço, 2016). The recruitment (process of selection) of the survey group (1246, 100%) was carried out during 18 weeks (June 1 – September 30, 2023) at regular intervals (1x/week; Mon), aiming at selective sampling, in particular, educational attainment (career level): (i) Beginning teachers (490, 39.32%), (ii) Experienced teachers (756, 60.68%) (Table 1). The 3-question survey (teachers' preferences of teaching gymnastics) covered 1246 (100%) teachers in primary education (8 regions of Slovakia), employed in public schools, which equaled 8.14% (15295) teachers in primary education in Slovakia. An adequate sample size of the survey group (1246, 100%) was determined by means of conventional standards: (i) teachers in primary education (15295); (ii) estimation error of $\pm 4\%$; (iii) variance of 50%; (iiii) estimation reliability of 99% ($1 - \alpha$).

Evaluating (e.g., analyzing, comparing) teachers' preferences for teaching gymnastics in primary education was carried out in accordance with ethical standards as laid down in 1964 Declaration of Helsinki and its later amendments and/or comparable ethical standards. All subjects (1246, 100%) provided written informed consent (Harriss et al., 2022).

Table 1
Demographic data of the survey group (1246, 100%)

Career Level		
Beginning teachers		490 (n), 39.32%
Experienced teachers		756 (n), 60.68%
Gender		
Beginning teachers	Male	320 (n), 65.30%
	Female	170 (n), 34.70%
Experienced teachers	Male	546 (n), 72.20%
	Female	210 (n), 27.80%
Age		
Beginning teachers		25.30 ± 0.60
Experienced teachers		50.30 ± 4.60

(n) – Number of teachers, % – Percentage, ± – Plus/minus sign.

Measures and Procedures

The 3-question survey (teachers' preferences of teaching gymnastics) was carried out during 18 weeks (4 months) (June 1 – September 30, 2023), aiming at 1246 (100%) teachers in primary education: (i) Beginning teachers (490, 39.32%); (ii) Experienced teachers (756, 60.68%). Creating the 3-question survey (instrument) made it easier to evaluate (comparative analysis) the data, which consisted of 2 sections: (i) Demographic data (age, gender, career level) (Table 1); (ii) Survey items consisting of 4 questions (1 question/ 4 answers) : (i) Asking about one's teaching unit (thematic) in primary education (Table 2); (ii) Gymnastics equipment (traditional) in primary education (Table 3); (iii) Material equipment (gymnastics) in primary education (Table 4) (Adamčák et al., 2023). The 3-question survey was (available) online, collecting the data (Microsoft Forms, M. Office 365). The 3-question survey was chosen because of cost effectiveness, time saving, and easy access (Adamčák et al., 2023). Feedback (available) indicated no issues of design (descriptive-comparative).

Data analysis

Available data of the survey group (1246, 100%) was tabulated in database design (i.e. descriptive-comparative) (Adamčák et al., 2023). Incidence of responses (each item) of the survey group (1246, 100%) was evaluated (i.e., comparative analysis) by using Ibm Spss Modeler (Version 26). After cleaning available data of the survey group (1246, 100%), descriptive (percentage – %, arithmetic mean – $\bar{x}$) and inferential (chi-square test – χ^2) statistics was used to evaluate the data (clean). Descriptive statistics described the basic features of the

survey group (1246, 100%) (Rana & Singhal, 2015). Chi-square test (χ^2), whose significance level (α) was 0.01 and 0.05., evaluated the differences among 1246 (100%) teachers in primary education: (i) Beginning teachers (490, 39.32%), (ii) Experienced teachers (756, 60.68%) (Table 1) (Turhan, 2020).

Results

Asking about one's Teaching Unit (Thematic) in Primary Education

Regarding the study aim, Table 2 illustrates the question on teaching units (thematic) of 1246 (100%) teachers in primary education (Table 2). 30.50% (380) of teachers in primary education believed that teaching gymnastics (dance) was demanding, compared to outdoor adventure (108, 8.60%). Health (fitness) was inscribed by 239 (37.46%) teachers in primary education out of 1246 (100%); in particular, 160 (32.86%) beginning teachers and 318 (42.06%) experienced teachers. Athletics was inscribed by 56 (9.56%) teachers in primary education. Sports games as a teaching unit (thematic) was chosen by 85 (14.10%) teachers in primary education.

Differences between 1246 (100%) teachers in primary education; in particular, 490 (39.32%) beginning teachers and 756 (60.68%) experienced teachers, were significant (statistically, $p < 0.01$) ($\chi^2_{(4)} = 3.08 \text{ E-}05$; $p = 26.04$) (Table 2).

Table 2

Asking about one's teaching unit (thematic) in primary education (1246, 100%)

Survey item – Question 1		
	Beginning teachers	Experienced teachers
Outdoor adventure	48 (n), 9.80%	58 (n), 7.80%
Gymnastics, Dance	138 (n), 28.16%	242 (n), 32.02%
Sports games	84 (n), 16.94%	86 (n), 11.24%
Health, Fitness	160 (n), 32.86%	318 (n), 42.06%
Athletics	60 (n), 12.24%	52 (n), 6.88%
$\chi^2_{(4)} = 3.08 \text{ E-}05$; $P = 26.04$		

(n) – Number of teachers, % – Percentage, χ^2 – Chi-square (test), E – 10 to minus, P – Value.

Gymnastics Equipment (Traditional) in Primary Education

Smartphone Table 3 illustrates (shows) gymnastics equipment (traditional) in primary education (1246, 100 %). 62.34% (786) of teachers in primary education used traditional gymnastics equipment (bars, rings), compared to 1.92% (24) who did not teach gymnastics (at all) ($\chi^2_{(3)} = 19.54$; $p = 0.0002$) (Table 1). Non-traditional (mats, rollers) gymnastics equipment was used by 85 (14.20%) teachers in primary education. 132 (10.60%) teachers in primary education, in

particular 22.04% (108) of beginning teachers (490, 39.32%) and 21.02% (158) of experienced teachers (756, 60.68%) used the combination of gymnastics equipment.

Differences between 1246 (100%) teachers in primary education, in particular, 490 (39.32%) beginning teachers and 756 (60.68%) experienced teachers, were significant (statistically, $p < 0.01$) ($\chi^2_{(3)} = 19.54$; $p = 0.0002$) (Table 3).

Table 3

Gymnastics equipment (traditional) in primary education (1246, 100%)

Survey item – Question 2		
	Beginning teachers	Experienced teachers
Not teaching	10 (n), 2.04%	14 (n), 1.84%
Traditional	292 (n), 59.40%	494 (n), 65.26%
Non-traditional	80 (n), 16.52%	90 (n), 11.88%
Traditional + Non-traditional	108 (n), 22.04%	158 (n), 21.02%
$\chi^2_{(3)} = 19.54$; $P = 0.0002^{**}$		

(n) – Number of teachers, % – Percentage, χ^2 – Chi-square (test), E – 10 to minus, P – Value, ** – $P < 0.01$.

Material Equipment (Gymnastics) in Primary Education

Table 4 illustrates material equipment (gymnastics) in primary education (1246, 100%). 42.78% (532) of teachers in primary education believed that material equipment, available at schools, for teaching gymnastics was sufficient, compared to 20.14% (250) who believed the contrary (insufficient). 3.28% (16) of beginning teachers (490, 39.32%) and 2.38% (18) of experienced teachers believed that material equipment in teaching gymnastics was excellent (Table 4). 214 (17.18%) teachers in primary education believed that material equipment, available in schools, for teaching gymnastics was good (162, 33.06% – beginning teachers; 266, 35.20% – experienced teachers).

Table 4

Material equipment (gymnastics) in primary education (1246, 100%)

Survey item – Question 3		
	Beginning teachers	Experienced teachers
Excellent	16 (n), 3.28%	18 (n), 2.38%
Good	162 (n), 33.06%	266 (n), 35.20%
Sufficient	216 (n), 44.08%	316 (n), 41.92%
Insufficient	96 (n), 19.58%	156 (n), 20.50%
$\chi^2_{(3)} = 0.64$; $P = 1.68$		

(n) – Number of teachers, % – Percentage, χ^2 – Chi-square (test), E – 10 to minus, P – Value.

Differences between 1246 (100%) teachers in primary education, in particular, 490 (39.32%) beginning teachers and 756 (60.68%) experienced teachers, were insignificant ($p > 0.05$) ($\chi^2_{(3)} = 0.64$; $p = 1.68$) (Table 4).

Discussion

Examining the teachers' preferences for teaching gymnastics in primary education in relation to the length of teachers' career may be demanding because of its subjective nature (Adamčák et al., 2023). The authors employed instruments (the 3-question survey) to evaluate the differences ($p < 0.01$, 0.05) between 1246 (100%) teachers in primary education, in particular, 490 (39.32%) beginning teachers and 756 (60.68%) experienced teachers. It is important to select instruments, which are sensitive in nature, educational attainment, and align with the aims of one's study.

30.50% (380) of teachers in primary education believed that teaching gymnastics is demanding (Table 2). 52.98% of beginning teachers (355, 100%) believed that teaching gymnastics was unsatisfactory (Robinson et al., 2022). Beginning teachers (355, 100%) included those (52.98%) who felt unable to teach gymnastics because of: (i) lack of skills; (ii) the fact they did not like it; (iii) the fact they did not know how to teach it; (iiii) it being a demanding (dangerous) teaching unit. Lack of attempts to teach gymnastics is due to physical education teachers' strong focus on other content and their lack of competence and/ or confidence in teaching (Robinson et al., 2022; Nemec et al., 2022). Regarding (our) results, 1.92% (24) of teachers in primary education did not teach gymnastics (at all). Common reasons for not teaching gymnastics are insufficient competences (Ramos & Ruiz, 2016; Mischenko et al., 2023). The results of the study on inclusion of gymnastics in primary education teaching in Slovenia are similar to ours. Gymnastics as a teaching (thematic) unit seems demanding to Slovenian teachers (Kovač et al., 2020).

Instructions of skills in gymnastics was satisfactory to beginning teachers (40.22%), reflecting their enthusiasm (40.22%). Beginning teachers (40.22%) began to teach gymnastics because of passion, adhering to pedagogical methods acquired at university (Robinson et al., 2022). Authentic professional induction transpires by practical experience and interactions between teachers (beginning and experienced). Teachers enhance learning by overcoming the existing communication barriers and engaging in dialogue (Hargreaves, 2000; Borko, 2004).

Reasons given by teachers for not teaching gymnastics at the beginning of their careers (355, 100%) was inadequate working conditions, in particular, lack of resources (infrastructure) (45.90%), lack of teacher training (10.22%) (Robinson et al., 2022). 42.78% (532) of teachers in primary education believed that material equipment available at schools for teaching gymnastics was sufficient, compared to 20.14% (250) who believed the opposite (insufficient) (Table 4).

The analysis of the teachers' answers uncovered that most of the time (55%) in teaching gymnastics was devoted to exercises in floors, followed by vaulting (Kremnický, 2020). The least used equipment (material) were bars. It was surprising that teachers did not use 6-meter inflatable mats. Regarding our results, non-traditional (mats, rollers) gymnastics equipment was used by 14.20% (85) of teachers in primary education.

Connections between gymnastics and a declining interest in physical activity in students may be ascribed to several factors, including the perception of gymnastics as traditional (rigid) sport (Piepiora et al., 2024). Gymnastics (often) involves strict routines and demanding exercises, which may fail to engage students who prefer more fun and modern forms of physical activity. Students may find certain sports like gymnastics less attractive because of its structure, leading to decreased participation (Giolo-Melo, Pacheco, 2023). Generational changes play an important role in shaping attitudes and behaviors of students towards physical activity (e.g., gymnastics, in our case). Generation of (Baby) Boomers do prefer exercises of routines, while enjoyable forms of exercise are preferred by Generation X. Millennials (Gen Y) do associate physical activity with personal development. Gen (Generation) Z engages in useful exercises (only), smart technology in physical activity is preferred by Generation Alpha (Piepiora et al., 2024). Tailoring physical education approaches (gymnastics in our case) to each generation's preferences may help address the declining interest in physical activity (Sobolenko et al., 2020).

Conclusions

Examining the teachers' preferences for teaching gymnastics in primary education in relation to the length of teachers' careers (educational attainments) provides important understanding of factors influencing the instructional practices in the setting of primary education. Such insights are important in developing (targeted) interventions that support the (professional) growth and pedagogical efficacy of teachers, enhancing the quality of physical education in schools. The length of teachers' careers plays an important role in shaping their attitudes towards gymnastics. Beginning teachers, while enthusiastic, often lack pedagogical experience and confidence necessary to integrate gymnastics into the curriculum.

Our research shows how important it is for teachers in primary education at different career levels to keep learning and get support. It is important to help beginning (new) teachers improve necessary skills in teaching and feel confident at teaching gymnastics (primary education). It helps in creating better learning experience for students. Giving experienced teachers an opportunity to share ideas and best ways of teaching may make teaching environments better for everyone in primary schools (i.e. teachers, students).

STATEMENT OF ETHICS

This study was conducted in accordance with the World Medical Association Declaration of Helsinki. The study protocol was reviewed and approved by the Artistic and Pedagogical Council of Faculty of Performing Arts, Academy of Arts in Banská Bystrica, Slovakia (October 14, 2024, Banská Bystrica, Slovakia). Participants provided written informed consent to participate in this study.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Teachers' preferences of teaching gymnastics in primary education: differences in length of teachers' career levels*.

FUNDING

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *Teachers' preferences of teaching gymnastics in primary education: differences in length of teachers' career levels*.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

M. Marko: Conceptualization; Methodology; Formal analysis; Data Curation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing; Visualization; Supervision; Project administration; Funding acquisition.

Š. Adamčák: Conceptualization; Methodology; Formal analysis; Data Curation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing; Visualization; Supervision; Project administration; Funding acquisition.

M. Slováková: Methodology; Validation; Investigation; Resources; Writing – Review and Editing; Project administration; Funding acquisition.

K. Görner: Methodology; Validation; Investigation; Resources; Writing – Review and Editing; Project administration; Funding acquisition.

References

- Adamčák, Š., Marko, M., & Bartík, P. (2023). Teachers' preferences of teaching primary physical education: Curriculum preferences. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 27(1), 63–70, <https://doi.org/10.15561/26649837.2023.0108>.
- Adamčák, Š., Marko, M., Izáková, A., & Bartík P. (2023). Curriculum preferences of physical education teachers in primary schools: Differences in length of pedagogical practice. *Health, Sports and Rehabilitation*, 9(3), 18–25, <https://doi.org/10.58962/HSR.2023.9.3.40-49>.
- Adamčák, Š., Marko, M., Nemcová, L., Azor, S., & Bartík, P. (2023). Satisfaction rate of leisure time in adolescents of Slovakia. *Trends in Sports Sciences*, 30(3), 93–99, <https://doi.org/10.23829/TSS.2023.30.3-2>.
- Baumgarten, S., & Pagnan-Richardson, K. (2010). Educational gymnastics: Enhancing children's physical literacy. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 81(4), 18–25, <https://doi.org/10.1080/07303084.2010.10598460>.

- Bertills, K., Granlund, M., & Dahlström, Ö. (2018). Relationships between physical education teaching and student self-efficacy, aptitude to participate in physical education and functional skills. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 23(4), 387–401, <https://doi.org/10.1080/17408989.2018.1441394>.
- Borko H. (2004). Professional development and teacher learning: Mapping the terrain. *Education Research*, 33(8), 3–15, <https://doi.org/10.3102/0013189X033008003>.
- Collie, R., & Martin, A. (2016). Adaptability: Important capacity for effective teachers. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 38(1), 27–39, <https://doi.org/10.7459/ept/38.1.03>.
- Giolo-Melo, C., & Pacheca, R. (2023). Physical activity, public policy, health promotion, sociability and leisure: Study on gymnastics groups in Brazilian city hall. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(8), 1–18, <https://doi.org/10.3390/ijerph20085516>.
- Guthold, R., Stevens, G., Riley, L., & Bull, F. (2020). Global trends in insufficient physical activity among adolescents: Analysis of 298 population-based surveys with 1.6 million participants. *Lancet Child and Adolescent Health*, 4(1), 23–35, [https://doi.org/10.1016/S23524642\(19\)30323-2](https://doi.org/10.1016/S23524642(19)30323-2).
- González-Serrano, H., González-García, R., Gómez-Tafalla, A., Refoyo, R., García-Pascual, F., & Calabuig, F. (2022). Promoting physical activity habits after completing secondary school: Does the age matter? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19 (21), 1–19, <https://doi.org/10.3390/ijerph192114160>.
- Hargreaves, A. (2000). Mixed emotions: Teachers' perceptions of their interactions with students. *Teaching and Teacher Education*, 16(8), 810–826, [https://doi.org/10.1016/S0742051X\(00\)00028-7](https://doi.org/10.1016/S0742051X(00)00028-7).
- Harriss, D., Jones, C., & MacSweeney, A. (2022). Ethical standards in sport and exercise science research. *International Journal of Sports Medicine*, 43(13), 1065–1070, <https://doi.org/10.1055/a-19572356>.
- Izáková, A., & Hrušovská, K. (2009). Physical activity, its influence, meaning and place in lives of university students. *Sports Health*, 1(1), 45–49.
- Kovač, M., Sember, V., & Pajek, M. (2020). Implementation of the gymnastics curriculum in the first three-year cycle of the primary school in Slovenia. *Science of Gymnastics Journal*, 12(3), 299–312, <https://doi.org/10.52165/sgj.12.3.299-312>.
- Kremnický J. (2020). Opinions of teachers on teaching gymnastics in B. Bystrica. *Sports and Quality of Life*, 1(1), 1–9; <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P210-9631-2020-36>.
- Mischenko, N., Kolokoltsev, M., Mansurova, N., Chalaya, E., Vrachinskaya, T., Balashkevich, N., Zhunassova, A., Aganov, S., & Anisimov, M. (2023). Correction of posture disorders using methods of rhythmic gymnastics in 8–10

- years old girls. *Journal of Physical Education and Sports*, 23(4), 837–843, <https://doi.org/10.7752/jpes.2023.04106>.
- Nemec, M., Adamčák, Š., & Marko, M. (2022). Popularity and common issues of teaching sports games at elementary schools in Slovakia. *Central European Journal of Sports Sciences and Medicine*, 37(1), 89–100, <https://doi.org/10.18276/cej.2022.1-08>.
- Piepiora, P. A., Bagińska, J., & Piepiora Z. N. (2024). Perspective on solving the problem of declining interest in physical activity in Poland. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6(1), 1–5, <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1416154>.
- Ramos, A., & Ruiz, M. (2016). Gymnastics dispositions and skills: Case study listening to voices of teachers. *Science of Gymnastics Journal*, 8(1), 57–70.
- Rana, R., & Singhal, R. (2015). Chi-square test and its application in hypothesis testing. *Journal of Practice of Cardiovascular Sciences*, 1(1), 68–72, <https://doi.org/10.4103/2395-5414.157577>.
- Robinson, B., Randall, L., & Andrews, E. (2022). Physical education teachers' and gymnastics instructions: Exploration of neglected curriculum requirement. *Curriculum Studies in Health and Physical Education*, 11(1), 1–16, <https://doi.org/10.1080/25742981.2020.1715232>.
- Rudd, J., Barnett, L., Farrow, D., Berry, J., Borkoles, E., & Polman, R. (2017). Impact of gymnastics on children's physical self-concept and movement skill development in primary schools. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 21 (2), 1–9, <https://doi.org/10.1080/1091367X.2016.1273225>.
- Sapleton, N., & Lourenço, F. (2016). Email subject lines and response rates to invitations to participate in web survey and face-to-face interview: Sound of silence. *International Journal of Social Research Methodology*, 19(5), 610–622, <https://doi.org/10.1080/13645579.2015.1078596>.
- Sobolenko, A., Martynov, Y., & Koryukaev, N. (2020). Technology of individual healthcare for student by athletic gym. *Scientific Journal of Drahomanov Ukrainian State University*, 2(122), 151–154, [https://doi.org/10.31392/npunc.series15.2020.2\(122\).31](https://doi.org/10.31392/npunc.series15.2020.2(122).31).
- Sucuoglu, E., & Atamturk, H. (2020). Correlations and relationship between professional qualifications of physical education teachers, students' attitudes towards physical education. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 24(1), 44–47, <https://doi.org/10.15561/26649837.20.0107>.
- Turhan S. (2020). Pearson's chi-square tests. *Educational Research Review*, 15(9), 575–580, <https://doi.org/10.5897/ERR2019.3817>.
- Unesco. (2023). *World-wide survey of school physical education*. Unesco: Paris.

Received: 16.02.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.06>

Accepted: 23.10.2024

Mukola KORCHAGIN^a, Oleh OLKHOVYI^b, Svitlana INDYKA^c, Oleksandr ZONOV^d,
Oleksandr BOLSHAKOV^e, Andrii MELNYKOV^f

ARMY COMBAT FITNESS TEST EVALUATION FOR AIR FORCES LIAISON SERVICEMEN

How to cite [jak cytować]: Korchagin, M., Olkhovyi, O., Indyka, S., Zonov, O., Bolshakov, O., & Melnykov, A. (2025). Army Combat Fitness Test evaluation for Air Forces Liaison Servicemen. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 8(3), 103–120.

Ocena wojskowego testu sprawności bojowej dla żołnierzy Łącznikowych Sił Powietrznych

Streszczenie

Siły Zbrojne Ukrainy nadal korzystają z testów z byłego radzieckiego systemu wojskowego treningu fizycznego, opracowanego w ubiegłym stuleciu. Artykuł poświęcony jest rozwiązaniu aktualnego problemu wykorzystania Army Combat Fitness Test do oceny gotowości fizycznej żołnierzy Sił Zbrojnych Ukrainy. Badania miały na celu poznanie przez żołnierzy ćwiczeń ACFT, ocenę sprawności fizycznej, ocenę wykonywania przez żołnierzy zadań bojowych oraz zbadanie związku wyników ACFT z realizacją zadań bojowych. W badaniu wzięło udział 78 żołnierzy (sami mężczyźni, średni wiek – 27,7 lat) z jednostek łączności Sił Powietrznych. 8-tygodniowe badanie wykazało

^a <https://orcid.org/0000-0001-6788-1840>; PhD in Physical Education and Sport, Associate Professor; Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine; e-mail: fomakolya75@gmail.com (corresponding author)

^b <https://orcid.org/0000-0002-5223-5229>; Doctor of Sciences in Physical Education and Sports, Professor; Department of Theory and Methods of Physical Education of Kharkiv State Academy of Physical Culture, Kharkiv, Ukraine; e-mail: olkhovoleg@gmail.com

^c <https://orcid.org/0000-0003-0676-9227>; PhD in Physical Education and Sport, Associate Professor; Faculty of Physical Culture, Sports & Health of Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine; e-mail: indyka.svitlana@vnu.edu.ua

^d <https://orcid.org/0000-0002-3757-7108>; Department of physical education, special physical training and sport of Military Institute of Tank Troops of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine; e-mail: zonov-81@ukr.net

^e <https://orcid.org/0000-0002-2049-6678>; Department of physical education, special physical training and sport of Military Institute of Tank Troops of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine; e-mail: cactusmc91mk@gmail.com

^f <https://orcid.org/0000-0001-6039-1021>; Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor; Department of the Physical Education and Sports of Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of the Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine; e-mail: melnikov8080@gmail.com

poprawę wyników ACFT personelu łączności Łącznikowych Sił Powietrznych. Wyniki ćwiczenia podwinięcia nogi wykazały wzrost o 36,6%, pompek – 26,4%, trzykrotnego maksymalnego martwego ciągu – 12,7% wzrostu, rzutu siłowego w pozycji stojącej – wzrost o 7,3%, a biegu na 2 mile – poprawę o 4,5%. Po opanowaniu ćwiczeń w jednostce odsetek żołnierzy, którzy zdali egzamin ACFT, wzrósł o 55,1%. Prawie wszystkie przypadki wykonywania ACFT (z wyjątkiem podwinięcia nogi) wykazują obecność statystycznie wiarygodnej umiarkowanej (od 0,31 do 0,7) korelacji z wynikami zadań wojskowych realizowanych przez personel Jednostki Łącznikowej Sił Powietrznych. Ogólnie rzecz biorąc, całkowita punktacja ACFT wykazywała istotnie umiarkowaną (od 0,31 do 0,7) korelację z realizacją zadań wojskowych. Wyniki przeprowadzonego eksperymentu potwierdziły możliwość wykorzystania kompleksu ćwiczeń ACFT do oceny fizycznej gotowości bojowej żołnierzy Sił Zbrojnych Ukrainy.

Słowa kluczowe: ACFT, ocena fizycznej gotowości bojowej.

Abstract

The Armed Forces of Ukraine still use Physical Fitness tests from the former Soviet system of military physical training, developed in the last century. The article is assigned to solve an actual issue of Army Combat Fitness Test application for Physical Military Readiness evaluation in Armed Forces of Ukraine. The study was directed on ACFT mastering by servicemen, physical fitness evaluation and assessment of Military Tasks Performance and investigation of relationships between ACFT results and Military Tasks Performance. 78 servicemen (male, the average age – 27.7 years) from Air Forces Liaison units were engaged. An 8-week study demonstrated improvement in ACFT performance by Air Forces Liaison personnel. Leg tuck results demonstrated 36.6 % increase, Push-ups – 26.4 % increase, 3-Repetition maximum deadlift – 12,7 % increase, Standing Power Throw – 7.3 % increase and 2-mile Run demonstrated 4.5 % improvement. ACFT events (except of Leg tuck) demonstrated correlation (from 0.31 to 0.7) with the results of Military Tasks. In general, total ACFT scoring showed significantly moderate correlation with Military Tasks Performance. The results of the conducted experiment proved the possibility of using the ACFT to assess the Physical Military Readiness of servicemen in Armed Forces of Ukraine.

Keywords: ACFT, Physical Military Readiness evaluation.

Introduction

Modern combat operations require a higher level of psychical standards and physical fitness of a soldier. To determine the degree of readiness of a serviceman or military unit to perform combat tasks, the commander needs to assess the level of motor skills development (Foulis et al., 2017; Szivak & Kraemer, 2015). According to Withrow et al. (2023), physical fitness evaluation of military personnel is vital because it can gauge the readiness of soldiers to perform military tasks in a combat environment. Proverbially, military personnel have some of the most physically demanding jobs within our society. Combat tasks vary, but may require maximal or near maximal physical exertions over extended periods of time.

Oderov et al. (2022) contended that the Armed Forces of Ukraine faced the lack of a process for Physical Military Readiness evaluating of personnel. According to Oderov et al. (2013, 2021), the system of physical fitness assessment in the Armed Forces of Ukraine is designed to solve the problem of determining the degree of formation of physical abilities such as speed, strength and endurance levels. But all the tests used to assess soldiers' physical abilities come from the former Soviet system of military physical training: 100 m run (speed assessment), pull-ups (strength assessment) and 3000 m run (endurance level assessment). This may lead to a discrepancy between the physical abilities level of the military personnel and the requirements for physical readiness, training and coherence of units which is necessary for the implementation of combat capabilities.

In the U. S. Army, research aimed on the development of modern exercise complexes for Physical Military Readiness evaluation has been going on since the end of the last century. Finally, several variants of fitness tests were developed: in 1980, 2002 and 2010 (Knapik et al., 2014; Hauschild et al., 2014; Jones et al., 2015). The last variant, named the Army Physical Fitness Test (APFT), consisted of 2-min push-ups, 2-min sit-ups, and a 2-mile run. It was known as one that was created when the U.S. Army was shifting away from combat readiness to health-related fitness outcomes which focused on cardiorespiratory health and fitness. East (2012) contended that the APFT requires minimal equipment and set up, which essentially limited its range of assessment from inception. According to East (2012), the APFT had a detrimental effect on the U.S. Army's physical military readiness culture due to soldiers training for the test, which, as stated, did not relate to combat readiness. Therefore, the APFT and other old tests were not recognized as reliable and have been criticized for lack of evidence to support their link to military fitness for every soldier (Palevych, 2018). For example, the APFT measured muscular and aerobic endurance, but, according to Inman et al. (2020) and Withrow et al. (2023) disregarded other important special physical abilities, critical for military personnel, including strength, power, and anaerobic endurance. To help evaluate the APFT and ensure a future test is associated with soldiers' performance of common physical job requirements, the U.S. Army Public Health Command has applied a Systematic Review (SR) methodology to identify and synthesize published correlations between military task performance and physical fitness tests (USAPHC, 2014; USAPHC, 2015). This fact proves that US Army administration was constantly focused on improving the physical fitness assessment for military personnel. Therefore, the U.S. Army began developing a new fitness test which had the following goals aiming to improve overall physical military readiness of the force: improve soldier and unit readiness, transform the Army's fitness culture, reduce preventable injuries and attrition, and enhance mental toughness and stamina (US Army Headquarters, 2019). Finally, in 2020, the Army Combat Fitness Test was ap-

proved and found to meet the validity requirements (Palevych et al., 2021). The US Army has replaced the old physical fitness test (Army Physical Fitness Test; APFT) with a new test that should better evaluate the physical fitness necessitated by combat – the Army Combat Fitness Test (ACFT). The ACFT is purported to be an accurate measure of the Functional Motor Competence components required to be performed on the modern battlefield, and investigating the relationships between the ACFT and Military Tasks Performance can potentially shed light on Physical Military Readiness (Withrow et al., 2023). The topicality of our study is predetermined by the necessity of resolution of the issue concerning the expediency of foreign fitness tests used in Physical Military Readiness evaluation in the Armed Forces of Ukraine.

Based on the foregoing, **the aim of this study** was to answer the question about the Army Combat Fitness Test application for Physical Military Readiness evaluation in the Armed Forces of Ukraine.

Material and methodology

Study participants. 78 servicemen (only male) from Air Forces Liaison units were engaged in the study. The average age of servicemen at the beginning of the experiment was 27.7 years. All of the military personnel were individually evaluated for the physical fitness verification procedure in accordance with the requirements of the Army Combat Fitness Test. All participants were informed about participating in an experiment and gave their consent.

Study design. The research was conducted from June till August 2020 (8 weeks) on the Air Force military base (Liaison Battalion) located in Lviv region. It was focused on the ACFT mastering by servicemen, physical fitness evaluation and assessment of Military Tasks Performance (military applied physical tests and professional level skills). The ACFT was used for physical fitness evaluation. Pre-test – post-test design was used to determine the ACFT mastering progress by Liaison units' servicemen.

For physical fitness evaluation the participants performed the exercises in the following order:

1. 3 Repetition maximum deadlift;
2. Standing power throw;
3. Hand release push-up;
4. Sprint-drag-carry;
5. Leg tuck;
6. Two-mile running.

Military applied physical tests evaluation was made according to Special Physical Training Standards (SPTS), adopted by General Staff of the Armed

Forces of Ukraine in June 2019 – БП 7-00(01).01 (VKDP 7-00, 2020). For military applied physical tests evaluation the participants performed the following exercises: 3 km obstacle course, Complex strength, speed and agility test, Agility test, Special power endurance test, Casualty transportation, Ammunition delivery to the firing position.

3 km obstacle course. The distance is measured in segments of 500 m and is equipped with two obstacles (fences) height 110 cm, thickness 30 cm, length at least 4 m. Obstacles are installed at a distance of 150 m from the start – the first, 150 m from the turn – the second. During the distance run, 10 obstacles are overcome. Equipment: an assault rifle, four magazines, a gas mask. Perform the task in no more than 15 minutes 40 seconds.

Complex strength, speed and agility test (for Half-Squad – 4 servicemen). The distance is 60 m long; 50 m equipped for carrying or dragging a 100 kg box, 50 m for crawling in the Plastun style, 50 m for unwinding and winding a 50 m long field cable using a reel, an area for inventory loading and pulling out four earthing stakes at least 80 cm long. At the command unload: a box, a field cable with a reel, a sledgehammer and four grounding stakes from the car. Move or drag the 100 kg box for 50 m, take a lying position and crawl 50 m in the opposite direction. For the first pair, take a sledgehammer, earthing stakes and drive 4 stakes so that 80 percent of the stake is in the ground, and the distance between the stakes is 1 m, pull the stakes out of the ground, put the sledgehammer and stakes in the car. For the second pair, unwind the cable for 50 m to the box simulating the connection, then in the reverse direction wind the cable on a reel. Put the cable with the reel in the car. Equipment: helmet, body armor, an assault rifle, four magazines, a gas mask. Perform the task in no more than 11 minutes.

Agility test. The distance is 70 m, equipped with seven sections of 10 m each for running, crawling in the Plastun style, running on a beam with a height no less than 70 cm. At the command run 10 m, crawl in the Plastun style 10 m, run 10 m, crawl on the knees and hands 10 m, run 10 m, run on the beam 10 m, run 10 m to the finish line. Perform the task in no more than 45 seconds.

Special power endurance test. The distance is a 50-meter section of terrain, equipped with two 25-meter sections for running with a 24 kg box and place to perform squats. The task is: run 25 meters to the flag with a box weighing 24 kg (carrying the box in any way), perform 10 squats near the flag and then run 25 meters with the box in the opposite direction. Perform the task in no more than 35 seconds.

Casualty transportation. Carrying the wounded soldier on the shoulders. The distance is: 125 m section of terrain for a 100 m run, crawling for 25 m and carrying the casualty for 125 m. Start position – standing in an entrenchment 125 m away from the wounded soldier. The wounded soldier is lying on his back with a weapon. At the command get out from the entrenchment, run 100 m to the

crawling start line, crawl in a plastun style to the wounded soldier 25 m, lift him on the shoulders and carry him out at a fast pace in the reverse direction for a distance 125 meters to the entrenchment. Time to complete the test is no more than 1 minute 30 seconds.

Ammunition delivery to the firing position (for standard squad – 8 servicemen). The distance is determined by the start and turn lines, which are 30 m apart. The total distance for the exercise is 600 m. The boxes are located on both sides on the starting and turning lines, 2 boxes on each side weighing 40 kg each (the weight of the boxes may vary depending on the weight of the type of ammunition used in this unit). After the command at the same time, 4 pairs of servicemen take boxes, (2 people per 1 box), and start synchronous movement to meet each other, at an average pace. After covering 30 m, stop behind the turning line, leave the boxes and, making sure that opposite the military personnel have also left boxes on the turning line, start moving, at a fast pace, in the opposite direction (without boxes), to the starting line, take the next box (which was left by servicemen who were moving to the meeting), and repeat the transfer of boxes in the same way 9 more times. Time to complete the entire distance (20 segments) is no more than 3 minutes.

Professional Level skills assessment of military personnel was made according to the Standards for the Latest Means of Communication (Liaison Units) by the Test № 10 and Test № 69 (collective and individual).

Test № 10. Deployment of the R-414MU radio relay station (for Liaison Section). Before deployment, the station is in the initial state at a distance of 200 m from the deployment site. The task is:

- deploy hardware A1M1 and A2M1 at a distance of 100 m from each other;
- deploy each hardware unit on a telescopic antenna with one set of P-425c3 15-range;
- deploy the grounding and measure the grounding resistance;
- deploy power cables and provide power from KDE-7000 units and check supply voltages;
- establish a service connection between hardware using Grandstream IR phones;
- with the help of TK-1 sets, organize telephone communication with the deployment of an open subscriber network for 4 subscribers;
- report on implementation.

Test № 69. Radio relay station electricity providing (individual test).

- deploy grounding, install two distribution boards, lay power cables to them, accept six cables from consumers;
- check the density and level of electrolyte in two battery banks;
- check the filling of the engine with fuel, oil, water, and start it;
- connect the phone and check the service connection with the hardware.

The standards are presented in Table 1.

Table 1
Professional level skills Standards for Liaison Units

Rating	Test № 10, s	Test № 69, min
Perfect	80	14
Good	85	16
Satisfactorily	90	18

Statistical analysis. Statistical processing of the data was carried out on a computer using standard STATISTICA 7.0 programs. The data were presented as means (X) and standard deviation (SD). The normality check of the data was made in STATISTICA 7.0 programs using Distribution Fitting Module and Lilliefors test for normality. Homogeneity of variances of pre-post data was tested. The data were independent and normal. Therefore, a paired *t*-test was used for pre-post data analysis. During the study, the authenticity of the difference between pre-post data of ACTF results was determined by means of Student's criterion. The significance for all statistical tests was set at $p < 0.05$. The dynamics of ACTF results of servicemen was also estimated. Percentage change (Pre-Post $\Delta\%$) was calculated using the equation: $[(\text{Meanpost} - \text{Meanpre}) / \text{Meanpre}] \times 100$.

For the second part of the analysis, correlation was calculated to investigate the relationships between post data results in each of the six ACFT events, the ACFT total score and Military Tasks Performance. The correlation strength was designated as follows: from 0 to 0.3 weak positive correlation, from 0.31 to 0.7 moderate positive correlation, from 0.71 to 1 strong positive correlation, from 0 to -0.3 weak negative correlation, from -0.31 to -0.7 moderate negative correlation, from -0.71 to -1 strong negative correlation.

Results

According to the schedule of the experiment, military personnel were trained to perform the ACFT tasks. The progress in the mastering of the ACFT control tasks by military personnel was investigated in Pre-test – Post-test Design study. The data of the six ACFT events are shown in Table 2.

Most ACFT events showed statistically improved Post-test results except Sprint-Drag-Carry. Leg tuck results demonstrated 36.6 % increase, Push-ups – 26.4 % increase, 3-Repetition maximum deadlift – 12.7 % increase, Standing Power Throw – 7.3 % increase and 2-mile Run demonstrated 4.5 % improvement. Sprint-Drag-Carry results also improved (1.6 %) but these changes are not statistically reliable ($p > 0.05$). After the unit mastered the ACFT exercises, the

proportion of servicemen who performed a score of at least 60 points on each test event or fulfilled the threshold level (passed the ACFT with a minimum total score of 360) increased by 55.1%, which is demonstrated in Table 3.

Table 2

ACFT results of servicemen during the experiment (n = 78)

№	Test		X	SD	Pre-Post Δ%	Level of meaningfulness	
						t	p
1	3-Repetition maximum deadlift, kg	Pre	102.9	15.59	12.7	4.44	p<0.001
		Post	115.9	14.97			
2	Standing power throw, m	Pre	9.6	1.17	7.3	3.13	p<0.01
		Post	10.3	1.30			
3	Push-ups, repetitions	Pre	29.5	6.61	26.4	4.40	p<0.001
		Post	37.3	6.28			
4	Sprint-Drag-Carry, s	Pre	123	13.2	1.6	0.53	p>0.05
		Post	121	11.92			
5	Leg tuck, repetitions	Pre	8.2	5.1	36.6	3.43	p<0.01
		Post	11.2	4.8			
6	2-mile run, s	Pre	1044	88	4.5	2.33	p<0.05
		Post	1012	78			

Table 3

ACFT passing during the experiment (n = 78)

Minimum total score of 360, minimum of 60 points on each event		
	Fulfill	Did not fulfill
Pre	27 (34.6 %)	51 (65.4 %)
Post	70 (89.7 %)	8 (10.3 %)

The results of the conducted experiment demonstrated the possibility of using the ACFT complex to assess the Physical Military Readiness of servicemen after its prior mastering. The results evaluation of ACFT events performance by Liaison unit's personnel is presented in Table 4.

According to the ACFT rating scale, servicemen showed better results in 3-Repetition maximum deadlift (84.89 conventional units), Standing Power Throw (83.58 conventional units) and Push-ups (83.13 conventional units) events, worse results in Leg tuck (72.28 conventional units) and Sprint-Drag-carry (74.50 conventional units) events. This fact may indicate a short term for mastering new exercises and the need for additional study of them or the expediency of improving the relevant physical abilities.

Table 4

Post-experiment evaluation of the Army Combat Fitness Test results (n = 78)

ACFT Task assessment	X	SD
3-Repetition maximum deadlift, kg	115.92	16.97
3-Repetition maximum deadlift, conventional units	84.89	12.43
Standing power throw, m	10.31	1.30
Standing power throw, conventional units	83.58	10.55
Push-ups, repetitions	37.30	6.28
Push-ups, conventional units	83.13	12.66
Sprint-Drag-carry, s	121.04	11.92
Sprint-Drag-carry, conventional units	74.50	7.34
Leg tuck, repetitions	11.2	4.80
Leg tuck, conventional units	72.28	30.71
2-mile Run, s	1012.12	78.03
2-mile Run, conventional units	82.54	1.46
Total ACFT scoring	481.78	40.56

The results of control Military Tasks Performance tests are presented in Table 5.

Table 5

Military Tasks Performance results (n = 78)

Military Tasks Performance assessment	X	SD
3 km obstacle course, s	988.91	12.69
Complex strength, speed and agility test, s	654.84	8.24
Agility test, s	42.37	3.31
Special power endurance test, s	33.58	4.52
Casualty transportation, s	87.33	7.62
Ammunition delivery to the firing position, s	173.43	8.70
Test № 10. Deployment of the R-414MU radio relay station, s	86.72	5.93
Test № 69. Radio relay station electricity providing, s	1047.45	17.84

The average means of all control exercises are within the limits of the standards for Air Force Liaison unit's personnel, which indicates a sufficient level of military and professional training of the experiment participants.

Based on the results of Post experiment ACFT evaluation, we calculated correlation to investigate the relationships between Post data results in each of the six ACFT events, ACFT total score and Military Tasks Performance – Table 6.

Table 6

Correlation between Military Tasks Performance results and Army Combat Fitness Test events (n = 78)

Military Tasks Performance	Army Combat Fitness Test events						
	3-Repetition maximum dead-lift	Standing power throw	Push-ups	Sprint-Drag-carry	Leg tuck	2-mile Run	Total ACFT scoring
3 km obstacle course	-0.11	0.29*	0.24*	0.11	0.20	0.21	0.36*
Complex strength, speed and agility test	0.10	0.17	0.11	0.07	-0.17	0.06	0.06
Agility test	0.03	0.06	0.33*	0.15	0.10	0.27*	0.29*
Special power endurance test	0.02	-0.01	0.26*	0.18	0.09	0.17	0.22
Casualty transportation	0.03	0.13	0.20	0.20	-0.03	0.16	0.19
Ammunition delivery to the firing position	0.16	0.34*	-0.06	0.96*	-0.18	0.23	0.51*
Test № 10.	0.17	0.14	0.29*	0.35*	0.19	0.23	0.30*
Test № 69.	0.34*	0.23*	0.38*	0.52*	0.08	0.31*	0.58*

* Significantly ($p < 0.05$) correlated

The results of the study demonstrate the existence of a statistically reliable weak correlation between the following:

- Standing power throw event with 3 km obstacle course and Test № 69 Radio relay station electricity providing;
- Push-ups event with 3 km obstacle course, Special power endurance test and Test № 10 Deployment of the R-414MU radio relay station;
- 2-mile Run event with Agility test;
- Total ACFT scoring with Agility test.

The presence of a statistically reliable moderate (from 0.31 to 0.7) correlation is noted between:

- 3-Repetition maximum deadlift, Push-ups, Sprint-Drag-carry, 2-mile Run events with Test № 69 Radio relay station electricity providing;
- Standing power throw event with Ammunition delivery to the firing position;
- Push-ups event with Agility test;
- Sprint-Drag-carry event with Test № 10 Deployment of the R-414MU radio relay station;

- Total ACFT scoring with 3 km obstacle course, Ammunition delivery to the firing position, Test № 10 Deployment of the R-414MU radio relay station and Test № 69 Radio relay station electricity providing.

Sprint-Drag-carry event has a significantly strong (0.96) correlation with Ammunition delivery to the firing position test.

Discussion

This study examined the ACFT mastering progress and the relationship between ACFT events and performance of Military Tasks by Air Forces Liaison Servicemen. The ACFT has six scored events worth 100 points each that are summed to create a total score out of 600, with a minimum passing score of 60 points for each event: the 3-repetition maximum deadlift (deadlift), standing power throw, hand-release push-ups (push-ups), sprint-drag-carry, leg tuck, and 2-mile (3.22 km) run (ATP 7-22.01, 2020). According to Silvay (2020), the ACFT assesses strength, power, agility, anaerobic and aerobic capacity, which demonstrate similar neuromuscular demands that are linked to Functional Motor Competence. Stodden & Brooks (2013) contended that Functional Motor Competence means coordination and control required to perform a wide range of motor skills. It is directly linked to aspects of multiple fitness constructs through similar neuromuscular demands required in the development of various locomotor and object control skills (Stodden et al., 2009).

Taking into account the changes in the concept of the use of armed forces fighting wars in urban centers, each army requires high intensity sprints and agility-based movements in order to navigate from room to room, which demands a high level of anaerobic endurance, defined as the ability to repeatedly perform high intensity, low duration activities (Clemente-Suárez & Robles-Pérez, 2013). Additionally, in modern combat, soldiers have to carry heavier and heavier loads (Fish & Scharre, 2018), that is why the first ACFT event is deadlift (Silvey, 2020). With regard to the ACFT and Military Tasks Performance correlation analyses, it was hypothesized that the ACFT total score, the deadlift and leg tuck events would be significantly related to the Military Applied Physical Tests of the Armed Forces of Ukraine. The study did not show significant relationship between 3-Repetition maximum deadlift and leg tuck events and any of Military Applied Physical Tests. But we find significant moderate correlation between 3-Repetition maximum deadlift and individual Professional Test № 69 Radio relay station electricity providing. Total ACFT score showed statistically reliable moderate (from 0.31 to 0.7) correlation with 3 km obstacle course, Ammunition delivery to the firing position and both Professional Level tests. These results support previous research in military personnel fitness.

To assess another strength ability, the ACFT includes a measure of explosive power with the standing medicine ball throw, defined as “the amount of force a muscle can exert as quickly as possible” (Nindl et al., 2015). Power, as measured by the standing power throw, may be important for combat tasks that involve actions such as jumping, sprinting, or throwing. The study showed a week significant correlation between Standing power throw event, Ammunition delivery to the firing position and Test № 69 Radio relay station electricity providing (Table 6).

To measure the muscular endurance of a soldier, the ACFT uses Hand release push-up (Push-ups), defined as “the capacity of a muscle to repeatedly exert a submaximal force through a given range of motion or at a single point over a given time” (Knapik & East, 2014). Push-ups are a previously well-learned and familiar exercise for military personnel. A given Push-ups event result can indirectly indicate the general level of fitness of a serviceman (Knapik et al., 2009). Therefore, in our opinion, it is natural to find a weak correlation between the Push-ups event, Agility test and Test № 69 Radio relay station electricity providing. Our study confirms the opinion of scientists Withrow et al. (2023), who averred that soldiers are much more experienced with the push-up exercise, which also contributed to their performance. It is likely that servicemen averaged higher on this event over all others because push-ups have traditionally been an often-utilized exercise in the Army (Thelen & Koppenhaver, 2015). Push-ups involve upper body muscles which are not required for loading carriage and the type of movements performed in other combat tasks. That is why the study did not show any significant correlation between Push-ups and, for example, Casualty transportation or Ammunition delivery to the firing position, where lower body strength and lower body muscular endurance are critical.

According to Silvey (2020), another specific ACFT event, i.e. Sprint-Drag-Carry assesses agility (the ability to rapidly and accurately change the direction of the whole body in space) and anaerobic endurance (the ability to repeatedly perform high intensity movement for short durations). This complexly coordinated exercise is new to the majority of military personnel, so its scores are the worst among all the ACFT events. Nevertheless, Sprint-Drag-Carry showed significantly strong correlation with Ammunition delivery to the firing position test, moderate correlation with Test № 69 Radio relay station electricity providing and week correlation with Test № 10 Deployment of the R-414MU radio relay station. We have to testify the presence of Sprint-Drag-Carry event relationship to Professional skills performance.

It must be noted that in our study Leg tuck event did not show any correlation with both Military Applied Physical Tests. The present study also confirmed the opinion of Withrow et al. (2023) that the leg tuck exercises did not accurately measure trunk strength because it also required upper body strength.

According to Knapik et al. (2012) and Boffey et al. (2019), Military Tasks Performance is highly dependent on aerobic endurance. According to them, a 2-mile run provides a valid measure of aerobic capacity. We assumed to find strong correlation between the 2-mile Run event and Military Applied Physical Tests. In their study, Withrow et al. (2023) allowed military cadets not to perform well in Tactical Foot Match if they were not successful in a 2-mile Run. They noted cadets performing a 2-mile Run with a mean of approximately 17 min 35 seconds or 74 out of 100 points by the ACFT scoring standards. We achieved better results: a mean of approximately 16 min 52 seconds or nearly 82 – 83 out of 100 points by the ACFT scoring standards. Probably it is connected with the fact that we examined older and more skilled personnel. Nevertheless, in our study the 2-mile Run event showed only weak correlation with Agility test and significantly moderate correlation with Test № 69 Radio relay station electricity providing (Professional level skills Standard for Liaison Units).

In general, the total ACFT scoring displayed the following: significantly weak correlation with Agility test; significantly moderate correlation with 3 km obstacle course, Ammunition delivery to the firing position, Test № 10 Deployment of the R-414MU Radio relay station and Test № 69 Radio relay station electricity providing. The data obtained for the total ACFT scoring association to Military Tasks Performance confirmed the results of Palevych et al. (2021) and Withrow et al. (2023) about the validity of ACTF battery and its relationship to Military Task Performance.

Ukrainian Army facilities continue to assess the implementation of different fitness tests to ensure they are valid, fair and achieve the goal of strengthening the military personnel fitness. The previous domestic research by Oderov et al. (2020, 2022) discussed the problem of improving the Physical Military Readiness evaluating system of military personnel. According to Oderov, Romanchyk, Klymovich et al. (2017, 2022), the opinion of the majority of domestic and foreign experts on the formation of tests of physical fitness in the Armed Forces of Ukraine does not differ significantly from some provisions of the guidance documents on physical training and testing complexes of foreign armed forces. However, the main advantage of modern foreign professional armies is the ability to select the best representatives of the nation for military service (Otkydach et al. 2023). But, in Ukraine, concerning the long war period and the large number of mobilized personnel, it is impossible to ensure high quality health and fitness selection of servicemen. We believe that the formation of the Physical Military Readiness test is one of the possible ways of physical training system developed in the Armed Forces of Ukraine. Physical Military Readiness is defined as the ability to meet the physical demands of any combat or duty position, accomplish the mission, and continue to win (Gary et al., 2020). Physical Military Readiness development also indirectly promotes cardiovascular and muscular

endurance based on the activities in which these skills are consistently performed and practiced (Oderov et al., 2022). So, the ACFT is one of the most modern fitness tests for military personnel and can be implemented in the Armed Forces of Ukraine after minor modifications. Based on the results of the study and taking into account the presence of correlation, we can assert the possibility of the ACFT application to evaluate the Physical Military Readiness of servicemen.

Conclusion

The results of the conducted experiment demonstrated the possibility of the ACFT application to evaluate the Physical Military Readiness of servicemen. However, the use of the ACFT requires its prior mastering by military personnel. Almost all the ACFT events (with the exception of Leg tuck) demonstrate the presence of varying degrees of relationship with the results of Military Tasks performed by Air Forces Liaison unit's personnel. In general, the total ACFT scoring showed significantly moderate (from 0.31 to 0.7) correlation with the Performance of Military Tasks by servicemen, including Professional Standard Tests.

The prospects of further research should focus on optimizing the Physical Military Readiness evaluating process in the Armed Forces of Ukraine.

STATEMENT OF ETHICS

This study was conducted in accordance with the World Medical Association Declaration of Helsinki. The study protocol was reviewed and approved by the Research Ethics Committee of General Staff of Armed Forces of Ukraine (April, 2020, Kyiv, Ukraine). All participants provided written informed consent to participate in this study

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Army Combat Fitness Test evaluation for Air Forces Liaison Servicemen*.

FUNDING

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *Army Combat Fitness Test evaluation for Air Forces Liaison Servicemen*.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Mukola Korchagin: Investigation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing.

Oleh Olkhovyi: Conceptualization; Methodology; Formal analysis; Project administration.

Svitlana Indyka: Writing – Review and Editing; Visualization.

Oleksandr Zonov: Investigation; Validation; Project administration.

Oleksandr Bolshakov: Investigation; Validation; Project administration.

Andrii Melnykov: Investigation; Validation; Project administration.

References

- Boffey, D., Harat, I., Gepner, Y., Frosti, C.L., Funk, S., & Hoffman, J.R. (2019). The physiology and biomechanics of load carriage performance. *Military Medicine*, 184, 83–90. <https://doi.org/10.1093/milmed/usy218>.
- Boykin Sr. G.L., & Rice, V.J. (2020). Physical Readiness is More Than Physical Fitness: Relationships Between Army Physical Fitness Test Scores and Self-reports of Physical and Psychological Fitness: 83–176. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20037-4_16.
- Brading, T. (2021). ACFT 3.0: Exploring a More Inclusive Scoring Assessment, Planks Stay. US Army Press Release. 21 March 2021.
- Clemente-Suárez, V.J., & Robles-Pérez, J.J. (2013). Psycho-physiological response of soldiers in urban combat. *Anales De Psicología*, 29(2), 598–603. <https://dx.doi.org/10.6018/analesps.29.2.150691>.
- Department of the Army. ATP 7-22.01 Holistic Health and Fitness Testing. 2020.
- East, W.B. (2012). A Historical Review and Analysis of Army Physical Readiness Training and Assessment. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press.
- Fish, L., & Scharre, P. (2018). The soldier's heavy load. Center for a New American Security.
- Foulis, S.A., Sharp, M.A., Redmond, J.E., Frykman, P.N., Warr, B.J., Gebhardt, D.L., Baker, T.A., Canino, M.C., & Zambraski, E.J. (2017). U.S. Army physical demands study: Development of the Occupational Physical Assessment Test for combat arms soldiers. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 20, 74–78. <https://dx.doi.org/10.3233/WOR-192958>.
- Hardison, C.M., Mayberry, P.W., Krull, H., Setodji, C.L., Panis, C., Madison, R., Simpson, M., Avriette, M., Totten, M.E., & Wong, J. (2022). Independent Review of the Army Combat Fitness Test; RAND Corporation: Santa Monica, CA, USA.
- Headquarters US Army Center for Initial Military Training. (2019). Army Combat Fitness Test initial operating capacity.
- Inman, A.T., Ferreira, S., Plucker, A., Gist, N.H., & Thomas, D. (2020). Determinants of performance and comparison of Army Physical Fitness Test and Combat Fitness Test scores. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 52, 372–373. <https://doi.org/10.1249/01.mss.0000677848.32884.5d>.
- Knapik, J.J., Rieger, W., Palkoska, F., Camp, S.V., & Darakjy, S. (2009). United States Army physical readiness training: Rationale and evaluation of the

- physical training doctrine. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 23, 1353–1362. <https://doi:10.1519/JSC.0b013e318194df72>.
- Knapik, J.J., Harman, E.A., Steelman, R.A., & Graham, B.S. (2012). A systematic review of the effects of physical training on load carriage performance. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 26, 585–597. <https://doi:10.1519/JSC.0b013e3182429853>.
- Knapik J.J., & East W.B. (2014). History of the United States army physical fitness and physical readiness testing. *U.S. Army Medical Department Journal*, 5–19.
- Nindl, B.C., Alvar, B.A., Dudley, J., Favre, M.W., Martin, G.J., Sharp, M.A., Warr, B.J., Stephenson, M.D., & Kraemer, W.J. (2015). Executive summary from the national strength and conditioning association's second blue ribbon panel on military physical readiness: Military physical performance testing. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 29, 216–220. <https://doi:10.1519/JSC.0000000000001037>.
- Oderov, A., Shlyamar, I., Baldetsky, A. (2013). System of inspection and assessment of physical fitness of servicemen of the Armed Forces of foreign states. *Young sports science of Ukraine*, 17(2), 109–113. <https://doi:10.26693/jmbs07.03.241>.
- Oderov, A., Romanchuk, S., Fedak, S., Kuznetsov, M., Petruk, A., & Dunets-Lesko, A. (2017). Innovative approaches for evaluating physical fitness of servicemen in the system of professional training. *Journal of Physical Education and Sport*, 17(3), 23–27. <https://doi:10.7752/jpes.2017.s1004>.
- Oderov, A.M., Romanchuk, S.V., Klymovych, V.B., Matveiko, O.V., Pylypchak, I.V., Nebozhuk, O.R., & Pankevych, Ya.A. (2022). Analysis of the Content of Verification and Assessment Tests of Physical Preparedness of Foreign Servicemen. *Ukrainian Journal of Medicine, Biology and Sport*, 7(3), 241–249. <https://doi:10.26693/jmbs07.03.241>.
- Oderov, A., Romanchuk, S., Nebozhuk, O., Lesko, O., Pylypchak, I., Olkhovyi, O., Poltavets, A., & Romanchuk, V. (2022). Analysis of the dynamics of physical development of cadets as a result of the application of crossfit equipment. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*, 26(4), 133–140. <https://doi.org/10.15391/snsv.2022-4.006>.
- Oderov, A., Korchagin, M., & Romanchuk, S. (2020). Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *Sport Monthly*, 18(2), 79–82. <https://doi.org/10.26773/smj.200612>.
- Oderov, A., Kuznetsov, M., Romanchuk, S., Pohrebniak, D., Indyka, S., & Bielikova, N. (2022). Analysis of the level of physical fitness of cadets of the Military College of Sergeants of the National Academy of Land Forces in Lviv at the primary stage. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 5(1), 93–102. <https://doi.org/10.16926/sit.2022.01.05>.

- Otkydach, V., Korchagin, M., Potsiluiko, P., Fishchuk, I., Indyka, S., & Bielikova, N. (2023) The influence of complex military and sports training on the psycho-physiological abilities of university cadets. *Sport i Turystyka. Środkowo-europejskie Czasopismo Naukowe*, 6(1), 87–98. <https://doi.org/10.16926/sit.2023.01.05>.
- Palevych, S.V., Piddubnyj, O.G., Tkachuk, O.A., & Zolochovskyj, V.V. (2018). The state of the problem and directions for improving the special physical training of servicemen of the Air Force of the Armed Forces of Ukraine. *Sportyvna nauka Ukrayiny*, 1(83), 15–25. (in Ukrainian) Available from: snu.ldufk.edu.ua.
- Palevych, S., Kyrpenko, V., Piddubny, A., Bozhko, S., Tzymbaliyk, Zh., Martinez Velez, M.A., Martinez Velez, F.A., Moreta Vinueza, J.A., & Martinez Leon, F.A. (2021). Structural validity of the physical fitness test battery. *Health, Sport, Rehabilitation*, 7(4), 84–97. <https://doi.org/10.34142/HSR.2021.07.04.07>.
- Ricks, T. (2015). Military physical training: It's a problem bigger than obesity, with no easy solutions. <https://foreignpolicy.com/2015/02/18/military-physical-trainingits-a-problem-bigger-than-obesity-with-no-easy-solutions>.
- Silvey, K. (2020). Functional Motor Competence and Physical Military Readiness. (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://scholarcommons.sc.edu/etd/6130>.
- Stodden, D., & Brooks, T. (2013). Promoting musculoskeletal fitness in youth: Performance and health implications from a developmental perspective. *Strength & Conditioning Journal*, 35(3), 54–62. <https://doi.org/10.1519/SSC.0b013e318296391e>.
- Stodden, D., Langendorfer, S., & Robertson, M.A. (2009). The association between motor skill competence and physical fitness in young adults. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 80(2), 223–229. <https://doi.org/10.1080/02701367.2009.10599556>.
- Szivak, T.K., Kraemer, W.J. (2015) Physiological readiness and resilience: Pillars of military preparedness. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 29, S34–S39. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000001073>.
- Thelen, M., Koppenhaver, S. (2015). Performance optimization and injury prevention strategies for the army physical fitness test: Technique matters. *International Journal of Sports Physical Therapy*, 10, 391–401.
- US Army. Army Combat Fitness Test. Available online: <https://www.army.mil/acft/> (accessed on 3 February 2023).
- US Army Public Health Command (USAPHC). Public Health Report No. 12-02-0614. Correlations Between Physical Fitness Tests and Performance of Military Tasks: A Systematic Review and Meta-Analyses. Prepared by Hauschild VD, DeGroot D, Hall S, et al. Aberdeen Proving Ground (MD): USAPHC, 2014.

- US Army Public Health Command (USAPHC). Public Health Report No. 12-01-0614. Prepared by Jones BH, Nindl B, Hauret K, et al. Development of a New Army Standardized Physical Readiness Test: 2012 through 2013. Aberdeen Proving Ground (MD): USAPHC, 2015:1–8.
- US Army Public Affairs. Army Implements ACFT based on Scores, RAND Study, and Soldier Feedback. US Army Press Release 23 March 2022. Available online: <https://www.army.mil/article/254936/> (accessed on 23 February 2023).
- Viiskova kerivna detalizovana publikatsiia VKDP 7-00 (72).11.01 Nastanova z fizychnoi pidhotovky u Sukhoputnykh viiskakh Zbroinykh Syl Ukrainy, 2020 rik. [in Ukrainian]
- Withrow, K.L., Rubin, D.A., Dawes, J.J., Orr, R.M., Lynn, S.K., & Lockie, R.G. (2023). Army Combat Fitness Test Relationships to Tactical Foot March Performance in Reserve Officers' Training Corps Cadets, *Biology*, 12, 477. <https://doi.org/10.3390/biology12030477>.

Received: 3.07.2024
Accepted: 26.11.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.07>

Prateep POONWATANA*, Raphiphat DUEANPHATSI**,
Kasemsan PANITCHAROEN***, Kritsada SURUMPAI****

UNDERGRADUATE STUDENTS' PERSPECTIVE ON LEARNING AEROBIC DANCE

How to cite [jak cytować]: Poonwatana, P., Dueanphatsi, R., Panitcharoen, K., & Surumpai, K. (2025). Undergraduate Students' Perspective on Learning Aerobic Dance. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 8(3), 121–133.

Nauka tańca aerobowego z perspektywy studentów studiów licencjackich

Streszczenie

Przeprowadzone badanie jakościowe analizowało doświadczenia i czynniki wpływające na umiejętności tańca aerobowego i kursy nauczania z perspektywy 31 studentów wychowania fizycznego. Dane zebrano poprzez obserwację, mapy koncepcyjne, incydenty krytyczne i wywiady. Dane analizowano indukcyjnie, wykorzystując metodę ciągłego porównywania i triangulację danych. Wyłoniono dwa główne tematy. Pierwszy temat to pozytywne doświadczenia, takie jak: (1) nauka nowych umiejętności, które mogą być przydatne w przyszłości oraz (2) angażowanie się w aktywności i naukę z przyjaciółmi. Negatywne doświadczenia obejmują poczucie presji, gdy wymagane jest przyjęcie pozycji lidera. Drugi temat to czynniki wspierające, takie jak: (1) pomoc kolegów z grupy, (2) wskazówki i informacje zwrotne od nauczyciela, (3) osobista motywacja i zaangażowanie. Czynniki utrudniające obejmują: (1) szybkie tempo nauczania i używanie specjalistycznej terminologii, którą studenci muszą zrozumieć, (2) brak gotowego sprzętu do nauki, (3) trudności i potrzebną pomoc w zrozumieniu rytmu muzyki, (4) długi okres oczekiwania podczas procesu uczenia się, (5) niekorzystne środowisko nauki, (6) niejasne metody oceny. Wniosek: Instruktorzy i rówieśnicy odgrywają kluczową rolę we wspieraniu nauki tańca aerobowego. Ponadto odpowied-

* <https://orcid.org/0009-0001-2598-4558>; PhD; Lecturer in Physical Education Program Burapha University, Chonburi Province, Thailand; e-mail: prateep@go.buu.ac.th

** <https://orcid.org/0009-0006-1354-2601>; Assistant Professor in the Faculty of Education, Burapha University, Chonburi Province, Thailand; e-mail: rapeepat@go.buu.ac.th

*** <https://orcid.org/0009-0000-1145-4954>; Assistant Professor in the Faculty of Education, Burapha University, Faculty of Education, Chonburi Province, Thailand; e-mail: kasemsunt@go.buu.ac.th

**** <https://orcid.org/0009-0000-7470-4172>; PhD; Lecturer in Physical Education Program, Burapha University, Chonburi Province, Thailand; e-mail: kritsada.su@go.buu.ac.th (corresponding author)

nie metody nauczania i procesy oceniania pomagają zwiększyć efektywność nauczania i uczenia się tańca aerobowego.

Słowa kluczowe: taniec aerobowy, doświadczenia w nauce, czynniki wpływające na naukę, studenci wychowania fizycznego.

Abstract

This qualitative study explored the experiences and factors influencing aerobic dance skills, and teaching courses from the perspective of 31 Physical Education students. Data were collected through observation, concept maps, critical incidences, and interviews. Data were inductively analyzed using a constant comparison method and data triangulation. There were two main topics. The first topic includes positive experiences such as (1) learning new skills that can be beneficial in the future and (2) engaging in activities and learning with friends. Negative experiences include feeling pressured when required to assume a leadership position. The second topic encompasses supporting factors such as (1) help from classmates, (2) teacher guidance and feedback, (3) personal motivation and dedication. The hindering factors include (1) fast-paced teaching and use of specialized terminology needed to be understood by students, (2) lack of ready equipment for learning, (3) difficulty and assistance required in comprehending the rhythm of the music, (4) long waiting period during the learning process (5) unfavorable learning environment (6) unclear evaluation methods. Conclusion: Instructors and peers play a crucial role in supporting the learning of aerobic dance. Additionally, appropriate teaching methods and assessment procedures shall help enhance the effectiveness of teaching and learning aerobic dance.

Keywords: aerobic dance, learning experiences, factors influencing learning, Physical Education students.

Introduction

Aerobic dance is a form of exercise that utilizes oxygen to consume calories. It combines movement or physical activity with dancing to the continuous rhythm of music. Its main goal is to foster overall strength and stamina within the body, such as the enhancement of cardiovascular stamina, muscle strength and endurance, and burning excess fat. Aerobic dance has gained popularity as a fitness activity for individuals of all ages and genders. It not only brings about pleasure and stress relief, but also improves physical health (Govindasamy et al., 2023., Chanida, 2011).

Aerobic dance improves the physical well-being of people who exercise. It is critical to follow fundamental principles such as intensity, duration, and frequency. Intensity refers to exercising at 60-80% of one's maximum heart rate throughout a workout. (Fatouros et al., 2005) define duration as exercising for at least 30 minutes per session, and frequency as exercising 4-5 times per week. Aerobic dance has been a popular kind of exercise for physical health lovers since antiquity. It offers a combination of enjoyment, stress alleviation, and physical health advantages. Before beginning aerobic dance or exercise, begin-

ners or persons with no prior experience should examine their readiness and physical limitations. To minimize any negative effects on the body or overall unfavorable effects, it is recommended to begin with moderate levels of exercise and gradually proceed to more strenuous levels.

However, despite the popularity of aerobic dance as a form of exercise, it is not frequently integrated within physical education classes. Most physical education classes focus on traditional sports activities such as football, volleyball, or basketball, which may require a broader spectrum of activities to avoid monotony. Integrating aerobic dance into physical education classes has the potential to instill a sense of diversity and exhilaration, thus rendering benefits for both students and instructors.

Therefore, the objective of the Physical Education Department at Burapha University, Thailand, is to produce graduates in the field of Physical Education who are actively involved in developing the advancement of their profession. This includes the promotion of alternative exercise activities in Physical Education, such as aerobic dance. To achieve this, the department offers a course titled "Aerobic Dance Skills and Teaching." This course aims to provide students with essential knowledge and skills in aerobic dance and teaching, enabling them to incorporate aerobic dance activities into their future teaching careers.

However, research on teaching aerobic dance in Physical Education classes is limited. Researchers specializing in educating Physical Education teachers and developing the profession have conducted studies on students' perceptions and educational achievements in the context of teaching aerobic dance. The findings of this research hold potential for improving the teaching of aerobic dance in Physical Education classes and providing an essential fundamental framework for the future development or implementation of aerobic dance activities across various student levels.

In conclusion, integrating aerobic dance into Physical Education classes and research on teaching and educational learning outcomes will contribute to the advancement of aerobic dance education in the Physical Education Department. This will also serve as valuable information for improving and implementing Physical Education classes for students at various levels in the future.

This will additionally provide valuable insights for enhancing and implementing Physical Education classes for students at various academic levels in the forthcoming years.

Research Objectives

To explore the experiences with acquiring aerobic dance skills, and teaching courses, as perceived by Physical Education students.

To examine the factors influencing the aerobic dance skills and teaching courses from the perspective of Physical Education students.

Research Questions

What experiences do Physical Education students have in learning aerobic dance skills and teaching?

What factors contribute to the support of learning aerobic dance skills and teaching according to Physical Education students?

What obstacles and challenges affect learning aerobic dance skills and teaching according to Physical Education students?

Key informants in this study were undergraduate students majoring in Physical Education at Burapha University. A total of 31 informants were selected through purposive sampling. The criteria for selection were as follows: 1) being a second-year undergraduate student in the Physical Education program who registered for the Aerobic dance Skills and Teaching course in the second semester of the academic year 2019, 2) willingly participating in the research as critical informants by signing a consent form, which stated that their participation would not have any negative consequences and that they could withdraw from the study at any time, even if the research had not yet concluded, 3) attending and actively participating in the teaching and learning activities, with an attendance rate of at least 80% throughout the semester (16-18 weeks). The criteria for excluding key informants were: 1) having a participation rate of less than 80% in the teaching and learning activities of the course and 2) expressing a desire to withdraw or being unable to continue as key informants. It was clear that withdrawing from the study would not negatively affect the informants. This research project was promoted, and the participants were recruited online and by distributing informational materials. Interested students were then scheduled for interviews to discuss the research details and receive the consent form. The informants were given time to review and consider the consent form, which emphasized protecting their rights and personal information. The consent form was later submitted to the research assistants. To maintain confidentiality, the names of critical informants were replaced with pseudonyms in data presentations. For example, "AM1" represented male informants, while "AW1" represented female informants. The research study was approved by the Human Ethics Committee of Burapha University, Thailand, with project code HU103/2565(C3) (A1) (IRB2-088/2566).

Data collection was conducted using qualitative research methods. After obtaining permission from the course instructor, data was collected online and face-to-face, depending on the preferences of the key informants. The methods

included: 1) moderate participation observation, involving research assistants observing the teaching and learning activities of the Aerobic dance Skills and Teaching course, focusing on the learning environment, teaching methods, and student participation, 2) concept mapping, where key informants created concept maps to represent their learning experiences and factors influencing their learning. These maps were analyzed with observations and lecture notes and later used in semi-structured interviews. 3) Critical incident technique, where key informants wrote or verbally described significant incidents related to their learning experiences, both successful and challenging. This data was collected during the last month of the semester, based on the convenience and preferences of the key informants, 4) semi-structured interviews were conducted towards the end of the semester using a combination of online and face-to-face methods. The interviews covered various topics related to learning experiences and factors that supported or hindered learning.

Data analysis involved transcribing and organizing the collected data using word processing software. Inductive content analysis using constant comparison was conducted, and it included four steps: scanning data for common categories, classifying common themes, placing data into relevant categories, and explaining the categories. This process helped identify themes and subthemes, which were then used to summarize the research findings. To ensure the credibility of the data, triangulation was used to cross-check data from different sources, including semi-structured interviews, observations, concept mapping, and critical incidents. (Salee, 2007)

Research Results

Experiences with acquiring aerobic dance skills, and teaching courses, as perceived by Physical Education students

Positive Experiences

Learning new skills that can be beneficial in the future. Students mentioned that learning aerobics was a new experience for them, and they found it was beneficial because they could utilize it when they started teaching in the future. AW2 mentioned, "The advantage of this course is that it can be used for teaching Physical Education or exercise. We can even become dancing instructors if we practice enough." AW13 explained, "This course is tiring but fun. I like this type of course because I enjoy dancing. The more I learn, the more I like it. Moreover, I can use it for teaching in the future." AW5 added, "I have never danced aerobics before. It is a new subject for me. However, I can learn to dance. It is suitable for someone like me who is not good at sports. It can be applied in future teach-

ing.” These findings suggest that learning aerobics is a positive experience for students as they can learn and apply new activities in the future. This aligned with Salee’s (2011) findings that students enjoyed and obtained benefit from learning new physical activities or sports.

Engaging in activities and learning with friends. Students have noted that participating in group aerobic dance activities provided them with positive experiences and learning possibilities. For example, AM12 stated, “I prefer learning as a group because we do activities with numerous friends, discuss perspectives, and have chats. It helps us get to know one another better and become closer.” This is consistent with what AW13 stated, “I believe this course is excellent because, as future teachers, we can apply what we learn to teach youngsters. I hope youngsters will love it as well.” Similarly, AW17 stated, “It is fantastic that we have the opportunity to learn something new and unfamiliar. Having friends who are more experienced at dancing helps me practice the right skills and gain knowledge of vocabulary. It’s helped me get closer to my buddies.” Finally, the benefits of studying aerobic dance include increased interaction with classmates and social learning. It is consistent with a study conducted by Puangnoi (2014), which discovered that learning to dance encourages physical activity while also assisting students in developing new friendships and social skills.

Negative Experiences

Feeling pressure when required to assume a position of leadership. During talks about unpleasant experiences with aerobic dance, students expressed feelings of anxiety and pressure when performing in front of their peers and professors. For example, AM1 stated, “In my group, the majority of us don’t dance well. We don’t have much dance experience, and I struggle to recall the steps. My friends attempt to help, but it is not easy. When I had to lead the group’s dance, I was nervous and under a lot of pressure.” AM16 shared their experience, saying, “I remember feeling pushed during the dance exam. It was stressful since we had to lead the dance alone and the teacher asked us to come up with our own movements. Dancing alone and having to think about the choreography made me extremely stressed.” AW4 stated, “I feel pressurized in this subject because I have no foundation and do not comprehend the dancing techniques well enough. Then we must do the dance in front of the teacher and a buddy, one couple at a time. We must count the beats in our thoughts or pronounce them aloud, and if we do not count in time, our dance will not be coordinated.” In these circumstances, students’ feelings of pressure when leading the aerobic dance can be ascribed to their lack of confidence and self-esteem. Because this is their first-time learning and leading a dance, with practice and more experience, the pressure and anxiety may progressively diminish.

Factors influencing the aerobic dance skills, and teaching courses as seen by Physical Education students

Supporting factors

Help from one's classmates. In addition to having teachers who teach and provide guidance, some classmates helped each other and learned together. As AW11 mentioned, "I am in a group of all males, and there is one female friend. At first, I thought boys could not dance aerobic dance and would not be interested in this subject. But when we did it, our group was the first to do it well because my male friends were determined. They helped each other practice and dance together." AW14 said, "I am fortunate to have friends in the group who assist and encourage me in learning, in addition to what the teacher teaches. They tell me what the steps are called, how to dance, and how to count the beats. It greatly simplifies things for us." AM10 also provided information that "many of my friends have to go to sports competitions or miss classes due to COVID-19, so I have classmates who come to class and help each other, teaching and guiding each other. It helps our group go together." Having classmates to assist was an essential factor that affects learning. Having friends to assist would help facilitate learning, as mentioned by Raphiphat et al., (2017) in their research on learning water polo in high school students, having supportive and helpful classmates was a crucial element that favorably impacts students' learning. Having buddies to help would aid in learning.

Teacher guidance and feedback. Teachers helped and gave feedback to students. As AW11 described, "The teachers care about each of us. They do more than just assign us tasks and go away. We can talk to the teacher privately or during a class when we do not understand. The teachers always provide guidance. It feels good that the teacher does not abandon us to solve the problem on our own." Meanwhile, AM3 said, "The teacher will come and explain how to modify our motions, and if we don't understand or cannot dance, we can follow the teacher. It helps us a lot." AW9 explained this by saying, "The teacher is kind and personable. While giving instructions, the teacher does not just sit there passively. They will stop by to see if anything needs to be fixed or if we can handle it. It's fantastic." This point emphasized how giving constructive criticism to students was an essential component of teaching that gave them the best chance to learn. (Kasemsan & Raphiphat, 2022; Graham et al., 2013)

Personal motivation and dedication. Learning aerobic dance is challenging for new learners because it requires them to coordinate their dance steps with the beat of the song. The self-determination and focus of the learners are essential factors for success in learning. AW12 said, "I think it is because I am determined to learn this subject. I concentrate on practicing both during class

hours and practicing my dance moves with friends in the dormitory. When we are determined, we can do it. It makes learning enjoyable.” AW5 shared a similar experience: “At first, I danced entirely off-beat and had trouble remembering the routines. However, I passed the exams because I practiced with determination both inside and outside of the classroom. Everyone helped each other come up with moving and practicing together. It made it much easier.” AW11 also mentioned, “What I have learned so far is partly because I am determined. I have put much effort into this subject because I believe that learning something during class time is insufficient. We went to practice together outside of class. It made it easier for us.” This point could be summarized as the learners’ readiness, interest, and determination, which were essential factors that helped them seize opportunities for success in learning (Prasit, 2014).

Hindering factors

Fast-paced teaching and use of specialized terminology needed to be understood by students. Research has indicated that aerobic dancing programs use certain vocabulary related to dance. The teachers tend to teach quickly, which becomes a challenge for the student’s learning. AW13 shared, “I got confused when the teacher explained the dance moves because they used a board with vocabulary words, but most of us did not understand what the teacher was explaining.” Similarly, AM10 mentioned, “At the beginning, the teacher taught relatively quickly and started with difficult exercises. I felt overwhelmed and could not catch up. However, it became better towards the later stages when I grasped the technique. However, the initial stage was tough.” AM7 also mentioned, “I felt that the teacher rushed a bit. We had a 3-hour class, and at the beginning, the teacher taught the practice steps, giving us about 1 hour to practice independently. Towards the end of the class, we were supposed to dance. I felt it was too rushed because we had not mastered the steps yet.” This finding indicated that teaching strategies played a crucial role in the learning process. Slow-paced teaching and clear communication could positively impact students’ learning. Teachers should select strategies that progressed from easy to complex based on the student’s abilities and use concise communication techniques to facilitate better learning outcomes (Salee, 2015; Usakorn, 2015).

Lack of ready equipment for learning. Using various learning media in aerobic dance classes is necessary, especially the sound system for playing music to dance to. However, the problem arises when the speakers are not functioning properly, with sound inconsistencies and interruptions during the dance routine. This disrupts the rhythm and wastes time having to start over or repeat the procedure. As mentioned by AW5, “It appears that there is an issue with the sound system because sometimes the audio is distorted or absent while we are

dancing, which causes us to lose our rhythm and requires us to start over or rewind. These wastes time.” Similarly, AM4 explains, “The problem is that we have to alternate who brings the speakers to the field, and by the time we set them up and run the cables, the afternoon is almost over. It takes place each week.” In this case, it can be concluded that the learning process will be impacted if the teaching tools are inadequate or not operational. This is consistent with the study by Mahalap (2018) which found that inadequate or malfunctioning learning equipment was a significant obstacle that affected students' learning, especially in practical subjects like physical education and sports, where learning is based on practical application. Therefore, it is crucial to set up adequate and functional equipment for practical use.

Difficulty and assistance required in comprehending the rhythm of the music. Students mentioned difficulties related to executing dance movement and their inability to comprehend the tempo in aerobic dance classes. AW8 mentioned the problem, “The difficulty arises from the instructor's expectation for each group to devise their own dance sequences. If they are not good enough, the instructor will intervene and modify them, making it even more challenging. Additionally, our basic skills are inadequate, which makes it harder for us to keep up with the others.” Similarly, AM10 mentioned, “My problem lies in catching the rhythm of the music. Different individuals have different levels of proficiency. As for me, I struggle to match the rhythm, making my dance routine appear forced and tense compared to others. It is even more difficult when the moves are not well-choreographed.” Furthermore, AM3 mentioned, “My problem is dancing offbeat. I can't catch the rhythm correctly, so I cannot dance harmoniously with my partner when practicing or during practice sessions. The problem starts from the beginning and becomes increasingly perplexing when complicated moves are introduced.” In this matter, aerobic dance has challenging dance moves and rhythms for students to learn. Therefore, it is imperative for instructors to employ efficacious communication techniques or pedagogical approaches to foster the acquisition of knowledge. One approach is the use of teaching cues, which can effectively impart practical skills, thereby facilitating students' comprehension and execution of the dance moves (Salee, 2015).

A long waiting period during the learning process. The teacher instructed each group to perform their dance routine and provided feedback on areas requiring enhancement or advancement. However, this results in a long waiting time for each group to present. AW13 mentioned, “I think the teacher exhibits a high level of concern for the students. They constantly provide feedback for each group. However, the problem is that they only watch one group at a time. Once a group has completed their presentation, the teacher proceeds to the next. However, the groups that did not meet the criteria are compelled to await their next turn. It can be a long wait.” Similarly, AM4 stated, “The teacher asks

us to come up with dance moves in our groups and then present the outcome to them. However, we must wait for our turn to present since the process is conducted on a group-by-group basis. We have to wait because the teacher needs to give feedback or point out what needs to be fixed before we proceed with further practice.” AM9 mentioned, “We have a total of six groups. The teacher examines the efficacy of the dance moves for each group and determines whether any enhancements are necessary. However, they only concentrate on one group at a time. The remaining groups must wait, and this duration is extended, it is not possible to fix it immediately.” Based on this information, extended waiting periods during activities can impact the learning process. Teachers should consider teaching methods that allow students to engage in continuous activities, communicate information clearly and directly, and avoid boredom caused by waiting (Salee, 2015).

Unfavorable learning environment. Aerobic dance lessons took place on a futsal field, which is covered but lacks proper ventilation, leading to a rather warm learning environment. AM6 mentioned, “Our lessons are held on the futsal field, which has a roof, but the temperature inside is extremely high. This easily exhausts us as we must dance continuously. It might not be different if we went to another gym, it would be preferable to have a location with better ventilation.” Meanwhile, AM7 said, “When we started learning in the basketball gym, the sound would echo a lot, making it difficult to catch the rhythm of the music. Many individuals struggled to catch the beat, resulting in our inability to dance accordingly.” AW12 added, “The temperature here is quite hot. The space we use for learning is wide, there is inadequate air circulation and no breeze. We must practice dancing for extended periods, so it becomes sweltering and exhausting.” This finding aligns with Kasemsan and Raphiphat (2022); Usakorn (2015) who discovered that unfavorable learning environments are significant obstacles in managing various sports-related activities that involved outdoor exercises. These environmental challenges included intense sunlight, scorching weather, or rainy conditions, directly impacting students' learning experience.

Unclear evaluation methods. Students required clarification about how their performance is evaluated. For example, AW8 mentioned, “I am curious about the teacher's assessment. I do not know how each student is graded and what aspects are taken into consideration. I asked the teacher in the first week how they would assess us, and they said they would provide us with the information in the subsequent week. However, the teacher gave us a Google form when the time arrived, and the specifics of the evaluation were not clear.” AW7 added, “Another issue is about the assessment. I feel like it is not very clear. I do not know how we are graded or the factors leading to deductions remain elusive. At the beginning of the class, the teacher explained the criteria, but I still feel it is unclear.” AW16 shared, “I feel like the teacher's assessment criteria are incon-

sistent. During the process of rehearsal, some groups were evaluated together, performing the same song, while others had to draw lots and undergo individual assessments, in pairs, with different songs." The evaluation procedure did not appear to be equitable. The responsible party should consider reviewing and improving the measurement and assessment of learning outcomes in aerobics dance to make it more efficient and introspective of the advancement in students' learning.

Conclusion

From the learners' perspective, participating in aerobic dance classes is a positive experience as it benefits students and promotes activities with classmates. A negative experience is the pressure of being a dance leader. Instructors should provide practice to build the learners' confidence before they take on leadership roles. Additionally, beyond the supporting factors related to the instructors and classmates and the learners' personal motivation, teachers should place importance on adjusting teaching methods to suit the complexity of vocabulary and the challenges of aerobic dance skills. They should ensure equipment availability and appropriate learning environments, clarify assessment methods, and organize students into suitable groups to minimize waiting times during classes and the assessment procedure. This approach will maximize the benefits that students gain from their learning experience.

Recommendations for applying research findings

Based on the research findings, it is evident that aerobic dance is a significant challenge, particularly for novice learners who are unfamiliar with the movements and rhythm. According to the students' learning level, teachers should gradually consider various teaching methods or presenting information, starting with simpler concepts before moving on to more complex ones. Additionally, they should establish continuous activity formats to minimize long waiting periods. Clear communication about the assessment process should be provided to prevent students from confusion and enable them to prepare adequately for assessment.

The readiness of the learning environment and equipment should be taken into account, as this can significantly enhance the effectiveness of teaching and learning aerobic dance toward the intended goals.

STATEMENT OF ETHICS

The study protocol was reviewed and approved by the Human Ethics Committee of Burapha University, with project code HU103/2565(C3) IRB2-088/2566, Chonburi, Thailand.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Army Combat Fitness Test evaluation for Air Forces Liaison Servicemen*.

FUNDING

This work was supported by the Faculty of Education, Burapha University (3/2566).

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Prateep Poonwatana: Conceptualization; Methodology; Investigation; Formal analysis; Data Curation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing; Visualization.

Raphiphat Dueanphatsi: Formal analysis; Validation; Writing – Review and Editing; Visualization.

Kasemsan Panitcharoen: Data Curation; Investigation; Writing – Review and Editing.

Kritsada Surumpai: Conceptualization; Methodology; Supervision; Project Administration; Resources; Writing – Review and Editing; Funding Acquisition.

References

- Chanida, M. (2011). *Effect of aqua Arabic training on physiological changes*. [Master thesis, Sport Science, Srinakarinwirot University]. http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Spo_Coa/Chanida_M.pdf
- Fatouros, I.G., Kambas, A., Katrabasas, I., Nikolaidis, K., Chatzinikolaou, A., Leontsini, D., & Taxildaris, K. (2005). Strength training and detraining effect on muscular strength, anaerobic power, and mobility of inaction older men are intensity dependent. *British Journal Sport Medicine*, 39(10), 776–778; <https://doi.org/10.1136/bjsm.2005.019117>.
- Govindasamy, K., Suresh, C., Kaur, D., Anitha, J. B., Marwah, K., Jayasingh A.C.S., & Lakshmanan, C. (2023). The effect of 12-week step and floor aerobic exercise programs on physical and psychophysiological health parameters in obese men. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 6(1), 101–117; <https://dx.doi.org/10.16926/sit.2023.01.06>.
- Graham, G., Holt/Hale, S.A., & Parker, M. (2004). *Children Moving: A Reflective Approach in Physical Education* (6th ed). Boston, MA: McGraw-Hill.
- Kasemsan, P., & Raphiphat, D. (2022). Experience and relevant factor influencing windsurfing learning as perceived by learner. *Journal of Education Burapha University*, 33(2), 30–42; <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/education2/article/view/8002/6474>.

- Mahalap, P. (2018). Learners' perspective about learning a handball for health course. *Journal of Faculty of Physical Education*, 21(2), 23–33.
- Prasit, P. (2014). A Qualitative study of pilates learning undergraduate student. *Journal of piece of our education faculty*, 17(1), 233–241; <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/pe/article/view/4704>.
- Puangnoi, S. (2014). Students' health promotion by exercising: Arabic Dance. *Journal of Food Health and Bioenvironmental Science*, 7(3), 31–44; <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/sdust/article/view/29373>.
- Raphiphat, D., Panatda, J., & Kasemsan, P. (2017). Qualitative study on water POLO course of high school student: a case study in a demonstration school. *Journal of Education and Social Development*, 13(1), 46–56; <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/social/article/view/5088>.
- Salee, S. (2007). *Qualitative Research in Physical Education and Sport*. Bangkok: 3 Lada Limited.
- Salee, S. (2011). Learning Experience of a taichi qigong course. *Journal of Faculty of Physical Education*, 14(2), 123–135; <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/pe/article/view/2266>.
- Salee, S. (2015). Learning Experiences of Sport Science Students in a Teaching Method Course. *Journal of Faculty of Physical Education*, 18(1), 42–56; <https://libdoc.dpu.ac.th/mtext/cont/104535.pdf>.
- Usakorn, P. (2015). Learners' perspective about learning a gymnastics course. *Journal of Faculty of Physical Education*, 18(1), 27–41; <https://libdoc.dpu.ac.th/mtext/cont/104535.pdf>.

Received: 11.02.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.08>

Accepted: 2.01.2025

Selçuk ÖZAYDIN*

DETERMINANTS OF TRANSFER SUCCESS IN EUROPEAN FOOTBALL: INSIGHTS FROM CROATIA

How to cite [jak cytować]: Özaydin, S. (2025). Determinants of Transfer Success in European Football: Insights from Croatia. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 8(3), 135–153.

Determinanty sukcesu transferów w europejskiej piłce nożnej: wnioski z Chorwacji

Streszczenie

Ze względu na to, że eksport talentów jest kluczowym źródłem dochodów dla klubów z mniejszych lig oraz ma pozytywny wpływ na drużyny narodowe, jest to istotny temat w europejskim futbolu. Wiele klubów z mniejszych lig w Europie polega na dochodach z transferów dla swojej stabilności finansowej. Pomimo licznych prób identyfikacji determinant opłat transferowych, zaskakujące jest to, że nie podjęto jeszcze prób określenia czynników wpływających na sukces zawodnika. Niniejsze badanie ma na celu zidentyfikowanie czynników wpływających na sukces transferu. Wykorzystując dane z chorwackiej ekstraklasy (N = 205), oszacowano modele regresji logistycznej oraz regresji liniowej, aby znaleźć determinanty udanych transferów w europejskim futbolu. Wyniki sugerują, że wartość rynkowa zawodnika w momencie transferu, okno transferowe oraz transfer do jednej z pięciu czołowych lig mają wpływ na prawdopodobieństwo odniesienia sukcesu. Dodatkowo, czynniki klimatyczne (temperatura i opady) również wpływają na sukces transferowanych zawodników. Nie stwierdzono różnic w zależności od narodowości, wieku ani pozycji zawodników. Przedstawiono również wkład, ograniczenia i kierunki przyszłych badań.

Słowa kluczowe: piłka nożna w Chorwacji, determinanty sukcesu transferów, regresja logistyczna, stabilność finansowa.

Abstract

Due to being a key source of income for the clubs in smaller leagues and its positive impact on national teams, talent export in European football is a critical subject. Many clubs from the smaller

* <https://orcid.org/0000-0003-3935-8790>; Assistant Professor PhD.; Faculty of Business, Economics Department, İstanbul Bilgi University, İstanbul, Turkey; e-mail: selcuk.ozaydin@bilgi.edu.tr (corresponding author)

leagues of Europe rely on transfer income for their financial stability. Despite numerous attempts to identify the determinants of transfer fees, surprisingly there have been no attempts to identify the factors that influence a player's success. This study aims to identify the factors that influence a transfer's success. Using data from the Croatian top flight (N=205), a logistics regression and a linear regression model are estimated to find the determinants of successful transfers in European football. The results suggest that the transferred player's market value at the time of the transfer, the transfer window, being transferred to one of the Big 5 leagues influence the probability of being successful. In addition, climate factors (temperature and precipitation) also impact the transferred players' success. No differences were found with respect to the nationality, age or the position of the players. Contributions, limitations and future directions of the study are also presented.

Keywords: Croatian football, determinants of success in transfers, logistics regression, financial stability.

Introduction

The European football market has reached 28.9 billion euros in the 2018/2019 season, with approximately 59% of this total generated by the Big 5 leagues. In addition to Big 5's dominance in the European football market, non-Big 5 top leagues such as Portugal, Russia and Netherlands outweigh non-Big 5 other leagues such as Romania, Serbia and Croatia in terms of revenue generation (Deloitte, 2020). The Big 5 leagues enjoyed significant revenue growth over the past decade thanks to the lucrative broadcasting deals and increasing commercial revenues. On the other side of the table, the smaller leagues in Europe are struggling to increase their revenues and the gap between them and the Big 5 is widening both on and off the field.

While higher revenues do not necessarily guarantee the avoidance of financial problems (Solberg & Haugen, 2010), a comparison of the number of clubs sanctioned for failing to meet Financial Fair Play (FFP) requirements from the Big 5 and other leagues reveals that higher revenues indeed play a crucial role (UEFA, 2023). Smaller leagues' inability to increase their revenues through broadcasting rights, commercial deals and match tickets compels them to become dependent on transfer income. Despite not being able to increase their revenue generation capabilities, smaller clubs are able to generate additional income through transfers due to the increasing revenues in other major leagues. Poli and his colleagues (2019) calculated an inflation rate of 181% in transfer prices between 2011 and 2019. The high inflation in the transfer fees translates into higher transfer income for the clubs from smaller leagues as many of them function as feeder clubs for richer league teams. Although it is an issue in a competitive balance perspective, in terms of financial stability it is valuable for many clubs in European football.

Both the clubs' desperate need to generate additional revenue and players' high willingness to play in the Big 5 leagues cause the talent from smaller leagues

to accumulate in the Big 5 leagues. As Darby (2012) argues, many young players believe that their chances of success are higher in bigger leagues, motivating them to seek opportunities abroad. The clubs from smaller leagues rely heavily on transfer income. Therefore, they are compelled to keep feeding the rich clubs. As Neri and his colleagues (2021) argue, selling players is a key component of football clubs' business models. The success of transfers is crucial to keep the wheels turning as the absence of transfer income could lead to bankruptcy for many clubs in Europe. The continuous failure of transferred players from certain leagues or clubs would eventually result in an apathy towards them in terms of player transfers. Therefore, the transferred players' success is critical both for the selling club and the buying club.

In this context, Croatian football league provides an excellent setup due to its ability to generate relatively high transfer income. In the 2017 financial year, Croatian clubs generated the highest transfer revenue as a percentage of their total revenue in Europe with 117% (Obućina, 2019). Besides contributing to the financial survivability of Croatian clubs', the Croatian national team highly benefits from their ability to export talent. In addition to being a significant source of revenue for clubs, exporting talent is also beneficial for national teams. Maguire and Pearton (2000) argue that, especially after the Bosman ruling, talent has been accumulating in England, Germany, Italy and Spain leading to effective player development and success of national teams for the exporting nations. The Croatian men's national football team has consistently been in the top 20 in the world since 2005 (FIFA, 2022) thanks to its players who have mostly been playing in the Big 5 leagues of Europe.

Surprisingly, although there were attempts to identify the factors that impact transfer fees (e.g. Dobson & Gerrard, 1999; Rujig & van Ophem, 2015) and player valuation, to the best of the author's knowledge, no study has been conducted to investigate the factors influential on transfer success. It is important to underline that player transfer fees and player valuation mostly depend on in-game statistics such as goals, assists, interceptions, dribbles etc. However, success of a given transfer or, in other words, the probability of a player being successful depends on other factors. There are numerous examples of players that fail to fit into their new club or that feel homesick. This study aims to identify the factors that have an impact on the success of transfers. Using data, regarding the outgoing transfers, from the Croatian top flight between the 2009/2010 and 2018/2019 seasons, a logistic model is estimated to identify the determinants of a successful transfer. In addition to its contribution to the literature, the results of this study are expected to be beneficial for players, agents, managers and club executives.

The rest of this paper is organized as follows: Section 2 provides a theoretical background for this study and introduces the relevant literature. Section 3 pre-

sents the data set that is used in this study as well as the methodology. Section 4 and Section 5 present the results and discuss the findings along with their practical use and Section 6 concludes the study.

Theoretical Background and Relevant Literature

Revenue Generation and Financial Sustainability in European Football

Revenue generation in European football has been a primary concern for managers and a major area of interest for academics. Numerous studies have investigated the revenue generation capabilities of leagues and clubs (e.g., Solberg & Turner, 2010; Leach & Szymanski, 2015; Aguiar-Noury & Garcia-del-Bario). The majority of the literature focuses on the Big 5 leagues of Europe. Only after the implementation of Financial Fair-Play (FFP) regulations several studies were published about the leagues outside the Big 5 such as Scotland (Maclean, Cordina, & Gannon, 2022), Croatia (Alajbeg, Bubas, & Milovanovic, 2022) and Portugal (Dantas, Borges, & Silva, 2020). In general, the sports economics literature about European football concentrates on the Big 5 leagues creating a significant gap regarding smaller leagues of Europe.

European football clubs have win-maximizing utility functions as argued by Solberg and Turner (2010). Therefore, they prioritize sporting success over financial stability and invest heavily in playing talent even though it does not guarantee sporting success (Perechuda, 2019). Although high revenue generation capabilities do not guarantee to be financially sound, due to the previously mentioned facts, in general the teams of the Big 5 leagues exhibit higher financial stability. The 2014/2015 season was the first season in which numerous teams were sanctioned due to failing to meet the FFP requirements. Between 2014/2015 and 2018/2019, 51 teams were sanctioned by the UEFA Club Financial Control Body (CFCB) and only one of the teams was from the Big 5 (CFCB, 2020). The clubs from smaller leagues are financially more insecure when compared to the teams from the Big 5 leagues.

From 2009/2010 to 2018/2019 the total revenue generated by European football increased from 16.3 billion euros to 28.9 billion euros and the share of the Big 5 increased from 51.5% to 59% in 10 years according to Deloitte Annual Review of Football Finance (2010; 2020) reports. This signifies a 103% increase in total revenues for the Big 5 leagues, while other European leagues increased by about 50%. A significant part of revenue generated by other leagues comes from Russian, Turkish, Dutch, Portuguese and Belgian leagues (for instance, %25 in the 2018/2019 season (Deloitte,2020)). Therefore, the remaining smaller leagues generate even less revenue. The failure of these smaller leagues to

boost their revenues through other sources has led them to become heavily dependent on transfer income, especially after the implementation of Financial Fair Play (FFP).

Table 1 presents the transfer balance for two 5-year periods, before and after the first sanctions of FFP, for the 22 selected European football leagues that are outside the Big 5. Russian, Turkish, Dutch, Portuguese and Belgian first divisions are the highest revenue generating leagues in European football after the Big 5 (Deloitte, 2020). Despite being able to generate significant amounts of revenue both from broadcasting rights and commercial deals, they have all improved their transfer balances significantly from the first five-years periods to the second.

As can be seen from the table, almost all the leagues have improved their balances. Leagues unable to increase their primary revenue sources had to improve their balances to comply with FFP regulations, leading them to heavily rely on transfer income. Therefore, their ability to generate profits from transfers has become crucial for their financial stability. To achieve financial sustainability, clubs in smaller leagues must consistently generate steady transfer income. This is why the fees they get from transfers and also the success of these transfers, due to their probable effects on future transfers, are vital for them.

Table 1
Transfer Balance Across European Leagues

Country	League	in million €	
		09/10 – 13/14	14/15 – 18/19
Russia	Premier Liga	-392.18	24.42
Turkey	Süper Lig	-305.8	-0.187
Portugal	Liga Portugal	329.9	1070
Netherlands	Eredivisie	295.52	566.05
Belgium	Jupiler Pro League	105.53	253.11
Serbia	Super liga Srbije	114.12	133.6
Croatia	SuperSport HNL	104.55	248.77
Switzerland	Super League	106.2	219.42
Norway	Eliteserien	64.35	83.29
Sweden	Allsvenskan	56.72	137.32
Romania	SuperLiga	66.56	88.55
Czech Republic	Fortuna Liga	50.1	46.72
Denmark	Superligaen	49.72	46.33
Scotland	Scottish Premiership	49.47	33.92
Poland	PKO Ekstraklasa	40.96	92.74
Bulgaria	efbet Liga	27.3	16.94

Table 1 (cont.)

Transfer Balance Across European Leagues

Country	League	in million €	
		09/10 – 13/14	14/15 – 18/19
Slovenia	Prva Liga	18.07	39.3
Israel	Ligat ha'Al	15.58	16.16
Belarus	Vysheyskaya Liga	10.7	4.07
Slovakia	Fortuna Liga	50.1	35.7
Hungary	Nemzeti Bajnokság	8.75	21.55
Finland	Veikkausliiga	8.64	6.43

Source: Compiled by the author using Transfermarkt data.

Transfer Fees and Player Valuation

As argued by Kirschstein and Liebscher (2018), players' market values are a key component of clubs' sporting performance as well as their finances. Players are assets for clubs that can be liquidated when needed and as mentioned earlier these assets' financial value is decisive for the financial survivability of teams in non-Big 5 leagues.

Appropriate valuation of players is critical both for the selling and the buying clubs. Due to their importance, there is a vast literature about transfer fees and player valuation in European football (e.g. Dobson, Gerrard & Howe, 2000; Forker, 2005; Garcia-del-Barrio & Pujol, 2020). In the investigation of the determinants of transfer fees and market values, performance variables have received the most attention (Franceschi, Brocard, Follert, & Gougnet, 2023) as would have been expected since the main motivation to conduct a transfer is a player's ability to contribute to the sporting performance. In European football, clubs are constantly competing in domestic and inter-European competitions. Therefore, transferring the right players, at the right time for the right fees can be decisive.

In recent years, another concern in the determination of transfer fees and market values has been player popularity often measured through social media presence, activity and engagement. Social media has become an important medium for improving brand loyalty, brand image and consumers' willingness to pay especially for younger generations (Wallace, Torres, Augusto, & Stefurn, 2022). Therefore, a player's popularity could provide benefits for the transferring club. For instance, Juventus was able to increase its merchandise sales by 58% and its jersey's value by 252% after transferring Cristiano Ronaldo (KPMG, 2021). Although Cristiano Ronaldo is an outlier, it is common to see substantial increases in merchandise sales after a transfer window which makes fans happy.

Franceschi and his colleagues (2023) provide an extensive review of the literature in the past 30 years. By analyzing 29 selected papers, the authors present a set of explanatory variables that are used to estimate player values in the literature. The set consists of the following ten variables: age and age squared, minutes played, goals, assists, yellow and red cards, appearances, national team status and preferred foot. The variables in the set focus on the sporting performance of the player rather than their popularity or appearance. In general, the literature focuses on the Big 5 leagues with several exceptions such as Greek Super League, Liga Pro (Portugal) and MLS in the United States.

Millions of euros are spent every season to acquire the best talent and clubs often compete with each other for the same players. It is not uncommon to see players that have failed to adapt to a new country due to language barriers, being homesick or simply because of bad weather. Despite the comprehensive attempts to identify the determinants of transfer fees and player values, a question that has not been answered before is: what are the factors that differentiate between successful and unsuccessful transfers?

Undoubtedly, the success of a transfer is crucial for the buyer since the buyer is seeking return for their investment. In addition to the conducted spending on the transfer of a player, clubs also face opportunity costs when choosing one player over the others. Like all other economic agents, clubs also make choices under conditions of scarcity, therefore, the probability of getting higher returns on investment is vital for them. On the other hand, the success of the transfer for the seller is equally important since their future sales are very likely to be affected by the success of their previous sales. The constant failure of transfers from a club or a league might discourage future buyers. Therefore, the determinants of success of a transfer are critical both for the buyer and the seller.

Croatian Football

Despite the notable success it has achieved at the national level in the recent past, the literature on Croatian football is very limited, like on many other smaller European leagues. A relatively comprehensive literature about fandom, fan groups and hooliganism in Croatian football (e.g. Perasović & Mustapić, 2013; Brentin, 2018; Hrستیć, Perasović & Mustapić, 2020) is available, however, it is not discussed here due to being beyond the scope of this study. The literature regarding Croatian clubs' management or finances consists of only a few studies which all were written in the past decade.

One of the early studies belong to Širić and Dumančić (2014). The authors investigate human capital in the Croatian first division football clubs. They highlight that both the management structure and the human capital vary across clubs and conclude that clubs with more educated staff achieve better results.

In another study, Tregoures (2017) introduces the club ownership structures and governance in Croatian football. Although he does not discuss club management or finances in particular, he mentions the financial hardship Croatian clubs go through and also underlines the burden publicly owned clubs cause on public budgets.

The only study that investigates Croatian clubs' finances and revenues belong to Alajbeg and his colleagues (2022). Their study has been a critical starting point for this study and has been of great help. The study provides detailed information about the breakdown of revenues regarding selected eight Croatian first division teams which are: GNK Dinamo Zagreb, HNK Hajduk Split, HNK Rijeka, NK Osijek, NK Lokomotiva Zagreb, HNK Gorica, NK Slaven Belupo and NK Istra 1961. Unfortunately, their analysis covers a period between 2018 and 2022, not coinciding with the investigated period in this study, yet providing valuable insights. Firstly, despite generating significant amounts of transfer revenues, all of the clubs made operating losses in the investigated period. Secondly, five of these eight teams, i.e. HNK Hajduk Split, HNK Rijeka, NK Lokomotiva Zagreb, HNK Gorica and NK Istra, had higher transfer revenues than their operating revenues. The case of NK Lokomotiva Zagreb is perhaps the most striking one. Even though Lokomotiva generated a transfer revenue about 260% of its operating revenue, they still made losses. Even with their relatively high transfer revenues, Croatian clubs cannot achieve financial stability. The study highlights the importance of transfer revenues for Croatian clubs and argues that Croatian clubs do not have the potential to generate higher operating revenues due to the potential of the Croatian football market and economy. The authors suggest Croatian clubs should focus on developing talent to remain financially viable. Also, as illustrated by Obućina (2019), Croatian clubs generate relatively the highest transfer income in European football. In this context, transfer income is arguably the most important source of revenue for Croatian clubs and also the key factor for their financial sustainability.

Data Collection and Methodology

For the investigation of the determinants of transfer success, a 10-year period before the global pandemic has been chosen between the seasons of 2009/2010 and 2018/2019. The data regarding 205 paid foreign transfers was collected from Transfermarkt, a well-known German website which has been used in academic studies numerous times.

Before introducing the variables that are expected to influence transfer success, it is appropriate to define what a successful transfer is. It is extremely difficult to evaluate players' performance and decide which one is more successful.

A number of factors such as opponents, teammates, leagues affect a player's performance. Even comparing the performance of the same player in two different teams may not be comparable. Therefore, using in-game statistics to assess a transfer's success would be misleading. It does not necessarily mean that a player is less successful than during the previous season because the player scored fewer goals. For instance, a player may increase his goal contribution from 50% to 70% but if his team played worse than the previous season, it would cause the player to score fewer goals in total. Another case might be a team losing all its star players. In the following season, the remaining players' statistics would diminish. However, does this mean all these players were unsuccessful? Instead of focusing on performance measures, which could be highly varying due to the previously mentioned reasons, it is believed that comparing a player's market value in different seasons would be more appropriate to assess his or her performance. Transfermarkt.com utilizes multiple pricing models in addition to the wisdom of its own crowd and since all the market values are computed based on the same methodology, they are consistent over time and across leagues. In this study, success of a transfer is defined as an increase in a player's market value, after a certain period of time after the transfer. Whereas a decrease or no change in a player's market value would indicate an unsuccessful transfer.

Logistics regression has been utilized numerous times in sports economics literature to identify the factors influencing a binary outcome (e.g. Nevill, Balmer & Williams, 2002; Omondi-Ochieng, 2015; Aguado-Méndez et.al, 2021). As Peng, Lee and Ingersoll (2002) argue, logistic regressions are appropriate for defining and testing hypotheses about the link between a dependent binary variable and one or more independent variables. Following Peng, Lee and Ingersoll (2002), a logistic model with multiple independent variables can be estimated as follows:

$$\pi = \text{Probability}(Y = \text{outcome of interest} | X_1 = x_1, X_2 = x_2 \dots X_n = x_n) = \frac{e^{\alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n}}{1 + e^{\alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n}} = \frac{1}{1 + e^{-f(x)}} \quad (1)$$

Therefore, to identify the determinants of success of a transfer, the logistic model is one of the appropriate choices. The probability of a transferred player being successful one year after the transfer with a market value of MV can be estimated following Equation 2.

$$\pi = \text{Probability}(\text{Success}_1) = (Y = MV_{t+1} > MV_t | X_{p1} = x_{p1}, X_{p2} = x_{p2} \dots X_{pn} = x_{pn}, X_{l1} = x_{l1}, X_{l2} = x_{l2} \dots X_{lm} = x_{lm}) = \frac{1}{1 + e^{-f(x_p, x_l)}} \quad (2)$$

in which x_p and x_l are distinct characteristics of the player and the league that the player is transferred to. With the help of the evidence regarding the

determinants, transfer fees and market values of players provided by the previous studies, the following variables are expected to influence transfer success:

lnMV_t: The natural logarithm of the players' market value at the time of the transfer.

Age: Age of the player at the time of the transfer.

Age²: The square of player's age at the time of transfer. Age is centered (subtracting the mean age from each value) before squaring to deal with correlation between the linear and squared terms to avoid multicollinearity.

PF: A binary variable for the preferred foot of the player which takes the value 1 if the player is right footed and 0 if he is left footed.

Nat: A binary variable which takes the value 1 if the player is Croatian and 0 if the player is foreign.

Pos: Categorical variable for player's position: Goalkeeper / Defense / Midfield / Attack

Big5: A binary variable which takes the value 1 if the player is transferred to a team in the Big 5 leagues and 0 otherwise.

Window: A binary variable which takes the value 1 if the player is transferred in the summer transfer window and 0 if he is transferred in the winter transfer window.

Hot: A binary variable which takes the value 1 if the transferred player's new city has higher average temperature than the previous one and 0 otherwise.

Wet: A binary variable which takes the value 1 if the transferred player's new city has higher precipitation than the previous one and 0 otherwise.

In general, a player's market value increases instantly when the player is transferred from a smaller league team to a team in one of the Big 5 leagues. This increase does not provide any information regarding the performance of the player or the success of the transfer, it only indicates that the player is more valuable. Even after a complete season, the player's market value can be still higher than their market value at the time of the transfer without even playing a single minute. In the investigation of transfer success, this is likely to cause a bias. To address this bias, Equation 3 is also estimated:

$$\pi \text{Probability} = (\text{Success}_2) = (Y = MV_{t+2} > MV_t | X_{p1} = x_{p1}, X_{p2} = x_{p2} \dots X_{pn}, X_{l1} = x_{l1}, X_{l2} = x_{l2} \dots X_{lm} = x_{lm}) = \frac{1}{1 + e^{-f(x_p, x_l)}} \quad (3)$$

In which the certain period of time to assess the success of the transfer is two years after the transfer instead of one. Therefore, success is defined by two different measures in this study, which are: an increase in a transferred player's market value one year after the transfer, i.e. *Success* and an increase in a transferred player's market value two years after the transfer, i.e. *Success₂*

In addition to the logistic model, linear regression models are also estimated to investigate the determinants of transfer success. As the dependent variable, change in market value is used. Like in the probabilistic approach, two different measures are used, i.e. ΔMV_1 and ΔMV_2 to investigate a transferred player's success. Unlike in the logistic model, both the change in market value and market value are used in level terms instead of logarithmic terms. A significant number of observations in ΔMV are 0s and 1s, therefore, to avoid the loss in observations, the dependent variable has not been logarithmically transformed.

Results

Table 2 presents the estimation of the results for *Success* and *Success₂*. The estimation of the results should make it possible to identify the factors that influence the probability of success for a player who was transferred abroad from the Croatian SuperSport HNL.

Table 2
Estimation Results for the Logistics Models of Success

		Model 1		Model 2	
		<i>Success</i>		<i>Success₂</i>	
		β	p	β	p
<i>lnMV_t</i>		0.50	0.00***	0.40	0.01***
<i>Age</i>		0.32	0.65	0.75	0.28
<i>Age²</i>		-4.48	0.58	-10.75	0.19
<i>Pf</i>		0.12	0.46	0.51	0.26
<i>Nat</i>		0.50	0.26	-0.15	0.71
<i>Pos</i> Reference Group: Goalkeeper					
	Defense	-0.11	0.88	0.27	0.70
	Midfield	-0.10	0.79	0.28	0.87
	Attack	0.20	0.89	0.10	0.89
<i>Big5</i>		0.78	0.08*	0.41	0.36
<i>Window</i>		-0.83	0.02**	-0.51	0.12
<i>Hot</i>		-0.49	0.19	-0.59	0.08*
<i>Wet</i>		-0.46	0.22	-0.58	0.10*

***p < 0.01 **p < 0.05 *p < 0.1

For both Model 1 and Model 2, the χ^2 value is 0.00 which indicates the overall significance of the models. When the independent variables are investigated, it could be seen that in both models the player's logarithmically transformed

market value at the time of the transfer, $\ln MV_t$, positively influences success. Players that are valued higher are more likely to be successful within one and two years of their transfer. Furthermore, when marginal effects are estimated, the results illustrate that a 1% increase in the market value of the transferred player increases their probability of success by 8.6% in year one and 7.8% in year two. As the estimation results suggest, both the age and its square are insignificant, therefore, not influential on the probability of a transfer being successful. Being right footed, being Croatian and position are all insignificant on the probability of success for both one and two years after the transfer. Being transferred to a team in the Big 5 leagues seems to increase a player's probability to be successful but the *Big5* dummy is insignificant in the second model. As argued before, the increase in a player's market value when being transferred to a team in one of the Big 5 leagues could be due to other factors but not his performance, which seems to be the case when the statistical insignificance of *Big5* in the second model is considered. Transfer window dummy is significant with a negative coefficient in the first model but it is insignificant in the second model. It indicates that players that are transferred in the summer window are less likely to succeed within one year of their transfer. Finally, the binary variables related to the weather are both significant in the second model. Players that are transferred to hotter cities and to cities that have higher precipitation are less likely to succeed after two years.

Table 3
Estimation Results for Linear Regression Models of Success

		Model 1		Model 2	
		ΔMV		ΔMV_2	
		β	p	β	p
MV_t		0.21	0.00***	0.37	0.00***
<i>Age</i>		-0.02	0.96	-0.23	0.78
Age^2		-0.17	0.98	1.64	0.86
<i>Pf</i>		0.01	0.97	-0.33	0.58
<i>Nat</i>		0.25	0.39	0.52	0.29
<i>Pos</i>	Reference Group: Goalkeeper				
	Defense	0.22	0.88	-0.13	0.88
	Midfield	0.55	0.29	0.16	0.86
	Attack	0.33	0.55	0.12	0.89
<i>Big5</i>		1.21	0.00***	1.75	0.00***
<i>Window</i>		-0.33	0.19	-0.36	0.40
<i>Hot</i>		-0.14	0.59	-0.22	0.61
<i>Wet</i>		-0.52	0.05**	-0.98	0.04**

***p < 0.01 **p < 0.05 *p < 0.1

Table 3 represents the linear regression models' results. In both models, the χ^2 value is 0.00, which indicates the overall significance of the models. The results are generally similar to the logistic models in terms of the significance and insignificance of explanatory variables with some exceptions. *Big5* dummy is significant for both years, indicating that players that are transferred to one of the Big5 leagues have higher market values, which is as expected. Transfer window dummy is insignificant and the dummy for hotter arrival destinations is also insignificant, whereas the dummy for wetter destinations is significant with a negative coefficient in both models. That indicates that players that are transferred to cities that get more precipitation are adversely affected.

Discussion

As mentioned earlier, transfer income has become a critical source of revenue for the clubs from the smaller leagues in European football. In order for the transfer income to stay as a reliable and sustainable source of income, the determinants of transfer success stand out as a key topic. The transferred players' inability to adapt and perform well in their new teams might jeopardize future transfers from a certain club or a certain league. It should be kept in mind that the determinants of a successful transfer might differ for different leagues.

In the case of players that are transferred from Croatia, a few factors come forward. Firstly, market value is an important determinant of success. Players who have already performed well and acquired a certain level of market value are more likely to succeed than players who are promising but have not increased their market value yet. Furthermore, in general, players from the top teams in the league are valued more, therefore, in the case of Croatia, players that are transferred from GNK Dinamo Zagreb, HNK Hajduk Split and HNK Rijeka might have a higher chance to succeed. In smaller leagues such as the Croatian league, talent usually accumulates in a few teams and is distributed unevenly. Between 2009/2010 and 2018/2019, 91% of the transfer income in the Croatian league was generated by the previously mentioned three teams. The teams that plan to transfer players from the Croatian league could be better off transferring players from these three teams. Secondly, age appears to be an influential factor of success. The results indicate that younger players are more likely to succeed within two years of their transfer. In terms of player development, this result also makes sense since younger players are more likely to improve when they are transferred to a team with better players, better coaches and better facilities. The variable *Nat* is insignificant in both models, which means that the probability of success is the same for a Croatian player and a foreign player transferred from the Croatian league. 72% of the players in the data set are Croatian

so in general, clubs that transfer players from the Croatian league prefer Croatian players. However, there is no evidence that they are more likely to succeed. Preferred foot and position of the player are both insignificant as well so there is no distinction between lefties and righties or defense, midfield and attack players. *Big5* variable seems to have impact on success in the first model but, as argued before, its significance might be because of the market value increase players usually enjoy when they are transferred to a team in the Big 5 leagues from a team in smaller leagues. Therefore, due to the inclusion of the second measure of success, the estimation of the second model was necessary. Finally, transfer window is significant in the first model with a negative coefficient which indicates that players that were transferred during the summer window are less likely to succeed within one year of their transfer. Despite its insignificance, the transfer window variable has a negative coefficient in the second model as well. Clubs that are planning to transfer players from the Croatian league might consider making their moves in the winter transfer period instead of the summer window.

Settling into a new team, a new city and a new country could be challenging for everyone not just football players. Despite mankind's ability to adapt, there are times of failure. As Howarth & Hoffman (1984) state, humidity and temperature can have both negative and positive effects on people affecting their sporting performance. The impact of the weather is a subject that has been left out in the sports economics literature. As the results of this study suggest, it could influence player performance and success. Especially as far as the heterogeneity of the weather in Europe is concerned, weather conditions could be a critical factor of success.

In addition to being a vital source of revenue for smaller leagues, exporting talent is also critical for the success of national teams. Despite not being able to achieve any notable success at the club level, Croatian men's national football team has been extremely successful in recent history. After its admittance to UEFA in 1993, the Croatian national team managed to win 2 bronze (1998, 2022) and 1 silver medal (2018) in World Cups and has become one of the dominant teams in Europe (HNS, 2023). Undoubtedly, a key element of Croatia's success at the national level is their players that play in the Big 5 leagues. In order to be able to achieve similar success in the future, talent export is crucial. Players that play with better teammates and against better opponents are able to develop and improve. The Big 5 leagues are the best leagues in European football, therefore, for smaller European countries such as Croatia, exporting talent to the Big 5 leagues is critical for player development, translating into national team success. Furthermore, after retirement such players occasionally start coaching teams and become managers in their second careers. For instance, Croatian national team coaches in the recent history such as: Niko Kovac, Slaven Bilic and

Igor Stimac have all played in the Big 5 leagues in their careers and became managers after retirement (Transfermarkt, 2023). The development opportunities provided by the Big 5 leagues are not just only for players but also for current and future coaches.

Conclusion, Limitations and Suggestions

Due to smaller leagues' inability to increase their revenue generation capabilities, transfer income has become a crucial source of revenue for many clubs from smaller leagues in Europe. High inflation in the European football transfer market in the last decade works in favor of these clubs as the majority of them are able to stay financially stable with the income generated from transfers. In addition to its financial contribution, domestic and national teams benefit from talent export in terms of player and coach development. In this context, the success of transfers comes out as a key issue. When the size of the European football transfer market and the importance of transfers are taken into account, it is surprising that there have been no previous attempts to identify their determinants. This study is the first study which attempts to identify the factors that influence the probability of a player's success after their transfer.

The results of this study may or may not apply to other leagues but it is believed that it could be a good starting point for future studies. An important limitation of this study regards the data set. In addition to not being able to reach a desired number of observations, certain variables such as career appearances at the time of the transfer, goals and assists at the time of transfer could not be included in the model due to the difficulty of collecting such data.

This study shows the perspective of smaller leagues and investigates the determinants of a successful transfer from the Croatian league, however, the case of the Big 5 would be a whole different story. The teams of Big 5 leagues are constantly in a battle with each other about discovering and accumulating talent. Huge amounts of transfer fees are paid every year by the teams of the Big 5 leagues with the hope of improving their playing talent. An alternative way to conduct a similar study would be to investigate the determinants of success for imported talent from other leagues of Europe. What is more, the comparison of several leagues might yield different and interesting results as well as increase the number of total observations.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Determinants of Transfer Success in European Football: Insights from Croatia*.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *Determinants of Transfer Success in European Football: Insights from Croatia*.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conceptualization; Methodology; Software; Validation; Formal analysis; Investigation; Resources; Data Curation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing; Visualization; Supervision; Project administration; Funding acquisition.

References

- Aguado-Méndez, R., González-Jurado, J.A., C.-J.J., & Otero-Saborido, F.M. (2021). Analysis of the goal-scoring opportunities conceded in football: A study case in the Spanish La Liga. *Quality & Quantity*, 55(4), 1477–1496. <https://doi.org/10.1007/s11135-020-01066-7>.
- Aguiar-Noury, A., & Garcia-del-Barrio, P. (2022). Performance and revenues in European football: Clubs' media visibility and brand value. *International Journal of the Economics of Business*, 29(3), 241–269. <https://doi.org/10.1080/13571516.2022.2095889>.
- Alajbeg, D., Bubas, Z., & Milovanovic, B. (2022). Financial health and self-sustainability of a small European football league: The realities of top-flight Croatian football. *Sustainability*, 14(21), Article 142130. <https://doi.org/10.3390/su142416599>.
- Brentin, D. (2016). Ready for the homeland? Ritual, remembrance, and political extremism in Croatian football. *Nationalities Papers*, 44(6), 860–876. <https://doi.org/10.1080/00905992.2015.1136996>.
- Dantas, F., Borges, A., & Silva, R. (2020). Impact of UEFA Champions League and UEFA Europa League on financial sustainability: Case study of two small football Portuguese teams. *Sustainability*, 12(21), Article 9034. <https://doi.org/10.3390/su12219213>.
- Darby, P. (2012). Gains versus drains: Football academies and the export of highly skilled football labor. *The Brown Journal of World Affairs*, 18(2), 265–277. <http://www.jstor.org/stable/24590876>.

- Deloitte. (2011, June). *Annual review of football finance 2011*. Deloitte Sport Business Group. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/uk-sbg-arff11-highlights.pdf>.
- Deloitte. (2020, June). *Annual review of football finance 2020*. Deloitte Sport Business Group. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-annual-review-of-football-finance-2020.pdf>.
- Dobson, S., & Gerrard, B. (1999). The determination of player transfer fees in English professional soccer. *Journal of Sport Management*, 13(4), 259–279. <https://doi.org/10.1123/jsm.13.4.259>.
- Dobson, S., Gerrard, B., & Howe, S. (2000). The determination of transfer fees in English nonleague football. *Applied Economics*, 32(9), 1145–1152. <https://doi.org/10.1080/000368400404281>.
- FIFA. (2022, December). *FIFA World Ranking*. FIFA. <https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/cro>.
- Forker, J. (2005). Discussion of accounting, valuation and duration of football player contracts. *Journal of Business Finance & Accounting*, 32(3–4), 587–598. <https://doi.org/10.1111/j.0306-686X.2005.00605.x>.
- Franceschi, M., Brocard, J.-F., Follert, F., & Gouguet, J.-J. (2023). Determinants of football players' valuation: A systematic review. *Journal of Economic Surveys*. <https://doi.org/10.1111/joes.12552>.
- Garcia-del-Barrio, P., & Pujol, F. (2020). Recruiting talent in a global sports market: Appraisals of soccer players' transfer fees. *Managerial Finance*, 47(6), 789–811. <https://doi.org/10.1108/MF-04-2020-0213>.
- HNS. (2023). *Welcome to the homepage of the World Cup bronze medalists*. HNS – Croatian Football Federation. <https://hns-cff.hr/en/hns/about-us/history/>
- Hrstić, I., Perasović, B., & Mustapić, M. (2020). The Yugoslav secret service and Croatian football supporter groups. *The International Journal of the History of Sport*, 37(15), 1588–1607. <https://doi.org/10.1080/09523367.2020.1782890>.
- Howarth, E., & Hoffman, M. (1984). A multidimensional approach to the relationship between mood and weather. *British Journal of Psychology*, 75(1), 15–23. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1984.tb02785.x>.
- Kirschstein, T., & Liebscher, S. (2018). Assessing the market values of soccer players: A robust analysis of data from German 1. and 2. Bundesliga. *Journal of Applied Statistics*, 46(7), 1336–1349. <https://doi.org/10.1080/02664763.2018.1540689>.
- KPMG. (2021, September 9). *The final balance of Juventus' investment in Ronaldo*. Football Benchmark. https://www.footballbenchmark.com/library/the_final_balance_of_juventus_investment_in_ronaldo.

- Leach, S., & Szymanski, S. (2015). Making money out of football. *Scottish Journal of Political Economy*, 62(1), 25–50. <https://doi.org/10.1111/sjpe.12065>.
- Maclean, F., Cordina, R., & Gannon, M. (2022). Caught in a trap? Financial Fair Play regulations and the case of Scottish football. *Qualitative Research in Financial Markets*, 14(4), 584–601. <https://doi.org/10.1108/QRFM-10-2021-0031>.
- Maguire, J., & Pearton, R. (2000). The impact of elite labour migration on the identification, selection and development of European soccer players. *Journal of Sports Sciences*, 18(9), 759–769. <https://doi.org/10.1080/02640410050120131>.
- Neri, L., Russo, A., Domizio, M., & Rossi, G. (2021). Football players and asset manipulation: The management of football transfers in Italian Serie A. *European Sport Management Quarterly*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/16184742.2021.1939397>.
- Nevill, A., Balmer, N., & Williams, M. (2002). The influence of crowd noise and experience upon refereeing decisions in football. *Psychology of Sport and Exercise*, 3(4), 261–272. [https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(01\)00033-4](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(01)00033-4).
- Obućina, V. (2019, June 20). Croatian risky football economy. *Obserwator Finansowy*. <https://www.obserwatorfinansowy.pl/in-english/croatian-risky-football-economy/>.
- Omondi-Ochieng, P. (2015). Gross national income, football workers and national football team performances: A logistic regression analysis. *Team Performance Management*, 21(7/8), 405–420. <https://doi.org/10.1108/TPM-04-2015-0018>.
- Peng, C.-Y.J., Lee, K.L., & Ingersoll, G. (2002). An introduction to logistic regression analysis and reporting. *The Journal of Educational Research*, 96(1), 3–14. <https://doi.org/10.1080/00220670209598786>.
- Perasović, B., & Mustapić, M. (2013). Football supporters in the context of Croatian sociology: Research perspectives 20 years after. *Kinesiology*, 45(2), 262–275.
- Perechuda, I. (2019). Salaries to revenue ratio efficiency in football clubs in Europe. In *Proceedings of the 22nd Eurasia Business and Economics Society Conference* (pp. 301–313). Eurasia Business and Economics Society.
- Poli, R., Ravenel, L., & Besson, R. (2019, September). *Financial analysis of the transfer market in the big-5 European leagues (2010–2019)*. CIES Football Observatory. <https://www.football-observatory.com/IMG/pdf/mr47en.pdf>.
- Ruijig, J., & van Ophem, H. (2015). Determinants of football transfers. *Applied Economics Letters*, 22(1), 12–19. <https://doi.org/10.1080/13504851.2014.892192>.

- Solberg, A., & Turner, P. (2010). Exporting sports rights to overseas markets: The case of European football. *Sport in Society*, 13(2), 354–366. <https://doi.org/10.1080/17430430903522949>.
- Solberg, H.A., & Haugen, K. (2010). European club football: Why enormous revenues are not enough? *Sport in Society*, 13(2), 329–343. <https://doi.org/10.1080/17430430903523119>.
- Transfermarkt. (2020, June). *Transfer balance (income and expenditure)*. Transfermarkt.com. <https://www.transfermarkt.com/statistik/transfersalden>.
- Transfermarkt. (2023). *Current and former staff Croatia*. Transfermarkt.com. <https://www.transfermarkt.com/kroatien/mitarbeiterhistorie/verein/3556>.
- Tregoures, L. (2017). Beyond the pattern: Corruption, hooligans, and football governance in Croatia. In B. García & J. Zheng (eds.), *Football and supporter activism in Europe: Football research in an enlarged Europe* (pp. 165–186). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-48734-2_9.
- UEFA. (2023). *Club financial control body*. UEFA. <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-financial-controlling-body/cases/>.
- Wallace, E., Torres, P., Augusto, M., & Stefuryn, M. (2022). Do brand relationships on social media motivate young consumers' value co-creation and willingness to pay? The role of brand love. *Journal of Product & Brand Management*, 31(2), 189–205. <https://doi.org/10.1108/JPBM-06-2020-2937>.

CZĘŚĆ III

**UWARUNKOWANIA ZDROWIA,
POSTAWY PROZDROWOTNE, JAKOŚĆ ŻYCIA**

Received: 16.09.2024

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.03.09>

Accepted: 22.02.2025

Miftah Fariz Prima PUTRA^a, Kurniati RAHAYUNI^b, Tery WANENA^c,
Ermelinda Yersin Putri LARUNG^d, Evi SINAGA^e, Agus ZAINURI^f, Gerdha Kristina
Ivony NUMBERI^g, Rodhi Rusdianto HIDAYAT^h, Yos WANDIKⁱ, Arius TOGODLY^j

ADAPTATION AND PSYCHOMETRIC VALIDATION OF THE INDONESIAN VERSION OF THE ATHLETE PSYCHOLOGICAL STRAIN QUESTIONNAIRE

How to cite [jak cytować]: Putra, M.F.P., Rahayuni, K., Wanena, T., Larung, E.Y.P., Sinaga, E., Zainuri, A., Numberi, G.K.I., Hidayat, R.R., Wandik, Y., Togodly, A. (2025). Adaptation and Psychometric Validation of the Indonesian Version of the Athlete Psychological Strain Questionnaire. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 8(3), 157–176.

Adaptacja i walidacja psychometryczna indonezyjskiej wersji Kwestionariusza Obciążeń Psychiczych Sportowców

Streszczenie

Problemy zdrowia psychicznego (MHS) są istotnym zagrożeniem w sporcie wyczynowym, gdyż sportowcy, będąc stale narażeni na wysoki poziom stresu, wykazują zwiększoną podatność na występowanie zaburzeń psychicznych. Kwestionariusz Obciążeń Psychiczych Sportowców (APSQ) jest jednym z rekomendowanych narzędzi do wczesnego wykrywania objawów MHS. Jednakże wcześniejsze analizy psychometryczne APSQ dały niespójne wyniki dotyczące jego struktury czynnikowej, wskazując na możliwość zastosowania trzech różnych modeli: jednoczynnikowego, trójczynnikowego oraz hierarchicznego (drugiego rzędu). Celem niniejszego badania była ocena wła-

^a <https://orcid.org/0000-0002-0484-5460>; Department of Sport Sciences, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia; e-mail: mifpputra@gmail.com (corresponding author)

^b <https://orcid.org/0000-0003-0413-2046>; Department of Sports Coaching Education, Universitas Negeri Malang, Malang, Indonesia

^c <https://orcid.org/0009-0002-5266-6691>; Department of Sport Sciences, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

^d <https://orcid.org/0009-0002-4592-6790>; Department of Sport Sciences, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

^e <https://orcid.org/0009-0004-5275-9948>; Department of Sport Sciences, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

^f <https://orcid.org/0009-0009-9763-9946>; Department of Public Health, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

^g <https://orcid.org/0009-0008-0846-9782>; Department of Anthropology, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

^h <https://orcid.org/0009-0009-9999-903X>; Department of Sports Coaching Education, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

ⁱ <https://orcid.org/0009-0007-9648-7157>; Department of Sport Sciences, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

^j <https://orcid.org/0009-0000-4610-740X>; Department of Public Health, Universitas Cenderawasih, Jayapura, Indonesia

ściwości psychometrycznych indonezyjskiej adaptacji APSQ (APSQid) poprzez porównanie powyższych trzech modeli. W badaniu uczestniczyło 375 sportowców z Indonezji (241 mężczyzn oraz 134 kobiety; średni wiek = 19,22 ± 5,13 lat). Przeprowadzona analiza czynnikowa wykazała, że model hierarchiczny oraz trójczynnikowy (CFI = 0,950; TLI = 0,929; GFI = 0,959; SRMR = 0,044; RMSEA = 0,062) charakteryzowały się lepszym dopasowaniem niż model jednoczynnikowy. Wszystkie pozycje APSQid uzyskały akceptowalne wartości ładunków czynnikowych ($\lambda = 0,53\text{--}0,72$). Wskaźniki zgodności wewnętrznej były satysfakcjonujące dla czynnika samoregulacji ($\omega = 0,729$; $\alpha = 0,728$) oraz czynnika osiągnięć sportowych ($\omega = 0,713$; $\alpha = 0,713$), natomiast niższe dla czynnika zewnętrznego radzenia sobie ($\omega = 0,531$; $\alpha = 0,559$). Ogólna rzetelność APSQid była bardzo dobra ($\omega = 0,819$; $\alpha = 0,822$). Uzyskane wyniki wskazują, że APSQid jest narzędziem trafnym oraz rzetelnym, odpowiednim do diagnozowania objawów związanych ze zdrowiem psychicznym u indonezyjskich sportowców.

Słowa kluczowe: APSQ; zdrowie psychiczne; adaptacja; walidacja; indonezyjski sportowiec.

Abstract

Mental health symptoms (MHS) are a significant concern in competitive sports, as athletes frequently experience high levels of stress, making them susceptible to mental health disorders. The Athlete Psychological Strain Questionnaire (APSQ) is among the recommended tools for early detection of MHS; however, previous psychometric analyses have yielded inconsistent structural models, including a unidimensional model, a three-factor model, and a second-order model. This study aimed to evaluate the psychometric properties of the Indonesian adaptation of the APSQ (APSQid) by comparing these three models. A sample of 375 Indonesian athletes (241 males, 134 females; mean age = 19.22 ± 5.13 years) participated in the study. Confirmatory factor analysis indicated that the second-order and three-factor models (CFI = 0.950, TLI = 0.929, GFI = 0.959, SRMR = 0.044, RMSEA = 0.062) provided better fit indices compared to the unidimensional model. All the APSQid items exhibited acceptable factor loadings ($\lambda = 0.53\text{--}0.72$). Internal consistency reliability was satisfactory for the self-regulation factor ($\omega = 0.729$, $\alpha = 0.728$) and performance factor ($\omega = 0.713$, $\alpha = 0.713$), but lower for the external coping factor ($\omega = 0.531$, $\alpha = 0.559$). Overall reliability of the APSQid was excellent ($\omega = 0.819$; $\alpha = 0.822$). The findings indicate that the APSQid is a valid and reliable instrument for detecting mental health symptoms among Indonesian athletes.

Keywords: APSQ; mental health; adaptation; validation; Indonesian athlete.

Introduction

Mountjoy et al. (2023) and Reardon et al. (2019) define mental health symptoms (MHS) as adverse thoughts, feelings, behaviors, and/or psychosomatic symptoms that are likely to cause subjective distress or functional impairment in daily life, work, and/or sports contexts. In the context of sports, this has become a serious issue and received much attention in the last decade. Elite athletes in the IOC International Athletes' Forum associate the term mental health symptom with "depression" (55%), "stress" (33%), and "anxiety" or "pressure" (20%) (Gouttebarga et al., 2021). The meta-analysis study also found the same thing in athletes who were still active, mental health disorders occurred in 19% related to alcohol, 34% anxiety or depression, whereas in former athletes, psychological disorders are related to distress (16%) and anxiety or depression (26%) (Gouttebarga et al., 2019). This indi-

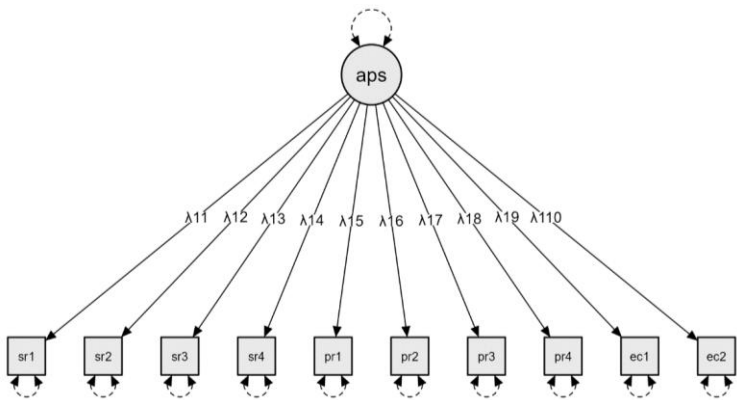
cates that issues related to mental health are very serious in the world of sports because the sports environment has high pressure making it prone to mental health disorders (Reardon et al., 2019; Schinke et al., 2018).

In initiating the consensus statement on athletes' mental health, the International Olympic Committee (IOC) stated at least eleven specific mental health disorders found in athletes based on research evidence, namely, sleep disorders, depression, suicidal tendencies, anxiety, trauma, eating disorders, hyperactivity, bipolar and psychotic disorders, concussions, drug abuse and addiction, gambling, and other behavioral addictions (Reardon et al., 2019). In the world of sports, this indicates that issues related to mental health are very serious. The seriousness of this issue requires evaluation, prevention and appropriate treatment in handling it, especially in developing instruments that can detect mental health disorders in the athlete population (Chang et al., 2020).

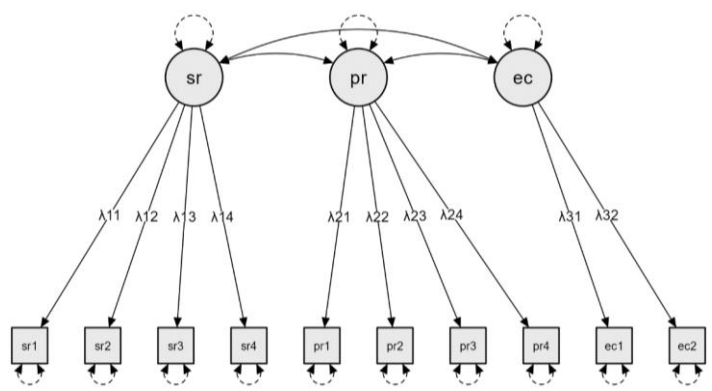
Several instruments that measure MHS have been developed by experts. For example, Kessler et al., (2002) created an instrument to measure psychological distress (K10, K6), and Kroenke, Spitzer, & Williams (2001) created an instrument to measure depression (PHQ-9). However, these two measuring tools are general in nature and were not tested in a sports context. That is why Rice and colleagues (2019) are trying to develop and validate an instrument related to psychological strain and specific to the sports context, namely the Athlete Psychological Strain Questionnaire (APSQ). By the International Olympic Committee (IOC), the APSQ is recommended as an instrument that can be used to detect early mental health problems in athletes (Gouttebarga et al., 2021).

Even though the APSQ is recommended by the IOC as an instrument for early detection of MHS, the use of the APSQ in different cultural and linguistic contexts must be free from cultural bias and adapt to the conditions of the culture in which the athlete lives. This is because the culture in which athletes live affects how important the meaning of involvement in sports is, so evaluation, management, and intervention for MHS must also adapt to the culture from which athletes identify themselves (Rahayuni, 2018; Schinke et al., 2018). One of the implications of this is the use of systematic psychometric procedural rules in measuring instruments translated from other cultures (Schinke et al., 2018). Thus, measuring tools such as the APSQ must be adapted and tested psychometrically before being used in a different language and cultural setting.

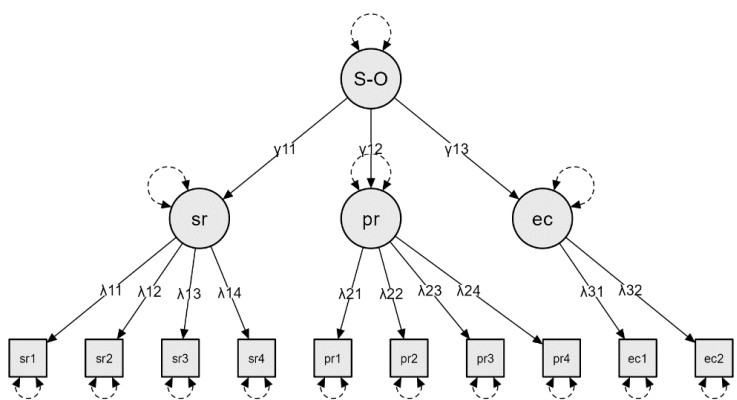
With the above understanding, it is not surprising that the APSQ has been widely adapted and tested in various languages, for example, Arabic (Musa et al., 2023), Japanese (Ojio et al., 2021), Turkish (Lima et al., 2022), Chinese (Tan et al., 2021), and Persian (Azadi et al., 2024). In general, there are three models (Figure 1) that have been scientifically proven regarding APSQ psychometric testing, namely the unidimensional model (Ojio et al., 2021), the first-order three-factor model (Lima et al., 2022; Tan et al., 2021), and second-order models (Rice et al., 2019; Azadi et al., 2024).

a) Unidimensional model

b) Three-factor model

c) Second-order model

Note: aps: athlete psychological strain; sr: self-regulation; pr: performance; ec: external coping.

Figure 1
Three APSQ models

The facts show that the APSQ testing results have not been consistent. Additionally, to the best of our knowledge, no one has attempted to adapt and test the APSQ in the Indonesian context. That is why, this research was carried out with the aim of adapting and testing the APSQ in the Indonesian context based on three models, namely unidimensional, three-factor model, and second-order model.

Material and methods

Participants

This research involved 418 athletes, but after data screening, 43 data units had to be excluded because several items were not responded to and the answer pattern was uniform from items 1 to 10. Thus, this study analyzed 375 respondents' data in further analysis. There were 241 (64.27%) male athletes and 134 (35.73%) female athletes with an average age of 19.22 years with a standard deviation of 5.13. There were 233 (62.13%) athletes involved in individual sports and 142 (37.87%) athletes involved in team sports. In this study, athletes are defined as people who train regularly to improve physical, mental, and technical capacity in individual or team sports and are actively involved in sports competition events for achievement purposes.

Instruments

The instrument adapted and validated was the Athlete Psychological Strain Questionnaire (APSQ) developed by Rice et al. (2019). The APSQ has three subscales, namely self-regulation difficulties (e.g., I was irritable, angry, or aggressive), performance concerns (e.g., I worried about life after sport), and externalized coping (e.g., I needed alcohol or other substances to relax). The three subscales are translated into 10 statements with alternative answers in the form of a Likert scale ranging from *none of the time* to *all of the time* (1 to 5). The confirmatory factor analysis (CFA) test results show that the model fits, namely the values obtained are CFI = 0.976, TLI = 0.966, RMSEA = 0.055, and SRMR = 0.032 (Rice et al., 2019). The original APSQ has a very good factor loading ($\lambda = 0.57 - 0.80$) and convergent validity shows a positive efficiency value with K10 ($p < .001$), while divergent validity with Warwick Edinburgh Mental Well-Being Scale (WEMWBS) shows a significant negative correlation coefficient ($p < 0.001$) (Rice et al., 2019). According to Rice et al. (2020), the total APSQ score ranges from 10 to 50 and is divided into three categories, namely moderate (15-16), high (17-19), and very high (20+).

Apart from the APSQ, we also use the mental toughness index (MTI) to test convergent validity. In contrast to the APSQ, where the statements in each item

use negative diction, all items in the MTI use positive diction or sentences. Gucciardi et al., (2014) developed the MTI to measure athletes' mental toughness and it was adapted and tested in the Indonesian context by Putra et al., (2024). It has seven dimensions, including self-belief (*I believe in my ability to achieve my goals*), attention regulation (*I can regulate my focus when performing tasks*), emotion regulation (*I can use my emotions to perform the way I want to*), success mindset (*I strive for continued success*), context knowledge (*I execute my knowledge of what is required to achieve my goals*), buoyancy (*I consistently overcome adversity*), and optimism (*I can find a positive in most situations*). The seven dimensions in the original version were translated into Indonesian, resulting in an MTIid which consists of eight statements with seven-point scale alternatives ranging from 1 (False, 100% of the time) to 7 (True, 100% of the time). The MTIid has a very good loading factor value ($\lambda = .563$ to 0.759). Meanwhile, the internal consistency reliability of MTIid is excellent ($CR = 0.864$; $\alpha = 0.862$) (Putra et al., 2024).

Procedure

The procedure of this research has been approved by the Health Research Ethics Committee of the researchers' institution, Cenderawasih University (Indonesia), with number 065/KEPK-FKM UC. All respondents were asked to provide informed consent before participating in this study. Thus, the data collected and analyzed are those that have been approved by the respondents. This research began with the application for permission from the developer of the APSQ instrument. Upon receiving permission to carry out language adaptation and testing in the Indonesian context, the researchers submitted the original APSQ to two English language experts to translate it into Indonesian. The results of this synthesis stage were then submitted to three sports psychology experts, all of whom were doctoral degree holders. They were asked to assess the suitability of each item of the MTIid of the APSQ with the original version. The assessment results from the three experts were then synthesized and submitted to an Indonesian language expert who checked the readability level of the Indonesian version of the APSQ. After that, the MTIid was tried out for its readability level on three athletes at the junior high school level, three athletes at the high school level, and three sports students. The final result of the Indonesian version of the APSQ instrument (APSQid) was submitted to different English language experts from the initial stage to be translated back into the original language. After the APSQid and APSQ back translations were received, they were sent to the APSQ developer to be validated and get input regarding the results of the language adaptation that had been done. Upon receiving input and after the APSQid was declared "OK" by the original developer, the researchers collected data on ath-

letes in Indonesia. The Indonesian version of the APSQ instrument or the APSQid is presented in the *Appendix*.

Statistical analysis

The initial analysis was conducted to check data, including missing data, and normality, whose test refers to the Skewness and Kurtosis values. Furthermore, using the Maximum Likelihood Estimation (MLE) estimator, confirmatory factor analysis (CFA) was calculated. Parameters such as chi-square (χ^2), the comparative fit index (CFI), the Tucker-Lewis index (TLI), goodness fit index (GFI), standardized root mean square residual (SRMR), and root mean squared error of approximation (RMSEA) were used to assess the accuracy of the model tested (APSQid). The cut-off values used to assess model fit include CFI and TLI scores > 0.90 , GFI scores ≥ 0.93 , SRMR scores ≤ 0.07 , and RMSEA scores ≤ 0.08 (Cho et al., 2020; Browne & Cudeck, 1992). The analysis continued to see the factor loadings of each item in the APSQid after the model was fit. The researchers applied the factor-loading criteria recommended by Comrey & Lee (1992) (i.e., > 0.71 = excellent; > 0.63 = very good; > 0.55 = good; > 0.45 = fair; < 0.32 = poor). Furthermore, to assess the internal consistency of the APSQid, the researchers conducted a reliability analysis for which we used McDonald's omega (ω) as well as Cronbach Alpha (α). The accepted reliability value is > 0.70 . To test the convergent validity of APSQid with other instruments that measure mental constructs, the Pearson correlation was used. The analysis in this research was carried out with the help of the JASP Program, Version 0.18.1.0.

Results

Preliminary analyses

Initial analysis was carried out for data screening purposes, such as careless responding and data normality. We conducted data checks to ensure that the data analyzed are data that the respondent provided seriously so that the data truly reflect the respondent's condition. The screening results found that two respondents did not answer all the items in the APSQ. In addition, 41 respondents answered items 1 to 10 with the same pattern, for example, all of them answered "often." The forty-three respondents' data were excluded in subsequent analysis. The results of the data normality analysis showed that a multivariate kurtosis value was 31.60 with a critical ratio (CR) of 19.75. This result indicates that the data are not normally distributed. Consequently, CFA analysis was carried out using bootstrapping (resampled 1000 times) and a confidence interval at the 90% level.

Descriptive statistics

The results of descriptive statistics are presented in Table 1. The respondents in this study consisted of athletes who participated in individual sports (62.13%) and team sports (37.87%). The educational level of the respondents was quite varied, including junior high school (9.07%), high school (22.40%), bachelor's degree (55.20%), master's (1.87%), doctoral (0.53%), while 10.93% did not answer (Table 1).

Table 1
Participant characteristics (n = 375)

	Total	Percentage
Gender		
Man	241	64.27%
Woman	134	35.73%
Sport type		
Individual	233	62.13%
Team	142	37.87%
Education		
Junior High School	34	9.07%
Senior High School	84	22.40%
Bachelor	207	55.20%
Masters	7	1.87%
Doctor	2	0.53%
No answer	41	10.93%

Table 2
Descriptive results and participant demographics (n = 375)

Indicator	Min	Max	Mean	SD	Skewness	Kurtosis
SR1	1	5	2.08	1.150	0.958	0.106
SR2	1	5	2.44	0.982	0.406	-0.228
SR3	1	5	2.28	1.099	0.5	-0.544
SR4	1	5	2.29	1.060	0.517	-0.446
PM1	1	5	2.74	1.130	0.186	-0.706
PM2	1	5	1.64	0.876	1.372	1.554
PM3	1	5	2.30	1.076	0.411	-0.605
PM4	1	5	2.45	1.269	0.402	-0.932
EC1	1	5	1.26	0.728	25.08	10.134
EC2	1	5	1.81	1.061	8.966	0.406

Note: Min: minimum; Max: maximum; SD: standard deviation; SR: self-regulation; PM: performance; EC: external coping.

Apart from that, this study also found an average score for the dimensions of self-regulation (SR) = 9.09, performance (PM) = 9.13, external coping (EC) = 3.07, and the overall average APSQid score was 21.28 (Table 2). With these results, it appears that the average APSQid score tends to be very high, or, in other words, the research subjects experience very high psychological distress or mental health symptoms.

Confirmatory Factor Analysis

In terms of model suitability (goodness-of-fit) of the APSQid instrument, the analysis result showed that the second-order model and three-factor model are better than the unidimensional model (Table 3). The other parameters show that the model fits the data despite the p-value of < 0.05 . In other words, no difference is found between the covariance matrix of the sample data and that of the estimated population. This confirmed the suitability of the model being tested. These results show that the second-order model and three-factor model (CFI = 0.950, TLI = 0.929, GFI = 0.959, SRMR = 0.044, RMSEA = 0.062) are better models than the unidimensional model, so further analysis was carried out on these two models (second-order model and three-factor model).

Table 3
Model fit of three CFA models for the Indonesian-version of the APSQ (n = 375)

Model	χ^2	df	p	CFI	TLI	GFI	SRMR	RMSEA [90% CI]
One-factor model	142.928	35	0.000	0.882	0.848	0.924	0.059	0.091 [0.076, 0.107]
Three-factor model	78.005	32	0.000	0.950	0.929	0.959	0.044	0.062 [0.045, 0.080]
Second-order model	78.005	32	0.000	0.950	0.929	0.959	0.044	0.062 [0.045, 0.080]

Note: χ^2 : chi-square; df: degree of freedom; CFI: comparative fit index; TLI: Tucker-Lewis index; GFI: goodness fit index; SRMR: standardized root mean square residual; RMSEA: root mean squared error of approximation; CI: confidence interval.

Validity and reliability of the APSQid

Ten items in the APSQid have loading factors above 0.50 ($\lambda \geq 0.50$) and are statistically significant ($p < 0.001$) (Table 4). Slightly different from the results in the second-order model, in the three-factor model, four items are not significant at $p < 0.001$, namely the performance factor. However, these four items are significant at the $p < 0.01$ level. With these results, it can be stated that the 10 items in the APSQid have factor loadings as required, namely ≥ 0.50 . Apart from that, a close look shows that the SR2, PM2, and PM3 indicators or items are in the excellent category. Items SR1, SR3, and EC2 are in the very good category. Item EC1 is in the good category, and items SR4, PM4, and PM1 are in the fair category. All items in the APSQid have a loading factor value ≥ 0.50 , so this indi-

cates that the 10 items in the APSQid are valid indicators for measuring the latent construct of psychological strain in athletes, which consists of the factors of self-regulation, performance, and external coping.

Table 4
Loading factor value for the APSQid

Factor	Indicator	Estimate	Std. Error	z-value	p	95% CI		Std. Est (all)
						Lower	Upper	
Three-factor model								
SR	SR1	0.736	0.060	12.310	< 0.001	0.619	0.853	0.641
	SR2	0.705	0.050	14.155	< 0.001	0.608	0.803	0.720
	SR3	0.706	0.057	12.364	< 0.001	0.594	0.818	0.643
	SR4	0.573	0.057	10.066	< 0.001	0.461	0.684	0.541
PR	PR1	0.593	0.061	9.787	< 0.001	0.474	0.711	0.525
	PR2	0.624	0.044	14.121	< 0.001	0.537	0.710	0.713
	PR3	0.770	0.054	14.190	< 0.001	0.663	0.876	0.716
	PR4	0.683	0.068	10.089	< 0.001	0.551	0.816	0.539
EC	EC1	0.442	0.045	9.911	< 0.001	0.355	0.530	0.608
	EC2	0.676	0.066	10.246	< 0.001	0.546	0.805	0.638
Second-order model								
SR	SR1	0.426	0.060	7.129	< 0.001	0.309	0.543	0.641
	SR2	0.408	0.055	7.366	< 0.001	0.300	0.517	0.720
	SR3	0.409	0.057	7.139	< 0.001	0.297	0.521	0.643
	SR4	0.332	0.050	6.624	< 0.001	0.233	0.430	0.541
PR	PR1	0.211	0.080	2.627	0.009	0.054	0.369	0.525
	PR2	0.222	0.083	2.663	0.008	0.059	0.386	0.713
	PR3	0.274	0.103	2.663	0.008	0.072	0.476	0.716
	PR4	0.244	0.093	2.632	0.008	0.062	0.425	0.539
EC	EC1	0.280	0.046	6.089	< 0.001	0.190	0.370	0.608
	EC2	0.427	0.071	6.024	< 0.001	0.288	0.566	0.638

Note: SR: self-regulation; PR: performance; EC: external coping; CI: confidence interval.

Apart from that, convergent validity testing found that all dimensions in the APSQid were significantly negatively correlated with MTI ($p \leq 0.01$), that is, they had a range of correlation coefficient values from -0.229 to -0.357 (Table 5). The correlation coefficient between dimensions in the APSQid shows a large correlation coefficient value, namely the r-value ranging from 0.653 to 0.866. All correlation coefficient values are positive and statistically significant ($p \leq 0.01$). These results indicate that the APSQid is reliable in measuring aspects of psychological strain in athletes.

Table 5
Convergent validity and inter-factor correlation of the Indonesian-version of the APSQ

Factor	Factor APSQ			APSQid	MTIid
	SR	PM	EC		
SR	-				
PM	0.544**	-			
EC	0.401**	0.453**	-		
APSQid	0.854**	0.866**	0.653**	-	
MTIid	-0.370**	-0.229**	-0.264**	-0.357**	-

Note: SR: Self-regulation; PM: Performance; EC: External coping; APSQid: Indonesian version of the APSQ; MTIid: Indonesian-version of the MTI; ** $p \leq 0.01$.

After testing the model, factor loading analysis, and convergent validity, the researchers conducted a reliability test. In general, reliability can be expressed as the internal consistency of an instrument which can be measured based on the level of item homogeneity. The overall results of reliability testing using the internal consistency method as measured by two parameters, namely McDonald's omega (ω) and Cronbach's alpha (α) are presented in Table 6. For the self-regulation factor, the values obtained are $\omega = 0.73$, and $\alpha = 0.73$. For the performance factor, the values obtained are $\omega = 0.72$, and $\alpha = 0.70$. For external coping factors, $\omega = 0.72$ and $\alpha = 0.53$ were obtained. Overall, the APSQid reliability value was $\omega = 0.84$ and $\alpha = 0.82$ (Table 6). With these results, it can be stated that the reliability of the APSQid is excellent.

Table 6
Result of reliability test of the Indonesian-version of the APSQ

Indicator	λ	λ^2	δ	ω	α
SR1	0.641	0.411	0.589	0.729	0.728
SR2	0.72	0.518	0.482		
SR3	0.643	0.413	0.587		
SR4	0.541	0.293	0.707		
Total	2.545	1.635	2.365		
PR1	0.525	0.276	0.724	0.713	0.713
PR2	0.713	0.508	0.492		
PR3	0.716	0.513	0.487		
PR4	0.539	0.291	0.709		
Total	2.493	1.587	2.413		
EC1	0.608	0.370	0.630	0.531	0.559
EC2	0.638	0.407	0.593		
Total	1.246	0.777	1.223		
APSQ total				0.819	0.822

Note: λ : loading factor; δ : error; ω : McDonald's omega; α : Cronbach's alpha; SR: self-regulation; PR: performance; EC: external coping.

Discussion

This research aims to test the APSQ in the Indonesian context. The study results show that the second-order model and the three-factor model appear better than the unidimensional model. All items in the APSQid have a loading factor value ≥ 0.50 so it can be stated that the ten items in the APSQid are valid indicators for measuring the latent construct of psychological strain in athletes in Indonesia. These results are in line with previous research which found that the ten items in the APSQ were valid in measuring latent psychological strain in athletes with different cultural contexts (see, for example, Tan et al. (2021); Azadi, Meshkati, & Rice (2024)). Apart from confirming previous research, this study found that the unidimensional model had a low fit value compared to the other two models tested so that these results were different from the result of the research conducted by Ojio et al., (2021) which found that the APSQ-J was unidimensional. The Indonesian-version of the APSQ (APSQid) is more suitable as the second-order model and the three-factor model and this is in line with the research conducted by Lima et al., (2022) and Rice et al. (2019).

The results of the convergent validity test show that the APSQid is significantly correlated with the MTIid ($r = -0.357$; $p \leq 0.01$). Obtaining a negative correlation coefficient value indicates that there are differences in the statements in the two instruments. Each statement in the APSQ is negative because it is used to measure psychological strain (Rice et al., 2019; Rice et al., 2020), while the statements in the MTI are positive and measure mental toughness (Gucciardi et al., 2014). The MTI in the Indonesian version (MTIid) has been used to test the convergent validity of other mental toughness instruments, such as the PPI-A (Putra et al., 2024), and for research examining the mental dimension (Wandik et al., 2024). This means that the comparison instrument used in this study is reliable in the Indonesian context. With the results obtained, it can be stated that the APSQid is a valid and reliable set of instruments for revealing the mental dimensions of athletes, especially in the context of psychological strain.

The results of the APSQid reliability testing using the internal consistency method show that the self-regulation factor had a value of $\omega = 0.729$, and $\alpha = 0.728$. For the performance factor, the values obtained were $\omega = 0.713$, and $\alpha = 0.713$. For the external coping factor, the values obtained were $\omega = 0.531$, and $\alpha = 0.559$. Overall, McDonald's value was $\omega = 0.819$ while Cronbach's value was $\alpha = 0.822$. The Cronbach's alpha reliability value is greater than the test in Arabic ($\alpha = 0.76$) (Musa et al., 2023), Chinese ($\alpha = 0.81$) (Tan et al., 2021), and Persian ($\alpha = 0.79$) (Azadi et al., 2024). However, compared to testing in the Turkish language version ($\alpha = 0.83$) (Lima et al., 2022), and Japanese ($\alpha = 0.84$) (Ojio et al., 2021), the results of our research appear to have slightly lower Cronbach alpha values. However, the reliability of the APSQid is included in excellent internal consistency.

This research fills the gap in the need for MHS assessment of Indonesian athletes as an initial evaluation for preventive measures and curative psychological treatment. In Indonesia, the process of preparing athletes has involved sports psychologists, but the holistic implementation (e.g., education, evaluation, and mental intervention) has not been optimal (Rahayuni, 2018). For this reason, research related to mental health, especially the development of mental training programs, is currently carried out (Sutoro et al., 2023). In other words, research related to mental health will contribute to increasing awareness about the importance of mental health in athletes so that this dimension is not ignored in the training process.

The APSQ has been used to carry out evaluations and research on mental health conditions in elite athletes (Rice et al., 2020), student-athletes (Taylor et al., 2023), and professional football athletes who have to compete throughout the season (Kilic et al., 2021). The APSQ can be used to detect mental health disorders in athletes early and support the performance of sports psychologists and health professionals who work with athletes, so that they can determine appropriate intervention, rehabilitation, and remediation actions for them (Rice et al., 2020). It is expected that the APSQid can also serve the same function, namely as an instrument for early detection of MHS in Indonesian athletes. In addition, in the subject of Indonesian athletes, this study shows that the average score of the subjects is in the very high category (average APSQ score = 21.28 ± 6.46). This finding is different from the findings of the study conducted by Lima et al. (2022) which showed that the average APSQ score for athletes was 19.01 ± 6.89 or in the high category. Thus, through this study there is new information related to the average APSQ score, especially in the sample of athletes in Indonesia and the difference in average scores from athletes from other countries can be caused by sociocultural differences.

For example, someone takes the APSQid test and if the test results show a high score, it can be stated that the respondent is experiencing a psychological disorder. Generally, psychological disorders in athletes include anxiety, trauma, eating disorders, and even depression which can lead to suicidal thoughts (Reardon et al., 2019). In other words, the APSQid test gives us information about the poor mental health condition of the respondent. This information can be the basis for providing interventions such as counseling, relaxation, mental imagery, and other relevant techniques. Apart from that, other examples of the APSQid test results can also be integrated into mental training programs, such as mental toughness training circles (Sutoro et al., 2023). The existence of information related to athletes' mental health condition can be used as initial information before providing mental training interventions.

In addition, although the APSQid score can be used as an indicator to find out how a variable can be a predictor of MHS, we are of the view that the APSQid

should be used carefully following applicable psychological assessment standards as appropriate. The APSQid should not be used as part of athlete recruitment because it will abuse athletes' basic rights to maximize their potential. However, it would be better if the APSQid was used in the middle of a training season or league where athletes have shown symptoms of burnout. Administration of assessment using the APSQ can also be done individually by involving sports psychologists, doctors, and other health workers; especially if the athlete has just gone through a traumatic event such as an injury, defeat, or a fairly tough match. Interpretation of the APSQid should be carried out by a sports psychologist or other sports professional who is competent in the field of sports psychology.

Even though we have tried to test the APSQ rigorously, there are several limitations in this study. First, this study used only the MTI as a convergent validity test. On the other hand, several other similar instruments reveal psychological disorders in athletes (e.g., CSAI-2R, SAS-2, DASS-21, K-10) which can be used as a comparison. Second, this study did not test the EFA on the APSQ as was done by Ojio et al., (2021) and Chen-hao et al. (2021). We consider it important to carry out the EFA test to further understand the psychometric structure of the APSQ, considering that there are three different models produced in the APSQ test. Third, although the sample size is adequate for the CFA ($n = 375$), the representation of this research sample is dominated by the respondents with a bachelor's degree (55.20%) and there are 10.93% of the respondents who do not report their education level. Fourth, the reliability of the external coping subscale ($\alpha = 0.532$; $\omega = 0.556$) is below the generally accepted threshold of 0.70. This raises concerns about the consistency of this subscale even though the overall reliability of the APSQid is very high ($\alpha = 0.816$; $\omega = 0.842$). Apart from that, multivariate kurtosis also shows a significant value ($CR = 19.75$) which means it is not normal and can affect the results of statistical analysis and reliability estimates.

Due to these limitations, suggestions for future studies are that researchers should add other instruments such as the CSAI-2R or SAS-2 in addition to other instruments related to mental health, both for convergent validity and divergent validity purposes. Apart from that, the analysis carried out should use the EFA first before carrying out the CFA. In the field of research, the APSQid appears promising as a measuring tool for descriptive studies with large samples, or in other correlational or quantitative research. Therefore, it is necessary in the next study to consider linking the dimensions of physical capacity, religiosity, happiness, and other relevant dimensions so that the study results will be more comprehensive.

Conclusions

The Indonesian version of the Athlete Psychological Strain Questionnaire (APSQid) is a set of instruments that are valid and reliable in detecting mental health problems in Indonesian athletes. In other words, the APSQid is a reliable instrument for revealing psychological strain. That is why, the APSQid can be used by practitioners in Indonesia to detect early mental health in athletes, which can then be used as initial information to provide support and improve mental health for athletes.

Acknowledgement

We would like to thank all the participants who helped us and were willing to be involved in this research.

STATEMENT OF ETHICS

This study was conducted in accordance with the World Medical Association Declaration of Helsinki. The study protocol was reviewed and approved by the Health Research Ethics Committee of our institution, Cenderawasih University, Indonesia (No. 065/KEPK-FKM UC; date: August 1, 2023). All participants provided written informed consent to participate in this study. They were thoroughly informed about the purpose, type, and methods of the research and were assured that they could withdraw at any time without providing a reason.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *Adaptation and Psychometric Validation of the Indonesian Version of the Athlete Psychological Strain Questionnaire*.

FUNDING

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *Adaptation and Psychometric Validation of the Indonesian Version of the Athlete Psychological Strain Questionnaire*.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Miftah Fariz Prima Putra: Conceptualization, Methodology, Original Draft.

Kurniati Rahayuni: Methodology, Original Draft, Validation.

Tery Wanena: Data Curation, Investigation, Resources.

Ermelinda Yersin Putri Larung: Conceptualization, Investigation, Resources.

Evi Sinaga: Methodology, Original Draft, Review & Editing.

Agus Zainuri: Formal Analysis, Investigation, Resources.

Gerdha Kristina Ivony Numberi: Conceptualization, Original Draft, Review & Editing.

Rodhi Rusdianto Hidayat: Formal Analysis, Visualization, Project administration.

Yos Wandik: Data Curation, Investigation, Original Draft.

Arius Togodly: Investigation, Visualization, Review & Editing.

References

- Azadi, H., Meshkati, Z., & Rice, S. (2024). The effects of training conditions on athletes' mental health throughout the COVID-19 pandemic: Psychometric validation of the Persian athlete psychological strain questionnaire. *Apunts Sports Medicine*, 59(222), 100437. <https://doi.org/10.1016/j.apunsm.2024.100437>.
- Browne, M.W., & Cudeck, R. (1992). Alternative Ways of Assessing Model Fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 230–258. <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>.
- Chang, C.J., Putukian, M., Aerni, G., Diamond, A.B., Hong, E.S., Ingram, Y.M., Reardon, C.L., & Wolanin, A.T. (2020). American Medical Society for Sports Medicine Position Statement: Mental Health Issues and Psychological Factors in Athletes: Detection, Management, Effect on Performance, and Prevention-Executive Summary. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 30(2), 91–95. <https://doi.org/10.1097/JSM.0000000000000799>.
- Cho, G., Hwang, H., Sarstedt, M., & Ringle, C.M. (2020). Cutoff criteria for overall model fit indexes in generalized structured component analysis. *Journal of Marketing Analytics*, 8(4), 189–202. <https://doi.org/10.1057/s41270-020-00089-1>.
- Comrey, A.L., & Lee, H.B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Gouttebauge, V., Bindra, A., Blauwet, C., Campriani, N., Currie, A., Engebretsen, L., Hainline, B., Kroshus, E., McDuff, D., Mountjoy, M., Purcell, R., Putukian, M., Reardon, C.L., Rice, S.M., & Budgett, R. (2021). International Olympic Committee (IOC) Sport Mental Health Assessment Tool 1 (SMHAT-1) and Sport Mental Health Recognition Tool 1 (SMHRT-1): Towards better support of athletes' mental health. *British Journal of Sports Medicine*, 55(1), 30–37. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2020-102411>.
- Gouttebauge, V., Castaldelli-Maia, J.M., Gorczynski, P., Hainline, B., Hitchcock, M.E., Kerkhoffs, G.M., Rice, S.M., & Reardon, C.L. (2019). Occurrence of mental health symptoms and disorders in current and former elite athletes: A systematic review and meta-analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 53(11), 700–706. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2019-100671>.
- Gucciardi, D.F., Hanton, S., Gordon, S., Mallett, C.J., & Temby, P. (2014). The Concept of Mental Toughness: Tests of Dimensionality, Nomological Net-

- work, and Traitness. *Journal of Personality*, 83(1), 26–44. <https://doi.org/10.1111/jopy.12079>.
- Kessler, R.C., Andrew, G., Colpe, L.J., Hiripi, E., Mroczek, D.K., Normand, S.L.T., Walters, E.E., & Zaslavsky, A.M. (2002). Short screening scales to monitor population prevalences and trends in non-specific psychological distress. *Psychological Medicine*, 32(6), 959–976. <https://doi.org/10.1017/s0033291702006074>.
- Kilic, Ö., Carmody, S., Upmeyer, J., Kerkhoffs, G.M.M.J., Purcell, R., Rice, S., & Gouttebarga, V. (2021). Prevalence of mental health symptoms among male and female Australian professional footballers. *BMJ Open Sport and Exercise Medicine*, 7(3), e001043. <https://doi.org/10.1136/bmjsem-2021-001043>.
- Kroenke, K., Spitzer, R.L., & Williams, J.B.W. (2001). The PHQ-9: Validity of a brief depression severity measure. *Journal of General Internal Medicine*, 16(9), 606–613. <https://doi.org/10.1046/j.1525-1497.2001.016009606.x>.
- Lima, Y., Deniz Öz, N., Denerel, N., Özkaya, Ö., Senişik, S., & Rice, S. (2022). Validity and reliability of the Turkish version of Athlete Psychological Strain Questionnaire (APSQ). *Turkish Journal of Sports Medicine*, 57(3), 147–154. <https://doi.org/10.47447/tjism.0637>.
- Mountjoy, M., Junge, A., Bindra, A., Blauwet, C., Budgett, R., Currie, A., Engebretsen, L., Hainline, B., McDuff, D., Purcell, R., Putukian, M., Reardon, C. L., Soligard, T., & Gouttebarga, V. (2023). Surveillance of athlete mental health symptoms and disorders: a supplement to the International Olympic Committee's consensus statement on injury and illness surveillance. *British Journal of Sports Medicine*, 57(21), 1351–1360. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2022-106687>.
- Musa, A.S., Abdalrahim, A., Alkhawaldeh, A., Suliman, M., Al Qadire, M.I., Albashtawy, M., & Alazzam, M. (2023). Translation and Validation of the Arabic Version of the Spiritual Perspective Scale. *Research and Theory for Nursing Practice*, 37(3), 271–289. <https://doi.org/10.1891/RTNP-2022-0134>.
- Ojio, Y., Matsunaga, A., Kawamura, S., Horiguchi, M., Yoshitani, G., Hatakeyama, K., Amemiya, R., Kanie, A., Purcell, R., Rice, S.M., & Fujii, C. (2021). Validating a Japanese Version of the Athlete Psychological Strain Questionnaire. *Sports Medicine – Open*, 7, 90. <https://doi.org/10.1186/s40798-021-00385-9>.
- Putra, M.F.P., Kurdi, Syahrudin, S., Hasibuan, S., Sinulingga, A., Kamaruddin, I., Kristiyandaru, A., Mashud, Hariadi, I., Guntoro, T. S., Sutoro, S., Sinaga, E., Ibrahim, Setiawan, E., Ridwan, M., Wanena, T., Hidayat, R.R., & Hariadi, I. (2024). An Indonesian Version of Mental Toughness Index: Testing Psychometric Properties in Athletes and Non-athletes. *Retos*, 55, 816–824. <https://doi.org/10.47197/retos.v55.106086>.
- Putra, M.F.P., Sutoro, Guntoro, T.S., Sinaga, E., Wanena, T., Rahayuni, K., Jannah, M., Warni, W.E., Juriana, Priambodo, A., Tahki, K., Hariadi, I., Hidayat, R.R.,

- & Wandik, Y. (2024). Cross-cultural adaptation of the psychological performance inventory-alternative (PPI-A) for the Indonesian context. *Retos*, 56, 990–997. <https://doi.org/10.47197/retos.v56.103765>.
- Rahayuni, K. (2018). Psychological Demands and Cultural Sport Psychology in Indonesian Context. *2nd International Conference on Sports Sciences and Health 2018 (2nd ICSSH 2018)*, 7, 91–97. <https://doi.org/10.2991/icssh-18.2019.22>.
- Reardon, C.L., Hainline, B., Aron, C.M., Baron, D., Baum, A.L., Bindra, A., Budgett, R., Campriani, N., Castaldelli-Maia, J.M., Currie, A., Derevensky, J.L., Glick, I.D., Gorczynski, P., Gouttebarga, V., Grandner, M.A., Han, D.H., McDuff, D., Mountjoy, M., Polat, A., & Engebretsen, L. (2019). Mental health in elite athletes: International Olympic Committee consensus statement (2019). *British Journal of Sports Medicine*, 53(11), 667–699. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2019-100715>.
- Rice, S.M., Parker, A.G., Mawren, D., Clifton, P., Lloyd, M., Kountouris, A., Smith, B., McGorry, P.D., & Purcell, R. (2019). Preliminary psychometric validation of a brief screening tool for athlete mental health among male elite athletes: the Athlete Psychological Strain Questionnaire. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(1), 850–865. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2019.1611900>.
- Rice, S., Olive, L., Gouttebarga, V., Parker, A.G., Clifton, P., Harcourt, P., Llyod, M., Kountouris, A., Smith, B., Busch, B., & Purcell, R. (2020). Mental health screening: Severity and cut-off point sensitivity of the Athlete Psychological Strain Questionnaire in male and female elite athletes. *BMJ Open Sport and Exercise Medicine*, 6(1), e000712. <https://doi.org/10.1136/bmjsem-2019-000712>.
- Schinke, R.J., Stambulova, N.B., Si, G., & Moore, Z. (2018). International society of sport psychology position stand: Athletes' mental health, performance, and development. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(6), 622–639. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2017.1295557>.
- Sutoro, Guntoro, T.S., & Putra, M.F.P. (2023). Development and validation mental training model: Mental Toughness Training Circle (MTTC). *F1000Research*, 12, 169. <https://doi.org/10.12688/f1000research.129010.1>.
- Tan, C., Yin, J., Cao, G., Qiu, J., & Zhao, D. (2021). Revision and validation of Chinese version of athlete psychological strain questionnaire. *Modern Preventive Medicine*, 48(16), 2887–2891.
- Taylor, D.J., Huskey, A., Kim, K.N., Emert, S.E., Wardle-Pinkston, S., Auerbach, A., Ruiz, J.M., Grandner, M.A., Webb, R., Skog, M., & Milord, T. (2023). Internal consistency reliability of mental health questionnaires in college student athletes. *British Journal of Sports Medicine*, 57(10), 595–601. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2021-105136>.

Wandik, Y., Dina, Guntoro, T.S., Sutoro, Wambrauw, O.O.O., Abidjulu, C.F., Irab, S.P., Jembise, T.L., Wanena, T., Kmurawak, R.M.B., Rahayu, A.S., Manalu, J., Yektingtyas, W., Gultom, M., Zainuri, A., Numberi, J.J., Sinaga, E., Hidayat, R.R., Nurhidayah, D., ... Putra, M.F.P. (2024). Interrelation of mental toughness, religiosity, and happiness of elite adolescent athletes based on gender, type of sport, and level of education. *Retos*, 56, 981–989. <https://doi.org/10.47197/retos.v56.103469>.

Appendix

Athlete Psychological Strain Questionnaire Versi Indonesia (APSQid)

PETUNJUK PENGISIAN: Mohon ingat kembali pengalaman Anda empat minggu terakhir dan berilah tanggapan terhadap setiap pernyataan berdasarkan seberapa sering hal itu terjadi pada Anda. Silakan dijawab dengan cara memilih salah satu alternatif jawaban yang tersedia. Alternatif jawaban yang tersedia adalah: TIDAK PERNAH (TP), SANGAT JARANG (SJ), KADANG-KADANG (KK), SERING (S), dan SELALU (SL). Sebagai contoh:

Saya kurang termotivasi.

Tidak Pernah Jarang Kadang-kadang Sering Selalu
TP SJ KK S SL

Anda hanya perlu memilih salah satu alternatif jawaban yang sesuai dengan kondisi Anda dengan cara melingkarnya.

No	Pernyataan	Tidak Pernah	Sangat Jarang	Kadang-kadang	Sering	Selalu
1	Saya sulit bersosialisasi dengan teman satu tim.	TP	J	KK	S	SL
2	Saya merasa sulit melakukan sesuatu yang seharusnya dilakukan.	TP	J	KK	S	SL
3	Saya kurang termotivasi.	TP	J	KK	S	SL
4	Saya mudah tersinggung, marah, atau bersikap agresif.	TP	J	KK	S	SL
5	Saya tidak berhenti mengkhawatirkan cedera atau performa Saya.	TP	J	KK	S	SL
6	Latihan membuat Saya semakin stres.	TP	J	KK	S	SL
7	Saya merasa sulit untuk mengatasi tekanan dalam seleksi.	TP	J	KK	S	SL

No	Pernyataan	Tidak Pernah	Sangat Jarang	Kadang-kadang	Sering	Selalu
8	Saya khawatir tentang kehidupan setelah pensiun sebagai atlet.	TP	J	KK	S	SL
9	Saya membutuhkan minuman keras atau zat lain untuk menenangkan diri.	TP	J	KK	S	SL
10	Saya mengambil risiko yang tidak biasa di luar lapangan.	TP	J	KK	S	SL

TERIMA KASIH